

T.C
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI
SOSYOLOJİ BİLİM DALI

**KONYA'YA GÖÇ EDEN KÜRT VATANDAŞLARIN KENTE
UYUMU ÜZERİNE SOSYOLOJİK BİR ÇALIŞMA**

MELEK YELBOĞA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMANI: DOÇ. DR. ERHAN TECİM

KONYA-2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTUSU
--	---	---

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Melek YELBOĞA		
	Numarası	158103011013		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tezin Adı	Konya'ya Göç Eden Kürt Vatandaşların Kente Uyumu Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Melek YELBOĞA

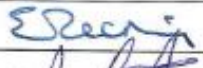
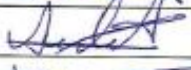

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Melek Yelboğa
	Numarası	158103011013
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Sosyoloji/Sosyoloji
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Erhan TECİM
	Tezin Adı	Konya'ya Göç Eden Kürt Kökenli Bireylerin Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “Konya'ya Göç Eden Kürt Kökenli Bireylerin Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme” başlıklı bu çalışma 25/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Doç. Dr.	Erhan Tecim	
2	Doç. Dr.	Reşat Açıkköy	
3	Öğr. Üyesi	Müserref YARDIM	

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Öğrencinin

Adı Soyadı	Melek YELBOĞA		
Numarası	158103011013		
	Sosyoloji/Sosyoloji		
Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
	Doktora		
Tez Danışmanı	Doç. Dr. Erhan TECİM		
Tezin Adı	Konya'ya Göç Eden Kürt Vatandaşların Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma		

ÖZET

Kırdan kente göç sonrasında yaşanan problemlerden biri, kente uyum sorunudur. Kente göç eden bireyin, kentlileşebilmesi ve kentlilik bilincini kazanması, sahip olduğu sosyo-kültürel özelliklerden bağımsız değildir. Bu anlamda Türkiye'nin doğu bölgelerinde yaşayan Kürt vatandaşların, Türkiye'nin doğu bölgelerinden farklı bölgelerdeki kentlere göç ettikleri zaman, kente uyum problemleri yaşadıkları düşünülmektedir. Söz konusu düşünce doğrultusunda, bu çalışmada, Konya'ya göç eden Kürt vatandaşların kente uyumu, sosyolojik bir değerlendirme ile analiz edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın teorik bölümünde, uygulama kısmıyla da bağlantılı olan kavramsal çerçeveye ve Türkiye'deki iç göç ve kentleşme sürecine yer verilmiştir. Çalışmanın uygulama kısmında ise 30 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Görüşmeciler yaşlı, evli ve bekâr olmak üzere üç kategori halinde gruplandırılmış ve görüşmecilerden elde edilen veriler ışığında göçmenlerin kente uyum sorunsalı kategoriler bağlamında analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre yaşlı kategoride yer alan göçmenlerde kente uyum söz konusu değildir. Evli kategorisinde yer alan göçmenlerde ise kırsal özellikler daha ağır basmaktadır. Bekâr kategorisindeki göçmenler ise diğer iki kategoride yer alan göçmenlere göre kentlileşme yönünde daha ileri düzeydedirler fakat bu kategori için de tam bir kente uyumdan, kentlileşmeden, kentlilik bilincinden bahsetmek mümkün değildir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Kente Uyum, Kentlileşme, Kentlilik Bilinci, Etnik Köken

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

Author's	Name and Surname	Melek YELBOĞA		
	Student Number	158103011013		
		Sociology		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Associate Professor Erhan TECİM		
Title of the Thesis/Dissertation	A Sociological Study on the Adaptation of Kurdish Citizens Who Migrated to Konya			

ABSTRACT

One of the problems experienced after rural to urban migration is the problem of adaptation to the city. It is not independent of the socio-cultural characteristics of the individual who migrated to the city, to become urbanized and to gain the consciousness of urbanism. In this sense, individuals Kurds living in Turkey's eastern regions, when they migrated to the cities in different regions of Turkey's eastern regions, are thought to live in harmony with urban problems. In line with this idea, the adaptation of the Kurds who migrated to Konya was analyzed with a sociological evaluation. the inner frame is a conceptual and applied in Turkey, which is also connected to the part of the theoretical part of the study are included in the migration and urbanization. In the field study of the research, interviews were conducted with 30 people using semi-structured interview technique. The interviewers were grouped into three categories as elderly, married and single and analyzed in the context of the categories of immigrants' adaptation to the city in the light of the data obtained from the interviewers. According to the findings of the study, immigrants in the elderly category do not adapt to the city. Rural characteristics predominate among immigrants in the married category. Unmarried immigrants are more advanced in urbanization than the immigrants in the other two categories, but it is not possible to talk about full urban adaptation, urbanization and urban consciousness.

Keywords: Migration, City Adaptation, Urbanization, Urban Consciousness, Ethnicity

TEŞEKKÜR

Yaklaşık dört yıllık bir emeğin ürünü olan bu çalışmanın her aşamasında bilgisini ve tecrübesini esirgemeyen danışman hocam Erhan Tecim'e yardımlarından ve sabrından dolayı teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca her zaman olduğu gibi bu tez sürecinde de maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan aileme özellikle de anneme teşekkürlerimi sunuyorum. Son olarak çalışmanın saha kısmında bana yardımcı olan tüm katılımcılara da teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TÜRKİYE’DE VE KONYA’DA İÇ GÖÇ VE KENTLEŞME

1.1. Göç ve Kentleşme	2
1.1.1. Göç Nedir?.....	2
1.1.2. Kent Nedir?	5
1.1.3. Kentleşme.....	8
1.1.4. Kentlileşme	11
1.1.4.1. Kentlilik Bilinci	14
1.1.5. Kente Uyum Sorunu	17
1.2. Türkiye’de İç Göç ve Nedenleri	24
1.2.1. Hızlı Nüfus Artışı	26
1.2.2. Bölgelerarası Farklılıklar	29
1.2.3. Tarımda Makineleşme	31
1.2.4. Siyasal Nedenler	34
1.3. Konya’da Göç ve Kentleşme	36
1.3.1. Demografik Yapı	37
1.3.1.1. Nüfus	37
1.3.1.2. Göç	39
1.3.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi	43

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	47
2.2. Araştırmanın Önemi.....	49
2.3. Araştırmanın Yöntemi	51
2.4. Araştırma Örneklemi.....	52

2.6. Verilerin Analizi	53
------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.2. Kentlilik Bilinci	57
3.2.1. Kentte Olmaktan Memnuniyet	57
3.2.1.1 Kente Aidiyet	71
3.2.2. Kent İmkânlarından Faydalanma	81
3.2.3. Kente Karşı Duyarlılık.....	89
3.2.4. Kent Kimliği.....	i 97
3.2.4.1 Kentli (Şehirli) Olmak.....	97
3.3. Sosyal Hayat	114
3.3.1. Kent İçinde Zaman Geçirme	114
3.3.2. Komşuluk İlişkileri.....	127
3.3.3. Memleket Ziyareti	140
3.3.4. Aile İçerisinde Kullanılan Dil	146
3.3.5. Eş Seçimi	154
3.4. Etnik Kökenden Kaynaklanan Problemler	162
3.5. Geleceğe Dair Beklentiler	176
3.5.1. Konya’da Kalma İsteği	176
3.5.2. Göçmenlerin Geri Dönüş Düşünceleri.....	184
4. SONUÇ	194
5. KAYNAKÇA	199
EKLER	203

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Türkiye’de Kır ve Kent Nüfusunun Gelişim Seyri	28
Tablo 1.2 Sektörlerin GSMH İçindeki Payları (%).....	33
Tablo 1.3 Bazı İllerin 2017 Nüfusları	37
Tablo 1.4 İlçelere göre Konya Nüfusu	37
Tablo 1.5 Türkiye’de ve Konya’da Yıllık Nüfus Artış Hızları	38
Tablo 1.6 Türkiye ve Konya’da Nüfus Yoğunluğu (2007–2017)	38
Tablo 1.7 Yıllara Göre Konya’da Şehir ve Köy Nüfusu.....	39
Tablo 1.8 1935–2000 Yılları Arasında Nüfus Rakamları ve Nüfusun Doğum Yerine Göre Dağılımı	40
Tablo 1.9 2014–2017 Yılları Arasında Nüfus Rakamları ve Nüfusun Doğum Yerine Göre Dağılımı	40
Tablo 1.10 İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı, 1975–2000	41
Tablo 1.11 Konya ilinin Yerleşim Yerlerine Göre Aldığı Göç, 1995–2000	42
Tablo 1.12 Konya İlinin Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç, 1995–2000	42
Tablo 1.13 Konya İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net göç ve Net Göç Hızı, 2008–2017	43
Tablo 1.14 Bazı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması.....	44
Tablo 1.15 Bazı Düzey–2 Bölgelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeks Değerleri	45
Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri	55

GİRİŞ

Göç olgusu insanoğlunun en eski zamanlarından beri var olan, günümüzde de devam eden ve etkileri uzun süre devam eden süreçler bütünüdür. Bu anlamda mekânsal olarak kısa bir sürede gerçekleşen fakat zamansal olarak etkileri, bireyin ve toplumun zihninde derin izler bırakan dinamik bir olgudur. Dolayısıyla göç, bireysel ve toplumsal değişimin en önemli dinamiklerinden birisidir.

Türkiye’deki kentleşme sürecinin en temel dinamiklerinden biri olan kırdan kente göçle beraber kent, köy, kente uyum problemleri de tartışılan ve araştırılan konular arasında yer almıştır. Çünkü kırdan kente göç ederek kırsal özelliklerini kentte devam ettiren bireyin ne derece kentlileşebildiği ve kente uyum sağlayabildiği tartışmaya açık bir durumdur. Bu anlamda kırdan kente göç sonrasında sosyal, kültürel, ekonomik vb. sebepler nedeniyle ortaya çıkan en önemli problemlerden birisi kente uyum sorunudur.

Bu çalışmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Konya’ya göç eden Kürt vatandaşların kente uyumu üzerine sosyolojik bir değerlendirme yapılacaktır. Kente uyum noktasında araştırmanın asıl odak noktası göç eden bireyin kentlileşip kentlileşemedikleri sorunsalıdır. Bu sorunsal doğrultusunda çalışmanın ilk bölümünde öncelikle konuyla ilgili kavramsal çerçeve yer almaktadır. Kent, kentleşme ve kentlileşme arasındaki ilişki kente uyum bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra araştırmanın konusu iç göç olgusu olması nedeniyle Türkiye’deki iç göç ve nedenlerine dair bilgiler verilmiştir. Son olarak ise her kentin kentleşme düzeyi aynı olmadığı için bireylerin kentlileşme süreçleri de farklılık gösterebilmektedir. Bu doğrultuda Konya’daki göç ve kentleşme ilişkisine yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünü araştırmanın metodolojisi oluşturmaktadır. Bu bölümde araştırma dâhilinde kullanılan yöntem ve teknikler açıklanmıştır. Üçüncü bölüm ise araştırmanın son bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümde de araştırma bulguları değerlendirilmiş ve göçmenlerin yaşadıkları kente uyum sağlayıp sağlamadıkları analiz edilmeye çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE, TÜRKİYE’DE VE KONYA’DA İÇ GÖÇ VE KENTLEŞME

1.1. Göç ve Kentleşme

1.1.1. Göç Nedir?

Bir toplumu, ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel vb. yönlerden etkileyen göç olgusu, göç veren yerleşim, göç eden kişiler ve göç alan yerleşim zinciri gibi farklılaşan birimler içerisinde irdelenir. Belirli tiplerde çerçevesinde, iç-dış göç, ekonomik-siyasi göç, sürekli-geçici göç, gönüllü-zorunlu göç gibi eksenler üzerinde, değişik göç ve göçmen tanımları yapılmaktadır. Ekonomi, sosyoloji, coğrafya, demografi, tarih, psikoloji gibi farklı disiplinler, göçü, kendi disiplinleri çerçevesinde, farklı bakış açılarıyla ele alıp, açıklamaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla, göç üzerine çalışmalarda araştırmacılar, doğrudan ya da dolaylı olarak göçün çok boyutluluğunu göz önüne almak zorundadırlar (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 250). Ancak bu şekilde göç olgusu, göçün arkasında yatan sebepler ve göç sonrasında toplumda meydana gelen değişim ve dönüşümler detaylı bir şekilde analiz edilebilir. Göç hakkında birkaç tanım verilecek olursa:

“Göç, belli bir zaman ve mekândaki insanların gönüllü, gönülsüz, sosyal veya siyasi şartlardan ötürü bir mekân değişikliği olup; bu değişikliğin sonucunda sosyo-kültürel değişimlerin meydana geldiği bir sosyal hareketlilik” (Türkyılmaz, Çay, Avşar ve Aksoy, 1998: 3).

“Göç; toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. alanlarıyla yakından ilişkili ve etken bir olaydır” (Şen, 2014: 232).

“Göç, ekonomik, sosyal ve siyasi sebepler sonucu fertlerin yer değiştirmesidir. Göçün müspet etkilerinden birisi de değişim ve gelişmedir. Tabiidir ki, gelişim ve değişim sancılı olur. Zaman, insan ve emek harcanması gerekir. İki ve üç nesil harcanır. Bu harcamanın sonucunda, gelecek kuşaklar mutluluk ve huzur kazanır. Refah, bedel ödemekle elde edilir” (Balcıoğlu, 2007: 15–31).

Göç olgusu, insanlığın en eski tarihlerinden beri var olan, günümüzde de devam eden ve dünyanın her yerinde olabilecek bir durumdur. “Dünya var oldukça da bu süreç, doğal olarak devam edecektir. Göç, bazen bir ülkenin doğumu (ABD), bazen dünyanın kaderini değiştiren bir olgu (Kavimler Göçü), bazen de Filistin’e Yahudi göçünde olduğu gibi çatışmaların kaynağı olabilmektedir. Göç, bazıları için de (insan tacirleri ve kaçakçılar) bir geçim kaynağı olabilmektedir” (Deniz ve Etlan, 2009: 474).

Sosyolojik olarak baktığımızda göç olgusu; insan, grup veya kitlelerin çeşitli nedenlerden dolayı zaman ve mekânda yer değiştirmesi ile eyleme dönüşen, eylemin bitmesinden sonra da etkileri devam eden bir süreçler bütünü olarak tanımlanabilir. Göçün arkasında yatan en önemli faktörler doğal ve toplumsal çevredir. Söz konusu çevreler, bireylerin beklentilerini özellikle de ekonomik ve kültürel gereksinimlerini karşılayamadığı sürece reddedilir ve böylece göç süreci başlamış olur. Bu bağlamda, göç, öncelikle, bireylerin veya grupların bir yerden başka bir yere gitmeleri/taşınmaları olarak tanımlanır. Bu yer değiştirme veya taşınma hareketleri aynı mahalle içinde, kasabada-kentte ve aynı bölgede yakın mesafelerde, kentler ve bölgeler arasında iç göç biçiminde olabileceği gibi, ülkeler veya kıtalar arasında dış göç biçiminde de olabilir (Çakır, 2011: 131). İster iç göç ister dış göç biçiminde olsun birey, grup veya kitleleri göçe iten en önemli etken göç ettikleri yerden daha iyi bir yere yerleşme isteğidir. Bu anlamda toplumsal, kültürel, siyasi, ekonomik vb. ihtiyaçların karşılanmadığı her toplumda bir nüfus hareketinin olması kaçınılmazdır.

Bir sosyal olayın ve olgunun meydana gelmesinde kuşkusuz tek bir nedenden bahsetmek mümkün değildir. Fakat nedenlerden bir veya birkaçı diğer nedenlere nazaran söz konusu olay veya olgunun ortaya çıkmasında daha baskın rol oynar. Göç olgusu da her şeyden önce toplumsal bir olgu olduğu için onu da çeşitli faktörlerin etkilemesi gayet doğaldır. Bu nedenle göç olgusundaki temel bazı faktörleri dikkate alarak göçün belli başlı sebeplerini şöyle sıralayabiliriz: savaş, dini sebepler, ekonomik sebepler, siyasi sebepler ve ailevi sebepler (Türkyılmaz vd., 1998: 3). Söz konusu sebepler bazı durumlarda bireylerin aynı ülke içerisinde yer değiştirmesine neden olurken, siyasi sebepler gibi nedenlerden dolayı bireyler ülke dışına da göç edebilmektedirler.

Toplumların tarihinden çıkarılabilecek en temel sonuçlardan birisi de göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır. Bu anlamda göç bir sonuçtur. Fakat göç, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan önemli etkenlerden birisidir. Dolayısıyla göç aynı zamanda bir nedendir. Bu anlamda göç nedenleri ve sonuçlarıyla ele alınabilecek bir süreçtir. Belli bir zaman ve mekânda meydana gelmesi, hem bir neden hem de bir sonuç olması, göçün, durağan bir olgu olmaktan çok bir süreç olması, göçün tanımlanma, ölçülme, çözümlenme, açıklanma ve yorumlanmasını hem kurgusal hem de görgül anlamda karmaşık bir hale getirmektedir (İçduygu ve Ünal, 1998: 39; İçduygu ve Sirkeci, 1999: 249–250).

Özcan’a göre literatürde en sık rastlanılan göç türleri şunlardır:

1. Geçici göçler (mevsimlik, günlük ve kısa dönem),
2. Transferler (Tayin ve görev nedeni ile göç edenler),
3. Uzun dönem göçleri (iş/çalışma nedeni ile göç edenler. Bunlar da kendi içlerinde ilk defa göç edenler, birden fazla göç edenler ve dönenler diye ayrılmaktadır)
4. Göçmen olmayanlar (hiçbir zaman göç etmeyenler, potansiyel göçmenler) (Özcan, 1998: 82).

Göç çalışmalarının sınıflandırılmasının en temel ayrımlarından birisi hiç şüphesiz iç ve dış göç ayrımıdır. Bu anlamda ulusal sınırlar içerisinde gerçekleşen göçlere iç göçler, ulusal sınırların dışına taşan göçlere ise dış göçler denilmektedir. İç ve dış göç arasında yapısal olarak birçok benzerlik olmasına rağmen, bu iki göç şekli arasında belirtilmesi gereken ayrımlar da vardır. İçduygu ve Ünal’a göre “göç veren ve göç alan birimler arasındaki farklı düzeylerdeki “uzaklık” (fiziksel olduğu kadar ekonomik ve kültürel uzaklık), siyasi anlamda göç hareketinin kontrolünün daha belirli olması ve göç edenlerin uyum sorunlarının farklı boyutları gibi noktalar dış göçü iç göçten ayıran en önemli yönlerdir” (İçduygu ve Ünal, 1998: 39; DPT, 2001–2005: 30). Dolayısıyla iç ve dış göçe karar veren veya maruz kalan birey, grup veya kitleler farklı düzeylerde göçten etkilenmektedirler.

Günümüzde ise göç, çok daha çeşitlilikte ve farklı bilgi ağları içinde gerçekleşen bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, çalışmak, eğitim almak, ticaret yapmak ya da gezi amaçlı seyahat etmek amacıyla sürekli farklı ülkeler arasında yer değiştirmektedirler. Daha da genişletirsek göçü; bir yerden bir yere daha çabuk gidebilme olanaklarından dolayı daha yaygındır ve daha az yoğundur. Bu anlamda imkânların çeşitliliği göçün yaygınlığı ve yoğunluğu üzerinde oldukça etkilidir. Bu durumdan çıkarılabilecek sonuç şudur: göç için mesafeler artarken, göç kitlesellikten bireyselliğe kaymış ve topluca göç eden bireylerin sayıları azalmıştır (Sevim, 2010: 6). Dolayısıyla teknolojik gelişmeler, ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesi, birçok olgu gibi göç olgusunun da niteliğini etkilemektedir.

Sonuç olarak, göç kısaca bireylerin bir yerden başka bir yere taşınması veya yerleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Göç olgusu insanlığın ortaya çıkmasıyla var olan, günümüzde de devam eden ve gelecekte de devam edecek olan bir olgudur; çünkü bireyler daima toplumsal, kültürel, ekonomik vb. ihtiyaçlarını karşılamak ihtiyacı içerisinde. Söz konusu ihtiyaçların karşılanması isteği, bireylerin farklı yerleşim yerlerine göç etmelerine neden olmaktadır. İster gönüllü isterse zorunlu olsun, göçün arka planında daha iyi bir yere gitme arzusu bulunmaktadır.

1.1.2. Kent Nedir?

Tarihsel gelişim içinde kentin kavramsal değişimi devam etmiştir. Geçmiş dönemlerde “polis”, “Medine”, “kent” gibi az çok yakın anlamlarda kullanılan kavramların yerini günümüzde “bourg”, “ville” ve “urban” gibi kelimeler almıştır. Sosyo-ekonomik anlamda yaşanan değişimler kent kavramının içeriğinde de birtakım değişikliklere yol açmıştır. Eski dönemlerde kent kavramını tanımlamada “kale” veya “sur” önemli kriterler olarak kullanılırken, günümüzde kent kavramının tanımlanmasında kullanılan kriterler oldukça farklılaşmış ve artmıştır. İstihdam yapısı, ekonomik faaliyetler, nüfus yoğunluğu, sosyo-ekonomik yapı vb. kriterler günümüzde kent kavramının tanımlanmasında önemli bir yer edinmiştir. Özellikle sanayi devrimiyle kentsel mekânların biçim ve işleyişlerinde, toplum yapısında yaşanan değişim ve dönüşümler, kent kavramının içeriğini daha fazla değiştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Bu durum sosyoloji, antropoloji, tarih, coğrafya gibi bilim

dallarının da kent kavramı hakkında inceleme alanlarına göre, kentin tanımını yapmalarını sağlamıştır (Topal, 2004: 277).

Sosyolojik olarak kente, genel anlamda aile, klan ve kabile gibi insan birlikteliklerinin sonunda ulaşılmıştır. Yere bağlı olarak ortak bir yaşam biçimi, kentin oluşumunu sağlamıştır. Antropolojik olarak ise kentin ilk ortaya çıkışı ve kentleşme, tarım devrimiyle, insanların yerleşik hayata geçmeleriyle olmuştur. Tarım döneminde yapılan ekip dikme işlemleri, sulu tarım, tüketimden üretime geçiş vs. yaklaşık 8–10 bin yıl önceki 8–10 bin nüfuslu kentleri ortaya çıkarmıştır. Burada kent hayatı, nüfus yoğunluğunun bir sonucu olarak iş bölümünü ortaya çıkarmıştır. Modern dönemlerde ise kenti belirleyen en önemli unsur sanayi olmuştur. Bundan dolayı da bu ikinci kentleşme dönemi ‘sınaî-kent’ olarak adlandırılmaktadır (Aydın, 2013: 243–246).

Her çağın ve çağ içerisindeki her coğrafyanın kendine özgü iktisadi, kültürel, siyasi yapısı farklılık gösterdiğinden genel bir kent tanımının yapılması zorlaşmaktadır. Buna rağmen kentin özel ve genel olmak üzere iki türlü tanımlanması yapılabilir. Buna göre özel anlamda kent, farklı disiplinler açısından taşıdığı anlamalara işaret etmektedir. Genel anlamda kent ise bir yerleşim birimi, fiziki ve sosyal mekândır. Buna ek olarak kent için demografik açıdan belli bir nüfus büyüklüğüne ve yoğunluğuna sahip, ekonomik açıdan sanayi, ticaret ve hizmet gibi tarım dışı alanlarda faaliyet gösteren, sosyolojik açıdan farklı bireylerden oluşan, çoğulcu, bireyselliğin hâkim olduğu, toplumsal tabakalaşmanın ve hareketliliğin olduğu bir yerleşim yeri de denilebilir (Geyik, 2010: 4).

Bir yerleşim yerinin kent sayılabilmesi için kırdaki yerleşim yerinden farklı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Kent denilince ilk akla gelen unsur sanayi olduğu için kent ortamında tarımsal üretimden ziyade sanayi üretimine geçilmiş olması, aynı zamanda hizmet sektörünün de gelişmiş olması gerekmektedir. Başka bir husus ise yerleşim yerindeki nüfusun örgütlenmiş, iş bölümüne ve uzmanlaşma düzeyine erişmiş olması gerekmektedir. Bu ise eğitimin gelişmiş olmasını gerekli kılmaktadır. Bu durum, kişinin aileden gelmeyen, bireylerin kendi çabaları ile kazanılmış bir statüye sahip olmasını sağlayacaktır. Kırdaki toplumlar arasında güçlü

bir dayanışma ilişkisi vardır dolayısıyla sosyal normlar denetleme işlevini görmektedirler. Kentte ise bu durumdan farklı olarak dayanışma daha azdır. Bundan dolayı kırdaki sosyal normların yerini resmi denetleme kurumlarının almış olması gerekmektedir. Bütün bu unsurlar kırı homojen bir toplum yaparken kenti ise heterojen bir toplum haline getirmektedir (Erkan, 2002: 18). Bu anlamda kent genel ifadesiyle şu şekilde tanımlanabilir:

Tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği, dağıtımın koordine edildiği, ekonomisi bunu destekleyecek şekilde tarım dışı üretime dayalı bulunan, teknolojik değişimin beraberinde getirdiği teşkilatlanma, uzmanlaşma ve iş bölümünün en yüksek düzeye ulaştığı, geniş fonksiyonların gerektirdiği nüfus büyüklüğü ve yoğunluğuna varmış, toplumsal heterojenlik ve entegrasyon düzeyi yükselmiş karmaşık ve dinamik bir mekanizmanın sürekli olarak işlediği insan yerleşmesidir (Ateş ve Es, 2004: 212).

Kentin, kırsal topluluklardan birçok yönden ayrılan, kendine özgü bir kültürü, ekonomisi, konumlanışı ve bu etmenler etrafında şekillenen bir toplum yapısı vardır. Dolayısıyla kent basit anlamda bir mekânda yoğunlaşmış yapı ve insan demek değildir. Bu birliktelikten ortaya çıkan bir kültürü, değer yargıları vardır. Bu kentlerin görünmeyen ama hissedilen özellikleridir (Kaya, 2004: 18). Fakat bu kültür Aydın'a göre doğal değil, yapaydır. Modernite olgusu literatürde kent olgusu ile ilişkilendirilmektedir. Başka bir deyişle modernleşme kültürü, kent ve kentleşme olgusu ile anlatılmaktadır. Modern paradigma kent kültürünü toplumsal değişim ve dönüşümde kaçınılmaz son olarak kırsaldan kente doğru olduğunu kabul eder. Buna göre kır ve köy hayatı kaçınılmaz bir şekilde değişerek kent hayatına dönüşecektir (Aydın, 2013: 245–246).

Kent sadece fiziki ve fonksiyonel özellikleriyle tanımlanamaz; çünkü bu şekilde bir tanım sadece mühendislik alanı için yeterli olan bir tanım olacaktır. Bir kent yüksek binaları, kurulu düzeni ve alt yapısıyla beraber tarımsal olmayan üretimin görece bir ağırlık kazandığı, üretim araçlarını ve nüfusun orada yoğunlaştığı, türdeş olmayan bütünleşme derecelerinin yükselmiş olduğu yerleşim yerleridir (Keleş, 1983: 7). Kenti canlı bir organizma haline getiren ve kente özgü bir kültürün oluşumunu sağlayan unsur insandır. Bundan dolayı insanın merkezde olduğu bir yapı sadece fiziksel ve fonksiyonel özellikleriyle açıklanamaz (Kılıç, 2016: 85).

Her kent işlev ve biçim açısından benzer olsa da, her kentin kendine özgü bir yapısı vardır. Bu yönüyle insan davranışlarını etkiler ve yönlendirir. Bu anlamda kent, içerisinde bulunduğu toplumun niteliğini belirleyen yeni bir düzenin adıdır. Kent denilince ilk akla gelen farklılaşmış bir nüfus birlikteliği, heterojen kalabalık yapılar, ‘ailenin dışında yabancılarla yaşanan bir ortam’ (Aydın, 2013: 244), sosyal kontrolün ve sosyal ilişkilerin zayıf olduğu, ekonomik, politik, kültürel vb. boyutlarıyla bir yoğunluk gelmektedir (Kılıç, 2016: 84). Dolayısıyla kent tanımlanması tek bir alana indirgenmeyen, çok boyutlu ve her bir boyutun birbiriyle bağlantılı olduğu geniş kapsamlı bir olgudur.

1.1.3. Kentleşme

Kentleşme sanayi devrimi ile başlayan ve sanayi toplumunun ürünü olan bir olgudur. Bununla beraber sanayileşme de kentleşmenin bir ürünüdür. Kentleşme ve sanayileşme birbirini üreten ve geliştiren olgulardır. Kentleşme toplumsal değişimin hem nedeni hem de bir sonucudur (Aydoğan, 2000: 13). 19. yüzyılda İngiltere’de başlayan endüstrileşme hareketleri kısa zamanda diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır. Endüstri alanındaki gelişmeler, fabrikaların giderek artması ve beraberinde yaşanan gelişmeler, kırsal alanda yaşayanların kente göç etmelerine neden olmuştur. Sanayileşmeyle beraber evlerde ve imalathanelerde gerçekleştirilen üretim tarzı, yerini fabrikalara bırakmıştır. Böylelikle geleneksel üretim tarzında önemli ölçüde dönüşümler yaşanmıştır. Üretim tarzının değişimi, karlılığın ve verimliliğin artışı sağlamıştır. Tarım toplumları, endüstri toplumuna doğru değişim ve dönüşüm yaşamıştır. Sanayinin gelişmesi, kitle iletişim araçları ve ulaşımdaki gelişmeler kentlere olan göçü hızla artmıştır. Bugün dünya üzerindeki birçok ülkede kentlere olan göç, kırsala nazaran daha fazla artış göstermektedir.

Sanayileşmeyle beraber üretimin tarzının değişmesi sadece karlılığı ve verimi artırmamış aynı zamanda toplum yapısında ve sosyal yaşamda da önemli değişimlere sebep olmuştur. Ulus devlet ve onun ideolojisi milliyetçilikle beraber toplum yapısında sınıflanmalar meydana gelmiştir. Bu sınıflanmalar beraberinde farklılıkları ve uyumsuzlukları da getirmiştir. Homojen, sınıflanmaların minimal düzeyde olduğu toplumdan farklılıkların ve çoğulculuğun olduğu heterojen toplum yapısına doğru bir

geçiş yaşanmıştır. İş bölümü ve uzmanlaşmanın da yaygınlaşmasıyla eğitim ve öğretime verilen önem artmıştır. Bu durum toplumsal tabakalaşmaya neden olmuş, farklı statülerin, kurumların, kurumlar arası düzeni ve ilişkileri sağlayan sistemin ve bürokrasinin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Gelişmiş ülkelerde sanayileşme ve kentleşme süreci paralellik gösterirken gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerde kentleşme süreci sanayileşmeyle beraber başka etkenlerle beraber de devam etmektedir. Başka bir deyişle gelişmekte olan ülkelerde kentleşme hızı ile sanayileşme paralel gitmemektedir. Nüfus artış hızını sanayileşmeden başka faktörler de etkilemektedir. Türkiye de bu ülkelerden birisidir. Türkiye’de kentleşme 1950’lerde başlayan ve gelişen bir süreç olmuştur. Kentleşme hızının sanayileşme sürecinden daha hızlı ilerlemesi, şehirlerarasındaki nüfus dağılımının dengesizliğine neden olmuştur. Bundan dolayı Türkiye’deki kentleşme sağıksız ve çarpık bir şekilde ilerlemektedir.

Ateş ve Es’e göre Türkiye koşullarında kentleşmenin dört ana nedeni bulunmaktadır. Buna göre tarımda teknolojinin artması, nüfus artışıyla beraber toprakların yetersiz oluşu, toprakların miras yoluyla parçalanması vb. “itici nedenleri”; mal ve hizmet üretiminin belli yerlerde toplanması ve gelişimi, haberleşme ve ulaşım olanaklarının kıra nazaran kentte daha çok gelişmesi “iletici nedenleri”; sanayinin gelişimiyle beraber iş olanaklarının artması, kırdan alınan gelirin yetersizliği, kentten alınan gelirin daha fazla olması vb. “çekici nedenleri”; devlet tarafından benimsenen ekonomik ve sosyal politikalar da “siyasal nedenleri” oluşturmaktadır (Ateş ve Es, 2004: 217–218).

Kentlerin oluşumu ve büyümesi yukarıda değinildiği gibi sanayileşme süreciyle başlayıp 20. yüzyılda ulaşım ve iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve yeni üretim teknikleriyle farklı bir boyut kazanmıştır. Sayılan bu gelişmelerle beraber toplum yapısında, ekonomik ilişkilerde ve kentlerin büyüme hızlarında, aynı zamanda niteliğinde de dönüşümler yaşanmıştır. Kentler, çevre yerleşmelere doğru yayılarak merkezle çevre arasında birbirinden farklı, kopuk yerleşmelerin oluşmasına sebep olmuştur. Merkezden çevreye doğru bu orantısız ve çarpık büyüme biçimi

“kentsel saçaklanma” olarak adlandırılmıştır (Akt Duru, 2014: 107; Karataş, 2007: 3–12).

Kentsel genişlemenin başat unsurlarından biri olan “göç” ile kentlerin sürekliliği arasında ve göç ile kentleşmenin yapısal özellikleri arasında bir paralellik söz konusudur. Göç ve kent gibi iki sosyal gerçeklik, kaynağını birbirinden almakta ve göç eden birey ve toplumun niteliği, kentleşmenin de niteliğini belirlemektedir. Bu anlamda kentlerdeki nüfus artışında en büyük pay göçlere aittir. Dolayısıyla günümüz kentleşme süreci için kent ve göç, birbirini tamamlayan iki önemli itici güce sahiptir. ‘Yani kentlerin devamlılığı bugün, kentleşmenin sürekliliği üzerine kuruluysa, bir anlamda “göçlerin” de üzerinde devamlılığını mümkün kıldığı “bir sosyal yapı, bir fiziksel inşa, bir ekonomik süreç, bir kültürel atmosfer” olarak karşımıza çıkmaktadır’. Bundan dolayı göç olgusuna neden olan faktörler aynı zaman da kentleşmenin de önemli faktörleri olabilmektedir (Şahin, 2008: 113; Geyik, 2010: 9).

Kentleşme basit anlamda kentteki nüfus birikmesi veya insanları kent olarak adlandırılan mekânlara yerleştirme sürecini ifade etmemektedir. Sanayileşme ve ekonomik gelişmelerle beraber kentteki nüfusun çoğalması, kentlerin büyümesi, yayılması, kente özgü tarımsal olmayan üretimin artmasıyla iş bölümü ve uzmanlaşmanın artması, insan davranışlarının ve toplum yapısının kentin niteliğine bağlı olarak değişime uğramasını anlatan bir süreci de ifade etmektedir. Başka bir deyişle kentleşme, toplumun ekonomik, sosyal, kültürel vb. yönlerden değişime ve dönüşüme uğrama sürecidir.

Kentleşme hakkında sosyolojik, coğrafik, ekonomik vs. açılardan yapılmış birçok tanım bulunmaktadır. Bu tanımların her biri, kendi alanına indirgenerek yapılmış tanımlardır fakat kentleşme sürecini tek bir alana indirgeyip açıklamak konuyu anlama açısından eksik kalacaktır. Kentleşme sosyolojik, siyasal, coğrafi, demografik vb. gibi özellikleri bünyesinde barından oldukça geniş kapsamlı bir süreçtir. Bu anlamda kentleşmeyle ilgili yapılmış geniş kapsamlı birkaç tanım verilecek olursa:

Kentleşme sanayileşme ve iktisadi gelişmelere bağlı olarak kent sayısının artmasını, kentlerde yaşayan “kentli toplumun” ortaya çıkmasını sağlayan, toplum yapısında, insan davranış ve ilişkilerinde değişimlere neden olan bir nüfus birikimi sürecidir. Kentleşme hareketlerinin ortaya çıkmasında ekonomik, teknolojik, siyasal, sosyo-psikolojik etmenler neden olmaktadır. Bu etmenler birbirinden bağımsız ilerlememektedir. Tam tersi her biri birbirinden etkilenen ve birbirlerini tamamlayan etmenlerdir (Akt Duru, 2014: 5; Keleş, 2002: 21–22).

Kentleşme dar anlamda, kent sayısının ve kentte yaşayan nüfusun artmasıdır fakat kentleşmeyi sadece nüfus hareketi olarak veya kent sayısındaki artış olarak görmek kentleşmeyi anlamak için yeterli değildir; çünkü kentleşme toplum yapısından ve ekonomisinden bağımsız değildir. Aksine kentleşmenin niteliğini önemli ölçüde etkileyen unsurlardır (Keleş, 1983: 6).

“Kentleşme, bir ülkede, tarımsal olmayan üretimin görece ağırlık kazanmasına koşut biçimde, kent sayısının artması ve kentlerin büyümesi sonucunu doğuran nüfus birikimi olayıdır” (Kartal, 1983: 23).

Bal’a göre kentleşme üç farklı dönüşümü içermektedir. Demografik açıdan kentleşme, genel anlamda kırdan kente göçlerin yaşanmasıyla kentlerde oluşan yoğunluğu ve nüfus birikimini ifade eder. Sosyal açıdan kentleşme, sürecin toplumsal yönünü kapsamaktadır. Toplum yapısında oluşan farklılaşma, uzmanlaşma ve örgütlenme sürecini ve kırsal nüfusta meydana gelen davranış biçimlerindeki dönüşümleri içermektedir. Ekonomik açıdan kentleşme ise tarımsal faaliyetlerin azalıp sanayi ve hizmet sektöründeki yoğunlaşmayı ifade etmektedir. Bu üç unsurun farklı derecelerde de olsa bir arada gerçekleşmediği durumlarda kentleşme sürecinden bahsedilemez (Akt Kaya, 2004: 92; Bal, 2002: 61). Görüldüğü üzere kentleşmeye dair yapılan tüm açıklamalarda ve tanımlamalarda “kır” ve “kent” önemli bir yer tutmaktadır.

1.1.4. Kentlileşme

Kentlileşme tanımlarında genel anlamda vurgulanan ortak nokta kentlileşmenin bir değişim süreci olduğudur. Kentlileşme, kırdan kente göç eden

bireylerin veya kentte ikamet eden nüfusun, değişimi sonucu geldiği konumdur. Kırsal alanlarda ikamet eden insanların yaşamları, kentte yaşayanlara göre oldukça farklıdır. Kırsal alanlarda yaşayanlar daha değişik bir ekonomik ve sosyo-kültürel yapıya sahiptirler. Ekonomik hayatın önemli bir parçasını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Aile, akraba ve komşuluk üzerine kurulan toplumsal ilişkiler, beraberlik ve dayanışmanın yoğun olarak yaşandığı bir ortamın oluşmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla kente göç eden birey, bulunduğu konumdan farklı bir sosyal, kültürel ve ekonomik süreçlerden geçerek kentlileşebilmektedir (Kaya, 2004: 140).

Kentlileşme bireyin farklı sebeplerden dolayı kente göç edip yerleşmesiyle başlayan bir süreçtir. Kente nazaran daha küçük, genel anlamda aynı ekonomik ve sosyo-kültürel yaşam tarzına sahip insanların bulunduğu bir yerden çoğulculuğun, eşitsizliklerin, farklı kültürlerin ve yaşam tarzlarının olduğu heterojen bir yere, yani kente, göç eden insanlar dolayısıyla kırdan çok farklı bir fiziki ve sosyal çevreyle karşı karşıya kalacaklardır. Bu fiziki ve sosyal çevrenin kendine ait bir yaşam tarzı, kültürü ve davranış biçimi bulunmaktadır. Bundan dolayı göç eden bireyin kırdaki alışkanlıklarından vazgeçip kente özgü alışkanlıklar edinmesi, kente yerleşmesiyle başlayıp, oldukça uzun bir değişim sürecini kapsamaktadır. Kent farklı kültürlerin ve yaşam tarzının mekânı olduğundan dolayı kentlileşme, kent kültürünün edinilmesi ve kent yaşamına uyumu gerektiren bir süreci ifade etmektedir.

Kentlileşme sürecini daha çok kırdan kente göç eden bireyler yaşamaktadırlar. Kır yaşamının itici faktörleri (işsizlik, tarımda makineleşme vs.), kır nüfusunun kente göç etmesine neden olmaktadır. Kartal, kente göç eden bu nüfusun kırın özelliklerinden arınarak, kentin özelliklerini kazanıp kentlileşme sürecini yaşadıklarından bahseder ve kentlileşmenin insanda “ekonomik” ve “sosyal” olmak üzere iki bakımdan değişme yaşadıklarını söyler. Buna göre “ekonomik bakımdan kentlileşme”, kişinin geçimini tarım ve hayvancılıktan farklı olarak kentte veya kente özgü işlerle sağlıyor olması; “sosyal bakımdan kentlileşme” ise, kır kökenli insanın çeşitli konularda kente özgü tavır ve davranış biçimlerinde bulunması, kent değer ve yargılarını benimsemesiyle gerçekleşmektedir (Kartal,

1983: 21–23). Dolayısıyla kentlileşme kır insanının geçirmiş olduğu bir dönüşüm sürecini kapsamaktadır.

Şahin de kentlileşmenin ekonomik ve sosyal yönüne vurgu yapar. Kentleşmenin sağladığı sosyal ve toplumsal gelişmeler insan davranışlarında, değer yargılarında ve yaşam biçiminde birtakım değişikliklere sebep olur. Bundan dolayı kentli insanlardan veya kente göç eden bireylerden kente uygun davranmaları, kendilerini yeniden şekillendirmeleri ve kente uyum sağlayarak kente özgü davranış kalıplarını benimsemeleri beklenir (Şahin, 2002: 86).

Kentlileşmenin gerçekleşebilmesi için bireyin belli aşamalardan geçmesi gerekmektedir. İlk olarak kente göç eden kişinin kentte yaşamaya karar vermesi gerekmektedir; çünkü kentlileşme süreci oldukça uzun bir süreci kapsamaktadır. İkinci olarak kişinin kentte kalmasını sağlayacak, kente özgü bir işte çalışıyor olması ve bu işin de kentli tarafından onaylanan bir iş olması gerekmektedir. Son olarak da eğitim ve kültür düzeyidir. Bu da uzun bir süreyi beraberinde getirmektedir (Kaya, 2004: 142). Kentlileşmenin gerçekleşebilmesi için gerekli aşamalar kente göç eden bireyin, aynı zamanda kente uyumunu da sağlayacak aşamalardır. Çünkü kentlileşme süreci bireyi kent hayatına uygun ekonomik, sosyal ve kültürel bir yaşama hazırlar. Aynı zamanda kentsel yaşamın teorik ve pratik görünümüne ulaşmasını ve kent insanının, kente göç eden insanın fiziksel ve eylemsel dünyasında kentliliğe uygun vasıflar kazanmasını da sağlar (Geyik, 2010: 15).

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere kentlileşme genel anlamda kır insanının kentli olma sürecinde geçirdiği değişimlerden bahsetmektedir. Kırdan kente göç edenler kentlileşme sürecine girmiş olmaktadır. Bu da beraberinde fiziksel, sosyal ortam olarak, kültürel, ekonomik, davranış biçimi vb. olarak bir değişim ve dönüşümü getirmektedir. Kentlileşme süreci bireyi aynı zamanda kentle bütünleşmeye, kente uyum sağlamaya da hazırlamaktadır. Dolayısıyla “kentlileşme, kente göçle birlikte başlayan nüfus devinimlerinin (dinamiğinin) kentin belirli bir kesiminde kararlılık kazanmasına kadar süregelen bir aşama olarak ve her şeyden önce bir toplumsal değişme süreci, bir uyum ilişkisi olmakla birlikte, aynı zamanda bir fiziksel yerleşme süreci olarak tanımlanmaktadır.”(Duru, 2014: 97).

Kişinin kentlileşmesi bir anda gerçekleşebilecek bir durum değildir. Kırdan farklı olarak bambaşka bir kültür edinmek, kentli yaşam tarzını ve davranış biçimini kazanmak oldukça inişli çıkışlı bir süreci beraberinde getirecektir. Kentlileşmede kente ait değerler, tavır ve davranış biçimleri artarken kırsala ait değerler de yavaş yavaş ortadan çözülmeye başlar.

Kent çoğulculuğun, farklılıkların barındırdığı bir mekân olduğu için kentlileşme “kentsel fırsatlardan farklılıklar doğrultusunda yararlanan bir kent kültürünün oluşumu” olarak da tanımlanabilir (Akt Güçlü, 2002: 15; M. Castells, 1977: 444–446). Farklılıklar eşitsizliği de beraberinde getirdiği için kentsel fırsatlardan yararlanma düzeyi de farklı olacaktır. Kentlileşme bireysel bir değişim sürecidir. Başka bir deyişle “kent, farklı toplumsal, kültürel dünyaların mozaigi olarak ortaya çıktığına göre, kentli olma ve kentlilik bilinci düzeyi de farklı biçimlerde oluşacaktır” (Güçlü, 2002: 17).

1.1.4.1. Kentlilik Bilinci

Kent, kentleşme ve kentlileşme birbirinde farklı ama birbirini tamamlayan önemli kavramlardır. Kentleşme kent sayısını ve büyüklüğünü artırdığı gibi kendine özgü sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi alanlar da yaratmaktadır. Ortaya çıkan bu sistem ve işleyiş insandan bağımsız değildir. Kenti var eden güzelliklerin ve kurumların işleyişi ve devamı insanın o kent içerisindeki pratiğine bağlıdır.

Kentte yaşayan milyonlarca insanın kentli olduğunu söylemek “kentli olmayı” basit bir durum olarak ele almak olur. Bu algılayış kentin doğasını anlayabilmek için yetersiz kalmaktadır; çünkü kentlerin uygarlığın beşiği olarak anılması gerçeğinin arkasında bireyin davranış ve düşünme biçimi yatmaktadır (Geyik, 2010: 26). Kentin kent özelliklerinin korunması, devam ettirilmesi, canlılığını koruması kentte yaşayan bireyin kentlilik bilincine sahip olmasını gerektirir.

Bir yerleşim yerinin kentleştiğinin en önemli göstergelerinden birisi fiziki mekânlardan ziyade o kentte yaşayan insanların sosyal tavırları, birbirleriyle olan etkileşimleri ve bilinç durumlarıdır. Burada kente özgü bir sosyal tavrın, davranış ve

düşünme biçiminin ortaya çıkabilmesi belli bir kentlilik bilincine sahip olmayı gerektirir. Kentlilik bilincinin ne olduğunun anlaşılması bu anlamda önem taşımaktadır. Kentlilik bilincini açıklamaya geçmeden önce, bilinç kavramını tanımlamak kentlilik bilincinin anlaşılması adına yararlı olacaktır.

Bilinç; kişinin sosyo-ekonomik durumu üzerinden kendisi ve çevresi ile ilgili edindiği değer yargıları, düşünceleri ve bakış açısıdır. Birey büyük ölçüde içinde yaşadığı toplumun ürünüdür. Kişi hem kendi deneyimleriyle hem de toplum tarafından kendisine dayatılan değerlerle bilincini oluşturur. Bilincin oluşmasında ailenin, kişinin edindiği sosyal ve ekonomik statünün ve içinde yaşadığı toplumun önemli bir etkisi bulunmaktadır (Güçlü, 2002: 17).

Kentleşme ve kentlileşme sürecini hızlandıran olgulardan birisi de kentlilik bilincidir. Kentlilik bilinci, kişinin kendini kente ait hissedip, kente karşı sorumluluklarını yerine getirme durumudur (Kaya, 2004: 142). Bu anlamda kişi kente karşı sorumluluklarını yerine getirdiği sürece kentte var olan doğal güzellikler, kurumlar ve değerler devamlılığını ve işleyişini devam ettirecektir. Kentlilik bilinci, kentte var olan güzelliklerin somut bir göstergesidir.

Kentlilik bilinci kentleşme, kentlileşme ve kent kültürünün kesişme noktasında açıklanabilir. Bu unsurlar ele alındığında kentlilik bilinci, kent kültürünü anlamak, içselleştirmek, kendini kente ve kentin dinamiklerine ait hissetmek, kentsel oluşumlardan sorumluluk duymak olarak tanımlanabilir (Kentleşme Şurası, 2009).

Başka bir tanıma göre ise kentlilik bilinci, kentte yaşayanların kente adapte olup kentle bütünlük göstermeleri, kendini kente ait hissetmesi ve dolayısıyla kente karşı sorumluluk duygusu taşımasıdır. Bir başka ifade ile bireylerin yaşadıkları şehirle özdeşleşebilen bir kimliğe sahip olmalarıdır (Kaya, 2004: 161).

Geyik'e göre kentlilik bilinci, bireyin kendisini yaşadığı şehrin bir parçası olarak görmesi, kentte oluşabilecek sorunlara karşı duyarlılık ve sorumluluk hissedebilmesidir. Aynı zamanda kentsel yaşama uygun bilgisel ve eylemsel olarak donanımlı olması, kent yaşamına aktif olarak katılması, katılımını da araçsallıktan amaçsallığa dönüştürebilmesidir (Geyik, 2010: 26).

Tanımlardan yola çıkılacak olursa kentlilik bilincinin kazanılmasında rol oynayan başat unsurlar kentte yaşayan kişinin kendini kente ait hissetmesi ve bu doğrultuda kente karşı duyarlılık ve sorumluluklarını aktif hale getirmesidir. Kaya'ya göre "yaşadığımız kentin sorunlarına yönelik ne derece hassasiyet sahibi olduğumuz, çevremizde yaşanan olumsuzlukları gidermeye yönelik bir çabamızın olup olmadığı gibi hususlar kentlilik bilincinin seviyesini de göstermektedir" (Kaya, 2004: 164).

Kent, farklı toplumsal ve kültürel dünyaların bir karışımı olduğuna göre, kentli olma ve kentlilik bilinci düzeyi de farklılık gösterecektir (Güçlü, 2002: 17). Kentin imkânlarından her birey eşit düzeyde yararlanamamaktadır. Bazı insanlar bu imkânlardan kendilerine yetecek düzeyde yararlanırken bazıları da yeterince yararlanamamaktadır. Kentin imkânlarından yeteri kadar yararlanamayan insanların kentle bütünleşmeleri, kendilerini kente ait hissetmeleri, kentin fırsatlarından yararlananlara göre daha az bir seviyede olacağından kentlilik bilincini kazanmaları da daha zor olacaktır. Bu anlamda yaşanan şehrin de bireylere gelecek vaat etmesi gerekmektedir. Kent, içinde barındırdığı bireye sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlarda gelecek adına umut ve yaşamında tatminlik vermiyorsa bireyin yaşadığı kente kendini ait hissetmesi de zorlaşacaktır. Dolayısıyla kent ile birey arasında karşılıklı bir alışveriş söz konusudur.

Bireyin kendini kente ait hissetmesi ve kente karşı sorumluluk duygusu taşınması için gerekli olan bir başka husus ise kent kimliğinin ne derece kazanılmış olduğudur. Kentlerin kimliğini belirleyen en önemli hususlardan birisi o kentin tarihi geçmişi ve kültürel yapısıdır. Kişinin kendini tanımlarken, nereden geldiğini, nereli olduğunu veya nereye ait olduğunu ifade ederken yaşadığı kentten ne kadar pay alıyorsa kent kimliği o kadar yerleşmiş düzeydedir. Bu anlamda "yer kimliği" kişinin hem kendini o kente ait hissetmesini hem de kente karşı duyarlılık hissetmesini sağlayacaktır (Güçlü, 2002: 18). Bundan dolayı yer kimliğinin kazanılması için kişinin yaşadığı kente yüzeysel bakmayıp, tarihi geçmişiyle, kültürüyle, geçirdiği aşamaları bilmesi gerekmektedir. Bu tür bir yaklaşım bireyin kentle bütünleşmesini ve kentlilik bilincinin kazanılmasını olumlu yönde etkileyecektir.

Kentlilik bilincinin oluşması bir anlamda kolektif kent kültürünün oluşması demektir. Kolektif kent kültürünün ve bilincinin oluşması ise aile gibi küçük gruplarda başlar ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Sosyalleşme süreci ve bireyin sosyo-ekonomik konumu da kentlilik bilincini etkileyen önemli faktörlerdir. Bu anlamda bireyin yaşadığı kentin normlarını, değerlerini ve kültürünü içselleştirmesi gerekmektedir. Sosyalleşme sürecinde edinilen değerler ve kültürün aktarımı ise sosyal çevre ile hayat bulur.

Kent bilincinin yeterince kazanılmadığı yerlerde kentte yaşam amaçsallıktan araçsallığa doğru kayma göstermektedir. Bu anlamda araçsallaştırılmış kent, kentte yaşayanların sadece maddi çıkar için orada bulunmaları, çıkarlarına yanıt alamadıkları, kentten faydalanamadıkları müddetçe kenti bir yabancı gibi algılamaları ve kenti amaçlarına ulaşmada bir araç olarak görmeleri ve bu doğrultuda eylemde bulunmalarıdır. Bu durum kentte sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlarda aksamaların yaşanmasına neden olabilmektedir. Kentin bir araç olarak kullanılmasında bireyin içinde bulunduğu ailenin yapısı, ailenin kente bakış açısı, sosyo-ekonomik koşullar, eğitim durumu ve üst düzey kurumların faaliyetleri de etkili olabilmektedir (Geyik, 2010: 29).

Kentlilik bilinci dendiğinde kente özgü tutumlar, değerler ve davranışlar akla gelmektedir (Güçlü, 2002: 18). Bu tutum ve davranışların kazanılması ise kentte uzun süre kalmayı, kenti tarihi geçmişiyile, kültürüyle tanımayı gerektirir. Aynı zamanda bireyin kendisini kente ait hissetmesiyle de gerçekleşebilecek bir durumdur. Dolayısıyla kentlilik bilinci durağan değil dinamik bir süreci ifade eder. Şunu da belirtmek gerekir ki kenti kent yapan fiziki mekânlar değil içinde yaşayan bireylerdir. Bireyler ne derece kentlilik bilincini kazanırlar ise o yerleşme birimi de o derece kentli bir konum kazanacaktır.

1.1.5. Kente Uyum Sorunu

Kentler sadece kırsaldan farklı olarak gösterişli fiziki mekânlardan ibaret değildir. Kentin kendine özgü bir kültürü, bu kültüre özgü de bir davranış ve düşünce biçimi vardır. Fiziki mekân bakımından, düşünce ve davranış biçimi olarak elbette ki kırsal alanlardan oldukça farklı özellikler taşımaktadır. Kentin sosyal, ekonomik,

kültürel vb. yapısı, bireyin kentin yapısına uygun birtakım davranış kalıplarına uymasını sağlamaktadır.

Kent, büyüklük ve gelişmişlik bakımından içinde farklı kültürleri barındıran heterojen bir yapıya sahiptir. Bu heterojen yapı içerisinde her birey kendi yaşam tarzına uygun kültürünü yaşamaya ve korumaya çalışmaktadır. Bu koruma ve yaşama çabası bazı durumlarda bireyin zor süreçlerden geçmesine sebep olabilmektedir. Bu durumun en bariz örnekleri kırdan kente göç sonrasında yaşanmaktadır.

Göç etmek basit anlamda yaşanılan yerin değiştirilmesi demek değildir. Birey göç ettiği yere sahip olduğu yaşam tarzını, kültürünü, dinini, dilini, kimliğini, sahip olduğu statüsünü götürür. Göçle beraber yeni bir yaşam alanına dâhil olan birey göç ettiği gibi bulunduğu yere adapte olamaz ve eski yaşam tarzından ve kültüründen de tamamen kopamaz. Bu durum zorlu bir süreci beraberinde getirmektedir. Özellikle kırdan kente göç eden insanlar için bu süreç daha da zorlaşmaktadır. Bu anlamda “entegre olmak/adaptasyon” burada önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kültürel bütünleşme olarak da adlandırılan “entegrasyon” farklı kültürel öğelerin bir bütün içerisinde bağlanmasına ve yaşam bulmasına denilmektedir. Avrupa’da “asimilasyon” sözcüğüyle eşanlamli olarak kullanılan entegre olmak fiili, azınlık üyelerinin sahip oldukları öz kimliklerini yavaş yavaş kaybedip, çoğunluğun üyesi olmaya başlamalarını anlatmak için kullanılmıştır (Yeşildağ, 2008: 24).

Adaptasyon canlıların içinde yaşadığı ve etkileşim içinde bulunduğu çevreye alışmasını ifade eder. Doğal ve toplumsal çevre değişken bir özellik taşıdığından dolayı, birey yaşamını devam ettirebilmek için bu değişime uyum sağlamak zorundadır. Uyum sürecinin başladığı ve en sancılı geçtiği süreçler hiç şüphesiz göçlerden sonra yaşanmaktadır. Yeni olana adapte olabilmek, yeni olanla bütünleşebilmek bireyi daha önce hiç karşılaşmadığı sorunlarla ve farklılıklarla karşılaştırmaktadır. Söz konusu bu sorunlar ve farklılıklar kolay ve kısa bir sürede aşılamamaktadır. Bazen bu süreç yıllarca hatta bir kuşak boyunca da devam edebilmektedir. Bu sürecin kısa veya uzun olmasında bireyin göç etmeden önceki yaşam tarzının büyük bir önemi vardır. Bireyin kültürü, yaşam tarzı, ekonomik

düzeyi, giyim kuşam tarzı, barınma koşulları, içinde bulunduğu toplumun yapısı, göç ettiği yer ile ne kadar benzerlik gösteriyorsa uyum sürecinde yaşayacağı sorunlar da o kadar az olmaktadır. Aksi durumda büyük ölçüde birbirinden farklı kültüre, ekonomik düzeye ve değerlere sahip insanlar, göç ettikleri yerlerde ciddi sorunlarla karşılaşabilmektedirler (Deniz; Etlan, 2009: 482). Bu durumu kırdan kente göç eden insanlara uyarlayacak olursak, kırdan kente göçün en önemli sorunlarından birisi de göç edilen yere uyum sağlamadır; çünkü kırsal alanlardan kente göç eden birçok insan kırsal özelliklerini, kentin heterojen, dinamik yapısında koruyamamaktadırlar. Korumaya çalışmaları da kente uyumu daha da zorlaştıran bir durum olmaktadır. Kırsal alanlarda kültürel özellikler ve sosyal ilişkiler benzer iken kentte ise oldukça farklıdır.

Bireyin sahip olduğu kimlik, davranış biçimi ve kültürü, yaşadığı yerden ve toplumdan bağımsız değildir. Aile yapısı, içinde yaşanılan çevre, sosyalleşme süreci bireyi olumlu veya olumsuz anlamda belli bir yaşam tarzının içine dâhil etmektedir. Kırsal alanlarda, fiziki mekânlarla kaplı yapay ortamlardan ziyade daha doğal ortamlar ve mekânlar bulunmaktadır. Buna bağlı olarak bireylerin kurdukları ilişkiler, dayanışma biçimi kente nazaran daha samimidir. Kültürel özellikler ve davranış biçimleri de benzer özellikler taşımaktadır. Dolayısıyla homojen bir yapısı vardır. Buna karşılık kentlerde ön planda olan ise fiziki mekânların büyüklüğü ve ihtişamıdır. İnsan ilişkileri ve bireyler arasındaki dayanışma ise kıra nazaran daha yapaydır. Büyüklükleri ve gelişmişlikleri bakımından farklı kültürleri, yoğunluğu içinde barındıran heterojen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla birbirinden oldukça farklı olan kır ve kent arasındaki geçişler de birçok uyum problemini beraberinde getirecektir.

Kırdan kente göç eden bireyler bir anlamda kentleşme sürecine dâhil olurlar; çünkü kentleşme fiziki mekânları dönüştürdüğü gibi içinde yaşayan bireyleri de dönüştürür. Bu dönüşüm sürecinde birey kentleşme sürecinden geçer ve kentlilik bilincini kazanmış olur. Aksi taktirde kentlilik bilincini kazanamamış bir birey, kente uyum problemleri yaşayacaktır. Buna bağlı olarak kente uyum sağlamanın veya kırdan kente yaşanan göç sonrasında yaşanılan en önemli sorunun “kentlileşmek veya “kentlileşmemek” olduğunu söyleyabilmek mümkündür.

Kentlileşme bireyin kente göç etmesinden sonra başlayan bir süreçtir. Kırdan kente göç eden insanlar yeni bir yerleşim yerinin içine dâhil olurlar ve fiziki mekân, kültür, toplum yapısı, ekonomik gibi birçok alanda değişim süreci yaşarlar. Bu durum ise bireyi ister istemez kentlileşme sürecine dâhil eder. Bu süreçlerden kentin istekleri doğrultusunda geçenler kentle daha çabuk bütünleşirler. Buna bağlı olarak kentlileşme için, kentle bütünleşmeyi ve kente uyumu ifade etmektedir diyebiliriz.

Her insanın sosyo-ekonomik durumu ve bulunduğu konum birbirinden farklı olduğu için kentlileşme süreci de her birey için aynı düzeyde olmayacaktır. Kişinin kentli olabilmesi için kente özgü sosyal, toplumsal, kültürel, ekonomik vb. süreçlerden geçmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra Duru'ya göre kentte kalış süresi de kentlileşme sürecini etkileyen önemli faktörler arasındadır. Kente ilişkin iklim şartları, barınma ve iş imkânları ve bireyin bu şartlardan ne derece yararlanabileceği, göç eden ailelerin kentte kalma sürelerini etkileyen başat etkenlerdendir. Bu anlamda bireylerin kentte kalma süreleri ile kentsel davranış kalıplarına uyum sağlama, çalışma hayatına dâhil olabilme ve kentsel yaşam ritüellerine ayak uydurma süreçleri arasında doğrudan bir bağlantı vardır (Duru, 2014: 81).

Kentte kalış süresi ile kentlileşebilme arasında bir bağlantı olmasına rağmen bu faktör tek başına yeterli değildir. Kırdan kente göç sonrasında bireyler kültürel, ekonomik düzey farklılıkları gibi sebeplerden dolayı da kentle bütünleşmekte sorun yaşamaktadırlar. Geçirilen uzun yıllara rağmen kent göçmeninin kentle bütünleşememesinin, “kentteki köylüler” olarak kalmalarının en önemli sebepleri arasında kente uygun olmayan, enformel sektörün güvencesiz işlerinde çalışmaları, kente özgü kültürün edinilememesi, kent bilincinin kazanılmamış olması ve kentsel hizmet ve örgütler ile eğitim kurumlarından yararlanma düzeyinin sınırlılığı bulunmaktadır (Erman, 1996: 290).

Kırdan kente göç eden bireylerin kentin imkânlarından yararlanma düzeyleri kentlileşebilme sürecini ve kentle bütünleşmelerini olumlu yönde etkilemektedir. Kentin imkânlarından her birey aynı düzeyde yararlanamamaktadır. Bu durumun oluşmasındaki en önemli sebeplerden birisi kırdan kente göç eden bireyin kente özgü bir iş bulamaması ve kentin imkânlarından yararlanabilecek bir ekonomik

durumunun olmamasıdır. Tarım ve hayvancılıkla yaşamını sürdüren bireyler, kente göç ettikten sonra kente özgü bir iş vasfına sahip olamadıklarından dolayı inşaat işçiliği, hamallık, çıraklık gibi geçici işlerde çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum bir süre sonra kişinin işsiz kalmasına da sebep olabilmektedir. Bu anlamda kentlerde yaşanan işsizlik sorununun gün geçtikçe artmasında kırdan kente göçün önemli bir yeri vardır diyebiliriz.

Kırdan kente göç eden insanların önemli bir kısmı iş alanlarında vasıfsız oldukları için kentte iş bulmakta zorluk çekmektedirler. Bu durum kente göç eden insanların kente adapte olmalarını zorlaştırmaktadır. Kırdan kente göç ettikten sonra vasıfsız işlerde çalışmak veya işsiz kalmak beraberinde yoksulluğu getirmektedir. Bu yoksulluk durumu sadece ekonomi alanında değil sosyal, kültürel, eğitim vb. alanlarında da yaşanabilmektedir.

Göç ettikten sonra kente adapte olmaya çalışan insanlar genel anlamda sosyo-ekonomik durumuyla aynı olan insanlarla bir arada bulunmaya veya dayanışma içerisinde bulunmaya çalışmaktadırlar. Bu durum kentte farklı görüntülerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bunun güzel göstergelerinden biri de göç eden insanların oluşturmuş olduğu gecekondulardır.

Gecekondu göç eden insanların, barınma ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yeterli gelire sahip olamadıklarından dolayı çıkarmış oldukları bir çözümdür. Gecekondularda yaşayan insanların ekonomik ve kentin imkânlarından yararlanma düzeyleri birbirine yakındır. Nasıl ki kentleşme fiziki mekânlardan ibaret olmayıp kendine özgü bir davranış ve düşünme biçimi, bir kültür ve toplum yapısı üretiyorsa gecekonduların da kendine özgü bir toplum yapısı, kültürü, ekonomisi, davranış ve düşünme biçimi vardır. Kent merkezi ve gecekondu arasındaki bu ayrışma kırdan kente göç eden insanların kente adapte olmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bundan dolayı göçle kente gelen insanlar kendilerini değiştirdikleri gibi çevrelerini de etkilemekte dolayısıyla değiştirmektedirler. Bu değişim işsizlik, sağlıksız barınma koşullarında olduğu gibi duygusal, davranışsal ve düşünsel anlamda da olabilmektedir. Bu durum ise toplumsal bütünleşmenin tam olarak sağlanamamasına neden olabilmektedir (Mutlu, 2007: 18).

Kırdan kente göç sonrasında bireyin içine girmiş olduğu kentlileşme süreci ve buna bağlı olarak toplumla bütünleşmesi sosyal, kültürel, ekonomi vb. yönlerden eksik kaldığında bu durum yerini bütünleşme yerine dışlanmaya bırakacaktır. Başka bir deyişle toplumsal bütünleşmenin yeterince sağlanamadığı kent ortamında göçmen, zamanla sosyal dışlanmaya maruz kalıp kentin imkânlarından oldukça az bir düzeyde yararlanacaktır. Bu anlamda toplumsal bütünleşmenin tersi olan sosyal dışlanmanın birkaç tanımını vermek bütünleşmenin anlaşılması noktasında yararlı olacaktır.

Sosyal bütünleşmenin karşıtı olan sosyal dışlanma, bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan ve bireyin kendi geleceğini oluşturmada yardımcı olan temel gereksinimlerden yoksun olması, toplumla olan bağlarının kopması, sivil, siyasi, sosyal ve ekonomik haklarından yoksun olma durum ve süreçleri olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle bireyin temel gereksinimlerini karşılayamamasıyla başlayan ve giderek toplumla bağlarının zayıflayarak kopmasına kadar giden dinamik bir süreç olarak da tanımlanabilir (Sapancalı, 2001: 54).

“Sosyal dışlanma toplumla bireyin sosyal bütünleşmesini sağlayan sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemlerin tümünden kısmen veya tamamen yoksun olma dinamik sürecini ifade etmektedir” (Çakır, 2002: 84).

Sosyal dışlanma ekonomik anlamda olabileceği gibi kurumsal anlamda da olabilmektedir. Bu anlamda ekonomik dışlanma; bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak gelirden yoksun kalmasıyla yeme, içme, barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçları dahi karşılamayacak hale gelmesi olarak tanımlanabilir. Bu durum birey ve ailesi için toplumsal yaşama katılımı imkânsız hale getirecektir. Kurumsal dışlanma ise eğitim ve sağlık ihtiyaçlarının karşılanmasında özel veya kamu hizmetlerinden yararlanamamayı içermektedir. Toplumsal yaşamla bütünleşmek için gerekli olan eğitim hakkından yararlanılamaması, sağlığın korunamaması bireyin ileriki zamanlarda vasıflı bir iş bulamamasına neden olacaktır. Okuluna devam edemeyen bir birey, gelecekte kendisine uygun bir iş bulamama tehlikesini de taşıyarak, gelecekte yaşayabileceği ekonomik ve sosyal dışlanmanın da temelini atmış olacaktır (Çakır, 2002: 86–88).

Sosyal dışlanma sosyal uyum gibi dinamik bir kavramdır. İnsanın toplumsal hayata bağlayan, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer alanlardaki ihtiyaçlarını karşılayarak toplumun bir üyesi olmasını sağlayan imkânlardan mahrum kalması gibi bir süreci kapsamaktadır. Bireylerin elde ettikleri gelir, sosyal bütünleşme için gerekli olan yaşamsal, sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçların karşılanmasında kimi zaman yetersiz olmaktadır. Bu durum inşaat işçiliği, çıraklık, seyyar satıcılık gibi düşük ücretli vasıfsız işlerde kendini daha çok göstermektedir. Elde edilen gelirin yaşamsal ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması, bireyin yoksullaşmasına neden olmaktadır. Bu durum aynı zamanda bireyin sosyal dışlanmaya maruz kalmasına da sebep olabilmektedir. Bundan dolayı sosyal dışlanmanın açıklanmasında yoksulluk anahtar kavram haline gelmiştir.

Yoksulluğun tanımlanmasında beslenme, sağlık, eğitim gibi temel insani ihtiyaçlar kriter olarak alındığında ortaya çıkan “insani yoksulluk” yaklaşımı hem yoksulluk kavramını hem de buna bağlı olarak ortaya çıkan sosyal dışlanmayı açıklar nitelikte olmaktadır. Buna göre insani yoksulluk:

Bir kısım bireylerin insanca yaşam imkânlarına sahip olmaması anlamına gelmektedir. Buna göre yoksulluk, yeterli beslenememe, sağlık imkânlarından yoksunluk, evsizlik, eğitim imkânlarından yoksun olma, okumasını ve uygun bir şekilde konuşmasını bilmemek, herhangi bir işi olmamak, gelecekte korkmak, sağlıklı içme suyuna sahip olamamak, güçsüzlük ve özgürlüğün yetersiz oluşu anlamına gelmektedir. Birçok durumda yoksulluk kararlara katılmadan dışlanma, siyasi süreç, yönetim ve kültürel olaylara katılma da yoksunlukla birlikte devam etmektedir” (Sapancalı, 2001: 128).

Kırdan kente göç sonrasında yaşanan uyum sorunu dışlanmanın en önemli sebeplerinden birisidir. Kente uyum sürecini belirleyen en temel ölçütlerden birisi iş ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik durumdur. Göç sonrasında göçmenin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak bir iş bulamaması ekonomik dışlanmaya maruz kalmasına sebep olacaktır. Bu durum bireyin iş ve konut sektöründe piyasanın dışına itilmesine ve giderek yoksullaşmasına neden olabileceği gibi (Balcıoğlu, 2007: 56) göçmende psikolojik etkilerde de bulunabilmektedir. Göçmen kentli gibi modern yaşayıp, kentli gibi yiyip içemediğinden, kentin sunduğu sosyal aktivitelerden yararlanamadığından kendini hep köylü gibi hissetmektedir. Dışlanma, göçmenlerde önemli psikolojik etkiler yaratırken kendilerini sürekli kentlilere göre yetersiz ve

eksik görmelerine neden olmuştur (Balcıoğlu, 2007: 98). Bundan dolayı uyum sürecinin ve dışlanmanın en belirleyici öğelerinden biri olan yoksulluğun azaltılması, göçmenin göç sonrası yaşadığı toplumsal bütünleşme ve kentlileşme süreci için olumlu bir seyir izlemesini sağlayabilir.

1.2. Türkiye’de İç Göç ve Nedenleri

Toplumsal bir olgu olan göç, bir toplumun ekonomik, sosyal, siyasal vb. koşullarına bağlı olarak ortaya çıktığı gibi, o toplumu ekonomik, sosyal ve siyasi yönlerden de etkileyen çok boyutlu bir niteliğe sahiptir. Bu anlamda göç, hem toplum şartlarına bağlı olarak ortaya çıkan bir sonuç hem de bir toplumun dönüşümünün arkasında yatan önemli bir nedendir. Dolayısıyla toplumsal değişmelerin en önemli nedenlerinden biri göçtür.

19. yüzyılda İngiltere’de başlayan ve kısa zamanda diğer Avrupa ülkelerine de yayılan endüstri alanındaki gelişmeler, kırsal alanlarda yaşayanların kente göç etmelerine neden olmuştur. Sanayileşmeyle beraber tarım toplumları, endüstri toplumlarına doğru bir değişim yaşamıştır. Bu anlamda kentsel gelişmenin başat unsurlarından birisi göçtür. Dolayısıyla göçlerle beraber kentlerin niteliğinde ve niceliğinde önemli değişimler yaşanmaktadır. Az gelişmiş ülkelerde kentleşmenin toplumlarda yaratmış olduğu değişim ve dönüşümler benzer özellikler göstermektedir.

Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde kentleşme her zaman sanayileşmeyle beraber ilerlememektedir. Bu durum Türkiye’de de benzer özellikler taşımaktadır. Türkiye’de kentleşme ve sanayileşme arasında doğrudan bir ilişkiden bahsetmek mümkün değildir. Sanayileşmenin bir sonucu olarak kentlerin çekici özellikleri, kentleşmenin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu anlamda çekici güçlerin doğrudan etkin olduğu kentleşme modelinin, daha çok Endüstri Devrimi sonrası batı toplumlarından gözlenen duruma uygun düştüğü bir gerçektir. Türkiye’de ise çekici güçlerin kentleşme olayındaki etkisi sınırlı kalmış, çekici güçler nüfusu harekete geçiren bir etmen olmaktan çok, kente yöneltten bir güdü olarak işlev görmüştür. Bunun nedeni, kente doğrudan çekicilik özelliği kazandıracak iş ve geçim olanaklarının kaynağı olan tarım dışı etkinliklerin, özellikle de

endüstrinin yeterince gelişmemiş olmasıdır (Sencer, 1979: 63). Dolayısıyla, gelişmekte olan ülkeler kategorisinde olan Türkiye ile sanayileşme arasında doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır.

Cumhuriyet'in ilanı ve İkinci Dünya Savaşı'nda sonra, Türkiye'nin kırsal alanlarında, özellikle de tarımın yapısal özelliklerinde önemli değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Bu değişim ve dönüşümlere paralel olarak kırsal alanlardan, kentlere göçler yaşanmış ve kentleşmenin hızı ve yönü değişmiştir. Dolayısıyla Türkiye'de kentleşme, kırsal alanlardan farklı olarak, doğumlar ve ölümlerle değil, göçlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (TÜSİAD, 1999: 70). Kırdan-kente veya kentten-kente göç eden bireylerin niteliğine bağlı olarak da kentleşmenin niteliği biçim kazanmaktadır. Bu anlamda kentleşme ve göç birbirini tamamlayan iki önemli olgudur.

Göçün çok farklı türleri olmakla beraber, en önemlilerinden birisi iç göçtür. Özellikle Türkiye'deki kentleşmenin hızlanmasında iç göçün önemli bir payı bulunmaktadır. Türkiye 1950'li yıllarla birlikte modern anlamda göç dönemine girmiş ve ülkenin yerleşim yapısı ve nüfus hareketleri bu dönemden sonra nüfus artışı ve tarım kesiminde yaşanan dönüşümler nedeniyle tamamen değişmeye başlamıştır. 1950 yılında Türkiye nüfusunun % 25'i kentlerde yaşarken, 2012 yılında bu oran % 77'lere kadar yükselmiştir. Bu oranlar bize Türkiye'de kırsal alanlardan kentlere doğru yoğun göç dalgalarının yaşandığını göstermektedir (Şen, 2014: 232). Dolayısıyla kentleşmenin ortaya çıkmasında iki önemli değişken ve bu değişkenlere bağlı olarak ortaya çıkan gelişmeler etkilidir. Bunlar: Türkiye'de nüfus artışında yaşanan çoğalmalar ve tarımsal mekanizasyona geçiştir.

Kocaman ve Bayazıt'a göre kentlere olan göç olgusunun temel nedenleri, tarıma yeni teknolojinin girişi, entansif tarım, toprak yetersizliği ve toprağın mirasla parçalanması; hızlı nüfus artışı ve yaşam biçiminin sınırlılığı; kentlerdeki sosyal ve kültürel imkânlardan yararlanma isteği; kentlerin iş yönünden çekiciliği; haberleşme ve ulaşım olanaklarındaki gelişmeler; çeşitli düzeylerde verilen yönetimle ilgili kararlar ve uygulanan politikalar (1993: 2). Bunlara ek olarak siyasi etkenler de kentlere olan göçü hızlandırmaktadır. Türkiye'de 1984 yılından sonra Doğu ve

Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşanan terör hareketleri de kentlere göçü hızlandırmıştır (Ateş ve Es, 2004: 218). Özetle Türkiye’de kentlere olan göçün hız kazanmasında öncelikli olarak kırım itici yönleri, kentin çekici yönleri, uygulanan politikalar ve siyasi nedenler etkili olmuştur.

1.2.1. Hızlı Nüfus Artışı

Nüfus artışını belirleyen iki önemli faktör vardır. Bunlar: doğum oranlarının artması, ölüm oranlarının ise düşmesidir. Bu iki faktörün yanında, nüfus artışı, göçlere bağlı olarak da değişebilmektedir. Az gelişmiş ülkelerde veya gelişmemiş bölgelerde ve kırsal alanlarda nüfus artışı oldukça yüksek düzeydedir. Hızlı nüfus artışına bağlı olarak kırsal alanlardan kentsel alanlara göçler yaşanmaktadır.

Hızlı nüfus artışı, ülkelerin veya bölgelerin az gelişmiş ve kırsal alanlarında doğup, kentsel alanlara yayılarak, toplum yapısında önemli değişimlere neden olmaktadır. Türkiye’de de, hızlı nüfus artışı çoğunlukla kırsal alanlarda yaygınlık kazanmıştır. Bu durum Türkiye’nin az gelişmiş bir ülke olmasından kaynaklanmaktadır. Ülkemizde özellikle 1950’li yıllardan sonra toplam nüfus önceki yıllara nazaran oldukça hız kazanmıştır. Buna bağlı olarak hızlı nüfus artışı, bireylerin tarımsal alanlardan koparak kentlere göç etmelerine neden olmuştur. Dolayısıyla, nüfus artışı kırdan-kente göçe neden olan itici güçlerin bir ön koşuludur.

Ülkemizde Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı nedeniyle oldukça önemli bir nüfus kaybı (özellikle erkek nüfus) yaşanmıştır. Cumhuriyet ilan edildiğinde, Türkiye on yıllık sürekli bir savaş ve yıkım döneminden henüz yeni çıkmış bulunuyordu. Küçülmüş ve Misak-ı Milli sınırlarına kapanmış bir coğrafya içinde, İmparatorluk dönemine oranla epey azalmış bir nüfusla, bir ulus-devlet yaratılması öncelik taşıyan bir amaçtı. 1912–1922 döneminin savaşlarının hem maddi hem de insani kayıpları çok yüksek olmuştu. Bu anlamda Cumhuriyet döneminde, nüfus açıklarını gidermeye yönelik politikalar izlenmiştir. Bu bilinçle hareket eden Cumhuriyet yönetimleri, Cumhuriyet’in ilk birkaç on yılında Türkiye nüfusunun artmasını ulusal bir amaç olarak görmüşler, bu yönde çeşitli türde teşvik önlemleri almaya çalışmışlardır. Gerek Mustafa Kemal gerekse çeşitli yöneticiler tarafından nüfusun artması gerektiği görüşü defalarca tekrarlanmış ve Cumhuriyet

Halk Partisinin Meclis grubunca 1932 yılında özel olarak bir nüfus komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, sorunu bir bütün olarak ele alıp nüfusu artırıcı bir dizi yasal ve idari tedbirin alınmasını önermiştir (TÜSİAD, 1999: 39). Bu doğrultuda, bir yandan ölümler azaltılmaya çalışılırken, bir yandan da doğurganlık oranları yükseltilmeye çalışılmıştır.

Türkiye’de 1980’li yılların başından itibaren (özellikle Özal döneminde) liberal ekonomik politikalar uygulanmaya başlamıştır. Bu yeni ekonomik yapı, kentlerde hizmet sektörü ve sanayinin daha fazla gelişmesine katkıda bulunmuştur. Hizmet ve sanayi alanlarının genişlemesi de bu sektörlerdeki işgücü gereksinimini artırmıştır. Kırsal alanlarda da doğurganlık oranlarının artışına bağlı olarak tarımsal alanlar nüfusun istihdamı için yetersiz kalmıştır. Dolayısıyla, kırsal itici gücü ve kentlerin iş gücü gereksinimleri kırsal kente göçü tetikleyen unsurlar olmuştur. Başka bir deyişle, hızlı nüfus artışı nedeniyle tarımdan sağlanan gelir yetersiz kalmış, bundan dolayı da insanlar gelecek kuşaklara daha iyi olanaklar sağlamak için kentin çekici güçlerinin de etkisiyle göç etmek durumunda kalmışlardır (Şen, 2014: 243). Bu anlamda kırsal alanlardan farklı olarak, büyük kentler doğumlar ve ölümlerle değil, göçlerle büyümektedir (TÜSİAD, 1999: 70). Dolayısıyla Türkiye’deki kentleşme olgusu doğal nüfus artışına bağlı olarak değil, daha çok kırsal alanlardan kentlere olan göçlerle ortaya çıkmıştır. Bunun bir sonucu olarak kırsal- kente veya kentten-kente göç edenlerin nitelikleri kentleşmenin de niteliğini belirleyen önemli bir etkidir. Bu noktada Türkiye’de göç ve kentleşme birbirini tamamlayan iki önemli olgudur.

Tablo 1.1 Türkiye’de Kır ve Kent Nüfusunun Gelişim Seyri

Sayım Yılları	Toplam Nüfus	Kent Nüfusu (İl ve İlçe Merkezleri)	Kentsel Nüfus Oranı	Kır Nüfusu (Belde ve Köyler)	Kırsal Nüfus Oranı
1927	13.648.270	3.305.879	24,2	10.342.391	75,8
1935	16.158.018	3.802.642	23,5	12.355.376	76,5
1940	17.820.950	4.346.249	24,4	13.474.701	75,6
1945	18.790.174	4.687.102	24,9	14.103.072	75,1
1950	20.947.188	5.244.337	25,0	15.702.851	75,0
1955	24.064.763	6.927.343	28,8	17.137.420	71,2
1960	27.754.820	8.859.731	31,9	18.895.089	68,1
1965	31.391.421	10.805.817	34,4	20.585.604	65,6
1970	35.605.176	13.691.101	38,5	21.914.075	61,5
1975	40.347.719	16.869.068	41,8	23.478.651	58,2
1980	44.736.957	19.645.007	43,9	25.091.950	56,1
1985	50.664.458	26.865.757	53,0	23.798.701	47,0
1990	56.473.035	33.326.351	59,0	23.146.684	41,0
2000	67.803.927	44.006.274	64,9	23.797.653	35,1

Kaynak: TÜİK

Türkiye’de iç göç olgusunun tarihsel gelişimine bakıldığında, yıllara göre yaşanan değişim süreci rahatlıkla gözlemlenebilir. 1927–2000 dönemini kapsayan 73 yıllık bir dönemde ülke nüfusu 4 katı aşan bir artış göstermiştir. Kentsel alanların nüfusunda ise 13 katı aşan bir artış meydana gelmiştir. Yine bu dönemde, kentli nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 24,2’den % 64,9’a yükselmiştir. Fakat kentsel nüfus 1927–1950 dönemleri arasında çok fazla bir artış yaşamamıştır. 1950’den sonra kentsel nüfus sürekli bir artış yaşamış, Türkiye’deki il sayısı 1950 yılında 63, 1960 yılında 67, 1990 yılında 73, 2000 yılında ise il sayısı 81 olmuştur (Başel, 2011: 517). Kırsal nüfus, 1980–2000 dönemleri arasında 25 milyondan 23 milyona düşmüştür. Aynı zamanda kırsal nüfusun toplam nüfus içindeki oranı % 75,8’den % 35,1’e düşmüştür ve 1955’den bu yana devamlı bir azalma yaşamıştır. 1985 yılında ise ilk kez kent nüfusu, kır nüfusunu geçmiştir. Tablo 1’deki veriler bize Türkiye’deki kentleşmenin; iç göçün, özellikle de kırdan kente göçün bir sonucu olarak ortaya çıktığını göstermektedir.

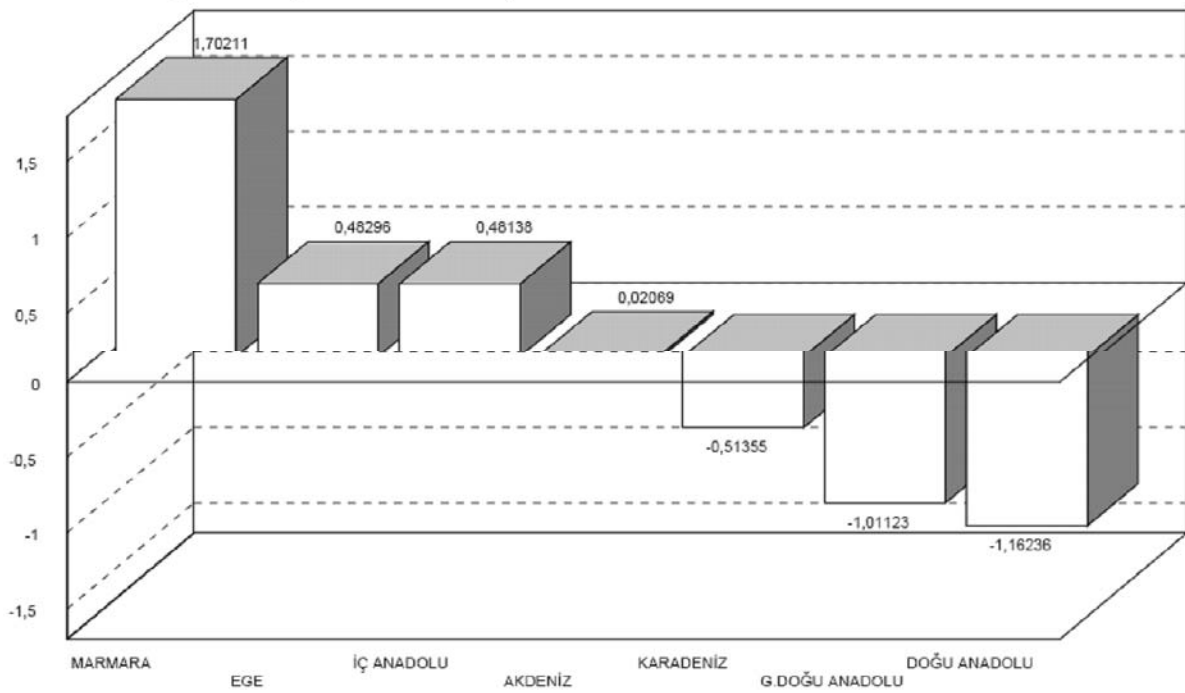
1.2.2. Bölgelerarası Farklılıklar

Bölgelerarası farklılıklar hemen hemen bütün ülkelerde var olan bir durum olmakla beraber en fazla ekonomik yönden gelişmemiş yerlerin temel özelliklerinden birisidir. Dolayısıyla, her ülkede az ya da çok bölgesel dengesizlikler vardır. Doğal ve toplumsal kaynakların mekân üzerindeki dağılımı, mutlak anlamda eşitlik arz etmediğinden, gelişme de mutlak anlamda dengeli bir süreçten geçmemektedir. Dinamik bir yapıya sahip olan gelişme sürecine yön veren iktisadi ve sosyal faktörlerin ülke mekânı üzerinde farklı yoğunluklarda dağılımı, bölgelerarası gelişmişlik farklılıklarının nedeni olarak ortaya çıkmaktadır (Dinçer, Özasan ve Kavasoglu, 2003: 8). Uzay'a göre nitelikli iş gücünün, girişimci nüfusun ve sermayenin bölgelerarası dağılımı, hızlı nüfus hareketleri, nüfus artışının yüksekliği, iş gücüne düşük katılım oranları, kamu yatırımlarının dağılımı, iç pazarın büyüklüğü, ulaştırma ve haberleşme imkânlarındaki farklılıklar bölgelerarası dengesizliklerin yaşanmasında neden olmaktadır. Coğrafi nedenler olarak ise, özellikle uygun olmayan topografik yapı, iç ve dış pazarlara uzaklık, dağınık yerleşim yapısı, zor iklim koşulları gelişmişlik farklarının önemli bir belirleyicisi olmuştur (Uzay, 2005: 95–96). Dolayısıyla bölgelerarası gelişmişlik düzeyi, bölgelerin iktisadi, sosyo-kültürel ve coğrafi yapılarına göre farklılıklar göstermektedir.

Bölgelerarası farklılıklar, göçlerin temel nedenlerinden birisidir. Başel'e göre bölgelerarası farklılıklar hem iç göçlerin sebebi hem de sonucu olarak kısır döngüye yol açmış ve açmaya da devam etmektedir. Üretilen toplumsal refahın dengesiz dağıtılması hem göçe neden olmakta, hem de dengesizliği belirginleştirmektedir (Başel, 2011: 520). Bölgelerarası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıkları, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de görülmektedir. Bu anlamda ülkemizdeki nüfus hareketleri bölgeler temelinde ele alındığında sürekli göç veren ve göç alan bölgeler ayrımı söz konusu olabilmektedir. Doğu Anadolu, Karadeniz'in dağlık bölgeleri ve Güneydoğu Anadolu bölgesi, gelir ve istihdam yönünden Türkiye ortalamasının altında olduğu için sürekli göç vermektedir. İstanbul ve Kocaeli gibi sanayi merkezlerini, Muğla ve Antalya gibi yumuşak iklim kentlerini içine alan Akdeniz, Marmara ve Batı Anadolu bölgeleri ise sürekli göç almaktadır (DPT, 2001-2005: 31; Dinçer vd., 2003: 12). Kırdan kente göçü başlatan temel saik, kentlerin çekici

özelliklerinden ziyade kırsal itici gücüdür. Ekonomik özellikler başta olmak üzere, kırsal alanların coğrafi yapısı, ulaşım ve iletişim olanaklarının yetersiz oluşu, kırsal kente göçü tetikleyen unsurlardır.

Grafik 1.1 Coğrafi Bölgelere Göre Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi

Kaynak: Dinçer vd., 2003: 75

Grafik 1'den görüleceği üzere Türkiye'nin sosyo-ekonomik bakımdan en gelişmiş bölgesi Marmara Bölgesi'dir. Marmara Bölgesi'nden sonra sırasıyla Ege ve İç Anadolu Bölgeleri gelmektedir. Ege ve İç Anadolu bölgesinin gelişmişlik endeksleri birbirine oldukça yakındır. Akdeniz bölgesi ise Türkiye ortalamasına yakın bir değere sahiptir. Karadeniz, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgeleri ise Türkiye ortalamasının altında değerlere sahiptir. Bu durumun ortaya çıkmasında, coğrafi yapı, iklim özellikleri ve gelişmiş batı pazarlarına uzaklık gibi faktörler etkili olmaktadır. Bu nedenlerden dolayı, her üç bölgeden de diğer bölgelere yoğun bir göç yaşanmaktadır (Dinçer vd., 2003: 77). Özetle, Türkiye'de kırsal kente göçün temel doğrultusu, geri kalmış doğu illerinden az çok sanayileşmiş batı illerine doğru olmuştur. Yani, kentleşme sanayileşmenin ardından gitmesi gerekirken önünde gitmiş, nüfus yığılması anlamında demografik bir kentleşme niteliğini kazanmıştır.

Kıyı bölgelerimizde gelişen turizm sektörü ise, bu bölgelere olan göçü artırmıştır. Son zamanlarda Orta ve Güney Anadolu'daki gelişmekte olan kentler de geri kalmış bölgelerimiz (Karadeniz, Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgeleri) için yeni bir çekim gücü haline gelmiştir (Koyuncu, 2011: 42). Bu anlamda Türkiye ortalamasının altındaki bölgelerimize, sosyo-ekonomik yönden gelişmesini sağlayacak politikaların uygulanması, söz konusu bölgelerden batı bölgelerine olan göçü azaltacaktır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıklarından kaynaklanan yoğun göçler büyük bir nüfus baskısı oluşturarak ülke genelinde tüm mekânsal birimleri etkileyen kentleşme sorunlarına neden olmaktadır. Kentlere olan göçler, kentlerde eğitim ve sağlık hizmetleri yetersizlikleri ile arsa ve konut ihtiyacı, su, enerji, altyapı ve genel olarak belediye hizmetlerinin yetersizliği, trafik sıkışıklığı, kalabalık, gürültü ve çevre kirliliği gibi büyük kent sorunlarına neden olmaktadır. Durgun ve geri kalmış bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru meydana gelen göçler; bir yandan bu bölgelerde yerel efektif talep hacmini daraltırken, diğer yandan da yerel gelişmenin temel unsurları olan genç işgücü ve sermayenin bölge dışına akması anlamına gelmektedir. Büyük kent ve azgelişmiş bölgeler ikilemi, gelişme farklılıklarının bir sonucu olarak belirirken, aynı zamanda mevcut farkların daha da derinleşmesinin nedeni olmaktadır. Bu anlamda kentleşmenin bir ucu “büyük şehir sorunu” ise, öteki ucu da “göç veren alanların sorunu” olmaktadır (Dinçer vd., 2003: 9-13; TÜSİAD, 1999: 124-125). Sonuç olarak bölgelerarası gelişmişlik farkları, ülkemizde kırdan kente göçün temel sebeplerinden birisidir. Kırsal alanlardan kentlere olan göçler, kentlerde ve göç veren kırsal alanlarda birtakım sorunlara neden olarak bölgelerarasındaki farklılıkları derinleştirmektedir.

1.2.3. Tarımda Makineleşme

İkinci Dünya Savaşı, Türkiye için oldukça sıkıntılı bir dönem olmuştur. İklim koşullarının elverişsizliği ve birçok tarım alanının boş bırakılması, ekonomik hayatı oldukça olumsuz etkilemiştir. 1950 Demokrat Parti dönemine kadar tarım alanında ciddi politikalar yürütülmemiştir. Demokrat Partinin iktidara gelmesiyle, tarımsal alanlar ve tarımda çalışanlar aktif güç haline gelmişlerdir. Bu doğrultuda DP, köylüyü ve tarımı destekleyici politikalar yürütmüştür. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Yeni toprakların tarıma açılması sağlanmış, özellikle Doğu, Güneydoğu ve İç Anadolu'daki meraların sürülmesine imkân tanınmış, meralar tahıl ekimine açılmıştır.
- Aile işletmelerini destekleyen hükümet, çiftçinin ürettiği buğdayı dünya fiyatlarının üstüne alırken, tüketicilere fiyat artışı yansıtılmamıştır.
- Tarımın makineleşmesi hızlandırılmış, dış yardım alınarak özellikle traktör ithalatı önemli ölçüde artırılmıştır (Koyuncu, 2011: 55).

Tarımda makineleşme, kısa bir süre içerisinde önemli bir etkinlik kazanmış, tarımsal ilerlemelerin boyutları ve işlevlerinde önemli değişimler yaşanmıştır. Tarımda makineleşmenin en önemli sonuçlarından birisi de tarımda gereksinme duyulan insan gücü miktarı azalmış ve kırsal alanlarda yaşayan nüfus itici bir güç olarak belirmiştir. Fazla insan gücü kırsal bölgeleri terk ederek, iş bulma ümidiyle göç etmiştir (Sencer, 1979: 59; Kocaman ve Bayazıt, 1993: 2).

Tarımda makineleşme kırdan kente göçün temel sebebi gibi görünse de, aslında makineleşmenin kendisi değil, kırsal alanlara girdikten sonra ortaya çıkan yapısal dönüşümler kırdan kente göçü tetiklemiştir. Kırsal alanlara traktörün girmesi ve sayısının çoğalmasıyla, var olan tarımsal işletmeler büyümüş, köy ile bağlantısı olan tüccar ve esnaflar, kırsal alanlarda toprak kiralamışlardır. Bu durum işletme veya toprak sahibi olmayan köylülerin topraksız ve işsiz kalmalarına neden olmuştur. Bu duruma ek olarak sulama, gübreleme, kaliteli tohumların kullanılması da bir başka deyişle entansif tarıma geçişle tarım topraklarındaki kutuplaşmalar daha da belirgin hale gelmiştir. Dolayısıyla kırsal alanlarda yoğun bir iş gücü ortaya çıkmıştır.

Tablo 1.2 Sektörlerin GSMH İçindeki Payları (%)

Yıllar	Tarım	Sanayi	Hizmet
1923	43,1	10,6	46,3
1930	46,8	10,0	43,2
1940	44,8	14,6	40,6
1950	40,9	13,1	45,9
1960	37,5	15,7	46,8
1970	31,2	18,5	50,2
1980	24,8	22,0	53,1
1990	16,8	26,4	56,9
2000	13,5	28,3	58,3

Kaynak: TÜİK

Bir ülkenin temel gelişmişlik göstergelerinden birisi kişi başına düşen GSMH'nın yüksek olmasıdır. Bu ise nüfus artışına bağlıdır. Eğer bir ülkenin ekonomik büyüme hızı, nüfus artışından düşük ise, o ülkenin kalkınma düzeyi düşüktür. Nüfus artış hızı aynı oranda ekonomik artış sağlayamıyorsa, bu durum milli gelirin artmasını engeller. Kişi başına milli gelirde bir düşüş olmasına yol açar (Başel, 2007: 525). Tablo 2'ye göre Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllar tarımın GSMH içindeki payı % 43,1 iken, 1960 yılında % 37,5, 1990 yılında 16,8, 2000 yılında ise % 13,5'tir. Sanayinin ise GSMH'daki payı 1950'tan 2000'e kadar sürekli bir artış yaşamıştır. Türkiye'de tarım sektörünün GSMH'daki payının giderek azalması, sanayileşme ve hizmetler sektörlerinde gelişmeye daha çok önem verilmesinin bir sonucudur (Koyuncu, 2011: 60).

Türkiye'de, nüfusun kırsal alanlardan kopup kentsel alanlara kayması, nüfus artışının da etkisiyle, üretim teknolojisi ve ilişkileri alanında önemli yapısal dönüşümler yaşamasıyla ortaya çıkmıştır. Bu nedenle günümüz Türkiye'sinde yapısal değişmelerin göstergesi olan kentleşme hareketinin kaynağına inebilmek için, nüfus artışıyla birlikte, kentleşme hareketinin ön koşullarını hazırlayan ve sonraki süreçlerde de yaygın etkide bulunan tarım kesiminin özelliklerine eğilmek oldukça önem kazanmaktadır (Sencer, 1979: 44). Bu anlamda Türkiye'deki kentleşme hareketinin ortaya çıkmasında kentin çekici özelliklerinden ziyade kırsal alanların itici özellikleri etkili olmuştur.

Sonuç olarak, kırdan kopuş sürecini, köyün iticiliğini ve göçün temel sebeplerini ortaya çıkaran olgu, nüfus artışı ve tarımdaki gelişmelere (makineleşme, yoğun tarıma vb.) bağlı olarak, tarım kesiminin kendi ihtiyaçları için üretim yapan köylüleri besleyebileceği, büyük tarım çiftlikleri ve işletmeleri için ise, istihdam edebileceği optimal sınıra gelmesidir. Bu duruma bağlı olarak ortaya çıkan yoğun iş gücü, kırın diğer itici etmenleri ve kentin çekici etmenlerine bağlı olarak tarımdan kopuşu başlatmıştır. Burada belirtilmesi gereken nokta, Türkiye’de başlangıçta yaşanan göçün ister kırsal, ister kentsel olsun tarımsal nitelikli olduğudur (Başel, 2011: 533–534). Dolayısıyla kırsal alanlardan kente göç veya kentleşme olayı, kırsal alanların kendi içerisinde yaşadığı yapısal dönüşümlerin bir sonucudur.

1.2.4. Siyasal Nedenler

Türkiye’de iç göç 1980’li ve 1990’lı yıllarda siyasi nedenlerin de katkısıyla giderek daha da yoğunlaşmıştır. Daha çok uluslar arası nitelikteki göçlere sebep olan göç, Türkiye’de özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Türk güvenlikçi güçleri ve ayrılıkçı silahlı gruplar (PKK terör örgütü) arasında meydana gelen çatışma ve buna bağlı olarak oluşan güvensiz yeni ortam, önemli miktarda nüfusun zorunlu yerinden olmasına neden olmuştur. Bu anlamda 1980 ve 1990’lı yıllarda yaşanan bu zorunlu iç göç, Türkiye için önemli demografik olaylardan birisidir. Yaşanan söz konusu olaylara bağlı olarak, bu dönemde zorunlu göç olgusunu yaşayan iller OHAL bölgesi olarak kabul edilen Diyarbakır, Hakkâri, Siirt, Şırnak, Tunceli, Van; mücavir iller olarak da Batman, Bingöl, Bitlis, Mardin ve Muş illeridir. Zorunlu göçe toplamda 2.345 mezra, 820 köy, 57.314 hane ve 378.335 kişi maruz kalmıştır. Bu göç çerçevesinde önemli oranda bir nüfus, önce daha güvenli görünen Diyarbakır, Van vb. illere, sonra da İstanbul, İzmir, Adana, Bursa, Mersin başta olmak üzere, Batı ve Orta Anadolu’ya göç ederek, söz konusu yerleşim yerlerinin zaten var olan kentsel sorunlarını, daha da olağanüstü boyutlara taşımışlardır (İçduygu ve Sirkeci, 1999: 253; Yüceşahin ve Özgür, 2006: 17).

Yüceşahin ve Özgür’e göre söz konusu zorunlu göçlerin neden olduğu sorunları iki grupta toplamak mümkündür. Birincisi, zorunlu göç, yerinden olmuş nüfusu, can güvenliği tehdidi, huzursuz bir yaşam sürme, gelecek kaygısı

duyumsama ve geçim sıkıntısı içinde olma gibi başa çıkılması oldukça zor ve karmaşık olaylar zinciriyle yüz yüze bırakmıştır. İkincisi, zorunlu göçün mekânsal boyuta yansıyan etkileri kapsamında; Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğusunda meydana gelen kırsal nüfus boşalması; bunun sonucunda pek çok köy ve mezranın nüfuslarını kısmen ya da tamamen yitirerek atıl hale gelmesi ve bölgenin kentsel yerleşmeleri ile ülkenin büyük kentlerine nüfus yığılmasıdır (2006: 17). Bu anlamda göç, göç edilen yer kadar terk edilen yerleşim alanlarını da önemli ölçüde etkilemektedir.

Zorunlu göçler 1990'lı yıllarla birlikte hızlanmış ve Türkiye'nin eski geleneksel göç bölgelerine olan akışı, yeni bölgelerin ve kentlerin eklenmesi ile de farklı boyut ve biçimlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Yerinden olmuş nüfus, öncelikli olarak kırsal yerleşmelere kıyasla nispeten daha iyi durumda olan kentsel yerleşmeleri tercih etmişlerdir. Bu doğrultuda ilk olarak, bulunulan ilin kırsalından kent merkezine, ardından da diğer illere göç etmişlerdir. Fakat nüfusun önemli bir bölümü, daha çok kentlerin gecekondü mahallelerinde ve sağlıklı çevre koşullarında ve konutlarda, yeterli iş ve gelir olanaklarından yoksun olarak yaşamak durumunda kalmışlardır. Yerlerinden olmuş bu nüfusun çoğunluğunun eğitim düzeyinin yetersiz olması ve genellikle vasıfsız iş gücünü oluşturmaları, işsizlik ve yoksullukla sonuçlanarak kentsel yaşam koşullarını bu nüfus için daha da ağırlaştırdığı gibi, kentli nüfusun yerleşik sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını da olumsuz etkilemiştir (DPT 2001–2005: 31; HÜNEE, 2006: 5; Yüceşahin ve Özgür, 2006: 17).

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden başta güvenlik olmak üzere çeşitli nedenlerle köylerinden ayrılmak zorunda kalanlardan gönüllü olarak köylerine geri dönmek isteyenler için birtakım çalışmalar yürütülmüştür. Bu doğrultuda köylerine geri dönmek isteyenleri yerleşik hayata geçirerek, ülke ve bölge ekonomisine katkı sağlamak amacıyla “Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (KDPR)” uygulamaya konulmuştur. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 1994–1999 yılları arasında yürütülmüş olan bu proje daha kapsamlı ve pratik uygulanabilmesi amacıyla daha sonra T.C. İçişleri Bakanlığı ve T.C. Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından yürütülmüştür. Aynı zamanda

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı da 1999–2005 yılları arasında GAP Bölgesi kapsamındaki illerde (Batman, Diyarbakır, Siirt, Mardin, Şırnak) “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Alt Bölge Gelişme Planı Hazırlama” projelerini yatırım programına almıştır (HÜNEE, 2006: 5). Bu amaç doğrultusunda istenilen sonuç, hem terk edilen yerleşim alanlarını daha yaşanılır bir hale getirmek hem de göç edilen yerlerde ortaya çıkan alt yapı sorunlarını daha az bir seviyeye getirmektir.

1.3. Konya’da Göç ve Kentleşme

Konya, adı eski devirlerden beri değişmeyen şehirlerden biridir. Konya adı “Kutsal tasvir” anlamına gelen ikonion kelimesinde türetilerek, zaman içerisinde Konya haline dönüşmüştür. Konya ili, MÖ.7 bin yılından beri pek çok medeniyete beşiklik etmiştir. Bu anlamda Konya için en eski yerleşim merkezleri arasında yer aldığını söylemek mümkündür (TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Konya, 2013: XI).

Tarih devirlerinde MÖ.6. yüzyılda Hititler ve Lidyalılar, MÖ. 4. yüzyılda Persler, MÖ. 2. yüzyılda Büyük İskender, Selevkoslar, Bergama Krallığı, MS 395’te Roma Konya ve çevresine hâkim olmuşlardır. Sasaniler 7. yüzyıl başlarında, Muaviye komutasındaki Emeviler ise aynı yüzyılın ortalarında şehri geçici olarak işgal etmişlerdir. 10. yüzyıla kadar bir Bizans eyaleti olan Konya; Müslüman Arapların akınlarına maruz kalmıştır. Malazgirt Zafer’inden önce Konya’ya ilk gelen Türk akıncıları Selçuklular olmuştur (1069). Fetihle beraber Konya’da Türk-İslam egemenliği dönemi başlamıştır (TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Konya, 2013: XI).

Ören yerleri, tarihi ve doğal sit alanları, mağaraları ve sivil mimari örnekleriyle zengin bir tarihi mirasa sahip olan Konya, aynı zamanda Selçuklu Devleti’ne başkentlik yapan il, Hz. Mevlana ve Nasrettin Hoca gibi dünya çapında tanınmış şahsiyetlerle önemli bir turizm potansiyeline sahiptir (TÜİK, Seçilmiş Göstergelerle Konya, 2013: XV).

1.3.1. Demografik Yapı

1.3.1.1. Nüfus

Konya ili Anadolu Yarımadası'nın ortasında bulunan İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, şehrin kendi adıyla anılan Konya bölümünde yer almaktadır. Ortalama yükseltisi 1016 metredir. Batı Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya, Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip ilidir. 41.001 kilometrekarelik yüzölçümü ile Türkiye yüzölçümünün %5,2'sine denk gelmektedir. Konya'da 31 ilçe ve belediye (büyükşehir belediyesi hariç) bulunmaktadır. 2017 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Konya ilinin nüfusu 2 180 149'dur. 80 810 525 olan ülke nüfusunun % 3,7'sini oluşturmaktadır. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Selçuklu, Meram, Karatay, Ereğli, Akşehir, Beyşehir ve Çumra'dır. Yüzölçümü bakımından en büyük ilçesi, Cihanbeyli, en küçük ilçesi ise Yalılıyük'tür.

Tablo 1.3 Bazı İllerin 2017 Nüfusları

Sıralama	İller	Nüfus
1	İstanbul	15 029 231
2	Ankara	5 445 026
3	İzmir	4 279 677
4	Bursa	2 936 803
5	Antalya	2 364 396
7	Konya	2 180 149

Kaynak: TÜİK

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere Konya, nüfus sıralamasında 7. sırada yer almaktadır. Bu anlamda Konya, Türkiye'nin en kalabalık 10 ili içerisinde yer almaktadır.

Tablo 1.4 İlçelere göre Konya Nüfusu

Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
2017	Selçuklu	639.450	% 29,33
	Meram	345.813	% 15,86
	Karatay	315.959	% 14,49

Kaynak: <https://www.nufusu.com/il/2017/konya-nufusu>

Konya il merkezinde bulunan Selçuklu, Meram ve Karatay ilçeleri yüzdelik olarak en fazla paya sahip ilçeleridir. % 29,33 ile Selçuklu ilk sırayı alırken, % 15,86 ile Meram ikinci sırayı, % 14,49 ile Karatay da üçüncü sırayı almaktadır.

Tablo 1.5 Türkiye’de ve Konya’da Yıllık Nüfus Artış Hızları

Dönemler	Nüfus Artış Hızı (‰)	
	Türkiye	Konya
2007–2008	13,1	5,5
2008–2009	14,5	11,5
2009–2010	15,9	10,6
2010–2011	13,5	12,2
2011–2012	12,0	6,7
2012–2013	13,7	13,0
2013–2014	13,3	14,1
2014–2015	13,4	10,3
2015–2016	13,5	14,3
2016–2017	12,4	8,7

Kaynak: TÜİK

Kentleşmenin en önemli göstergelerinden birisi nüfus artışıdır. Sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş veya gelişmekte olan yerleşim yerleri, doğal nüfus artışının yanı sıra göçlerle de nüfusunu artırmaktadır. Tablo 3,3’teki verilerden anlaşılacağı üzere Konya genel itibariyle yıllık nüfus artışı bakımından Türkiye ortalamasının altındadır.

Tablo 1.6 Türkiye ve Konya’da Nüfus Yoğunluğu (2007–2017)

Yıl	Nüfus Yoğunluğu	
	Türkiye	Konya
2007	92	50
2008	93	51
2009	94	51
2010	96	52
2011	97	52
2012	98	53
2013	100	53
2014	101	54
2015	102	55
2016	104	56
2017	105	56

Kaynak: TÜİK

Nüfus yoğunluğu ve göç arasında doğrusal bir ilişki söz konusudur. Çünkü nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu yerler, genel itibariyle insanların uğrak ve göç yerleri olmaktadır. Bu anlamda söz konusu yerlerde şehirleşme oranı da yüksek olmaktadır. 2007–2017 yılı nüfus yoğunluğu verileri incelendiğinde Konya ilinin

nüfus yoğunluğunun, Türkiye nüfus yoğunluğunun yaklaşık yarısı kadar olduğu görülmektedir. Bu durum ancak Konya'nın yüzölçümüyle açıklanabilir. Çünkü yüzölçümü itibariyle Konya, Türkiye'nin en büyük ilidir. Dolayısıyla Türkiye ortalamasının oldukça altında yer almaktadır.

Tablo 1.7 Yıllara Göre Konya'da Şehir ve Köy Nüfusu

Yıl	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Şehirleşme Oranı	Türkiye'nin şehirleşme oranı
1990	1 752 658	963 128	789 530	54,95	59,0
2000	2 192 166	1 294 817	897 349	59,06	64,9
2008	1.969.868	1 423 546	546 322	72,27	75,0
2009	1 992 675	1 450 682	541 993	72,8	75,5
2010	2 013 845	1 486 653	527 192	73,8	76,3
2011	2 038 555	1 527 937	510 618	75,0	76,8
2012	2 052 281	1 563 863	488 418	76,2	77,3
2013	2 079 225	2 079 225	-	100,0	91,3
2014	2 108 808	2 108 808	-	100,0	91,8
2015	2 130 544	2 130 544	-	100,0	92,1
2016	2 161 303	2 161 303	-	100,0	92,3
2017	2 180 149	2 180 149	-	100,0	92,5

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2004, TÜİK

1990–2012 yılları arasında Konya'nın şehirleşme oranı Türkiye ortalamasının altında kalmıştır. Koyuncu'ya göre bu durumun en önemli nedenini, Konya'nın geniş tarım arazilerine sahip olması ve tarım faaliyetinin il genelinde hala önemli bir kesim için öncelikli geçim kaynağı olması oluşturmaktadır (Koyuncu, 2011: 78). Ancak 2013'ten itibaren Konya'nın şehirleşme oranı Türkiye ortalamasının üstünde bir değer almıştır.

1.3.1.2. Göç

Göç, bir yerleşim yerinde bulunan nüfusun yapısının belirlenmesinde en önemli göstergelerden birisidir. Türkiye'de göçler genel olarak doğu illerinden batı illerine doğru yaşanmaktadır. Bu anlamda sosyo-ekonomik bakımdan gelişmiş iller göçün yoğun olarak yaşandığı yerlerdir. Dolayısıyla göç alan yerler, nüfus bakımından daha kozmopolit bir yapıya sahip olmaktadır. Bir başka deyişle göç alan

yerlerde, doğduğu ilde ikamet edenlerin sayısı, daha az göç alan yerlere göre daha az sayıdadır.

Tablo 1.8 1935–2000 Yılları Arasında Nüfus Rakamları ve Nüfusun Doğum Yerine Göre Dağılımı

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Konya’da Doğanlar		Başka İllerde Doğanlar	
		Rakam	%	Rakam	%
1935	569.684	541.069	95	28.588	5
1945	662.877	624.049	94,2	37.828	5,8
1950	741.026	704.979	95,15	35.906	4,85
1955	847.723	798.835	94,3	47.894	5,7
1960	982.422	935.386	95,2	46.883	4,8
1965	1.122.622	1.055.012	94	67.511	6
1970	1.280.239	1.169.299	91,3	110.937	8,7
1975	1.422.461	1.235.525	93,2	96.850	6,8
1980	1.562.139	1.442.682	92,4	119.405	7,6
1985	1.769.050	1.625.372	92	143.445	8
1990	1.752.658	1.578.105	90	172.191	10
2000	2.192.166	1.940.409	88,5	251.524	11,5

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Türkiye İstatistik Yıllığı, 2004’ten aktaran; Koyuncu, 2011: 81

Tablo 1’de görüldüğü üzere Konya’nın toplam nüfusunu Konya’da doğanlar oluşturmaktadır. 1960’dan Konya’da doğanların oranında düzenli bir azalma yaşanmıştır. 2000 yılında % 88’e kadar bir düşme yaşansa bile bu oran oldukça yüksektir. Bu anlamda Konya sosyo-ekonomik bakımdan daha gelişmiş yerlere (İstanbul, Ankara, İzmir vs.) göre daha az kozmopolit bir nüfus yapısına sahiptir.

Tablo 1.9 2014–2017 Yılları Arasında Nüfus Rakamları ve Nüfusun Doğum Yerine Göre Dağılımı

Yıl	Toplam Nüfus	Konya’da Doğanlar		Başka İllerde Doğanlar	
		Rakam	%	Rakam	%
2014	2 108 808	1 673 041	79,33	435.767	20,66
2015	2 130 544	1 689 135	79,28	441.409	20,71
2016	2 161 303	1 710 541	79,14	450.762	20,85
2017	2 180 149	1 724 963	79,12	455.186	20,87

Kaynak: TÜİK

2014–2017 yılları arasındaki Konya nüfusuna bakıldığında ise Konya’da doğanların oranı 1935–2000 yıllarına nazaran daha düşük bir seviyededir. Başka illerde doğanların çoğunluğunu Ankara, İstanbul, Aksaray, Erzurum, İzmir ve Karaman illerinde doğanlar oluşturmaktadır (TÜİK). Tablo 1 ve tablo 2 birlikte okunduğunda göçe bağlı olarak artan kent nüfusu ile Konya’da doğanların oranı da azalma göstermektedir.

Tablo 1.10 İllerin 1995–2000 Dönemi Net Göç Hızına Göre Sıralanışı, 1975–2000

İl	1975–1980		1980–1985		1985–1990		1995–2000	
	Net göç	Net göç hızı	Net göç	Net göç hızı	Net göç	Net göç hızı	Net göç	Net göç hızı
Tekirdağ	4 849	16.5	3 438	10.3	17 907	46.7	51 335	96.8
Antalya	17 142	26.5	25 339	32.8	82 737	89.7	90 457	64.3
İstanbul	288.653	73.4	297.598	60.5	656.677	107.6	407.448	46.1
Bursa	58.720	61.0	47.434	41.1	83.641	61.6	85.325	45.1
İzmir	119.896	73.7	82.173	41.9	146.208	63.8	120.375	39.9
Ankara	49.499	20.6	36.631	13.0	69.511	24.9	90.884	25.6
Konya	-10.152	-7.5	-10.623	-6.8	-27.184	-17.2	2.787	1.4
Hakkâri	-2.064	-16.5	-1.052	-7.6	-4.472	-32.9	-2.346	-12.5
Diyarbakır	-15.795	-24.2	-12.550	-16.1	-32.212	-34.8	-48.064	-40.0
Erzurum	-46.093	-66.3	-48.745	-64.8	-88.298	-113.2	-46.491	-54.8
Ağrı	-24.986	-80.5	-19.005	-53.5	-37.312	-95.4	-26.213	-56.4

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2009: 57–58

1975–2000 yılları arasında net göç rakamlarına ve net göç hızına(bir yerleşim yerinin aldığı göç ile verdiği göç arasındaki farktır. Alınan göç verilen göçten fazla ise net göç pozitif; verilen göç, alınan göçten fazla ise net göç negatiftir) bakıldığında Konya; Tekirdağ, Antalya, İstanbul, Bursa, İzmir gibi illerin oldukça gerisindedir. Bu sıralamada Konya 22. sıradadır. Fakat 1975–1995 yıllarına kadar net göç hızı negatif olan Konya’nın, 1995–2000 yılları arasında net göç hızı pozitiftir. Dolayısıyla Konya 1995–2000 yılları arasında göç alan bir yer konumuna ulaşmıştır.

Tablo 1.11 Konya ilinin Yerleşim Yerlerine Göre Aldığı Göç, 1995–2000

	Toplam	İl ve ilçe merkezinden, il ve ilçe merkezine	Belde ve köyden, il ve ilçe merkezine	İl ve ilçe merkezinden belde ve köye	Belde ve köyden belde ve köye
Konya	174 886	111 451	33 458	24 010	5 967

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2009: 61

Tablo 1.12 Konya İlının Yerleşim Yerlerine Göre Verdiği Göç, 1995–2000

	Toplam	İl ve ilçe merkezinden, il ve ilçe merkezine	Belde ve köyden, il ve ilçe merkezine	İl ve ilçe merkezinden belde ve köye	Belde ve köyden belde ve köye
Konya	172 098	102 510	35 230	26 731	7 627

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 2009: 62

1995–2000 yılları arasında toplam 174 886 göç alan Konya ili 172 098 göç vermiştir. Bu yıllar arasında Konya göç alan il konumundadır. Rakam olarak il ve ilçe merkezinden daha fazla göç alsa da belde ve köylerden de göç alma noktasında beslendiği görülmektedir.

Tablo 1.13 Konya İlinin Aldığı Göç, Verdiği Göç, Net göç ve Net Göç Hızı, 2008–2017

	Dönemler	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (‰)
Konya	2008–2009	1 992 675	46 042	51 006	-4 964	-2,49
	2009–2010	2 013 845	47 901	56 729	-8 828	-4,37
	2010–2011	2 038 555	52 134	54 533	-2 399	-1,18
	2011–2012	2 052 281	51 981	48 313	3 668	1,79
	2012–2013	2 079 225	51 080	55 006	-3 926	-1,89
	2013–2014	2 108 808	55 798	55 453	345	0,2
	2014–2015	2 130 544	56 817	57 056	-239	-0,1
	2015–2016	2 161 303	56 500	54 712	1 788	0,8
	2016–2017	2 180 149	53 007	56 594	-3 587	-1,6

Kaynak: TÜİK, Seçilmiş göstergelerle Konya 2013: 90

Tablodaki 2008–2017 yıllarına ait veriler incelendiğinde Konya, 2008–2011 yılları arasında net göç negatif yönde olduğundan dolayı göç veren il konumundadır. 2011–2012 yılları arasında net göç pozitif olan Konya ili 2012–2013 yılları arasında tekrar göç veren il konumuna düşmüştür. 2013-2014’te göç alan Konya 2014-2015’te göç vermiştir. 2015-2016’da göç alarak pozitif net göçe sahip olan Konya 2016-2017’de tekrardan göç veren bir il konumuna geçmiştir. Tablodaki verilerin ortalaması alınacak olursa Konya göç veren bir il konumundadır.

1.3.2. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyi

Bir yerleşim yerinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde, söz konusu yerin şehirleşme oranı, nüfus yoğunluğu, net göç hızı, istihdam olanakları, istihdamın sektörel dağılımı gibi değişkenler önemli bir yer tutmaktadır. Kalkınma Bakanlığı tarafından 2011’de yapılan ‘İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE–2011)’ çalışması bölgelerin ve

illerin sosyo-ekonomik özellikleri bakımından oldukça önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmada sekiz başlık altında 61 göstergeden yararlanılmıştır. Kullanılan tüm göstergeler 81 il bazında olup, bu göstergelerin bir kısmı illerin Türkiye genelindeki durumunu yansıtan sayı ve oranları, bir kısmı ise ildeki bireylerin durumunu yansıtan oranları ve kişi başına düşen değerleri göstermektedir. Çalışmada ayrıca kullanılan 61 göstergeden yararlanılarak illerin endeks değerleri belirlenmiş, iller bu endeks değerlerine sosyo-ekonomik bakımdan sıralamaya konulmuştur. Bu amaçla bölgeler ve iller arasındaki gelişmişlik farkları çok daha net bir şekilde ortaya çıkmıştır.

Tablo 1.14 Bazı İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması

İl Kodu	İller	SEGE–2011 Sırası	SEGE–2011 Endeks Değeri
TR100	İstanbul	1	4,5154
TR510	Ankara	2	2,8384
TR310	İzmir	3	1,9715
TR521	Konya	20	0,5308
TR522	Karaman	32	0,1864
TRA21	Ağrı	79	-1,6366
TRB22	Muş	81	-1,7329

Kaynak: SEGE–2011: 50

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında en yüksek endeks değeriyle İstanbul birinci sırada yer almaktadır. Muş ise -1,7329 endeks değeriyle sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında en sonda yer almaktadır. Konya ise 0, 5308 endeks değeriyle 20. sırada yer almaktadır. DPT'nin 2003'te yayımladığı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nda Konya 0,25254 endeks değeriyle 26. sırada bulunmaktaydı. Bu anlamda 6 sıra öne geçerek 20. sıraya ulaşmıştır.

Konya ikinci kademe gelişmiş iller (yükseğe yakın) grubundadır. Bu grupta 13 il bulunmaktadır. Bunlar sırasıyla: Tekirdağ, Denizli, Bolu, Edirne, Yalova, Çanakkale, Kırklareli, Adana, Kayseri, Sakarya, Aydın, Konya ve Isparta'dır. DPT'nin 2003'teki çalışmasında ise Konya orta derecede gelişmişlik seviyesine sahip, üçüncü derece gelişmiş iller grubunda idi. Dolayısıyla sekiz yılda Konya sosyo-ekonomik bakımdan oldukça önemli gelişmeler sergilemiştir (SEGE–2011&DPT, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2003).

SEGE-2011'deki araştırmaya göre Konya rekabetçi sanayi altyapısı ile gelişme hızını artırmaya devam etmektedir. OSB ve KSS altyapısı, yeni kurulan şirketlerin sermaye büyüklükleri ile birinci kademedeki gelişmiş illerin (İstanbul, Ankara, İzmir vs) pek çoğundan daha yüksek değerlere sahip olan Konya'da, yabancı sermayeli şirket sayısı, sanayi altyapısı ile paralel bir gelişme gösteremediğinden dolayı bu anlamda bir gelişme kaydedememiştir. Demografik ve eğitim göstergeleri bakımından da birtakım yetersizlikler yaşamaktadır. Ayrıca, bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısında Konya'nın gelişme kaydetmesi durumunda sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında daha üst sıralarda yer alması mümkün olabilecektir (SEGE-2011: 57).

2002 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile ülke çapında İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) tanımlanmıştır. Bu uygulama ile bölgesel istatistiklerin toplanması, kalite ve çeşidin artırılması, Avrupa Birliği bölgesel istatistik sistemine uygun karşılaştırılabilir veri tabanı oluşturulması, bu verilerle bölgelerin sosyo-ekonomik analizlerinin yapılarak bölgesel politikaların çerçevelerinin belirlenmesi ve Ab bölgesel gelişme politikalarına uyum sağlanması amaçlanmıştır. İBBS'de iller "düzey-3" olarak tanımlanmıştır. Benzer ekonomik, sosyal ve coğrafi özelliklere sahip iller "düzey-1" ve "düzey-2" olarak gruplandırılmıştır. Düzey-3 grubu 81 adet olup il düzeyindedir. Her bir il İstatistiki Bölge Birimini tanımlamaktadır. Düzey-2 İstatistiki Bölge Birimleri, Düzey-3 grubundaki komşu illerin gruplandırılması sonucu tanımlanmış olup 26 adettir. Düzey-1 İstatistiki Bölge Birimleri ise Düzey-2 İstatistiki Bölge Birimlerinin gruplandırılması sonucu 12 adet olarak tanımlanmıştır (SEGE-2011).

Tablo 1.15 Bazı Düzey-2 Bölgelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeks Değerleri

Düzey-2 Kodu	Bölge İlleri	Endeks Değeri	Sıra
TR10	İstanbul	4,5154	1
TR51	Ankara	2,8384	2
TR31	İzmir	1,9715	3
TR52	Konya, Karaman	0,4951	11
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkâri	-1,4927	26

Kaynak: SEGE-2011: 72

DPT'nin 2003'teki araştırmasında TR52 (Konya, Karaman) Düzey-2 bölgesi 13.sıradadır. Aradan geçen sekiz yıllık süreç içerisinde TR52 (Konya, Karaman) Düzey-2 bölgesi 11. sıraya çıkmıştır. SEGE–2011 araştırmasına göre 11 düzey-2 bölgesi ortalamanın üzerinde endeks değerine sahiptir. Düzey-2 bölgelerinin ortalamanın üzerinde değere sahip olması bu gruptaki illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik yönünden avantajlı olduğunun göstermektedir. Konya ise bu 11 düzey-2 bölgesi içerisinde 11. sırada yer almaktadır (SEGE-2011: 75). Bu anlamda ilerleyen yıllarda Konya'nın alt yapı, sanayi alanındaki vb. gelişmelerle sosyo-ekonomik bakımından önemli gelişmeler kaydedeceği görölmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmanın konusunu Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinden Konya'ya göç eden Kürt vatandaşların yaşadıkları uyum problemleridir. İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan göç, en basit tanımıyla insanların bir yerden başka bir yere hareketi olarak tanımlanmaktadır. Kişi, grup veya kitlesel olarak yapılan bu nüfus hareketi toplumsal bir olgudur. Bu olgusunun arka planında birçok neden bulunmaktadır ve göçün ortaya çıkardığı sonuçlar, hem toplumu hem de bireyi sosyal, toplumsal, kültürel, siyasi ve ekonomik yönden önemli ölçüde dönüştürebilme özelliğine sahiptir. Dolayısıyla göç, beraberinde önemli değişim ve dönüşümleri getiren, bireyin ve toplumun yaşamında kalıcı izler bırakan, toplumsal değişimlerin ana dinamiklerinden birisi olan, oldukça geniş kapsamlı bir içeriğe sahiptir.

Göç, coğrafi ve mekânsal olduğu kadar, kültürel bir yer değiştirme halidir. İnsanlar göç ettikleri yerlere sahip oldukları yaşam tarzlarını ve kültürel değerlerini de taşırlar. Bu yaşam tarzı ve kültürel değerlerle göç edilen yerdeki sosyal ve kültürel yapı uyuşmadığı zaman bireysel ve toplumsal yönden uyum sorunları yaşanır. Söz konusu sorunlar zannedildiği kadar kolay ve kısa sürede aşılammamaktadır. Bu süreç yıllarca sürebildiği gibi bir kuşak boyunca da devam edebilen sancılı bir dönemi kapsayabilmektedir. Dolayısıyla göç eden bireyin yaşam tarzı, ekonomik durumu, yaşadığı toplumun yapısı, etkileşimde bulunduğu insanların sahip olduğu değerler, göç sonrası uyumu etkileyen önemli faktörlerdir.

Göç sonrasında yaşanan uyum problemlerini kuşkusuz kırdan kente göç eden bireyler daha fazla yaşamaktadır; çünkü kırdaki sosyal ve toplumsal yapı, kültürel değerler, insan ilişkileri, geçim kaynakları kentten oldukça farklıdır. Kırdan kente göç eden bireyler bir anlamda kentlileşme sürecine dâhil olmaktadır. Fakat kişinin kentlileşmesi bir anda gerçekleşebilecek bir durum değildir. Kırdan farklı

olarak bambaşka bir kültür edinmek, kentli yaşam tarzını ve davranış biçimini kazanmak oldukça inişli çıkışlı bir süreçtir.

Kentsel genişlemenin ve kentlerin sürekliliği açısından göçün oldukça önemli bir yeri vardır. Göç eden insanların ve toplumun yapısı kentleşmenin de yapısını belirlemektedir. Bu anlamda kentlerdeki nüfus artışında en büyük pay göçlere aittir. Dolayısıyla göç ve kent birbirini tamamlayan süreçlerdir. Fakat kırdan kente göçle birlikte, kendi kültür ve yaşam tarzını da kente taşıyan göçmenler, özellikle kentin merkezden uzak yerlerini devam ettirdikleri kültürel değerlerle, alışkanlıklarla ve oluşturdıkları yaşam alanlarıyla adeta köye dönüştürmüşlerdir. Bu anlamda kentte yaşayan her insanın kentli olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Bu durum aynı zamanda kentleşmenin de niteliğini göstermektedir. Dolayısıyla kentte yaşayan bireylerin özellikle de kırdan kente göç eden bireylerin ne derece kentlileşebildikleri, kentleşmenin niteliğini ve kente göç eden insanların yaşadıkları tecrübeleri ve bulundukları konumu anlama noktasında oldukça önem arz eden bir konudur.

Bu bakış açısıyla, araştırmada Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Konya'ya farklı nedenlerden dolayı göç eden Kürt vatandaşların yaşadıkları kentte, kentlileşip kentlileşemedikleri, kentlilik bilincine sahip olup olmadıkları ve bu bağlamda kente uyum sağlayıp sağlamadıkları analiz edilecektir. Bu anlamda araştırmanın amacı kapsamında ele alınacak problem cümlesi şudur:

“Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden Konya'ya göç eden Kürt vatandaşların uyum sürecinde yaşadıkları problemler nelerdir?”

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

- Kentte kalış süresi ile kente uyum arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Kadın ve erkeğin kente uyum sürecinde ne gibi benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır?
- Göç eden bireyler kendilerini kentli olarak tanımlıyorlar mı?
- Göç eden bireyler kendilerini kente ait hissediyorlar mı?
- Etnik kökenin uyum üzerindeki etkileri nelerdir?

- Göç eden bireyler için kentte yaşamının zorlukları ve kolaylıkları nelerdir?
- Göç eden bireylerin geleceğe dair beklentileri nelerdir?

2.2. Araştırmanın Önemi

Göç insanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahiptir. İnsanlar tarih boyunca farklı nedenlerden dolayı göç etmek zorunda kalmışlardır. Türkiye’de ise bu göç serüveni çok eskilere dayanmakla beraber 1950’li yıllarda yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak kırdan kente olan göçlerin oldukça hızlı bir şekilde yaşanmasına neden olmuştur. Kırsal alanların itici faktörleri, tarımda yaşanan yenilikler ve kentsel alanların çekici faktörleri kırdan kente olan göçlere yeni bir ivme kazandırmıştır. Fakat kırsal alanlardan gelenlerin kentli olduklarını söyleyebilmek mümkün görünmemektedir. Kente göç edenlerin kente uygun bir iş bulması, kentsel değerleri benimsemesi, kente var olan sosyal ve ekonomik yapıya ayak uydurmaları kendileri için oldukça zorlu bir sürece dönüşmüştür. Bu anlamda göç sonrası yaşanan gelişmeler ve uyum süreçleri 1960’lı yıllarda birçok araştırmacı tarafından çalışma konusu olmuştur. Fakat söz konusu çalışmalarda daha çok İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kentlere göç eden bireylerin göç süreçleri ele alınmıştır. Bu anlamda bu çalışma diğer çalışmalardan farklı olarak Konya iline göç eden bireylerin kentlileşme süreçlerinde ne gibi uyum problemleri yaşadıklarını analiz etmeye çalışacaktır. Konya yapı itibarıyla farklılıklara kapalı bir kenttir. Son yıllarda yaşanan Suriyeliler göçü öncesinde de ciddi bir kitlesel göçe maruz kalmamıştır. Bu anlamda kırdan kente göç sonrası yaşanan sürecin İstanbul, Ankara ve İzmir gibi kozmopolit illere göre daha farklı yaşanılacağı düşünülmektedir.

Kürt vatandaşların kırdan kente göç sonrasında karşılaştıkları problemler Sosyoloji literatüründe fazla yer almayan fakat çalışmaya değer bir konudur; çünkü Kürt kökenli insanlar Türkiye sınırları içerisinde yaşasalar bile İç Anadolu, Marmara, Karadeniz, Akdeniz gibi bölgelerde yaşayan insanlardan daha farklı bir kültüre ve yaşam tarzına sahiptirler. En önemlisi de Türkiye’nin doğu bölgelerinde yaşayan insanlar diğer bölgelerde yaşayan insanlardan farklı bir dili (Kürtçe) kullanmaktadırlar. Dolayısıyla Kürtçe dilinin kendilerine kazandırdığı kültür ve

yaşam tarzı, Türkçe dilinin hâkim olduğu bölgelere nazaran oldukça farklıdır. Bu duruma bağlı olarak kendi kültüründen ve dilinden farklı bir yere göç eden bireylerin uyum sürecinde birtakım problemler yaşadıkları düşünülmektedir.

Sosyoloji literatürüne bakıldığı zaman Kürt vatandaşların kente uyumu üzerine yapılan çalışmaların hemen hemen hepsinde 1980’li ve 1990’lı yıllarda, ülkenin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Van, Diyarbakır, İstanbul vs. gibi illerine zorunlu bir şekilde göç eden bireylerin kente uyum süreçleri çalışılmıştır. Maddi ve manevi bakımdan oldukça hazırsız bir şekilde göç etmek zorunda kalan bu bireylerin göç öncesi ve göç sonrası süreçlerinin oldukça sancılı geçtiği bilinmektedir. Fakat bu araştırmada gönüllü bir şekilde kente göç eden Kürt vatandaşların uyum problemleri ele alınacaktır. Yaşamımın uzun bir sürecini (20 yıl) Ağrının Doğubayazıt ilçesinde geçirmiş olmam ve oldukça kapalı bir yaşam tarzına sahip olmamdan ötürü dokuz sene önce geldiğim Konya iline adapte olma konusunda oldukça sıkıntılı dönemler yaşadığımı söyleyebilirim. Hazırlıklı ve gönüllü bir şekilde kente göç etmeme rağmen hem kültürel yönden hem de etnik kökenden dolayı yaşamış olduğum birtakım problemler, söz konusu durumun yaşanmasında oldukça etkili olmuştur. Bu durumu bazı arkadaşlarım ve Konya’ya göç eden tanıdıklarımın da yaşadıklarını gözlemlemek, söz konusu araştırma konusunu belirleyen en önemli etmen olmuştur. Dolayısıyla Kürt vatandaşların zorunlu veya gönüllü de olsa Türkiye’nin doğu illeri dışındaki yerlere göç ettikleri zaman kente uyum problemleri yaşadıkları düşünülmektedir. Bu anlamda araştırma daha önce yapılan zorunlu göçlerle ilgili çalışmalardan farklılık göstermektedir.

Bu bağlamda çalışma, kente göç eden Kürt vatandaşların, göç sonrası uyum sürecinde hangi faktörlerin uyum sürecine olumlu sonuç verdiği hangi faktörlerin olumsuz sonuç verdiğini ortaya koymaya çalışacaktır. Çalışma sonucunda göç eden bireylerin profillerine dair ayrıntılı verilerin elde edileceği umulmaktadır. Az sayıda çalışılan bu konunun çalışılarak sosyoloji literatüründe kendine daha fazla yer bulması amaçlanmaktadır.

2.3. Araştırmanın Yöntemi

Bilimsel bir araştırmada, güvenilir ve geçerli verilere ve sonuçlara ulaşmak için, sistematik ve tutarlı, araştırmanın doğasına uygun bir yol izlenmelidir. Bu anlamda araştırmada seçilen yöntem oldukça önemlidir. Bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırma yöntemi yorumlayıcı bir yaklaşıma dayanmaktadır. Nitel araştırmacılar “Uygulamada mantık” kullanırlar ve doğrusal olmayan bir yol izlerler. Uygulamada mantık ise araştırmanın gerçekte nasıl yürütüldüğünün mantığıdır. Görece karışıktır, belirsizlik içerir ve belirli örnek olaylara bağlıdır (Neuman, 2014: 224–225). Bu özelliğiyle nicel araştırma yöntemine göre daha esnek bir özelliğe sahiptir. Bu yöntemde araştırmadaki aşamaları arasında karşılıklı etkileşim ve ilişki söz konusudur. Kırdan kente göç sonrasında yaşanan uyum sürecinin bireyler üzerindeki farklı etkilerinin, bireylerin doğal ortamları içinde gerçekçi ve detaylı bir şekilde ortaya konulması amaçlandığından araştırmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan araştırma deseni ise nitel araştırma desenlerinden olan olgubilim yani fenomenoloji desendir. Fenomenolojik desende farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılmaktadır. Bu olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar gibi çeşitli durumlarda karşımıza çıkabilmektedir. Ancak bu tanışıklık, olguları olguları tam olarak anladığımız anlamına gelmez. Bu anlamda bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için fenomenoloji uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 69). Bu doğrultuda göçmenlerin deneyimlerini, algılarını ve kente uyum noktasında hangi faktörlerin etkili olduğunu daha iyi ortaya koyabilmek amacıyla, araştırmada fenomenolojik desenin kullanılmasına karar verilmiştir.

Araştırmada veri toplama tekniklerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılacaktır. Görüşme araştırmacılar için büyük bir esneklik sağlamaktadır. Araştırmacı daha derin bilgiler almak için katılımcıyla sohbet havasına girebilir, katılımcının ifadelerine bağlı olarak gerektiğinde ek sorular sorabilir ve görüşme yapılan durumun koşullarına, görüşmenin akışına veya görüşülen kişinin tavırlarına göre soruların sırasını değiştirebilir veya soruları katılımcının anlayabileceği şekilde

sormaya çalışır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 133). Dolayısıyla araştırılan konuya ve katılımcılara dair en uygun ve derin bilgilerin bu görüşme tekniğiyle alınabileceği düşünülmüştür.

2.4. Araştırma Örnekleme

Bu araştırmada amacına ve yöntemine uygun bir örneklem seçilmiştir. Nitel araştırmada kullanılan “olasılıklı olmayan örnekleme” kullanılmıştır. Olasılıklı olmayan örnekleme, örneklem unsurları gelişigüzel değil, iradi bir seçimle, araştırılan konunun içeriğine göre yapılır ve çeşitleri vardır. Bu araştırmada, araştırmaya dâhil edilen katılımcılara ve sahaya ilişkin homojen ve derinlemesine bilgi elde etmek için amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Araştırma dahilinde bazı göçmenlere kartopu yöntemiyle ulaşıldığı için kısmen de olsa kartopu örnekleme başvurulmuştur.

2.5. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama sürecinde, katılımcılara ulaşma ve katılımcılarla görüşme konusunda bazı noktalarda problemler yaşanmıştır. Öncelikle katılımcıların bir kısmına arkadaşlar aracılığıyla bir kısmına ise katılımcıların yardımlarıyla ulaşılmıştır. Ulaşılan birçok katılımcı görüşme yapmak istemediğinden dolayı katılımcılara ulaşma konusunda oldukça sıkıntı yaşanmıştır. Öte yandan görüşme yapmayı kabul eden katılımcıların bazıları ise etnik köken ile ilgili sorular sorulduğunda oldukça tepki göstermişlerdir. Saha kısmında karşılaşılan bir başka problem ise görüşmelerin ses kaydına alınması sürecinde yaşanmıştır. Ses kaydı alınmasına birçok katılımcı şüpheyle yaklaşmıştır. Bu anlamda katılımcılara kendileri adına herhangi bir problem yaşanmayacağına dair uzun uzun açıklamalarda bulunulmuştur. Bazı katılımcılar ise kimlik kontrolü yaparak, gerçekten Kürt olup olmadığını kontrol etmek istemişlerdir. Bu anlamda katılımcılarda ciddi bir kaygının olduğu gözlenmiştir. Dolayısıyla uzun yıllar doğuda yaşamının bir tecrübesi olarak şunları söyleyebilirim: katılımcılardan elde edilen verilerin özellikle de etnik köken ve kent insanlarından memnuniyet konularında görüşlerini oldukça sadeleştirerek ortaya koyduklarını düşünmekteyim. Gerçek düşüncelerini tam olarak söylemelerinin kendileri açısından sakıncalı olacağını düşünmektedirler.

Araştırmanın ilk aşamasında aile bazlı bir çalışmaya karar verildiğinden göçmen ailelerin tüm üyeleriyle (Anne, baba, dede, nine, çocuklar) görüşülmek planlanmıştı fakat ulaşılan göçmenlerin bu konuda oldukça isteksiz olmalarından dolayı görüşmeler aile bazlı olmaktan birey bazlı bir çalışmaya dönüştürülmüştür. Dolayısıyla katılımcıların yaklaşımı araştırmanın gidişatını önemli ölçüde etkilemiştir. Son olarak ise görüşmeler katılımcıların yaşadıkları ev içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2.6. Verilerin Analizi

Son olarak katılımcılardan elde edilen verilerin analizi ve yorumlanması yapılacaktır. Sahaya çıkmadan önce ilk aşamada araştırmanın çerçevesi dahilinde görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunun, yapılan araştırmaya uygunluğunu test edebilmek amacıyla 4-5 kişiyle görüşme yapılmıştır. Alınan cevaplar doğrultusunda katılımcılardan elde edilen verilerin çok net olmamakla beraber istenilen detayları içermediği, buna bağlı olarak da kavramsal bir çerçeve elde edilemeyeceği ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı araştırma çerçevesinde elde edilen verilerin araştırma başlangıcında uygun görülen içerik analizi ile değil de betimsel analiz ile çözümlenmesine karar verilmiştir. Bu analizde elde edilen veriler önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir, ardından yapılan betimlemeler açıklanır ve yorumlanır. Neden-sonuç ilişkisi içinde irdelenen veriler ile bir takım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım, Şimşek, 2013: 256). Sonraki aşamada ise görüşme formundaki sorularda bazı eklemeler ve çıkarmalar yapılmış, tekrardan sahaya çıkılmıştır. Son olarak katılımcılardan elde edilen görüşme verileri, betimsel analiz çerçevesinde yorumlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden Konya'ya göç eden Kürt vatandaşların yaşadıkları uyum problemlerine yönelik yapılan nitel araştırma çerçevesinde, farklı yaş gruplarından ve eğitim düzeylerinden toplam 30 kişi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılar arasında yaşlı, evli ve bekar olmak üzere üç ayrı kategori belirlenmiştir. Ayrıca her kategori Erkek/Kadın olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmıştır. Buradaki amaç söz konusu kategoriler arasında kentlileşme bağlamında ne türden değişikliklerin olduğunu ortaya çıkarmaktır. Kategorilerin belirlenmesinde medeni durum göz önünde bulundurulmuştur. Bu anlamda Yaşlı kategorisinde 'yaş' değişkenine özel bir atıf söz konusu değildir. Bu kategorinin belirlenmesinde evli olup, en az bir çocuğunu evlendirmiş olması belirleyici bir husus olmuştur. Buradan yola çıkılarak kente uyum noktasında belirlenen başlıklar altında kategoriler, hem kendi içerisinde değerlendirilmiş hem de söz konusu üç kategori arasında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırma çerçevesinde öncelikle demografik özellikler ele alınmış, daha sonra ise katılımcılardan elde edilen veriler, dâhil oldukları kategoriler içerisinde analiz edilmeye çalışılmıştır. Kente uyum noktasında, kentte kalış süresinin önemli bir değişken olduğu göz önüne alındığından dolayı, araştırmaya beş yıl ve üzeri Konya'da ikamet edenler dahil edilmiştir. Bir başka önemli değişken ise eğitim değişkenidir. Fakat araştırma sürecinde yaşlı kategorisinde, eğitim düzeyi lisans olan herhangi bir katılımcıya ulaşılamamıştır. Bu sebepten dolayı eğitim düzeyinin farklı olmasına evli ve bekar kategorilerinde daha çok dikkat edilmiştir.

Tablo 3.1. Katılımcıların Sosyo Demografik Özellikleri

Katego ri	Ya ş	Eğitim Durum u	Memleket	Meslek	Kent e kalış Süres i	Gelir Durumu(bin)	Kente Geliş Sebebi
Yaşlı 1/E	69	Lise	Ağrı/Tutak	Emekli/Hayvancılık	22	1900	İş Arama
Yaşlı 2/E	65	Lise	Ağrı/Eleşkirt	Emekli/PTT	14	2400	Tayin
Yaşlı 3/E	54	İlkokul	Mardin/Dargeçit	İnşaat işçisi	20	3000-6000 (Çocuklar da çalışıyor)	İş Arama
Yaşlı 3/E	58	İlkokul	Mardin/Dargeçit	İnşaat işçisi	23	3000- 10.000(Çocuklar da çalışıyor)	İş Arama
Yaşlı 1/K	52	Yok	Mardin/Dargeçit	Ev Hanımı	30+	--- ---	Aile fertlerin e bağlılık
Yaşlı 2/K	75	Yok	Ağrı/Eleşkirt	Ev Hanımı	14	--- ---	
Yaşlı 3/K	65	Yok	Mardin/Dargeçit	Ev Hanımı	9	--- ---	
Yaşlı 4/K	58	Yok	Ağrı/Eleşkirt	Ev Hanımı	14	--- ---	
Evli 1/E	49	Lise	Ağrı/Tutak	Hayvancılık	21	7000-8000	
Evli 2/E	50	Lisans	Elazığ/Palu	Pazarlamacı	5	3000-6000	Çalıştığı şirkete bağlılık
Evli 3/E	36	İlkokul	Mardin/Midyat	İnşaat işçisi	10	1000-6000	İş arama
Evli 4/E	30	İlkokul Terk	Mardin/Dargeçit	Aşçı	9	3300	Aile fertlerin e bağlılık
Evli 5/E	35	Lisans	Adıyaman/Besni	Aşçı	20	2500-3000	Aile fertlerin

							e bağlılık
Evli 1/K	43	Ortaok ul	Ağrı/Tutak	Ev Hanımı	14	-----	Aile Fertlerin e Bağlılık
Evli 2/K	27	Lisans	Van/Özalp	Ev Hanımı	2	-----	
Evli 3/K	31	Ortaok ul	Mardin/Dargeçi t	Ev Hanımı	17	-----	
Evli 4/K	32	Lise	Mardin/Dargeçi t	Ev Hanımı	24	-----	
Evli 5/K	28	Yok	Mardin/Dargeçi t	Ev Hanımı	6	-----	Aile fertlerin e bağlılık
Evli 6/K	22	Lisans	Siirt	Ev Hanımı	5		
Bekar 1/E	23	Lise	Ağrı/Eleşkirt	Garson	18	3000-3500	Aile fertlerin e bağlılık
Bekar 2/E	27	Y. Lisans	Erzurum/Horas an	Araştırma Görevlisi	8	5000	Eğitim
Bekar 3/E	25	Y.Lisan s	Ağrı/Diyadin	Öğrenci	7	-----	Eğitim
Bekar 4/E	28	Lise	Batman	Aşçı	12	3000	İş Arama
Bekar 5/E	24	Ortaok ul	Ağrı/Eleşkirt	Aşçı	5	3900	İş Arama
Bekar 6/E	23	Y. Lisans	Van/Saray	Öğrenci	10	2000	Aile fertlerin e bağlılık
Bekar 1/K	24	Lisans	Van/Özalp	Öğrenci	4	-----	Eğitim
Bekar 2/K	23	Lisans	Diyarbakır/Silv an	Mezun	23	-----	Aile fertlerin e bağlılık
Bekar 3/K	18	Ortaok ul	Mardin/Dargeçi t	Medreseye gidiyor	4	-----	
Bekar	24	Lisans	Mardin/Dargeçi	Öğrenci	23	-----	

4/K			t				
Bekar 5/K	25	Ortaok ul	Mardin/Dargeçi t	Fabrikada çalışıyor	20	2100	

3.2. Kentlilik Bilinci

Kırdan kente göç sonrasında karşılaşılan en büyük problemlerden birisi, belki de en önemlisi bireyin göç ettiği kente uyum sorunudur. Her yerleşim biriminin ayırt edici bir yaşam tarzı olduğu gibi bireylerin ve toplumların yaşamlarında da önemli değişim ve dönüşümlere sebep olan kentlerin de kendine has bir yaşam tarzı bulunmaktadır. Kırdan kente göç eden birey, kentlileşme, kentle bütünleşme veya bütünleşememe sürecine dâhil olmaktadır. Bireyin kentlileştiğinin en önemli göstergelerinden birisi ne derece kentlilik bilincine sahip olduğudur. Kentlilik bilincine sahip olan bireyde iki temel özellik ön plana çıkmaktadır. Bunlar bireyin bulunduğu kente, kendini ait hissetmesi ve kente karşı kendisini sorumlu hissetmesidir. Buradan yola çıkılarak katılımcıların ne derece kentlilik bilincine sahip olduğunu analiz etmek amacıyla “Kentlilik Bilinci” adlı bir tema oluşturulmuştur. Söz konusu tema ‘kentte olmaktan memnuniyet’, ‘kent imkânlarından faydalanma’, ‘kente karşı duyarlılık’ ve ‘kent kimliği’ olmak üzere dört alt kategori altında analiz edilmeye çalışılacaktır.

3.2.1. Kentte Olmaktan Memnuniyet

Kent memnuniyeti, bireyin yaşadığı kenti benimsemesinde dolayısıyla da kentlilik bilincine sahip olmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Burdan yola çıkılarak bu bölümde katılımcıların yaşadıkları kentten memnun olup olmadıkları, kuşaklar bağlamında analiz edilmeye çalışılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisindeki erkek görüşmeciler genel olarak yerleşim yeri ve ulaşım bakımından Konya’dan memnun olduklarını fakat işverenlerden ve esnaftan memnun olmadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin işi gereği (hayvancılık, inşaat işçiliği, emekli) Konya’daki esnaflarla ve işverenlerle daha fazla etkileşim içerisinde olmaları

ve karşılıklı alışverişte karşılaşılan olumsuz durumlar, katılımcıların Konya esnafına karşı olumsuz bir yargının oluşmasına neden olmuştur. Başka bir memnuniyetsizlik durumu ise Konya'nın muhafazakâr görünümünün arkasındaki maddi çıkarıcılığın yer alması konusundaki algıdır.

“...Konya'nın yerleşim durumu, yolları, park ve bahçeleri, bi de büyükşehir olduğu için dedikoduların az oluşu. Bu durumları hoşuma gidiyor. Sevilmeyen tarafları da var. Konya'nın milleti çok çıkarıcıdır, menfaatçidir. Devamlı insanı gandırmaya çalışır. Mesela esnafına gelince bir liralık şeye beş lira söyler...İnsanından fazla parayı çok severler. Maneviyat kispesi altında maddiyata taparlar. O yüzden çok sevmiyorum burayı. Konya Mevlana şehridir deniliyor ama alakası yoktur. Mevlana'yı şey olarak bi reklam aracı yapmışlar...Mevlana'nın etrafındaki pisliklere şunlara bunlara baktığın zaman ooo Mevlana'yı kendilerine gelir kaynağı yapmışlar. Turizm için, şu bu için.” (Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Katılımcılardan Yaşlı 2, Konya'yı sevmediğini ve Konya'ya mecburen geldiğini belirtmektedir. Tayin dolayısıyla başka bir yeri istemesine rağmen kendisini Konya'nın Kadınhanı ilçesine gönderdiklerini belirten katılımcı, Konya'nın insanlarından memnun değildir ve işverenlerin ücret konusunda adaletsizce davrandıkları düşüncesini, başka bir kentteki durum ile karşılaştırarak izah etmeye çalışmaktadır. Öte yandan kentin iklimi de katılımcının memnun olmadığı başka bir husustur.

“Vallahi Konya'yı sevmiyordum, mecburen geldim. Ya halkı iyi değil halkı. Yine sevmiyorum artık mecburdur...Ben tayin isterken Antalya'yı istemiştim. Oralar çok turistik olduğu için torpilli adamlar oraya gönderildi. Bizi Kadınhanı'na vermişlerdi. ...Burdan gitsem hiç Konya'nın bi şeyini özlemem...Soğuktur. Zaten soğuğu insanı kesiyor. İstanbul'da başka yerlerde bi yerde, fabrikada çalışsan daha fazla maaş veriyorlar. Buradakiler de gittikçe kesiyorlar...Milletin derdi para olmuş.” (Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Bir katılımcı ise yerel halktan memnun olmadığını fakat Konya'ya alıştığı için yaşadığı kenti sevdiğini belirtmektedir. Yaşadığı yerden memnun olmasının bir

başka sebebi ise iklim olarak Konya'nın havasını, geldiği köyün havasına benzetmesi ve çevresinde akrabalarının ve çocuklarının bulunmasıdır. Dolayısıyla katılımcının Konya'ya alışmasının ve sevmesinin nedeni Konya şehrinin bizzat kendisi değildir.

“Biz buraya alıştık, sevdik. He, insanları çok sıcak değil ama biz alıştık. Havası güzeldir. Benim köyüm gibi. Çok akrabalar var. Çocuklarım var. Kendi işimize bakıyoruz. Biz çocuklar için yaşıyoruz. Onlar buradadır yeter bize.” (Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisindeki kadın katılımcılarda genel olarak yaşadıkları kentten memnuniyetsizlik söz konusudur. Bu durumu doğrudan ifade ettikleri gibi dolaylı yollarla da ifade etmişlerdir. Örneğin torununun tedavisi için Konya'ya yerleşmek zorunda kalan Yaşlı 1, Konya'yı sevmediğini ve kentin insanlarını soğuk bulunduğunu belirtmektedir. Öte yandan Konya'ya göç etmeden önce Ankara'da yaşayan katılımcı, çocuklarının orada büyüdüğünü ve birçok yakın akrabasının da Ankara'da olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda Ankara'yı daha çok sevmektedir.

“Ben sevmiyorum ama biz mecburuz. Sevmek zorundayız...Ankara daha iyiydi. Buranın insanları soğuk. Bazıları da iyi ama. Çocuklarım orda büyüdü. Bizim köyden insanlar vardı...Erkek kardeşim, benim kızım, amca oğlum, dayı oğlum, iki tane çelebim (kayın) var orda. Büyük oğlan için geldik buraya.” (Yaşlı 1, Mardin, 65)

Katılımcılardan Yaşlı 2 ise iş imkanlarından dolayı Konya'da kalmak zorunda olduklarını belirtmektedir. Memleketine gitmek istediğini fakat söz konusu durumun buna engel olduğunu belirten katılımcı, memleketi hakkında “vatanım” ifadesini kullanmaktadır. Öte yandan Konya'da akrabalarının olmaması, yaşadığı kentten memnuniyetsizliğin bir başka nedenidir.

“Burda çalışıyoruz, burda yiyoruz ama yine de kendi vatanımız. Mecburen buradayız. Ailem şey mecbur olmasaydı şimdi giderdim. Ben Mardin'de dışarı çıkardım. Bu yanımda teyzemdi, bu yanımda kardeşimdi, bu yanımda amcamdı. Burda öyle şey yok yani.” (Yaşlı 2, Mardin, 52)

Bir diğerkatılımcı Yaşlı 4 ise ilk zamanlar Konya'yı sevmediğini, kentin kendisine oldukça büyük göründüğünü, kimseyi tanımadığını fakat zamanla kente alıştığını belirtmektedir. Yuvam diye tabir ettiği ailesi de Konya'da olduğundan dolayı başka bir yere gitme konusunda isteksizdir. Dolayısıyla katılımcı kentten memnun olmaktan ziyade yaşadığı yere alışmıştır. Söz konusu alışmanın en büyük etkeni ise ailesidir. Dolayısıyla katılımcı için kentsel memnuniyet durumu söz konusu değildir.

“Valla Konya'yı seviyorum. Mecbur sevecez. Daha burada kalmışız. İlk zamanlar sevmiyordum burayı. Şimdi daha gittikçe alışmışım buraya...He ben Ağrı'yı çok istiyorum ama benim yuvam burada buraya gelmek istiyorum.” (Yaşlı 4, Ağrı, 75)

Akrabaların ve tanıdık insanların eksikliği kentten memnuniyetsizliği artıran bir sebep olduğu gibi tam tersine akraba ve tanıdıkların olması da kente olan memnuniyeti artırıcı bir özelliğe sahiptir.

“Tabi ailem burda seviyorum. Ailem 40 senedir burada. Ekmeğimiz nereden gelirse orayı severiz mecbur...Daha burada kalcaz. Önce babamgiller vardı. Şimdi çocuklarım eşleri torunlarım var seviyorum. Konya güzel, komşuluğu güzel, her tarafı güzel, sakın, nereye çıksan güzel. Gece gündüz gezsens bir şey olmuyor, rahat geziyorsun. Gece yarısı bile bahçede oturabiliyoruz. Çok iyi. Çok rahat. Başka yer o kadar değil. Belki bizim semt öyledir.” (Yaşlı 3, Ağrı, 58)

Yaşlı 3 diğerkatılımcılardan farklı olarak komşuluk ilişkilerinin iyi olduğuna, yaşadığı semtin güvenilir olduğuna vurgu yapmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki katılımcının ifadelerinden kenti güvenilir bulduğu gibi bir durum anlaşılabilir fakat katılımcının güvenilir olarak kast ettiği yer, kaldığı binanın ve semtin bahçesidir. Çünkü *“belki bizim semt öyledir”* ifadesinden Konya'nın geneli hakkında pek fazla bir bilgisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak yaşadıkları kentten memnun değillerdir. Erkek katılımcılar yerleşim yeri olarak kentten memnun

olduklarını fakat yerel halktan özelde ise esnaflardan, maddi çıkar gözetip, adaletsizce satış yaptıkları düşüncesiyle memnun olmadıklarını ve kentin muhafazakâr görünümünün söz konusu durumla çeliştiğini belirtmektedirler. Kadın katılımcılar ise “mecburuz” ifadesini sıkça kullanmışlardır. İş imkanları, aile üyelerinin varlığı, kadın göçmenleri bir anlamda kentte yaşamaya mecbur bırakmaktadır.

Evli Kategorisi /Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılarda genel olarak Konya’dan ve insanlarından memnuniyetsizlik söz konusudur. Evli 1 on beş- yirmi yıl önce Konya’nın ve insanların iyi olduğunu fakat artık güven duygusunun kalmadığını belirtmektedir. Memleketindeki insanlarla Konya’daki insanlar arasında kültürel yönden kıyaslama yapan katılımcı, yaşadığı kentteki insanların büyüklerine karşı saygısının olmadığını belirtmektedir. Ayrıca kentteki ilişkilerin menfaat üzerine kurulduğunu, bu durumun ise memleketinde olmadığını belirtmektedir.

“15-20 sene önce Konya iyiydi bana göre. Ortam güzeldi, insanları iyiydi. Güven meselesi yok artık. Konya’yı hiç sevmiyorum. Ya Konya’nın kültür farkı mıdr, yaşantı şekli midir, bize uymuyor ya. Nasıl uymuyor, burda bi büyükle konuşulunca saygı sevgi gösterilmiyor, paldır küldür konuşuyor. Bizim orda büyüklerimizle konuştuğumuzda kelimeleri tartarız. Yanlış kelime söylememeye çalışırız. Sonra burda ilişkiler hep menfaat üzerine. Burda mesela biri bana canı gönülden meraba, nasılsın dediği zaman yani bunun arkasından ne gelecek onu merak ediyorum ve arkasından da geliyor. Memlekette öyle değil ki, biri sana canı gönülden meraba dese bi şüphelenmez.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Katılımcılardan Evli 4 ise yaşadığı kenti, siyasi görüşü ve insanları nedeniyle sevmemektedir. Konya’ya geldiği ilk zamanlar komşuluk ilişkileri dolayısıyla konuşabileceği insanların olduğunu fakat şuanda öyle bir durumun olmadığını belirtmektedir. İş arkadaşları dışında arkadaşının olmadığını belirten katılımcı, yaşadığı kentte akrabalarının da az olmasından dolayı bir anlamda kendisini yalnız hissetmektedir. Öte yandan bazı arkadaşlarının Konyalı olmasına rağmen

memleketini sevmediğini belirtmektedir. Bundan dolayı kendisinin Konya'yı sevmemesini normal karşılamaktadır. Son olarak katılımcı Konya'dan gitmesi durumunda oldukça mutlu olacağını da belirtmektedir.

“Ya Konya'yı sevmiyorum. Siyasi görüş olsun, insanları olsun, ayrımı kayırımı olsun, ondan dolayı sevmiyorum. İlk zamanlar gene bu kadar değildi, gene güzeldi. Komşuluk iyiydi, hiç olmazsa konuşacak insan vardı. Şimdi yok. Şimdi şöyle bir şey var, mesela bizim burada pek fazla akrabamız kalmadığı için, işe git gel kimseyle konuşamıyorsun. İş arkadaşlarımız olmazsa, arkadaşım yok. O yüzden Konya'dan gitme imkanım olsa, ooo bayram ederim valla. Yemin ederim. Kurtulurum ya. Rahat ederim. Daha iyi olur benim için. Eşim için de iyi olur. Ya şimdi şöyle bir şey, adam Konyalı memleketini sevmiyor. Benim mesai arkadaşlarım vallahi diyor, Allah belasını versin şu Konya'nın, kurtulsam şurdan diyorlar. Ben nasıl seviyim burayı.” (Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 5 ise farklı farklı yerlerde çalıştığını ve işverenlerin ücret konusunda adaletsizce davrandıklarını belirtmektedir. Ayrıca insanların ikiye bölünmüşlüğüne de vurgu yapmaktadır.

“Konya'yı sevmiyorum... İnsanlar mesela Konya halkı ben burda çalıştığım zamanlardan bahsedeyim. Paramı vermiyolardı...Bana haftalığını vermek yerine işte sana meslek öğretiyoruz mantığı vardı. Yüzüne farklı konuşup arkandan o lafı evirip çevirip farklı bi şekilde anlatanlar var yani, benim gördüğüm, bana denk gelen insanlar böyleydi.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Bir diğer katılımcı Evli 2 ise yerleşim yeri ve ulaşımı bakımından Konya'dan memnun olduğunu fakat yerel halkın içten pazarlıkçı, bencil, kendini beğenmiş bir karaktere sahip olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Konya'daki insanların doğudaki insanlar kadar cana yakın, yardım sever ve dobra olmadığını düşünmektedir.

“Seviyorum. Ya rahat bir şehir. Ağırlıklı işimiz araç üzerinde geçtiği için şimdi İstanbul'da bundan kaynaklı bedensel yorgunluk çok oluyordu. Burada

daha az. Trafik olarak Konya çok iyi, şehir olarak çok düzenli. Ulaşmak istediğim yere her an ulaşıyorum. İş açısından çok ideal bir yer. Ama insanları kendi deyimleriyle söyleyeyim onlarda gubuzluk var. Kendileri de inkar etmiyorlar. Doğunun o cana yakınlığı, yardım severliği o dobralığı, Konya'da bunları bulamazsınız. Konya içten pazarlıklı, doygun, zengin, kendine yeten, kendini beğenmiş, başkasını çok fazla önemsemeyen bir karaktere sahip. Kişilik yapısıyla bedim kişilik yapımız hiç uymuyor, uymayacak da.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Göçün arka planında her zaman göç edilen yerden maddi ve manevi birtakım beklentiler yer almaktadır. Söz konusu beklentilerin karşılanması göç edilen kente olan algıyı olumlu anlamda etkileyen unsurlar olabilmektedir.

“Burası düzgün. Konya hem fakirin yeri hem zenginin. Mesela ucuz şeyler de var pahali şeyler de... Konya yaşam olarak iyi, biz buraya geldiğimizde ben borçluydum ama elhamdülillah buraya geldik ev sahibi de olduk, araba sahibi de olduk bi de iki tane arsamız var.” (Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisindeki yer alan kadın katılımcılar ise ağırlıklı olarak Konya'dan memnun oluklarını belirtmişlerdir. Memlekette kış şartlarının ve ev işlerinin oldukça zor olduğunu belirten Evli 1, bu anlamda şehir hayatını oldukça rahat ve lüks bulmaktadır. Buna karşılık İstanbul'u Konya'dan daha çok sevdiğini ve orada yaşamak istediğini de belirtmektedir. Fakat bu noktada imkanları elverişli değildir. Dolayısıyla katılımcı Konya'dan ziyade şehir hayatını sevmektedir.

“Valla memlekete göre hani ordaki şartlara göre buradaki şartlar daha güzel...Orda, dışarıda olurdu işimiz. Sular donardı. Bazen çamaşırı, bulaşığı dışarıda yıkamak zorunda kalırdık. E burda rahatlık var, şehir hayatı var. Hani Konya'yı sevmesem bile şehir hayatını seviyorum. Yani bu Konya'ya has değil mesela ben İstanbul'u Konya'dan daha çok seviyorum. Maddi yönden imkanlarım olsaydı İstanbul'da yaşamak isterdim. Köyden geliyosan şehir hayatı senin için bi başka olur yani, ondan.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Kenti sevmenin, benimsemenin bir yolu da o kenti tanımaktan, kentin güzelliklerini keşfetmekten geçmektedir. Bu noktada Evli 2 ilk zamanlar Konya'yı iklim bakımından sevmediğini fakat zaman içerisinde ilmi konularda Konya'dan oldukça memnun kaldığını belirtmektedir. Öte yandan katılımcının yaşadığı yerde, memleketinden insanların fazlaca olması Konya'yı sevdiren bir başka husustur.

“Konya'yı ilk buraya geldiğimde ben burada asla yaşayamam dedim. Sevmedim. Çok kuru..belki suyun olmayışı belki denizin olmayışı, yaşayamam dedim ben burada. Ama iki yılın sonunda şuan özellikle ilmi konusunda inanılmaz beğeniyorum. Burada ilim konusunda ciddi manada güzellikler var. O yönden çok sevdim...Belki oturduğum bölgede kendi memleketim çok. O da bana sevdirdi.” (Evli 2, Van, 27, Lisans)

Çocukken Konya'ya gelen Evli 3, yaşadığı kenti tanıdığı için yabancılık çekmemektedir. Ailesinin Konya'da olması, eşinin iş durumu dolayısıyla Konya'da yaşamayı tercih ettiğini belirten katılımcı, kente olan bağlılığını başka bir şehir tecrübesinin olmamasına bağlamaktadır. Öte yandan komşulardan yana problem yaşamadığını belirten katılımcı, muhafazakârlık bakımından Konya'daki insanları kendisine yakın hissetmektedir.

“Genel olarak seviyorum yani. Sürekli burada büyüdüğüm için, burayı tanıdığım için yabancılık çekmiyorum öyle diyim sana. Ailem burada...Hani eşim sürekli burada çalıştığı için burayı tercih ediyoruz...Ben hiçbir şehri görmediğim için burayı bildiğim için onun için Konya diyorum yani...Komşular burada bizi sıkıntıya sokmuyor, rahatsız olmuyorlar bizden. Biz kapalıyız, Konyalılar da kapalı, dindarlar. Ondan biraz da yakın hissediyorum buradakileri.” (Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Kente uyum noktasında en avantajlı grup çocuklardır. Çünkü çocukların yeni bir duruma alışmaları ve benimsemeleri diğer yaş grubundaki insanlara göre daha kolay olmaktadır. Bu anlamda Evli 4 çocukluk döneminde Türk arkadaşlar edindiğini, onlarla ve aileleriyle etkileşim içerisinde olduğunu ve belli bir süreden sonra yaşadığı yere kendisini ait hissettiğini belirtmektedir.

“Mesela ilk geldiğimiz zamanlar çocuktuk, okula gidiyoduk. E Türk arkadaşların oluyo, onları çok seviyosun. Onların ailesini çok seviyosun. İç içe aliyosun artık. Böylelikle onlarla büyüyösun...Artık kendini ayrı bi yerde değil de sen de kendini buraya ait hissediyosun. Seviyorum Konya'yı (gülerek).” (Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Konya'dan önce belli bir süre İstanbul'da yaşayan Evli 5, İstanbul'dayken akrabalarıyla zaman geçirip eğlendiğini fakat Konya'ya geldikten sonra yalnızlık yaşadığını belirtmektedir. Zaman içerisinde yaşadığı kente alıştığını belirten katılımcı Konya'yı ulaşım bakımından, İstanbul'a göre daha avantajlı bulmaktadır.

“Eskiden sevmiyordum ama nasıl diyim İstanbul'da akrabalarım çok vardı. Her hafta sonu mesela biz evdeydik ya onlar bize geliyordu biz onlara gidiyorduk..Gülüp eğleniyorduk. Ay buraya geldim, kimse yok. O (eşi) çalışıyor...Ama bir iki sene böyle sonra yavaş yavaş alıştık... İstanbul'da nasıl diyim yerler düz değildi. Konya'ya geldiğim zaman düz, ulaşmak (ulaşım) var.”(Evli5, Mardin, 28, İlkokul Terk)

Evli 6 diğer katılımcılardan farklı olarak yerel halkın samimi olmadığını, kente sonradan gelenlere karşı sahiplenici olmadıklarını ve yabancıyı, dışarıdan gelenleri sevmediklerini belirtmektedir. Bundan dolayı Konya'yı yerleşim yeri olarak beğendiğini fakat insanlarından memnun olmadığını ifade etmektedir.

“Konya'yı şehir olarak seviyorum ama insanları açısından kesinlikle burada yaşamaktan memnun değilim ben. Buranın insanlarını bir defa samimi bulmuyorum. En önemlisi de yabancıyı, dışarıdan geleni sevmiyorlar...Siz gittiğiniz bir şehirde, el kucak açmalarını beklemiyorsunuz ama güler yüz olarak, bir yerde görmediğiniz zaman o şehre de aidiyetiniz oluşmuyor.” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak Evli kategorisinde yer alan katılımcılar Konya'dan memnuniyet konusunda farklı düşüncelere sahiptirler. Bu noktada erkekler ağırlı olarak Konya'dan memnun olmadıklarını belirtirken kadınlar ise memnun olduklarını belirtmişlerdir. Fakat katılımcılar Konya'nın yerleşim yeri bakımından iyi bir şehir

olduğu konusunda hemfikirdirler. Erkek katılımcılar Konya'nın yerli halkının samimiyetten uzak, bencil, ikiyüzlü ve hakkaniyetten uzak insanlar olduklarını düşünmektedirler. Kadınların Konya'dan memnun olma sebeplerini ise şehir hayatının rahat oluşu, ilmi yönden kentin zengin olduğunun düşünülmesi, kentte uzun süre kalmanın verdiği alışkanlık duygusu ve bireyin kendini yabancı hissetmemesi, ulaşım bakımından rahat olması, yerel halkla olan etkileşim ve kente ait hissetme olarak sıralamak mümkündür. Erkek katılımcılar kadınlara nazaran dışarı, esnaf ve yerel halkla daha fazla etkileşim içerisinde olduğu için karşılaştıkları bazı durumlar kentin geneli hakkında bir ön yargının oluşmasına neden olmuştur. Bu anlamda ifadelerinde yerel halka ve işverenlere karşı genel olarak olumsuz nitelendirmelerde bulunmuşlardır.

Bekar Kategorisi /Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcıların geneli Konya'yı sevdiğini belirtmişlerdir. Fakat bazı katılımcılar Konya'yı sevdiğini belirtirken, kentin hoşnut olmadıkları yönlerine de vurgu yapmışlardır.

Katılımcılardan Bekar 1, Konya'yı her bakımdan sevdiğini belirtmektedir.

“Konya'yı seviyorum. Konya'nın insanını seviyorum. Hani misafirperverliğini seviyorum. Kendimiz artık Konyalıyız. Havasını seviyorum, suyunu seviyorum..”(Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

İş imkanlarının yaşanılan kentten sağlanıyor olması, ailenin varlığı, edinilen arkadaşlık ve dostluklar, kentin yerleşim yeri ve ulaşım bakımından iyi olması kent memnuniyetini artıran özellikler olmaktadır.

“Konya'yı seviyorum. Ya illaki memleketin yerini tutmuyor ama içinde ekmek yiyoruz, ailem burda, bu konularda seviyorum.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

“... Ben burda esnafım...Güzel bi şehir. Hani ulaşım rahatlığı var...Çok sağlam dostluklarım var benim Konyalı olsun, Diyarbakırlı olsun, Ağrılı olsun vs. şuan seviyorum ben Konya'yı... Edindiğim dostluklardan ötürü seviyorum...” (Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Göç edilen yerdeki halkın tutumu da bireyin yaşadığı kenti benimsemesinde dolayısıyla da kentlilik bilincini kazanmasında oldukça önemli bir paya sahiptir. Katılımcılardan Konya'yı sevmelerine rağmen, kentin memnun olmadıkları yönlerine de değinenler, yerel halkın muhafazakâr kimliklerinden dolayı dışarıdan gelenlere karşı mesafeli bir tutum sergilediklerini ve Konya'da meydana gelen olumsuz bazı durumların, dışarıdan gelenlere bağlandığını belirtmişlerdir. Öte yandan Konya'daki insanların 'milliyetçi' ve 'dinci' yapılarının olduğunu ve bu durumdan hoşnut olunmadığını belirten ifadeler de mevcuttur.

“Konya'yı seviyorum...Fakat Konyalılar öğrenciye muhafazakar kimliklerinden ötürü Konya'daki o değişimin, olumsuz yöndeki değişimin sekülerleşmenin, işte açık kızların çoğalmasının en önemli nedeni öğrencilere hasredilir... Mesela emlak işlerinde, adam sakallı, hacı, hoca fakat evi kiralayabilmek için bin tane yalan söylüyor.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Valla seviyorum diyemem, sevmiyorum da diyemem. Konya'nın Mevlana'dan dolayı tasavvufi bi yanı var...Köklü bi geçmişi var. Bu açılardan hoşuma gidiyor ama İnsanları bakımından pek şey olmuyorum açıkçası yani bi kısmı milliyetçi bi kısmı dinci...O benim pek hoşuma gitmiyor...”(Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisinde yer alan kadın katılımcılarda ise iki katılımcı dışında Konya şehrine özgü bir memnuniyetten bahsetmek mümkün değildir. Katılımcılardan üniversite eğitimi almak için Konya'ya gelen Bekar 1 ilk zamanlar kente adapte olma konusunda zorluklar yaşadığını fakat iş hayatına atılıp, kendi ayakları üzerinde durmayı öğrendiğinde, yaşadığı kenti sevmeye başladığını belirtmektedir. Öte yandan sıkı arkadaşlık bağlarının olması da kenti sevdiren nedenler arasındadır.

“... Arkadaşlarım var burda. Seviyorum Konya'yı..İlk geldiğim zaman çok zorlandım. Tek başıma burda yaşamının verdiği zorluk derken pek

alışamamıştım. Derken çalışmaya başladım, paramı kazandım, kendi ayaklarım üzerinde durdum, bi yandan da okudum. Alistım, sevdim burayı.”
(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

Konya'dan memnun olduğunu belirten diğer bir katılımcı Bekar 4 ise yaşadığı kenti yeterince tanıdığını ve bu anlamda kendisini rahat hissettiğini, sevdiği insanların ve ailesinin burada olduğunu, kentin kalabalık olmayışını sevdiğini belirtmektedir. Buna karşın dört yıl öncesine kadar Konya'yı sevmediğini, kurak bulduğunu fakat zamanla kenti geliştirmek adına yapılan bazı aktiviteler sonucunda kenti daha çok beğendiğini belirtmektedir. Öte yandan farklı kentlere gidip Konya'yı söz konusu kentlere göre daha gelişmiş bulması, kenti sevmesindeki bir başka nedendir.

“Buraya alıstım...Korkmam bu şehirde. Nerenin güvenli, nerenin güvensiz olduğunu ayırt edebiliyorum. Ya bi de ailem burda, bütün sevdiklerim burda, arkadaşlarım burda. Gezdiğim yerler beni rahatlatıyo. Seviyorum yani burayı. Ben kalabalığı sevmiyorum... Burası öyle değil. Ama insanlarını, esnafını sevmiyorum. Ama mesela bundan dört yıl önce Konya'dan nefret ediyodum. Ya diyodum işte çok kurak, hiç bişey yok. gezilecek bi yer yok diyodum. Ama son senelerde işte Sille'yi genişlettiler, Meram'ı genişlettiler böyle yeni yeni şeyler yaptılar. Şimdi artık o şeyim de kalmadı artık. Bi de Mardin'e gidip, geldim. Manisa'ya gidip geldim. Hani o zaman Konya bana biraz daha gelişmiş, biraz daha büyük, daha böyle erişebilecek imkanların daha çok olduğunu daha iyi fark ettim.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Katılımcılardan Bekar 5 ise aile ve arkadaşlarının Konya'da olmasından dolayı kenti sevdiğini fakat Konya esnaflarının bire iki katıp satış yapmalarından ve yerel halkın görgüsüz olmasından dolayı, hem esnaflardan hem de kentin insanlarından memnun olmadığını belirtmektedir. Öte yandan daha iyi bir yerde yaşama imkânının olması halinde Konya'dan gidebileceğini belirten katılımcının, Konya'yı sevdiğini söylese de, birçok ifadesinde yaşadığı kentten memnun olmadığı anlaşılmaktadır.

“Başka bi şehirde yaşar mısın desen burdan daha güzel bi şehir bulsam yaşarım, niye yaşamayım (gülerek). Öyle bi imkan olsa. Seviyorum burayı ama. Burda arkadaşlarım, ailem var. Mesela burda arkadaşlarım, ailem olmasa burayı sevmem ya...İnsanları o kadar şey ki hani kiro artık diyim. Hele esnafları, böyle insanları sömürüyolar bildiğin. On liralık şeyi yirmi liraya satıyorlar...” Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Katılımcılardan Bekar 2 ise Konya’da sevdiği arkadaşlarının olduğunu, kentin imkanlarına erişebildiğini fakat Konya’nın sıcak bir yer olmadığını belirtmektedir. Ayrıca yüzölçümünün büyük olması nedeniyle mesafelerin oldukça fazla olduğunu ve kentin gezilecek yerlerinin sınırlı olduğunu düşünmektedir.

“Burası çok sıcak bi yer gibi gelmiyo bana. İçinde sevdiğim arkadaşlarım falan var ama böyle çok güzel, bütün imkanları güzel, erişebiliyosun ama mesela diyelim ki ben burdan fakültelere gitcem. Bizim evden iki saat. Ben bi merkezi bi yerde miyim yoksa köyden başka bi yere mi gidiyorum? Hani çok büyük bi yer olduğu için mesafeler çok fazla oluyo, en başta bunu sevmiyorum diyebiliyorum. Bi de gezilecek, görülecek pek bi yeri yok.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Diğer bir katılımcı Bekar 3 ise ilk zamanlar memleketini sevmediği için Konya’ya gelmeyi çok istediğini fakat geldikten sonra sürekli medrese ve evde olduğu için memleketini özlediğini, memleketindeyken dışarıya daha çok çıkabildiğini, akrabalarına gidebildiğini belirtmektedir. Bu anlamda katılımcının kapalı bir yaşam tarzına sahip olması, yaşadığı kentte mutsuz olmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kent memnuniyeti bağlamında kente özgü bir durumdan bahsetmek mümkün değildir.

“Buraya geldiğimde 14 yaşındaydım. Çok istiyodum buraya gelemeyi. Mardin’i hiç sevmiyorum diyodum. Şimdi sıkılıyorum burda. Mardin’i özledim. Burda hep Medresedeyim. Hafta sonu da evde. Biz Mardin’de sürekli bahçedeydik, daha çok dışarı çıkardım. Akrabalar zaten yan yanayız. Onların yanına giderdim.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak Konya'dan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Fakat erkek katılımcılarda söz konusu durum daha fazladır. Kadın katılımcıların kent memnuniyeti hakkındaki görüşleri birbirinden farklı olmakla beraber iki katılımcı, ailelerin ve arkadaşlarından dolayı Konya'yı sevdiklerini fakat Konya'nın esnaflarından hakkaniyetli olmadıkları düşüncesiyle memnun olmadıklarını belirtmektedirler. Erkek katılımcılarda ise yerel halktan memnuniyetsizlik bakımından ortak ifadeler mevcuttur. Fakat söz konusu memnuniyetsizliklerini farklı noktalara değinerek ifade etmişlerdir. Buna göre katılımcılardan biri yerel halkın öğrencilere ve dışarıdan gelen diğer insanlara karşı negatif düşüncelerine değinirken, diğer katılımcı ise yerel halkın dinci ve milliyetçi olduğunu ve bu durumdan rahatsız olduğunu belirtmektedir.

Üç Kategori Arasında Kent Memnuniyeti Bakımından Genel Bir Değerlendirme

Kent memnuniyeti konusunda göçmenler arasında benzer ifadeler olduğu gibi birbirinden farklı ifadeler de bulunmaktadır. Yaşlı kategorisinde yer alan erkek göçmenler yaşadıkları kentten ziyade yerel halktan özellikle de esnaflardan memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Söz konusu kişilerin fazla kazanç sağlama adına bire iki kattıklarını düşünmektedirler. Bu noktada yerel halkın muhafazakar, dindar yapılarına gönderme yapılmaktadır. Dindar görünimleri arkasında maddi çıkar gözetken, işini layıkıyla yapmayan insanlar olduğu düşünülmektedir.

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın göçmenler ise “mecburuz” ifadesini sıkça kullanmışlardır. Eşin, çocukların Konya'da çalışıyor olması ve birincil derecede aile yakınlarının Konya'da olması, kendilerini kentte yaşamaya mecbur bırakan sebeplerdir. Dolayısıyla söz konusu göçmenlerin, yaşadıkları kente, kendi istekleriyle gelmedikleri anlaşılmaktadır.

Kent memnuniyetinde Evli ve Bekâr kategorisindeki göçmenler arasında birtakım benzerlikler bulunmaktadır. Bu durumun ortaya çıkmasındaki bir sebep olarak, iki kategori arasında yaş farkının pek olmaması düşünülmektedir. Buna göre iki kategori arasındaki ortak noktaları, aile ve akrabaların varlığı, ulaşım bakımından Konya'nın rahat bir kent olması, kentte uzun süre kalmanın verdiği bir alışma ve

kente yabancı hissetmeme durumu şeklinde sıralamak mümkündür. Öte yandan Evli kadın göçmenlerde yaşadıkları kentten memnun olanların sayısı bekar kategorisindeki göçmenlere göre daha fazladır. Aile ve eş durumunun bağlayıcılık özelliği anne göçmenlerde daha fazla olmaktadır. Bu anlamda bekar kategorisindekiler kentten memnuniyet konusuna daha alternatif düşüncelerle yaklaşmaktadırlar.

Evli erkek kategorisinde yer alan göçmenler ise ağırlıklı olarak Konya'yı sevmediklerini belirtmişlerdir. Yerel halktan ve işverenlerden bir memnuniyetsizlik söz konusudur. Bu noktada yerel halkın samimiyetten uzak, bencil, çıkarıcı, ikiyüzlü olduğu; işverenlerin ise ücret verme konusunda adaletsiz oldukları, buna karşılık doğudaki insanların daha samimi, yardımsever ve dobra olduğu düşünülmektedir.

Bekâr kategorisindekiler ise diğer iki kuşağa göre memnuniyet konusunda daha çeşitli sebepler öne sürmüşlerdir. Sevmeme nedenleri olarak Konya'nın tasavvufi yönüne, Konya'da edinilen dostluklara vurgularda bulunulmuştur. Sevmeme nedenleri olarak ise yerel halkın, dışarıdan gelenlere olan mesafeli duruşu, dinci ve milliyetçi yapılarının olduğu gibi düşünceler dile getirilmiştir. Bu anlamda Bekâr kategorisinin Yaşlı erkek ve Evli erkek kuşağına göre Konya ile daha fazla etkileşim içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kentle, kentte bulunan insanlarla olan etkileşim, kenti ve insanlarını tanıma düzeyi azaldıkça kente, kentte yaşayan bireylere olan bakış açısı da o kadar dar bir düzeyde olacaktır. Son olarak eğitim düzeyinin kent memnuniyeti üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.1.1 Kente Aidiyet

Kentlilik bilincinin oluşmasında bireyin yaşadığı kenti benimsemesi, kendini yaşadığı kentin bir parçası olarak hissetmesi, dolayısıyla da yaşadığı kent ile arasında güç bir bağ kurabilmesi oldukça önemlidir (Candan ve Kazak, 2018: 988). Buradan yola çıkılarak bu bölümde göçmenlerin yaşadıkları kente kendilerini ait hissedip hissetmedikleri “Konya'yı memleketiniz olarak görüyor musunuz?” sorusu bağlamında analiz edilmeye çalışılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisindeki iki katılımcı Konya'yı memleketi olarak görmediğini ifade etmektedir. Bu noktada yerli halktan memnuniyetsizlik söz konusudur. Arkadaş ve dost çevresinin göç edilen yerde olması ve belli bir yaştan sonra yeni bir yere alışmanın, o yere ait hissetmenin mümkün olunamayacağı düşüncesi de kente aidiyeti etkileyen bir durum olarak gösterilmektedir. Öte yandan kentteki yerel halk ile etkileşim içerisinde olmak, söz konusu yere uyumu daha kolay sağlayabilmektedir. Yaşlı 1 bu noktada, Konya'ya alışmadığını, eğer alışsaydı günlük gittiği çay ocaklarında Kürt arkadaşlar yerine Konyalı insanlarla etkileşim içerisinde olacağını ifade etmektedir. Bu anlamda Yaşlı 1'in bu konudaki ifadeleri kente uyum sağlayamadığını ortaya koymada oldukça açıklayıcı niteliktedir.

“Kendimi buraya ait hissetmiyorum. Elli beş yaşından sonra buraya gelmişim, nasıl hissedecem?...Burada çay ocaklarına Kürt arkadaşların yanına gidiyorum. Bu ne demektir, bu alışmamaktır. Alışabilsem bi Konyalıyla oturur sohbet ederim. Onlara karışırım veya onlar bana karışır.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

“Hayır. Sevmiyorum. İnsanları bozuktur yani. Selam da veriyorsun insanın selamını almıyor. 14 senedir buradayım daha alışmamışım buranın insanlarına...”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı 1 ve Yaşlı 2 hakkında değinilmesi gereken bir başka husus ise, katılımcıların her ikisi de on yılı aşkın süredir Konya'da ikamet etmeleridir. Bu süre yeni bir yeri benimseme noktasında oldukça yeterlidir fakat yaşlı kategorisi için, kalış süresi göç edilen yere uyum sağlama noktasında yeterli bir değişken olamamaktadır.

Diğer iki katılımcı ise kente aidiyetlerinin olmadığını daha farklı ifadelerle ortaya koymuşlardır. Yaşlı 3 memlekette geçirdiği günlere özlem duyduğunu fakat başka bir yerleşim yerine tekrar göç edip de yabancılık çekmek istemediğini belirtmektedir. Ayrıca yeni bir yere alışmak için en az beş yılın geçmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Bu anlamda kente alışma ile kentte kalış süresi arasında bir

ilişkiden bahsetmek mümkündür. Yaşlı 4 ise uzun bir süredir Konya’da olduğu için kente alıştığını, Konya’dan geçim sağladıklarını ve memlekette akrabaların çok fazla olmamasına bağlı olarak, söz konusu yerle bir bağlarının kalmadığını ifade etmektedir.

“Babami dedem, dedemin dedesi köyde büyümüş...Ben gittiğim zamanda sanki inan ki benim ağlamam geliyor...Başka bi yere mesela İstanbul’a git deseler gidemem. Nasıl bi daha yabancılık çekeyim bu yaştan sonra. Bi yere alışmak kolay mı, en az beş senen gider yeni bi yere alışmak için.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

“Biz kaç senedir buradayız, alıştık artık... Bi bağımız kalmadı Mardin’de. Bi hanımın annesi orda...Ekmek nerden çıkarsa memleket orasıdır. He Mardin gibi olmuyor, orada doğmuşuz, büyümüşüz, evlenmişiz ama ekmeğimiz buradadır. Ama yüz sene de olsa nerelisin ben Mardinliyim diyeceğim.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 4 “ekmek nerden çıkarsa memleket orasıdır” ve “yüz sene de olsa nerelisin ben Mardinliyim diyeceğim” ifadeleriyle Konya’ya özgü bir aidiyetinin olmadığını açıkça vurgulamaktadır.

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Kente aidiyet bağlamında yaşlı kategorisindeki kadın katılımcıların ifadelerinde ise genel bir “Konya’yı memleketim olarak görmüyorum” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadenin arka planında Konya’yı sevmeme, memlekete olan özlem, gurbetliğin zor olması, Türkçe diline hâkim olamamaktan kaynaklı yerel halkın dilini anlamakta zorluk yaşamak, Konya’da tanıdıkların (akraba kast edilmektedir) az olması, tersine memlekette akrabaların olması fakat ailenin Konya’da olmasından dolayı başka bir yere gidilmek istenmemesi gibi sebepler yer almaktadır.

“Ben şahsım görmüyorum. Sevmiyorum işte. Orda (Mardin’de) doğdum, büyüdüm. Taş toprağını özliyorum oranın.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

“...Yani, garip, gurbetlik zor. Tanış (tanıdık) yok burada, gelen giden yok...Dillerini anlamıyorsun. Onlar konuşuyor, ben onlara bakıyorum, anlamıyorum.” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Hema Mardin’de benim kız var, akrabam var. Oraya giderim, içim rahat olmaz dönerim. Bir gün, iki gün orda kalıyorum. Geri dönüyorum... Bırakamam onları. Mecburuz, kalacaz burda.” (Yaşlı 3, Mardin, 65)

Yaşlı 4 diğer katılımcılardan farklı olarak ailesinin Konya’da olması ve Konya’ya alışmasından dolayı, Konya’yı ikinci memleketi olarak gördüğünü ifade etmektedir. Fakat katılımcının ifadelerinden kente özgü bir aidiyetin olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü gerekçe olarak ailenin burada olmasına ve kente alıştığına vurgu yapmaktadır. Ayrıca yaşadığı kente özgü bir özellikten de bahsetmemektedir.

“...Burası yarı memleket gibi. Benim annem, kardeşlerim bizden önce gelmişler buraya. Çocuklarım buradadır. Aıştık buraya.” (Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın ve erkek katılımcılar arasında genel bir değerlendirme yapılacak olursa, kente aidiyet bağlamında öncelikle bazı ortak noktaların varlığından bahsetmek mümkündür. Bu anlamda yaşlı kategorisinin birçoğunda kente aidiyetin olmadığı anlaşılmaktadır. Diğer ortak noktaları ise memleketeye duyulan özlem, kentte belli bir süre kalmanın verdiği alışkanlık ve kentten memnuniyetsizlik olarak sıralamak mümkündür.

Erkek ve kadın katılımcıları arasında kente aidiyet hissetmeme gerekçeleri konusunda farklılıklar da mevcuttur. Bu anlamda kadın katılımcılar duruma daha duygusal yaklaşp ailesel bağa odaklanırken, erkek katılımcılar ise zaman odaklı gerekçeler ortaya koymuşlardır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisindeki erkek katılımcıların hepsi Konya’yı memleketi olarak görmediğini ifade etmiştir. Fakat gerekçe olarak öne sürdükleri ifadeler farklılık arz etmektedir. Bu gerekçeleri sıralayacak olursak; ilk olarak kişi kente, çocuklarının daha iyi bir eğitim almaları ve iş olanaklarından dolayı geldiğini, dolayısıyla da

mecburen geldiğini belirtmektedir.Öte yandan memleketindeki samimiyeti Konya’da görmediğini belirtmektedir.

“...Ben Ağrılı olarak Konya’yı memleket olarak göremem ki. Yaşadığım topraklar, caddeler, o sıcaklığı mümkün değil burada göremezsin. Çocukların eğitimi için, iş imkanları için mecburen geldik.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Evli 2 ise Konya’yı yerleşim yeri olarak beğendiğini, fakat doğal güzellikler bakımından kentin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla uzun vadede Konya’da kalıp kalmama konusunda kararsızdır. Ayrıca Evli 2 arkadaş çevresinin Konyalılardan oluşmadığını belirtmektedir. Diğer katılımcılar (Evli 3, Evli 4 ve Evli 5) ise memleketin kente göre daha temiz olduğunu ve memlekette yeşil alanların daha fazla olduğunu, kentten memnun olmadıklarını ve etnik kökenlerinden dolayı yaşamış oldukları dışlanmadan ötürü Konya’yı memleketi olarak görmediklerini ifade etmişlerdir.

“... Hani buradaki çevrem Konyalılardan oluşmuyor. Ama coğrafya olarak Konya güzel bir memleket... Ama iklimi, sıcaklığı, soğukluğu, doğal güzellikleri bakımından orman, su yok bunlar dezavantaj. Burada kalıcı mıyım geçici miyim buna tam karar veremedim...”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

“Görmüyorum. Bizim memleket orasıdır (Mardin). Bizim orda terör olmasaydı, yeşillik var, piknik yeri. Havası temiz. Ben burda arabanın dumanından başka bi şey görmüyorum (gülerek).”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“Allah etmesin ya. Ne memleketimdir ne de memleketim olabilir.” (Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

“İşin açıkçası bana nerelisin diye sorduklarında direkt Adıyamanlıyım cevabını veriyorum. Konyalıyım diyemiyorum. Bunu sebebi yani belki bizim çocukluğumuzdan, gençliğimizden yaşadığımız dışlanma, yani ben öyle düşünüyorum.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde kadın katılımcılarda ise durum ,erkek katılımcılara göre daha farklıdır. Çünkü katılımcıların üçü Konya'yı memleketi olarak gördüğünü ifade ederken, diğer üçü ise görmediğini ifade etmektedir. Konya'yı memleketi olarak görenlerin ifadelerinde kenti yerleşim yeri olarak beğenme, zamanla kente alışma, buna bağlı olarak da kenti artık memleket olarak görme ve Konya'dan geçim sağlama gibi ifadeler yer almaktadır.

“Artık görüyorum, seviyorum Konya'yı...Bu bölge ulaşımı kolaydır, sakindir, parkları, piknik alanları, Yürüyüş alanları iyidir. Alıştım yani.” (Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Oldu. Nasıl diyim burada karnımız doyuyor. Nereye gidersem orası benim memleketim olacak. Seviyorum Konya'yı.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Evli 5'in *“Konya'yı memleketim olarak görüyorum”* ifadesi ile *“Nereye gidersem orası benim memleketim olacak”* ifadesi birbiriyle çelişen ifadeler olmaktadır. Bu anlamda bir aidiyetten bahsetmekten ziyade kente duyulan bir vefa duygusundan bahsetmek daha anlamlı görünmektedir.

Evli 4 ise diğer iki katılımcıyla benzer gerekçeler sunmasının yanında bazı çarpıcı noktalara da değinmektedir. Katılımcı ilk olarak Konya'yı çok sevdiğini ve Konya'ya çok bağlı olduğunu dile getirmektedir. İkinci olarak ise Konyalılarla uyum sağlama konusunda sürekli kendilerinin adım attığını, yerel halktan ziyade kendilerinin onlara uyum sağladığını, yerel halkla etkileşim içerisinde olduklarını, buna bağlı olarak da zamanla çok iyi anlaştıklarını dile getirmektedir.

“...İnsanları da iyi ama artık şöyle yani biz insanlarına ayak uydurduk. Onlar bize hiçbir zaman uydurmadılar. Mesela yoldan gelip geçerken onlar bizimle konuşmadılar, biz konuştuk onlarla. Yani bu şekilde artık çok iyi anlaştık. Konya benim için çok değerli. Yani köyümden sonra ilk gözümü burda açtım, böyle bi yere gittiğim zaman arkamı döndüğüm zaman çok kötü oluyorum...”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Yukarıda üç katılımcının Konya'yı memleketi olarak görmediklerinden bahsedilmişti. Bu konuda Evli 2 Konya'yı çok sevmesine rağmen doğup büyüdüğü yeri daha çok benimsediğini belirtmektedir. Evli 3, yaşadığı kentte kendisini yabancı hissettiğini, buna karşın memlekette herkesin aynı dili konuşmasından dolayı orada daha rahat olduğunu ve kendini güvende hissettiğini belirtmektedir. Evli 6 ise Konya'yı yerleşim yeri olarak beğendiğini fakat insanların saygılı ve medeni olmadığını belirtmektedir. Öte yandan diğer katılımcılardan farklı olarak doğup büyüdüğü yeri de tam olarak memleketi olarak görmediğini belirtmektedir.

“ Burayı çok seviyorum ama diyemem, çünkü doğup büyüdüğüm yer başka.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

“Hayır. Bilmiyorum ya sanki yabancılık çekiyo insan... Oralarda rahatsın. Hani bi gidiyosun, rahatlıyosun. Kendi dilinden konuşan var, sanki arkandan sana destek vereceklermiş gibi, seni koruyacaklarmış gibi rahatım. Burada herkese güvenemiyosun.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

“Hayır demiyorum. Ya şimdi Siirt benim memleketim mi diye düşünüyorum. E Siirt'i de tam memleketim olarak görmüyorum. Bu şehri sevmiyorum çünkü. Daha doğrusu insanlarını sevmiyorum. Büyük bir şehir olmasına rağmen çok temiz bir şehir. Yani benim bir yeri benimseyebilmem, oraya memleketim diyebilmem için oranın insanlarını sevmem lazım. Saygılı ve medeni insanlar olması gerekiyor. Konya'da göremiyorum böyle özellikleri.” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Katılımcılardan Evli 1 Konya'dan memnuniyet noktasında köydeki ev işlerinin zorluğundan, soba derdinden vs. bahsetmekteydi. Bundan dolayı da Konya'dan ziyade şehir hayatını sevmektedir. Evli 5 ise Mardin/Dargeçit'e bağlı bir köyden Konya'ya göç etmiştir. Katılımcı bir muhabbet esnasında köyünde hastane olmadığından, doğru düzgün bir market olmadığından ve hayat şartlarının zor olduğundan bahsetmiştir. Burdan yola çıkılarak yaşam şartlarının zorluğuna karşılık kent hayatının daha elverişli olması, söz konusu katılımcıların şehir hayatına diğer katılımcılardan daha fazla tutunmalarını sağlamaktadır. Başka bir kente göç ettiklerinde de aynı durumu yaşamaları söz konusudur. Dolayısıyla Konya'ya özgü

bir aidiyetten tam olarak bahsetmek mümkün görünmemektedir. Bir diğer katılımcı Evli 4 ise yirmi iki yıldır Konya’da ikamet etmektedir. Yani çocukluğu Konya’da geçmiştir. Buna bağlı olarak katılımcının kente uyumu noktasında iki etken öne çıkmaktadır. Birincisi kentte uzun süre kalması, ikincisi ise çocukluk döneminin kentte geçmiş olmasıdır. Çünkü çocukların yeni bir duruma adaptasyon süreci diğer kuşaklara göre daha hızlı yaşanabilmektedir.

Evli kategorisinde yer alan katılımcılarda Konya’yı memleket olarak görenlerin sayısı kadınlarda daha fazladır. Kadın katılımcılardan ikisinin eğitim düzeyi diğer katılımcılara nazaran düşük ve göç ettikleri yerdeki yaşam şartları ise daha zordur. Bu durumu kentten memnuniyet bölümünde ifade etmişlerdir. Dolayısıyla kentteki yaşam, kendilerine daha cazip gelmektedir. Buna karşılık yaşadıkları kenti memleketi olarak görmeyenlerin gerekçe olarak vurguladıkları ortak nokta ise kent insanlarından memnun olmadıkları vurgusudur.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisindeki erkek katılımcılar genel olarak Konya’yı memleketleri olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan ikisi kente alıştığını fakat memleketi olarak görmediğini ifade etmektedir. Ayrıca memlekete olan özlem ve memleketle olan bağın kopmaması da öne sürülen nedenlerdendir. Dolayısıyla kentte kalış süresi söz konusu katılımcılar için kente alışma noktasında yardımcı olduğu halde kente aidiyet noktasında pek fazla bağlayıcı bir unsur olmamaktadır.

“... İnsan alışıyor belli bi süre sonra ama yine de geldiğin yeri arıyorsun ister istemez.. Yani memleket olarak benimseyemedim.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

“...Benimsedim, alıştım ama memleketim olarak görmüyorum.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Bekâr 6 yukarıdaki iki katılımcıdan farklı olarak Konya’yı ve insanlarını çok iyi tanıdığı için yaşadığı kentte kendini yabancı hissetmediğini fakat buna rağmen kendini Konya’ya ait hissetmediğini ifade etmektedir. Buna karşın katılımcı köye de

kendisini tam olarak ait hissetmemektedir. Burada arafta kalmış bir göçmen profilinden bahsetmek mümkündür.

“Diyemem. Bu şehri biliyorum, yaşıyorum ama hiçbir yer senin memleketin gibi olamaz... Kendimi burada yabancı hissetmiyorum ama benimseyemedim burayı. Buraya ait hissetmiyorum. Artık tam olarak köyüme de ait hissetmiyorum.”(Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Konya'yı memleketi olarak gören katılımcılardan Bekâr 1 ise belli bir yaştan sonra, iş hayatına girdiğini, kenti yeterince tanıdığını, bundan dolayı da kentte kendisini yabancı hissetmediğini, başka bir kente gidip bu açıdan zorluk yaşayabileceğini ifade etmektedir. Kenti tanımanın verdiği bir güven duygusuna da vurgu yapmaktadır. Bu durumdan kenti tanımanın, bireyin kendisini yaşadığı kentte rahat hissetmesinin, kente uyum noktasında bir etkisinin olduğu sonucu ortaya çıkarılabilir. Kente anlam katan en önemli unsur insandır zira insanın varlığı kenti var etmiştir. Bu anlamda kentte edinilen arkadaşlıklar, sevilen insanların olması o kenti benimseme noktasında oldukça yardımcı olmaktadır. Bu noktada Bekar 5 Konya'nın yerleşim yeri olarak güzel bir şehir olduğunu, Konya'da güzel dostluklar edindiğini bu yüzden de Konya'yı memleketi olarak gördüğünü belirtmektedir.

“Artık diyebiliyorum. Çünkü hani dört beş senedir belki altı senedir çalışma işine girdiğimden beri artık Konya memleketim oldu diyebiliyorum... Hani neden burdan başka bi yere gitsem örnek veriyorum İzmir, Ankara'ya gitsem bi bocalarım çünkü yani. bilemem sağı solu. Konya'da artık her yeri biliyorum...”(Bekâr 1, Ağrı, 23, Lise)

“Şimdi Konya benim memleketim oldu demem gerekiyor çünkü güzel bi şehir. Hani ulaşım rahatlığı var. Rahat bi şehir... Sonra alıştım, çok sağlam dostluklarım var benim Konyalı olsun, Diyarbakırlı olsun, Ağrılı olsun vs. şuan seviyorum ben Konya'yı... Edindiğim dostluklardan ötürü seviyorum...”(Bekâr 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisindeki kadın katılımcıların üçü Konya'yı memleketi olarak görmediğini ikisi ise gördüğünü ifade etmiştir. Yaşamın önemli bir kısmının kentte geçmemiş olması, bireyin toplumsal hayatının çevresi tarafından sınırlandırılması, bireyin kendi isteği dışında kente göç etmiş olması ve kenti sevmemek gibi sebepler, kenti benimseme noktasında olumsuz etkilerde bulunabilmektedir. Öte yandan katılımcıların ifadelerinde sıkça dile getirilen “*alıştım*” ifadesi bu kuşakta da dile getirilmiştir.

“Hiç kendimi ait hissetmiyorum buraya. Ama alıştım artık...”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

“Konya'yı çok benimseyemiyorum, sevmiyorum yani bence güzel bi yer değil. ..Herhalde bi şey var, mesela ben burda doğup, büyüdüm, çevremi ben seçemedim... Burda akraba, tanıdık ayıp olur diye hep bu düşünceyle hareket ettik...Benim seçmediğim bi yer benim şehrim olamaz.” (Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans).

“Burayı memleketim olarak görmüyorum. Sonuçta Mardin’de doğdum, orda büyüdüm.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Konya'yı memleketi olarak gören katılımcılar ise gerekçe olarak kenti yerleşim yeri olarak beğendiğini ve daha önce başka bir şehirde yaşama tecrübesi olmadığı için kente aidiyet beslediklerini belirtmişlerdir. Fakat bir katılımcı bunlara ek olarak Konya'nın esnafından şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir.

“Evet, diyorum. Konya'nın yer olarak seviyorum ama insanların sevmiyorum. Burda çok çalıştım. İnsanları böyle sürekli bencil, esnafının, sürekli çalışandan daha fazla bi şeyler koparmaya çalışmaları...”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

“... Yani Mardin'i pek görmediğim için benim memleketim Konya gibi bi şey oldu artık...”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Bekâr 5'in memleketinde hayatına dair herhangi bir tecrübesi olmadığından ve hayatının önemli bir kısmının Konya'da geçmesinden dolayı ifadelerinde memleketiyle ilgili bir kıyaslama yapamamaktadır.

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar genel olarak yaşadıkları kenti memleketi olarak görmemektedirler. Memlekette doğup büyümenin verdiği bir aidiyetlik duygusu söz konusu durumun yaşanmasında önemli bir etken omaktadır. Buna karşılık kenti memleket olarak gören ve görmeyenler kenti yerleşim yeri olarak beğendiklerini, kenti tanımanın verdiği bir alışkanlığın olduğunu, buna bağlı olarak da yaşadıkları kentte kendilerini yabancı hissetmediklerini belirtmişlerdir.

Üç Kategori Arasında Kente Aidiyet Bağlamında Genel Bir Değerlendirme

Kente aidiyetin analiz edilmeye çalışıldığı bu bölümde göçmenlerin yaşadıkları kenti, geldikleri yer kadar benimsemedikleri ortaya çıkmıştır. Göçmenlerin söz konusu durum hakkında vurguladıkları ortak nokta kentten ve kentin insanlarından memnuniyetsizliktir. Buna karşılık göçmenler kenti benimseyemeseler de kenti yerleşim yeri olarak beğendiklerini, kente alıştıklarını, başka bir yere göç edip bu alışma sürecini tekrar yaşamak istemediklerini belirtmektedirler. Göçmenlerin özellikle de yaşlı ve evli kategorisinde yer alan katılımcıların kentte kalmalarındaki en önemli nedenler iş imkânlarının yaşadıkları kentte olması ve kentte kurdukları düzendir. Bu anlamda yaşlı kategorisinde yer alan göçmenlerin ifadelerinde bir zorunluluk hali anlaşılmaktadır. Son olarak eğitim değişkeninin kente aidiyet noktasında önemli bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.2. Kent İmkânlarından Faydalanma

Kaya'ya göre bireyin kente özgü davranış kalıplarını öğrenmesi, kültürel ve sosyal yaşantısında kente özgü gelişmelerin yaşanması ve kentle bütünleşebilmesi için sosyal aktivitelere dâhil olması önemlidir (Kaya, 2004: 143). Dolayısıyla kent imkânlarından ne derece yararlanıldığını ortaya çıkarmak, göçmenlerdeki kentlilik bilincini anlamada yardımcı olacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisindeki erkek katılımcıların hepsi Konya’da kaldıkları süre boyunca hiçbir faaliyete katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun ortak iki sebebi bulunmaktadır. İlki evin geçimini sağlayabilmek için sürekli çalışmak zorunda oldukları, ikincisi ise herhangi bir aktiviteye katılma düşüncesinin bugüne kadar olmamasıdır. Katılımcıların ifadelerinden böyle bir ihtiyaç gütmedikleri anlaşılmaktadır.

“Yok kızım ben hep çalıştım. Hiç zorlamadım kendimi, dedim bunu yapım, şura gidim diye. Geçim derdinden o mu aklımıza gelecek (gülerek).”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

“Hayır katılmadım. Hiç aklıma gelmedi ki öyle şeyler (gülerek). Ekmeğimizin peşindeydik hep. Çocuklar, onların düğünü, e bakmışız yaşımız gitmiş.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisindeki kadın katılımcılar ise erkek katılımcılar gibi Konya’da bulundukları süre boyunca herhangi bir faaliyete katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Gerekçe olarak ev işleri, çocukların bakımı vb. işlerden fırsat olmadığını ve bu tür aktivitelerle uğraşmayı akıllarına bile getirmediıklarını belirtmişlerdir. Bir katılımcı okuma yazması olmadığı için tek başına dışarı çıkamadığını, diğer bir katılımcı ise eşinin, kendisine dışarı tek başına çıkma konusunda baskı yaptığını belirtmektedir.

“Yok, hep evin işlerini yaptık, halen de yapıyoruz. Sen diyorsun bura bura katıldın mı, benim hiç habarım bile olmamış böyle şeylerden.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

“Yooook, ben yapmamışım bir şey. Benim herif izin vermezdi ben tek başıma dışarı çıkayım.” (Yaşlı 3, Mardin, 65)

“Hayır, hiç katılmamışım. Benim okumam yazmam yok ki, ben nere gidem. Yazım olmasaydı ben kendim çarşıya çıkardım, işimi yapardım.” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Yok hiç katılmadım. Çocuklarla ilgilendim hep sonra onların düğünleri onları everdim, torunlar falan hiç katılmadım, hiç gidemedim. Hiç aklıma da gelmedi ben ora gidim, bura gidim, bunu yapım.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Sonuç olarak Yaşlı 4’ün *“Hiç aklıma da gelmedi ben ora gidim, bura gidim, bunu yapım”* ifadesi aslında Yaşlı kategorisindeki bütün kadın katılımcıların ortak düşüncesi niteliğindedir. Görüşme esnasında yapılan gözlemler ve katılımcıların ifadelerinden yaşlı kategorisindeki kadınların kentteki sosyal aktivitelerden bihaber oldukları anlaşılmaktadır. Dolayısıyla da varlığından haberi olmadıkları şeyin ihtiyacını da gütmemişlerdir. Öte yandan bu katılımcıların okuma yazmaları yoktur. O yüzden dışarıya daha kapalı bir yaşam tarzı sürdürmektedirler ki verdikleri cevaplardan (ev işi, çocukların bakımı vs) gündelik hayat faaliyetleri, ev içerisinde gerçekleşen işlerle sınırlı olmaktadır. Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar ise genel olarak *“sürekli çalışmak zorunda kaldık”* ifadeleriyle kent imkânlarından faydalanamadıklarını belirtmektedirler. Erkek katılımcılar için de kente özgü aktivitelerden habersiz olduklarını söyleyebilmek mümkündür.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcıların birçoğu kente özgü faaliyetlere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun ortak nedeni yoğun iş temposu ve uzun süreli çalışma saatleridir. Dolayısıyla hem yoğun işin verdiği beden yorgunluğu hem de zaman kısıtlılığından dolayı kendilerine vakit ayıramamışlardır. Evli 3 bu ifadelere ilaveten *“bizim de aklımıza gelmemiş”* ifadesiyle kentte bulunan imkânlardan faydalanma konusunda herhangi bir bilinçliliğe sahip olmadığını ortaya koymaktadır.

“Hiçbir şey yapmadım. Zaman bulamadım. Hep çalışmak zorunda kaldım hala da sabah akşam çalışıyorum. E sen söyle hangi ara gidim?”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

“Biz hayatımız boyunca hep çalışmışız. İnşaatlara gitmişiz, ekmek parası için. Hiç fırsatımız olmamıştır öyle işlere filan. Bizim de aklımıza gelmemiş.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli 2 ise herhangi bir faaliyete katılmanın gerekli olmadığını, her şeyin doğal olarak kalması gerektiğini belirtmektedir. Fakat katılımcı herhangi bir sosyal aktiviteye katılmasa da Konya'nın her yerini gezdiğini, tarihiyle, kültürüyle kenti artık tanıdığını vurgulamaktadır. Bu durum Evli 2'nin kente karşı kayıtsız olmadığını göstermektedir.

“Ya ben kendimi geliştirmek adına bir şey yapmadım. Mesela diksiyon neyse o. Tavır neyse o. Doğal olmaya, kendine özgü olmaya çalışıyorum... Ama burada bol bol gezdik...Buranın kültürünü, geleneklerini tanıdık...” (Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli 5 ise yaptığı aşçılık mesleği gereği kendini işinde geliştirmek için eğitimlere katıldığını, mesleğiyle ilgili bir derneğe üyeliğinin bulunduğunu, söz konusu dernekte sosyal aktivitelerin olduğunu ve bazı yemekler üzerine öğrencilere ders verdiğini ifade etmektedir. Bu anlamda katılımcı kendini geliştirmek adına kentin imkânlarından faydalanmaktadır.

“Usta çırak eğitimi aldım. Bu işi meslek haline getirmek için. Şimdi benim bağlı olduğum bi konfederasyon yemek üzerine, aşçılık üzerine ki kendimi de baya bi geliştirdim bu konuda, Türkiye genelinde dernekleri olan belli bi çevresi olan bi şuanda Konya'nın da içinde bulunduğu bi derneğin içindeyim. Bu dernekte tabi sosyal aktiviteler de oluyor. Öğrencilere pratik eğitim dersleri veriliyor. Ben de ilgi alanlarım olan sıcak yemekler üzerine öğrencilere eğitimler veriyorum.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evlikategorisinde yer alan kadınlardan elde edilen veriler ise kadınların bir kısmının ev işleri, çocukların bakımı, yemek yapma gibi meşguliyetlerden dolayı kendilerine vakit ayıramadıklarını ortaya koymuştur. Fakat bu tür sınırlandırmalara rağmen ufak çaplı bazı girişimlerde bulunmuşlardır. Bu katılımcıların orta noktası ise eğitim düzeylerinin düşük olmasıdır.

“Hiçbir şey yapmadım. Sadece bi açık öğretime yazıldım, ortaokul için, üç sınavda ortaokulu bitirdim. Liseye geçtim bıraktım. Çocuğum hastaydı o

yüzden. Çocuklarla ilgilen, onların ihtiyaçları, ev işleri, yemek derken hiç fırsat olmadı. İstiyorum ama çocuklar biraz büyüsün bi yerlere yazılacam illa ki. Gerek KOMEK'in kursları olsun, gerek Türkçe kursları var, bi şeyler yapacam.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“İstedim aslında, geçen sene bebeğim küçüktü, okula gittim, sonra bıraktım...Ama bu sene düşünüyorum. Okuma yazma okuluna gidecem.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Lise mezunu Evli 3 yukarıda değinilen katılımcılara nazaran kentteki imkanlardan faydalanma noktasında daha aktif bir durumdadır.

“İngilizce, bilgisayar kurslarına gittim. Örgü kursu vardı mesela ona da gittim. Zaten ücretsiz oluyo bu kurslar, bi de bize yakın, istediğin zaman gidebiliyosun.”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Lisans mezunu iki katılımcı ise mezun oldukları bölümle ilgili aktivitelere katılmışlardır. Üniversite okumaları nedeniyle dışarıya kapalı bir hayat sürdürmemişlerdir. Ayrıca okuldaki öğrenciler ve üniversite hocaları gibi donanımlı insanlarla etkileşim içerisinde olmak bu insanları ister istemez kentteki imkânlardan faydalanmaya daha açık hale getirmiştir. Bu anlamda kentle içli dışlı olmanın, kentteki imkanlardan faydalanmanın, kente karşı daha bilinçli olmanın bir yönü de kentteki imkânlardan haberdar olmaktır.

“Haftada bir derse gidiyordum. Burada yukarı tarafta bi derse gidiyordum. Sohbet dersiydi. Vaaz veriyordum. Bu binada da Cuma günleri ders yapıyorum. Haftada iki günde de Zafer'e İkdâm Derneği var oraya gidiyorum. Orda ders yapıyoruz. Tefsir dersi vs veriyoruz.” (Evli 2, Van, 27, Lisans)

“SADAV'ın faaliyetlerine katıldım.. Diksiyon eğitimi aldım. Ney kursuna da gittim ama devam etmedim. Belediyenin kurslarından olan hızlı okuma kursuna gittim. Onun haricinde Dilek Sabancı Devlet Konservatuvarı öğrencilerinin tiyatrolarına giderdim ama şimdi çok nadir gidiyorum...” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak orta kategorisinde yer alan kadın katılımcılar, erkek katılımcılara göre kent imkânlarından daha fazla yararlanmaktadırlar. Erkeklerin yoğun ve uzun süreli iş temposu kendileri için herhangi bir aktiviteye katılma fırsatını ve bilinçliliğini vermemektedir. Ev hanımı olan kadınlar ise fazla boş vakte sahiptirler. Bu anlamda vakitlerini farklı bir şekilde değerlendirmeye çalışmaktadırlar. Fakat bu konuda lisans mezunu kadınlar daha aktif durumdadırlar. Eğitim durumu ortaokul olan kadınlar ise ufak çaplı aktivitelere (açık öğretim, okuma yazma kursu) katılmışlardır.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcılardan ikisi hem gerek duymadıklarından hem de bilinçsizlikten dolayı herhangi bir sosyal aktiviteye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Fakat bu katılımcılardan birisi eğitim amaçlı İngilizce kurslarına gittiğini ifade etmektedir.

“Zamanında İngilizce kursuna gitmiştim...Başka da bi şey yapmadım. Hem gerek görmedim hem de bilinçsizlikle alakalı.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Katılımcılardan Bekar 5 yoğun iş temposu ve günün birçok saatini iş yerinde geçirmesinden dolayı herhangi bir faaliyete katılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Bekar 4 ise çalıştığı yerde, izin alamama gibi bir durumunun olduğunu ileri sürmüştür. Fakat daha önce çalıştığı yerde izin konusunda problem yaşamadığı için bağlama kursuna gittiğini belirtmektedir. Ayrıca mesleği (aşçılık) gereği çıraklık ve ustalık belgeleri için kurslara da gittiğini belirtmektedir.

“...Bu sektör yoğun bi sektör. Zamanımın nerdeyse çoğu işte geçiyor... Zamanım yok aslında.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

“Bağlama kurslarına katıldım... O faaliyete katıldığım dönemde adliyenin karşısında bi yerde çalışıyordum. Adliye hafta sonu kapalı olduğu için biz de hafta sonu izin alabiliyorduk. O dönem o şekilde bağlama kursuna gittim. Ama şuanda çalıştığım yer izin alma gibi bi fırsatım olmadığı için herhangi bi

faaliyete katılamıyorum. Onun dışında aşılık için çıraklık, ustalık belgeleri aldım. O kadar.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Katılımcılardan Bekar 2, kentte bulunan herhangi bir faaliyete katılmadığını ancak Konya’nın birçok ilçesini gezdiğini ifade etmektedir. Bu anlamda katılımcı kentin imkânlarından faydalanma noktasında bilinçli olmamasına rağmen kenti tanıma noktasında kayıtsız değildir.

“...Konya’ya geldiğimizde Konya’nın evvela ilçelerini gezdim...Bunun dışında herhangi bir kursa, faaliyete katılmadım.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Bekar 6 ise ilgi duyduğu din ve edebiyat ağırlıklı programlara katıldığını ifade etmektedir.

“Dini sohbetlere katılıyorum. Kültür merkezlerinde yapılıyor. Şiir dinletilerine katılıyorum, arada şiir de okuduğum oluyor. Yani genelde edebiyat ve din ağırlıklı programlara katılıyorum.”(Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisindeki kadın katılımcıların bir kısmı kent imkânlarından sınırlı bir düzeyde yararlandığını belirtirken bir kısmı ise yararlanmadığını belirtmektedir. Yararlanma düzeyinin sınırlı olmasının sebebi ise bireyin hem okuyup hem çalışmak zorunda olmasından dolayı yeterli zamanının olmaması hem de bireyin bu konuda bir gereklilik hissetmemesi etkili olmaktadır. Fakat Bekâr 4’ün diğer katılımcılara göre daha aktif olduğu anlaşılmaktadır.

“Bi kurs olsun, bi aktivite olsun çok bi şey yok...Çalışıyodum, işe gidip geliyodum. Fırsat olmadı aslında.”(Bekâr 1, Van, 24, Lisans)

“İlkokuldayken gazi çocuklarının gittiği bi yer vardı. Orda böyle resim vardı, ebru sanatı yapıyodum. Bu pateni falan yaptım orda. Okulda izcilik kulübündeydim. O zaman böyle etkinlikler oluyodu, onlara katılıyodum. Şimdi bi şey yaptığım yok.” (Bekâr 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

“KOMEK’in kurslarına gittim..Yarım dönem hızlı okuma kursuna gittim. Sonra diksiyon kursuna gittim. Okulda Yeşilay’ın okulda etkinlikleri oluyodu, ben de destek olmak için sigara, alkole vs karşı olduğum için broşür falan dağıtıyoduk. Okulun konferansları oluyodu, onlara katılıyodum.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Katılımcılardan Bekâr 3 ise sadece medreseye gittiğini, onun dışında sürekli evde olduğunu belirtmektedir. Sosyal aktivitelere katılmak istese bile ağabeylerinin buna müsaade etmeyeceğini, ayrıca kendisinin de, çekindiği için, bu tür aktivitelere katılmak istemediğini belirtmektedir.

“Katılmadım. Medreseye gidiyorum. Onun dışında evdeyim. Ağabeylerim izin vermez. Ben de istemiyorum zaten. Çekiniyorum (gülerek).”(Bekâr 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Bekar 5 ise sosyal aktivitelere katılmak istediğini ancak sürekli çalışmak zorunda olduğu için fırsatının olmadığını belirtmektedir.

“Ya şimdi ben şey istiyodum, gitar veya saz şeyine gitmeyi istiyodum ama ne biliyim hep çalışmak zorunda olduğum için fırsatım olmadı.”(Bekâr 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar arasında kent imkanlarından faydalanma noktasında ciddi farklılıklar bulunmamaktadır. Çalışan katılımcılar iş durumları dolayısıyla vakit bulamadıklarını belirtmektedirler. Lisans mezunu olan katılımcılar ise diğer katılımcılara göre daha aktif durumdadır. Fakat genel itibariyle bekâr kategorisinde yer alan katılımcılar için kentsel imkânlardan sınırlı bir düzeyde yararlandıklarını söyleyebilmek mümkündür. Çünkü katılımcıların ifadelerinden söz konusu imkânlar hakkında yeterli bilinçliliğe sahip olmadıkları ve bu konuda pasif davrandıkları anlaşılmaktadır.

Kategoriler Arasında Kent İmkânlarından Faydalanma Konusunda Genel Bir Değerlendirme

Üç kategori arasında kent imkânlarından faydalanma konusunda genel bir kayıtsızlıktan bahsetmek mümkündür. Fakat yaşlı kategorisinde yer alan göçmenlerin ifadelerinden ve yapılan gözlemlerden yola çıkılarak şunlar söylenebilir: yaşlı kategorisinde yer alan göçmenler özellikle de kadın göçmenler kentsel imkânlardan habersiz bir şekilde yaşamaktadırlar. Dolayısıyla da varlığından haberdar olmadıkları şeylerin ihtiyacını da götmemektedirler.

Göçmenler arasında evli kategorisinde yer alan kadınlar ile bekar kategorisindeki göçmenler daha aktif bir durumdadır. Fakat söz konusu göçmenler, özellikle de bekar kategorisindeki göçmenler (ki onların kent hayatıyla daha içli dışlı ve eğitilmiş olduğu düşünülmektedir), kent imkanlarından faydalanma konusunda tam bir bilinçliliğe sahip değildirler ve bu konuda kayıtsız davranmaktadırlar. Dolayısıyla eğitim düzeyin ile kent imkanlarından faydalanma konusunda ciddi bir ilişkiden bahsetmek mümkün görünmemektedir.

3.2.3. Kente Karşı Duyarlılık

Bireyin kente uyumu ve kitleleşme düzeyi arttıkça, kente karşı duyarlılığı da o derece artabilmektedir. Bu anlamda göçmenlerin kente karşı duyarlılığının analiz edilmeye çalışıldığı bu bölümde, katılımcılara Konya'ya özgü bir faaliyetin yapılması halinde destek olup olmayacakları yönünde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında kente karşı ne derece duyarlı olup olmadıkları konusunda, kuşaklar arasında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkeklerden ikisi Konya'daki herhangi bir gönüllü faaliyete destek olmayacağını ifade etmiştir. Yaşlı 3 gerekçe olarak kendisinin Konya'ya göç etmesinden sonra kimsenin kendisine yardım etmediğini, her şeyi tek başına halletmek zorunda kaldığını belirtmektedir. Fakat hayır amaçlı camii vb. durumlar söz konusu olduğunda yardımcı olabileceğini belirtmektedir. Bu anlamda göç eden bireyin her zaman göç ettiği yerden beklentileri bulunmaktadır.

Söz konusu beklentilerin karşılanmaması, kente aidiyet ve kente duyarlılık konusunda, bireyin yaşadığı kente karşı duyarsız kalmasına neden olmaktadır.

“Yok destek olmam. Cami filan olsa amenna. İsterse İstanbul’da olsun. Hayır için yardım ederim. Yoksa ben başka bi şey için yapmam. Ben buraya geldim kimse bana yardım etmedi ki. Her şeyi tek başıma halletmeye çalıştım. Trilyonum olsa vermem.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı 2 yukarıdaki iki katılımcıdan farklı olarak ailesine zor baktığını, yaşının ilerlemiş olduğunu ve ailesinin sağlık sorunlarından dolayı hastane işlerinin olduğuna vurgu yaparak destek olamayacağını ifade etmektedir.

“Hani kızım bizim hastane işleri bitiyor sanki. Yaşımız da geçmiş. Hani ben nasıl yardımcı olacam. Aileme zor bakıyorum.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı 4 ise diğer üç katılımcıdan farklı olarak yardım etmenin iyi bir şey olduğunu ve zamanının olması durumunda yardım edebileceğini ifade etmiştir.

“Destek olurum, yardım etmek iyi bi şeydir. Vaktim olursa, işim olmazsa yardım ederim.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise kente karşı sorumluluk konusunda duyarsız ifadelerde bulunmuşlardır. Gerekçe olarak aile, ev, hastane işleri ve yaş gibi durumlar öne sürülmüştür. Bu anlamda kadına yüklenen toplumsal cinsiyet rolleri söz konusu duyarsızlığı açıklamada bir neden olabilir. Kadının yeri evidir anlayışı ve kadına yüklenen ev işleri, çocuk bakımı gibi roller, kadını kamusal alana kapatan unsurlar olabilmektedir. Bu durum kırsal alanlarda daha baskın bir şekilde yaşanabilmektedir. Bu anlamda kadınların kente duyarlılık konusundaki ifadeleri oldukça olağan bir durum olarak görülmektedir.

“Kızım benim yaşım genç değil, ben nasıl yardım edim, edemem gücüm yetmez. Ev işlerini yapamırem.” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Destek olmak isterim ama benim zamanım yoktur. Hastaneye gidip geliyoruz. Torun var hastadır. Ona bakıyoruz. Ben de eskisi gibi değilim ki. Hastayım ben de. Nasıl yardım edim?” (Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı 1’in kente karşı duyarlılık konusunda oldukça çarpıcı ifadeleri bulunmaktadır. Katılımcı kente karşı bir faaliyet olursa destek olmayacağını,

Konya'nın kendi yeri olmadığını ve bu tür bir faaliyete kendisinin değil de yerli halkın yardım etmesi gerektiğini belirtmektedir. Katılımcının *“benim yerim değil”* ve *“kendi milleti”* ifadeleri yaşadığı kente aidiyet beslemediğinin dolayısıyla da kentlilik bilincine sahip olmadığını en net ifadeleri olmaktadır.

“Yok, olmam. Benim yerim değil burası. Kendi milleti yardım etsin.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar kentte yapılacak olan gönüllü faaliyetlere destek olma konusunda kayıtsızdırlar. Bu duruma gerekçe olarak yaşam şartları, yaş durumu, sağlık problemleri gibi nedenleri öne sürmüşlerdir. Erkek katılımcılardan ikisi net bir şekilde yardım etmek istemediğini belirtmiştir. Görüşmeler esnasında yapılan gözlemlerden, katılımcıların aslında uğraşmak istemedikleri anlaşılmaktadır. Direkt yardım etmek istemediklerini söyleme konusunda çekingen oldukları için kendilerince gerekçeler öne sürmektedirler.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcıların hemen hemen hepsi kenti geliştirmek adına yapılacak olan gönüllü faaliyetlere destek olmak istediğini ifade etmiştir. Fakat destek olma nedenleri farklılık göstermektedir. Katılımcılardan Evli 1 hem kendisine hem de kente faydalı olur düşüncesiyle kente katkıda bulunmak istediğini belirtmektedir.

“Katılıyorum, öyle şey mi olur. Bana da faydası olur, Konya'ya da.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Evli 1 Konya'dan memnuniyet ve aidiyet bölümünde, ifadelerinde Konya'dan memnun olmadığını ve Konya'yı memleketi olarak görmediğini ifade etmekteydi. Fakat Konya'da kenti geliştirmek adına yapılacak gönüllü bir faaliyete destek olma konusunda olumlu ifadelerde bulunmaktadır. Dolayısıyla katılımcının kente destek olması kentlilik bilinci ve kente uyum sağladığının bir göstergesi olamamaktadır.

Evli 2 kentte yaşamasından ve maddi kazanç sağlamasından dolayı kente yapılacak gönüllü faaliyetlere destek olmak istediğini ifade etmektedir.

“Destek olmak isterim. Ekmeğini yedik bu şehrin...Konya'ya ait de olabilir evrensel bir şey de olabilir. Konya'ya özel olması daha sevindirici olur. Çünkü Konya'da yaşadık sonuçta.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli 3 ise destek olmak istediğini fakat boş vaktinin pek fazla olmadığını ifade etmektedir.

“Fırsatımız olsa yardım ederiz biz de...Ama çalışıyoruz, boş vaktimiz çok olmuyor.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli 5 ise, Konya’dan pek bir fayda görmediğini fakat işine, işinden elde edeceği kazanca mani olmayacak bir şekilde, başka bir deyişle boş olduğu vakitlerde destek olabileceğini ifade etmektedir. Katılımcı bu durumu kente karşı duyarlılıktan ziyade bir hayır durumu olarak görmektedir. Zaten daha önceki ifadelerinde de Konya’dan memnun olmadığını ve Konya’ya aidiyetinin olmadığını ifade etmekteydi.

“Açıkçası biz Konya’dan pek bi fayda görmedik. Ama yardım etmeyeceğiz diye bi şey yok...İşime, kazancıma mani değilse neden olmasın. Çünkü önce önem vereceğimiz şey kazancımız, işimiz...”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli 4 ise maddi durumu elverişli olursa hayır amaçlı destek olmak istediğini, daha önceki zamanlarda da cami yapımı için para topladığını fakat bu durum sadece Konya’ya özgü olursa kesinlikle destek olmayacağını, destek olsa da hayrı için destek olabileceğini ifade etmektedir. Katılımcı daha önceki ifadelerinde Konya’yı, insanların sevmediğini, memleketi olarak görmediğini ve Konya’dan gitmek istediğini ifade etmekteydi. Dolayısıyla katılımcının duruma bu şekilde yaklaşması olası bir durumdur. Zira katılımcı ne kentlilik bilincine sahiptir ne de kente uyum sağlayabilmiştir.

“Elimizde olsa yardım ederiz...Param olursa yardım ederim. Gönüllü bir faaliyet olsa şuanda katılamam. Çalışmak zorundayım. Zamanım yok. Bundan önce bazı camiler için para topladık da şimdi öyle bir şey yapamıyorum. Ama deseler sadece Konya için yapacaz. Hayatta yapmam (gülerek). Valla Konya için yapmam ama hayrın için desen yaparım.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcıların kente duyarlılıkları konusunda verdikleri ifadelere geçilecek olursa; üç katılımcının ifadesi kente özgü bir duyarlılık doğrultusundadır. Bu konuda Evli 1, Konya’nın gelişmesini, hem kent adına hem de kendisine faydalı olur düşüncesiyle, kente destek olmak istediğini ifade

etmektedir. Evli 2 ise ülkenin her bir yerinin kendisi için çok önemli olduğunu, bundan dolayı da kente destek olmak istediğini ifade etmektedir. Evli 4 ise kaldığı mahalledeki bazı ufak çaplı sorunlara, belediyenin kadın meclisi aracılığıyla destek olduğunu, bundan sonraki süreçlerde de destek olabileceğini belirtmektedir. Evli 1 daha önceki ifadelerinde şehir hayatını sevdiğini ve Konya'yı memleketi olarak gördüğünü ifade etmekteydi. Evli 4 ise Konya'yı çok sevdiğini ve memleketi olarak gördüğünü ifade etmekteydi. Bu anlamda katılımcıların kente duyarlılık bağlamında verdikleri ifadeler, önceki ifadeleri destekler niteliktedir.

“İsterim. Mesela ben Ağrılıyım diyorum ama Konya’da yaşıyorum...Konya’nın gelişmesini her türlü isterim...İmkanım olursa neden olmasın. Bunun bana da faydası olacak sonuçta.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Bu ülkenin her karışı bizim için çok önemli. Ben şahsım adına söylüyorum benim için Van neyse tamam kendi memleketi çok seviyorum ama Konya’da aynı şeydir benim için...Eğer faaliyet özel bir faaliyet özel, doğrudan yanaysa illaki destek olmak isterim.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

“Benim aslında daha önce bazı aktivitelerim oldu. Buranın belediyesinin kadın meclisi vardı...İşte mahalledeki sorunlar, sokaktaki mesela ufak çaplı sorunları toparlayıp onlara sunup işte bi şeyler yapabiliyoduk mesela. bundan sonra da destek olmak isterim yani.”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Evli 3 ve Evli 5 ise kente destek olmayı bir duyarlılıktan ziyade hayır amaçlı olarak düşünmektedirler. Evli 3 ayrıca çocuklar ve kadınlar için spor aktiviteleri konusunda destek olmak istediğini fakat alışveriş merkezi veya eğlence yerlerinin yapılması durumunda destek olmayacağını belirtmektedir.

“Valla Konya için değil de şöyle söylüyim hanı dinen böyle bi medrese olur bi Kuran kursu olur ha o zamna durumum elverirse yardım ederim. Valla onun dışında abuk subuk bi şey yapılacaksa yardım etmem. Yok işte alışveriş merkezi, yok eğlence yerleri olsun hayır ama nolur bi spor faaliyeti olsun yardımcı olurum. Çocukların gelişimi için. hanı şu mahallede muhtar falan olsam bayanlar için bi spor salonu açmak isterdim.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Son katılımcı Evli 6 ise Konya’ya aidiyetinin olmamasından dolayı şehre destek anlamında bir katkısının olmayacağını ifade etmektedir. Katılımcı önceki

ifadelerinde de Konya'nın halkından memnun olmadığını, Konya'yı memleketi olarak görmediğini ifade etmekteydi. Dolayısıyla katılımcının yaşadığı kente bir bağı olmadığı gibi kente özgü bir duyarlılığı da söz konusu değildir.

“Hayır, olmam. Bu şehre bir aidiyetim yok benim. O yüzden yapmam. Yani şehir kalkınmış, kalkınmamış yani dediğim gibi siz bir şehre yatırım yapıyorsanız, oranın insanı için yapıyorsunuzdur. Ben o yüzden Konya'ya böyle bir şey yapmam diye düşünüyorum.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcıların hemen hemen hepsi kentte yapılacak gönüllü faaliyetlere destek olmak istediklerini belirtmektedirler. Fakat söz konusu desteklerin bir kısmı kente duyarlılıktan kaynaklanmakta bir kısmı ise hayır amaçlı düşünülmektedir. Bu anlamda hayır amaçlı destek olmak isteyen bir birey için kentlilik bilincine sahiptir sonucunu çıkarmak söz konusu değildir.

Bekâr Kategorisi/Erkek

Bekâr kategorisinde yer alan erkek katılımcılardan ikisi kentte yaşamalarına bağlı olarak, kent standartlarının daha da iyi olması adına destek olmak istediklerini ifade etmektedirler.

“Burası benim yaşadığım şehir. Yaşadığım şehrin daha da güzelleşmesi için elimden ne geliyorsa yapmak isterim.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

İki katılımcı ise vakit olduğu ve katılımcının işine engel olunmadığı sürece Konya dahil her şehir için destek olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

“Tabi öncelik işim, işime engel olmayan bi faaliyetse seve seve yaparım. Çünkü Konya için demiyorum herhangi bir şehirde de olsa o şehirden ekmek yediğim için o şehre katkıda bulunmak isterim.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

“Yav şimdi şöyle bi şey, vaktim olduğu sürece Konya dâhil her yer olabilir.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Katılımcılardan Bekar 2 ise daha önceki zamanlarda Konya'da birtakım gönüllü faaliyetlere katıldığını, bundan sonraki süreçte de her zaman destek olmak istediğini belirtmektedir. Katılımcı kente duyarlılık konusunda diğer katılımcılara göre daha aktif durumdadır.

“... Mesela TEMA Konya'da etkin bir kurum. TEMA'da birkaç defa gönüllü olarak çalıştım. Bununla beraber Konya'da Suriyelilerle ilgili bir çalışmada gönüllü olarak çalışmışım. O yüzden hem vatandaş olmamız hem Konya'daki

kardeşlerimiz, dindaşlarımız hem de insani bir gereklilik olarak tabi ki biz de elimizden geleni yapmaya çalışırız.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Bir diğer katılımcı ise okul, dersler ve vakit sınırlılığından dolayı yardım etmesinin pek mümkün olmadığını belirtmektedir.

“Büyük ihtimal meşguliyetten olmam ama bu istemediğimden değil. İmkânlardan dolayı olamam...” (Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise kente duyarlılık konusunda olumlu ifadelerde bulunmuşlardır fakat kentlilik bilinci doğrultusunda verilen ifadeler oldukça sınırlıdır.

“Yo aslında yapabilirim yani. Hani bana da bi şeyler katabilecek bi şeyse ben de destek olmak isterim. Zamanım varsa olur yani. Seviyorum burayı.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

Daha önceki ifadelerinde Konya'yı sevmediğini belirten Bekar 2, kentte yapılacak olan faaliyetlere destek olmak istediğini, başka insanlara da faydalı olabileceğini, bu şekilde yaşadığı kenti sevebilme ihtimalinin de olduğunu belirtmektedir. Buna karşın bu isteğinin Konya'ya özgü olmadığını da belirtmektedir.

“Destek olmak isterim. Belki ben katılırsam, bu çalışmalar içinde yer alırsam Konya'yı sevebilirim ya da benim için bi aktivite olur. Burda sonuçta yaşamak zorundayım, e benim için bi zaman geçirme kaynağı olabilir. Bi de insanlara faydalı bi şey olacaksa neden olmasın. Başka bi yer de olsa olur yani Konya illa olacak değil.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Katılımcılardan Bekar 3 ise hayır amaçlı bir faaliyet durumunda yardım edebileceğini belirtmektedir.

“Eğer mesela bi mederese falan olursa evet destek olurum. Hayır için isterdim. Başka bi şey değil.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Diğer bir katılımcı Bekar 5 ise parasal bir faaliyet durumunda imkanları dahilinde yardım etmek istediğini, gönüllü bir faaliyet durumunda ise vakti olduğu sürece yardım edebileceğini çünkü yoğun bir şekilde çalıştığı için kendisine bile vakit ayıramadığını belirtmektedir.

“Valla parasal konuda param olursa yardım ederim. Gönüllü hani çalışmaya vaktim olursa neden olmasın...Bu sadece Konya için değil herhangi bi il de olsa yani isterim.”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Kentte yapılacak olan gönüllü faaliyetlere açık bir şekilde destek olmak istemediğini belirten Bekar 4 ise yeteri kadar yoğun olduğunu, Konya’ya çok fazla bir sevgisinin olmadığını, kentin yerli halkı varken kendisinin kente destek olmasına gerek olmadığını ve doğuda yapılan faaliyetlere Türklerin destek olmadığını ifade etmektedir. Daha önceki ifadelerinde Konya’yı memleketi olarak gördüğünü belirten katılımcı kentteki faaliyetlere karşı duyarsız olduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda bir bireyin kentlilik bilincine sahip olabilmesi için kendini yaşadığı kente aidiyet hissetmesi tek başına yeterli bir faktör olamamaktadır.

“Valla karışmazdım ya. Çünkü yeteri kadar başım ağırıyo (yoğunluktan). Ya en azından şey derdim, banane ya, burda bi ben mi varım derim. Bi de Konya’ya o kadar aşık bi insan değilim. Ama derim bu kadar kendi yerli halkı varken bana noluyo da ben gidip yapayım. Onlar doğu için bi faaliyet olduğunda destek oluyo mu sanki...” (Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Sonuç olarak bekâr kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak kentte yapılacak olan gönüllü faaliyetlere destek olmak istediğini belirtmektedirler. Fakat erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre kente karşı daha duyarlıdır.

Üç Kategori Arasında Kente Duyarlılık Bağlamında Genel Bir Değerlendirme

Kente duyarlılık konusunda yaşlı kategorisinde yer alan göçmenlerin genel anlamda isteksiz oldukları anlaşılmaktadır. Evli ve bekar kategorisinde yer alan göçmenler ise kentte yapılacak olan gönüllü faaliyetlere destek olmak istediklerini belirtmişlerdir. Fakat bu ifadelerin bir kısmı kente duyarlılık doğrultusunda verilmiş ifadeler olurken bir kısmı ise hayır amaçlı yapılmak istendiğini belirten ifadeler olmaktadır. Bu anlamda eğitim düzeyi düşük olan göçmenler ile yüksek olan göçmenler arasında kente duyarlılık konusunda önemli bir farklılığın olmadığı anlaşılmaktadır.

3.2.4. Kent Kimliği

3.2.4.1 Kentli (Şehirli) Olmak

Bu bölümde göçmenlerin kendilerini kentli olarak görüp görmedikleri analiz edilmeye çalışılacaktır. Katılımcılara “kentli” kavramından ziyade “*kendinizi şehirli olarak görüyor musunuz?*” şeklinde soru yöneltilmiştir. Buradaki amaç, göçmenlerin kendilerini yaşadıkları kente, ne derece yakın hissedip hissetmediklerini analiz etmeye çalışmaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılardan üçü kendisini köylü olarak gördüğünü ifade etmektedir. Bu noktada kentteki yaşam tarzının kendilerine uygun olmadığını, doğudaki kültürlerini kentte de devam ettirdiklerini, buna bağlı olarak da değişmediklerini belirtmektedirler.

“Vallah benim düzenim şehir gibi değil...Kendimi hiç şehirli gibi görmemişim. Nasıl gelmişim Mardin’den hala da öyle yaşıyorum. Köylüyüm ben. Köylü de öleceğim.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

“Yok, biz aynı köy insanıyız. Değişmek olmadı bizde...” (Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 1’in ifadesi diğer katılımcılardan farklıdır. Kendisini yarı köylü yarı şehirli olarak görmektedir. Kendisi hayvancılıkla uğraştığı için günün belli saatlerini çiftlikte, belli saatlerini ise kent merkezinde geçirmektedir. Bu anlamda çiftliğe gittiği zamanlar kendisini köylü, geri kalan vakitlerde ise şehirli olarak tanımlamaktadır. Katılımcı ayrıca Konya’nın üç merkez ilçesinin her birinde farklı bir yaşam tarzı olduğuna dikkat çekmektedir.

“Yaw yarı şehirli yarı köylüyüm (gülerek). Yarı günüm burda geçer yarı günüm çiftlikte geçer. Çiftliğe gel aynı köy gibidir. Çiftlikte köy hayatı var... Köy hayatı var orda. Konya’da bi sürü yaşama şekli var. Bu tarafa (Karatay) geldiğin zaman aynı. Doğu gibi. Merama gittiğin zaman zenginler, Zafer’de, kampüs tarafında İstanbul’un Beyoğlu yaşantısı var.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılardan üçü kendisini şehirli olarak tanımlamaktadır.

“Valla ben şehirliyim (gülerek). Şimdi yani ele ben kızken de şehirdeymişim ihtiyarken de. Köyde dört beş sene kalmışım.” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Mecbur şehirli olduk. Bura bati mesela. O tarafa (doğuya) gidemem. Toprağımız yok, bir şeyimiz yok.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

“14 yaşında evlendim. Türklerin içine girdim (eşinin mesleği dolayısıyla, komşularının Türk olması), Kürtlerin içine girmedim. Komşularım Türktü. Şehirliyim ben.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Katılımcılardan Yaşlı 2 ve Yaşlı 4 maksimum on beş yıldır Konya’da ikamet etmektedirler. Yaşamlarının geri kalanını çoğunlukla Ağrı’nın farklı ilçelerinde geçirmişlerdir. Başka bir deyişle Konya dışındaki yaşamları şehir merkezi olmayan kırsal alanlarda geçmiştir. Yaşlı 2’nin ifadelerinden kendisinin köy dışındaki yerleşim yerlerini şehir olarak algıladığı anlaşılmaktadır. Yaşlı 4 ise hem köy dışındaki yerleşim yerlerinde kalması hem de komşularının Türk olmasından dolayı kendisini şehirli olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda Yaşlı 4 bir bakıma “Türk” ile “kenti”özdeş tutmaktadır.

Katılımcılardan Yaşlı 3 ise yukarıdaki iki katılımcıdan farklı olarak kentte yaşıyor olmasından dolayı, kendisini “mecburen” ifadesiyle beraber şehirli olarak tanımlamaktadır.

“Mecbur şehirli olduk. Bura bati mesela. O tarafa (köye) gidemem. Toprağımız yok, bir şeyimiz yok.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

Yaşlı 1 ise üç katılımcının tersine kendisini köylü olarak tanımlamaktadır. Böyle bir tanımlamayı babası ve kendisinin köyde doğmasına bağlı olarak yapmaktadır. Bu katılımcı otuz seneyi aşkın süredir Konya’da yaşamaktadır. Daha önceki ifadelerinde Konya’dan memnun olmadığını, memleketini özlediğini ve Konya’yı memleketi olarak görmediğini ifade etmekteydi. Bu durum bazı bireyler için kentte kalış süresinin, kente uyum, kenti benimseme bakımından pek bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Zira Yaşlı 1 için kentte geçirdiği otuz sene, kenti benimsemesi bakımından hiç etkili olmamıştır.

“Yo yok. Babam köyde doğdu, ben de, köyliüyüm.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar arasında görüş farklılıkları bulunmaktadır. Erkek katılımcılar kendilerini genel olarak köylü olarak gördüklerini belirtirken, kadınlar ise ,bir katılımcı dışında, kendilerini şehirli

olarak görmektedirler. Erkek katılımcılar doğudaki yaşam biçimlerini kentte de devam ettirdiklerini, dolayısıyla hep köylü olarak kaldıklarını belirtmektedirler. Başka bir deyişle değişmediklerine vurgu yapmaktadırlar. Kadın katılımcılar ise köylü-şehirli ayrımına çok farklı bir açıdan yaklaşmaktadırlar. Köyde uzun süre kalmadıkları için kendilerini şehirli olarak görmektedirler. Şunu da belirtmek gerekir, söz konusu katılımcılar Ağrı'nın şehir merkezinden ziyade Ağrı'nın farklı ilçelerinde yaşamışlardır. Bu ilçelerde de kısmi bir köy hayatının olduğunu söylemek mümkündür. Fakat katılımcılar yaşadıkları ilçeleri şehir olarak algılamaktadırlar. Katılımcılardan bir tanesi yukarıdaki ifadeler ek olarak komşularının çoğunlukla Türk olduğunu, sürekli Türklerle beraber yaşadığını, bu yüzden de kendisini şehirli olarak gördüğünü belirtmektedir. Bu anlamda katılımcı Türklerin yaşadıkları yerleri ilçe de olsa şehir olarak algılamaktadır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılardan üçü kendisini köylü olarak tanımlamaktadır. Şehir ortamını ve insanlarını sevmeyen Evli 1, kent hayatında her şeyin menfaat olduğunu ifade etmektedir. Evli 3 köyde büyüdüğü için kendisini köylü olarak tanımlarken, Evli 4 ise kentli olmakla fakirlik arasındaki ilişkiye vurgu yapmıştır.

“İyi ki şehirli de değilim. Hele o şehirli kelimesinden nefret ediyorum...Şehir ortamını sevmiyorum. İnsanlarını sevmiyorum. Menfaat, her şey para.” (Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

“Valla şehirde yaşıyoruz ama öyle bi şey yok. Biz de köyde büyüdük, köylüyüz.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“Yok, valla hiç şehirli olarak görmüyorum. Ne biliyim, bizim yokluk içinde büyüdüğümüz için olmadı bizde yani.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 2 kentin kendine özgü bir işleyişinin olduğunu ve şehirde yaşayan insanların pek de kent hayatına duyarlı olmadıklarını düşünmektedir. Bu noktada kendisinin, şehir hayatında yaşayan diğer insanlara nazaran daha bilinçli ve duyarlı olduğunu düşünmektedir. Katılımcı ayrıca şehirde yaşayan her insanın da şehirli olmadığına dikkat çekmektedir.

“...Yani şehrin kendine ait bir yaşayışı var. Köyün de kendine ait. Şimdi şehirliyim diyen insanların şehre ait olan gelenekleri veyahutta işleyişi

benimseme, uygulama noktasında eksiklikler çok daha fazla. Mesela ben bu konuda çok daha fazla duyarlı ve titizim. Bu anlamda fazlasıyla şehirliyim. Şehirde nasıl davranılması gerektiğini bence şehirde yaşayan insanlara göre daha fazla biliyorum. Şehirde nasıl yaşaması gerektiğini bildikçe şehirlilik düzeyin artıyor bence. Yani şehirde yaşayan herkes şehirli değil.” (Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli 5 ise üniversite eğitimi almış olması, şehirde yaşamını sürdürüyor olması ve konuşmalarında Kürtçe ağzının pek fazla olmamasından dolayı kendisini kentli olarak tanımlamaktadır.

“Tabi çünkü belli bi zaman eğitim aldık. Köyde yaşamaya devam etmiş olsaydım, üniversite okumamış olsaydım veya şivemin hala Kürt şivesiyle kalmış olsaydı gerçi hala konuşmalarımızda, vurgularımızdan belli oluyor. Kürt olduğumuz ama tam bi İstanbul beyefendisi konuşsam da kendimi şehirli görüyorum.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılardan üçü kendilerini şehirli olarak görmediklerini ifade etmişlerdir. Kent hayatına özenmek istememe, köyde büyümüş olmak, ailenin köyde yaşamış olması ve kent kültürüyle yetişmemiş olmak, katılımcıların kendilerini kentli olarak görmemelerinin nedenlerindendir.

“Şehirli olarak görmüyorum çünkü pek bi özenmek istemiyorum. Kendi halimden memnun olduğum için özenmek istemiyorum.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

“Ben köylüyüm. Köyde büyümüşüm.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

“Hayır, ben şehirli değilim. Çünkü ben ve ailem şehirli değil bir kere. Köylüler. Şehir kültürüyle büyümedim ben. O yüzden kendimi şehirli olarak görmüyorum.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Kendini şehirli olarak tanımlayan katılımcılardan Evli 1, kendisini köylü gibi hissetmediğini, çevresindeki insanların da kendisini şehirlilere benzettiğini, köyde çok yaşamadığını, köyde yaşadığı zamanlarda dahi güzel giyindiğini ve köy işlerini de çok yapmadığını ifade etmektedir. Evli 4 ise kendilerinin de artık eskisi gibi olmadıklarını, daha lüks bir yaşam tarzını sürdürmeye çalıştıklarını, bu durumu da şehirleşmenin bir göstergesi olarak gördüğünü ifade etmektedir.

“Zaten oldum olası hiç köylü gibi hissetmedim...Mesela köyde bile olsam bana derlerdi ki bu kız şehirli birine benziyor derlerdi... Köyde de çok güzel giyinirdim. Köyde zaten çok yaşamadım. Genç kızken de dışarıda ben çok yaşadım.. Köy işlerini de çok yapmadım.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Bilmiyorum ya, biz de değiştik eskisi değiliz artık. Biz de lüks takılmak istiyoruz artık. Eşyalarda falan şık olsun diyoruz. Bunlar şehirleşmenin şeyi yani.”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Katılımcılardan Evli 2, diğer dört katılımcıdan farklı olarak hem köy hayatına hem de kent hayatına uyum sağlayabileceğini vurgulayan ifadelerde bulunmuştur. Ayrıca katılımcı kendisini kentli olarak tanımlama noktasında kararsızdır. Bu anlamda katılımcı arafta kalmış bir göçmen profilini yansıtmaktadır.

“Yok ya, ben zaten Van merkezde büyüdüm. Van merkez de şehir. Burası da şehir. Köyde hiç yaşamadım ben. Köye de gitsem sıkıntı yaşamam yani. Şehirli miyim, bilmem, belki de.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan kadın ve erkek katılımcılar arasında kendisini şehirli olarak görmeyenlerin sayısı eşit düzeydedir fakat bu düşünce doğrultusundaki ifadeleri farklılık göstermektedir. Bu anlamda erkek katılımcılar kent hayatını ve insanlarını sevmeme, köyde doğup büyüme ve ekonomik durumla ilişkilendirme gibi nedenlerden dolayı kendilerini şehirli olarak görmezken kadın katılımcılar ise şehirli olmayı güzey giyinmeye, köy işlerini çok fazla yapmamaya, köyde büyümüş olmaya ve kentteki yaşam tarzını benimsememeye bağlamışlardır.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisindeki erkek katılımcılardan ikisi kendisini şehirli olarak görmektedir. Bekar 1, Konya’ya alıştığını, kendisini Konya’daki insanlardan farklı görmediğini ifade etmektedir. Batman merkezden gelen Bekâr 4 ise köy yaşantısının hiç olmadığını ve Batman’ın da gelişmiş bir şehir olduğunu belirterek, kendisini şehirli olarak tanımladığını ifade etmektedir.

“Evet, kendimi şehirli olarak görüyorum...Hani alıştık...Kendimi buradaki insanlardan farklı görmüyorum.”(Bekâr 1, Ağrı, 23, Lise)

“Tabi, kendimi şehirli olarak görüyorum. Ya biz köyü görmedik de Batman’a iki sene önce gittim. Diyebilirim ki burdan daha çok gelişmiş...”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Katılımcılardan Bekâr 6 ise kendisini kentin sosyal yapısına ve gündelik yaşantısına ayak uydurması bağlamında şehirli olarak görürken, şehirde görünmeyen bir kast sisteminin olduğuna, bundan dolayı da insanların her açıdan kısıtlandığına değinmektedir. Bu açıdan kent hayatında tek tip bir şehirli tipolojisinden bahsetmenin mümkün olmadığını düşünmektedir. Ayrıca katılımcı şehirli insanın, kendisini kentin yoğun temposuna kaptırdığını, bu anlamda kendisinin böyle bir tempoya kaptırma durumunun olmamasından dolayı kendini tam anlamıyla kentli olarak tanımlamamaktadır.

“Kendimi şehirli olarak görmüyorum Yani şehrin sosyal yapısına, günlük yaşantısına ben de uyuyorum diğer şehirliler gibi. O açıdan kendimi şehirli gibi görebilirim. Yaşam biçimi olarak yani. Ama tam olarak bi şehir insanı değilim diye düşünüyorum. Çünkü şehrin insanı kısıtlanmış bi insandır bana göre. Her açıdan ekonomik açıdan, şehirde bi görünmeyen kast sistemi vardır. Hani herkes şehirde yaşar ama herkes aynı şeyi yaşamaz. O açıdan birçok şehirli vardır bana göre. Şehirli şehrin kalabalığına, temposuna kendini kaptırmış insanlardır.” (Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Kendisini köylü olarak tanımlayan iki katılımcı ise köy kültürüyle yetiştirilmeleri, köy insanının daha samimi ve misafirperver olması, bu anlamda köy kültürünün daha fazla sevilmesi gibi nedenlerden dolayı, kendilerini köy insanının profiline daha yakın bulmaktadırlar.

“Biz çok baskın bir doğu kültürüyle yaşadık... Bu anlamda ben şehirli miyim?...Şöyle bir açıklama yapayım, çoğunlukla köyliüyüm.” (Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Ben köyliüyüm, kendimi şehirli olarak görmüyorum. Bana göre bizim yetiştirilme tarzımız, köylü insanı daha samimi, daha sıcakkanlı, daha misafirperver daha bi candan, daha dürüst olduğumuz için. Köylü kültürünü benimsedim, köylü kültürünü seviyorum.” (Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Bekar 3, diğer katılımcılardan farklı olarak belli bir süredir şehirde yaşıyor olmasına bağlı olarak, kendisini ne tam köylü ne de tam şehirli olarak görmektedir.

“Belli bir süre de şehirde yaşadığımız için haliyle ortada kalmışız. Ne şehirli hissediyoruz ne köylü.” (Bekâr 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisindeki kadın katılımcılardan sadece bir tanesi kendisini şehirli olarak tanımlamaktadır. Bu durumu, köy ve kent hayatı arasında giyim tarzı, toprak işleri ve sosyal aktiviteler bağlamında kıyaslayarak ifade etmektedir. Sonuç olarak katılımcı yaşam tarzı olarak şehir hayatını benimsemektedir.

“ Kendimi şehirli olarak görüyorum. Mesela giyinişi benimsedim. Yani bi köylü gibi giyinmiyorum...Ben toprak işinde, güneşin altında çalışmaya asla gelemem. Sonra benim canım sıkıldığında ben gitcem bi konuşabileceğim arkadaşlarla bi cafede oturmalıyım. Köyde öyle imkanlar yok.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Kendisini köylü olarak tanımlayan iki katılımcının ifadeleri ise olaya farklı açılardan baktıklarını göstermektedir. Bekâr 3 köyde doğup büyüdüğünden dolayı kendisini köylü olarak görürken, Bekâr 5 ise kendisini köylü olarak görmekle beraber yeri geldiğinde düzgün konuştuğunu, yeri geldiğinde ise kendi tabiriyle köylü gibi ağzını bozduğunu ifade etmektedir. Katılımcı ayrıca kentli olmayı giyim tarzına göre değil de davranış ve konuşma tarzına göre tanımlamaktadır.

“Kendimi şehirli olarak görmüyorum çünkü ben köyde doğdum, büyüdüm. Köylüyüm ben.”(Bekâr 3, Mardin, 18, Ortaokul)

“Köylü olarak görüyorum valla (gülerek). Ya bazen yeri geliyo mesela ben şehirli, köylü giyinişe göre değil de konuşmaya göre, davranışa göre şey yaparım. Yeri geliyo ben çok düzgün konuşurum, böyle mantıklı konuşurum, yeri gelir böyle köylü gibi ağzımı bozarım...”(Bekâr 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Diğer iki katılımcı ise kendilerini hem köylü hem de kentli olarak gördüklerini ifade etmektedirler. Bekar 1, küçük bir yerden gelmesi ve zor şartlar altında yaşadığı için kent hayatının, kendisini bu bakımdan zorladığını ifade etmektedir. Fakat buna rağmen kent hayatını kendisi için daha avantajlı görmektedir. Bekâr 4 ise toprakla ilgilenmeyi sevdiğini ama aynı zamanda kent hayatında gezmeyi, sosyal mekânlarda vakit geçirmeyi de sevdiğini belirtmektedir. Bu anlamda katılımcı arafta kaldığını ifade etmektedir.

“Küçük yerde büyüdüğüm için, zor koşullarda yaşadığım için hani şehrin imkânları bana ağır geliyor. O yüzden gelişimsel açıdan olsun, ulaşım olarak beni biraz zorluyor. Ama burada kendimi daha çok geliştirebilirim... Yani

yarı şehirli yarı köylü hissediyorum aslında (gülerek).”(Bekâr 1, Van, 24, Lisans)

“Valla araftayım galiba çünkü ben toprakla ilgilenmeyi çok seviyorum... Aslında köylü hissediyorum ama mesela böyle şehirde de gezeyim, işte kafam estiğinde mağazaları gezeyim, arkadaşlarla cafede oturup sohbet edeyim, o şey de var ama.” (Bekâr 4, Mardin, 24, Lisans)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar arasında kendini köylü veya şehirli olarak tanımlayanlar olduğu gibi arafta kaldıklarını belirtenler de bulunmaktadır. Katılımcıların bu noktada belirttikleri ifadeler birbirinden farklıdır. Kendisini hem köylü hem de kentli olarak tanımlayan erkek ve kadın katılımcılar bu durumu genel olarak belli bir süredir kentte yaşıyor olmalarına bağlamaktadırlar. Buna bağlı olarak hem köy hayatını hem de kent hayatını bildiklerine vurgu yapmaktadırlar.

Üç Kategori Arasında Kentli Olmak Bağlamında Genel Bir Değerlendirme

Kategoriler arasında kendisini köylü olarak tanımlayanların sayısı kentli olarak tanımlayanlara göre daha fazladır. Bu anlamda katılımcılar arasında köyde doğup büyümeye, köy kültürüyle yaşamaya vurgu yapılmaktadır. Kentin kendine özgü bir kültürü ve yaşam tarzı vardır. Dolayısıyla kentte yaşayan bireyin kendini kentli olarak tanımlayabilmesi için kente özgü bir kültürü benimsemiş olması gerekmektedir. Kente uyum sağlamanın bir göstergesi de bireyin kendisini kentli olarak tanımlayıp tanımlamamasıdır. Bu anlamda söz konusu katılımcılar için yaşadıkları kente uyum sağlamadıklarını söyleyebilmek mümkündür. Son olarak yaşlı kategorisinde yer alan göçmenlerin kentli olup olmama konusundaki ifadeleri evli kategorisindeki göçmenlere göre; orta kategorisinde yer alan göçmenlerin ifadeleri ise bekar kategorisinde yer alan göçmenlere göre daha net ifadeler taşımaktadır. Çünkü bekar kategorisinde kendisini hem köylü hem de kentli olarak tanımlayanların sayısı diğer kategorilerde yer alan göçmenlere göre daha fazladır. Söz konusu durumun ortaya çıkmasında bekar kategorisinde yer alan göçmenlerin diğer kategorideki göçmenlere göre etkileşime daha açık olmaları etkili olabilmektedir. Öte yandan bekar kategorisindekiler bir yandan aileleleri dolayısıyla kırsal yaşam kültürüyle yetiştirilirken bir yanda da kent hayatına dahil olmaktadır.

Bu durum kendilerini kentli olarak tanımlama noktasında kararsız bırakmaktadır. Son olarak eğitim düzeyi yüksek göçmenler kentli olmaya daha geniş açıdan yaklaşırken, eğitim düzeyi kısmen daha düşük olan göçmenler ise daha net ve dar açıdan ifadeler kullanmaktadırlar.

Göçmenlerin “Şehirli” Algısı

Bir önceki bölümde katılımcıların bir kısmı kendilerini kentli olarak gördüklerini, bir kısmı köylü olarak bir kısmı ise hem köylü hem de kentli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Söz konusu durum göçmenlerin şehirli insana olan algıları doğrultusunda ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda göçmenlerin kendilerini neden kentli olarak tanımlayıp tanımlamadıklarını daha iyi analiz edebilmek için, katılımcıların şehirli insana olan bakış açılarının, söz konusu durumu daha anlaşılır hale getireceği düşünülmektedir.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcıların kentli bireye olan bakış açısı genel anlamda olumsuz nitelikler taşımaktadır. Söz konusu düşüncelerini misafirperver olmayan, lüks bir yaşam tarzı süren, kendi çıkarlarını düşünen, çabuk boşanan, büyüklerine saygısı olmayan, maddi durumları iyi olduğunda kimseyi beğenmeyen bireyler olarak ifade etmişlerdir. Öte yandan katılımcılar daha önceki ifadelerinde kendilerini kentli olarak görmediklerini ifade etmekteydiler. Dolayısıyla kentli bireye atfettikleri özelliklerin kendilerinde olmadığını, bu anlamda kendilerinin daha samimi ve insancıl olduklarını düşünmektedirler.

“Şehirli insan sosyetiktir, çabuk boşanıyor. Çok rahattır. Misafirperver değildir. Büyüğüne pek saygısı yoktur.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

“Bence şehirlinin hiç insanlığı yok. Merhameti yok. Herkes kendine, kimse kimsenin işine bakmıyor. Kimsenin kimseye faydası olmuyor.” (Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

“Şehirli sosyetik oluyor. Durumları biraz iyi olsun seni beğenmezler. Evine gelmezler. Biz öyle değiliz. Biz iki odalı bi yerde kaldık. Toprak evde kaldım. Şimdi evim güzeldir ama kimseyi küçük görmüyorum.” (Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 1 yukarıdaki katılımcılarla benzer ifadeleri kullanmakla beraber farklı bir konuya da değinmektedir. Katılımcı artık köylerin de eskisi gibi olmadığını, teknolojik açıdan köylülerin geride kalmadığını ifade etmektedir.

“Bana göre şehirli insanı şöyledir: misafirperver değildir. Kendini düşünür. Giyinmede de tabii ki köylülere göre şehirli daha temiz giyinir. Daha güzel giyinir. Başka da bi şey yoktur. Zaten elektriğin gittiği bi yere medeniyet gitmiştir. Eski köyler de kalmadı. Benim eski yaşadığım köylere git, ben de olmayan cihazlar var onlarda.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcıların kentli algısı kendi içerisinde benzer nitelikler taşıdığı gibi farklı nitelikler de taşımaktadır. Katılımcılardan ikisi kentli olmayı Türk olmakla özdeşleştirmektedir. Bu durumdan söz konusu katılımcıların Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde bulunan illeri şehir olarak görmedikleri sonucunu çıkarmak mümkündür.

“Şehirli yani, ben kürdüm ama Türklerin içinde yaşamışım. Türk demek şehirli demek...” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Türkler şehirlidir. Ben yanlış mı bilirim kızım sen söyle (gülerek)? Gidiyorsun Türklerin içinde, yaşıyorsun. Sonra şehirli oluyorsun.” (Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı 1, kentli insanın kendini beğenmiş olduğunu, verilen selama karşılık vermediğini ifade ederek kentli insana olumsuz nitelikler atfetmektedir.

“Şehirli kendini beğeniyor, yoldan giderken selam vermiyor. Kendinden başka kimseyi beğenmiyor. Bazı insan var selam veriyoruz bizim selamımızı şey yapmıyor, selam vermiyor.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

Yaşlı 3 ise geldikleri yerdeki yaşam şartlarının zorluğundan bahsederek kentte yaşamanın kolaylığına, buna bağlı olarak kentte yaşayan insanların da rahat yaşadığına değinmektedir. Katılımcı ayrıca kendisinin de kente gelerek artık geldiği yerdeki zorluğu yaşamadığına, bu yüzden kendisinin de artık kentli olduğuna dikkat çekmektedir.

“Şehirli insan rahattır. Biz memlekette ekmek pişiriyorduk, hayvanlara gidiyorduk. Biz gidiyorduk tarlaya. Biz her işi yapıyorduk. Burada hiçbir iş

yoktur. Şehirli insan bunları yapmıyor, rahattır. Ben de şehirli oldum.” (Yaşlı 3, Mardin, 65)

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcıların kentli algısı benzer nitelikler taşımakta ve kentli insana olumsuz özellikler atfetmektedirler. Kadın katılımcılarda da erkek katılımcıların görüşlerine benzer ifadeler mevcuttur. Dolayısıyla söz konusu katılımcıların kentliye olan bakış açısı olumlu düzeyde değildir. Erkek katılımcılar önceki ifadelerinde genel itibarıyla Konya'nın insanlarından özellikle de esnaflarından memnun olmadıklarını ifade etmekteydiler. Kentin esnafıyla daha çok etkileşimde oldukları için kentli bireye olan bakış açısı da bu doğrultuda şekillenmektedir.

Kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre daha farklı yaklaşımlarda bulunmuşlardır. Yaşlı kategorisindeki bir kadının, özellikle de kırsal alanlardan gelen kadınların, hayatları genel anlamda ev ile sınırlı kalmaktadır. Ev işleri, çocuk bakımı gibi işler, kadınların günlük hayat pratiklerini oluşturmaktadır. Bu anlamda kentliye bakış açıları da bu hayat standartları ölçüsünde şekillenmektedir.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcıların kentli algısı birbirinden değişik özellikler taşımaktadır. Köyde ve kentte yaşayan insanlar arasında bir kıyaslama yapılarak, kentte yaşayan insanlar samimiyetten uzak, ilişkileri menfaat üzerine kurulan, sevgi ve saygıdan uzak, kendini diğer insanlardan üstün gören insanlar olarak nitelendirilmektedir. Kentli bireyi fiziki görünümüleri çerçevesinde tanımlayan ifadeler de mevcuttur. Buna göre şehirli lüks yaşayan, katılımcıların tabiriyle “*sosyetik yaşayan*” bireyler olarak nitelendirilmektedir.

“Şehir ortamını sevmiyorum. İnsanlarını sevmiyorum. Menfaat, her şey para... Köyde öyle değil. Herkes çok saftır, temizdir...Birisinin kapısını çal, elinde ne varsa önüne döker. Şehirde birisinin kapısını çal, bu neye geldi, ne işi var, ah şimdi buna kahve mi verecem, çay mı verecem hesabını yapar...Şehirli olmak demek, insanlıktan kopmak demek. Saygı, sevgi olmayan bir ortam.” (Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

“Şehirli insan sosyetik olur. Biz öyle miyiz? (gülerek). Değişik insanlar var şehirde. Mesela bi insan geçiyor bakıyoruz diyoruz yani bu şehirlidir diye. Tipinden anlaşılır. Sosyetikler onlar. Havalılar. Sanki köydeki insanlardan

kendini üstün görüyor. Biz öyle kendimizi üstün görmüyoruz.” (Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Kentli hakkında yaşam standartları yüksek, ailesi ve arkadaşlarıyla beraber sosyal hayatını sürdüren, sosyal aktiviteleri olan, kültürlü, herhangi bir konuda ayrımcılık yapmayan, üretim yapmayan ve buna bağlı olarak yaşam tarzı hazıra dayanan tanımlamalar da mevcuttur.

“Şehirli demek, rahat yaşayan, hani oraya buraya giden, belli şeylere alışan, kültürel bir insan. Ben kibar bir insan değilim. Şehirli demek normalde ayırım gayrim yapmayan demek, çünkü niye sen görmüş, geçirmiş bir insansın...” (Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

“Bana göre şehirli belli bi mesai, iş saati olan, mesai saati bitiminde gerek ailesiyle gerek arkadaşlarıyla sosyal hayatını çevirebilen, üretim yapmayan, genellikle sosyal hayata veya kişisel gelişim olarak da spordur şudur budur tatil tarzı şeylere önem veren kişiler benim için şehirlidir. Yani yaşam tarzı tamamen hazıra dayanan insanlara ben şehirli derim.” (Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli 2 diğer katılımcılardan farklı olarak kent yaşamını öğrendikçe kentlilik düzeyinin de arttığına vurgu yapmaktadır. Bu anlamda katılımcı, kentli olmayı bir yaşam biçimi olarak, kentsel yaşam bilinciyle ilişkilendirmektedir.

“...Şehirde nasıl yaşaması gerektiğini bildikçe şehirlilik düzeyin artıyor bence. Yani şehirde yaşayan herkes şehirli değil.” (Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılarla yapılan görüşmelerde katılımcıların bir kısmının kentliyi giyim tarzı olarak daha özenli, konuşmalarına daha fazla dikkat eden, köydeki gibi zor işlerle uğraşmayan, rahat bir yaşam tarzı sürdüren, köylülere göre daha fazla gezme imkanı olan insanlar olarak nitelendirmektedir. Bu ifadeler dışında Evli 1 maddi durumu iyi olan insanların köyde de rahat bir yaşam sürdüğüne değinmektedir. Evli 4 ise şehir hayatında her şeyin bir kuralı olduğuna dikkat çekmektedir. Katılımcıya göre bu durumun en basit örneği kentteki misafirlik ilişkilerinde görülmektedir.

“Şehirli hani köylülere göre daha güzel giyinir. Daha çok gezer. Daha iyi yaşar...Ama bazen bakıyorsun bazı köylerde şehirlerden daha iyi yaşayanlar var. Tabi bu da maddiyata bağlıdır. Maddi durumu iyi olan köyde de iyi yaşıyor.” (Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Şehirli bana göre konuşması, hareketleri değişik. Biraz daha dikkat eder konuştuklarına... Yemek yapma tarzı yemek yeme tarzı daha farklıdır. Biz mesela bi yere misafirlğe gidicez, önceden arıyoruz, evde mi değil mi, müsaitler mi, degiller mi, oysa köyde böyle bi şey yok ki. Çat kapı çıkıp gidiyosun evlerine. Bu en basit örnek. Yani her şeyin bi kuralı var şehirde.” (Evli 4, Mardin, 32, Lise)

“Öyle köydeki gibi çok zor işler yoktur. Rahat yaşayan, öyle diyim.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Kentli olmayı, olumsuz niteliklerle bağdaştıran görüşler de mevcuttur. Buna göre kentli insan başkalarına özenen, güvenilir olmayan insanlar olarak betimlenmektedir. Buna karşın, bu türden özelliklerin kendilerinde olmadığı düşünülmektedir.

“Şehirli insan bana göre hep böyle ne biliyim gösteriş yapmak ister, hanı birilerine uyum (özenmek) sağlamak ister, ben de öyle bi şey yok. kim naparsa biz de öyle yapalım diyolar...Şehirliler birbirine sadık değil, yanında gülerler arkası döndüğünde demediklerini bırakmazlar. Güven yok, sadakat yok ne biliyim.” (Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Evli 6 ise kentliliğe sosyolojik açıdan yaklaşmıştır. Katılımcıya göre bir bireyin kentli olabilmesi için ailesinde bulunan yaşlı kuşaktan en az birinin şehir yaşantısının olması ve şehir kültürüyle yetişmesi gerekmektedir. Ayrıca her kent, şehirleşme sürecini farklı düzeylerde yaşadığı için doğudaki illerin hem kendi içerisinde hem de batıdaki kentler arasında ayrıştığını belirtmektedir. Katılımcı Konya’da yaşayan insanları, kentin köklü bir şehirleşme sürecinin olmamasından dolayı, kentli olarak görmediğini ifade etmektedir. Zaten katılımcının daha önceki ifadelerinde de Konya’daki insanların dışarıdan gelenlere karşı hoşgörülü davranmadığını ve medeni olmadıklarını ifade etmekteydi.

“Bana birine şehirli dediğin zaman soylarının bana dedesinin, nenesinin en az bir şehirde doğup, bir şehirde büyümesi, oranın kültürüyle yetişmesi gerekiyor. Şimdi doğuda da şehirler var ama ben bir batıdaki şehirle doğudaki şehirlerin de bir olmadığını düşünüyorum. Batının şehirleri şehirleşmeyi daha erken yaşadıkları için şehirlileri de farklı. Bir Siirt’le Diyarbakır, Urfa’da bir değil mesela. Ama bir Diyarbakır ile bir İzmir de aynı değil kesinlikle. Oranın şehirleşme kültürü de oranın insanlarına bağlı olarak gelişiyor. Bu arada şunu da söyleyeyim Konya’nın insanları da benim için şehirli değil. Mesela benim için İstanbul, İzmir, Aydın gibi yerlerde yaşayanlar şehirli olabilir. Bu gibi yerlerin daha köklü (şehirleşme anlamında) bir geçmişe sahip olduğunu düşünüyorum.” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcılar kentli olmayı kırsal yaşam tarzı ve köydeki insanların kültürel özellikleriyle kıyaslama yaparak değerlendirmişlerdir. Bu anlamda kentli olmayı olumlu sıfatlarla niteleyenler olduğu gibi olumsuz sıfatlarla niteleyenler de bulunmaktadır. Genel olarak kentliliği rahat bir yaşam ile özdeşleştirmişlerdir. Kentli olmak ayrıca kültürlü olmak, köydeki insanlara göre daha güzel giyinen demektir. Katılımcılar bir anlamda köylü olmakla fakir olmayı özdeşleştirmişlerdir. Öte yandan katılımcılar, kentli insanların ilişkilerinin güvenden yoksun olduğuna ve menfaat üzerine kurulduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisindeki erkeklerin her birinin kentliliğe bakış açısı farklılık göstermektedir. İlk olarak kentli birey, köylü birey ile kıyaslanarak tanımlanmaktadır. Buna göre köylü daha çalışkan, kentli ise daha tembeldir. Kentli daha rahat yaşayan ve daha modern bir niteliğe sahiptir. Köy gibi kırsal alanlarda yaşam şartlarının daha zor olması, söz konusu yerlerde yaşayan bireyleri daha fazla çalışmak zorunda bırakmaktadır. Dolayısıyla kentteki yaşam, köy yaşantısına nazaran daha rahattır.

“Şehirli nasıl diyeyim hani şöyle düşünelim köylü köyde doğup büyümüş, oranın yöresine alışmış ama şehirli daha çok hazıra alışmış...Şehirli daha

rahat yaşayan, daha moderen öyle diyim. Köylü öyle değil mesela daha çalışkan, şehirli daha tembel.” (Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

Diğer bir katılımcı Bekar 2 ise, bireyin kentli olduktan sonra pratiklerinde ve davranışlarında meydana gelen birtakım değişimlerden bahsetmektedir. Kentli olmak bir anlamda kentteki yaşam tarzına uyum sağlamak ve yaşam pratiklerini kente özgü bir şekilde gerçekleştirmektir.

“...Şehirli de mesela sizin evvela alışveriş pratikleriniz çok değişiyor. Siz mesela istediğiniz yere istediğiniz saatte gidemiyorsunuz. Her yolda gördüğünüze selam veremezsiniz.” (Bekâr 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Katılımcılardan bekâr 3, şehirli olmanın kendisi için bir anlam ifade etmediğini ve toplum kalabalığından başka bir şey olmadığını belirtmektedir. Ayrıca kırdan kente göç sonucunda, kentte yaşayan nüfusun arttığına değinerek, şehirde yaşayan insanların bir zamanlar köylü olduklarına vurgu yapmaktadır. Nitekim 1927’de kentsel nüfus oranı %24,2 iken kırdan kente göçlerin hız kazanmasıyla, 1985’ten sonra bu oran kırsal nüfus oranından daha fazla olmuştur (TÜİK). Bu anlamda Türkiye’deki kentleşme sürecinin en önemli dinamiklerinden biri kırdan kente gerçekleşen göçlerdir. Dolayısıyla katılımcının bu yöndeki ifadesi Türkiye’deki kentleşme sürecine vurgu yapmaktadır.

“Benim için şehirli olmak toplum kalabalığından başka bir şey değil. Türkiye’nin yapısına baktığın zaman nüfus 1927’den sonra tersine döndü yani. Köyden şehre göç eden kesim şehirlileri oluşturuyor yani. Yani şehirde yaşayan o şehirliler bi zaman köylülerdi.” (Bekâr 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Bekâr 4 ise kentli olmayı yaşam biçimi ve komşuluk ilişkileri üzerinden açıklamaktadır. Buna göre kentli, binalarda yaşamaktadır. Buna bağlı olarak komşuluk ilişkileri, müstakil evlerde yaşayanlara göre daha zayıf bir niteliktedir. Ayrıca ulaşım toplu taşıma araçları vasıtasıyla sağlanmaktadır. Katılımcının bu ifadesiyle kırsal yerlerde, ulaşım istenen yerler kısa mesafeli olduğu için toplu taşıma araçlarına çok fazla bir gereksinim duyulmadığını vurgulamaya çalışıldığı düşünülmektedir. Öte yandan kentli bireyin alışveriş pratiklerine de değinmektedir.

“Şehirli demek, büyük apartmanlarda yaşarsın. Komşuluk zayıf, belki iyi komşuluklar da vardır ama yaşama alanı bakımından müstakil evlerden daha iyi değil komşuluklar. Sürekli otobüs, dolmuş veya kendi vasıtayı kullanırsın.

Ondan sonra alış veriş merkezlerinden alış veriş yaparsın.” (Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Katılımcılardan Bekâr 5 ise kentli olmayı medeni, farklı düşüncelere açık, sosyal aktiviteleri olan, mütevazı, kibar fakat misafirperver olmayan biri olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda Konya’da şehirli diyebileceği çok az insan tanıdığını belirtmektedir.

“...Konya’da şehirli diyebileceğim çok az insan tanıyorum. Bana göre gerçek şehirli gayet medeni, dışa açık, kabullenebilen, hani gezmesini, eğlenmesini seven, bilen, insanlara karşı mütevazı, kibar ama misafire kapalı insanlar bana göre.” (Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Bekâr Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisindeki kadın katılımcılardan üçü kentli tanımını eleştirel bağlamda yapmışlardır. Buna göre kentli, binalar arasına sıkışmış bireylerden oluşmaktadır. Bu anlamda paylaşımcı değillerdir. Ayrıca yeni şeyler elde ettiklerinde bu durumu hava atma aracı olarak kullanmaktadırlar. Katılımcı söz konusu durumun köye de yansımış olduğuna ve köyde de doğallığın kalmadığına değinmektedir. Bu anlamda kırsal alanlarda yaşanan bir dönüşüme vurgu yapılmaktadır.

“Bana göre şehirli binaların arasında sıkışmış insan. Çünkü paylaşmayı bilmiyorlar, sürekli ben ben ben bencillikleri daha fazla. Bi de böyle yeni şeyler alındığı zaman karşı tarafa çok hava atmayı amaçlıyolar. Bence bu şey köye de inmiş biraz. Aslında bence köylü diye bi şey de kalmamış. Doğallık diye bi şey kalmamış.” (Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Bekâr 5’e göre şehirli, yaşam şartlarının iyi olmasından dolayı kendisinden daha aşağı durumda yaşayan insanları küçük gören birisidir. Öte yandan her insanının içinde köylülüğün olduğuna ve bu durumun bazı durumlarda gizlediğine dikkat çekmektedir.

“Bana göre şehirli kendini üstün gören, böyle tezek kokusu bilmeyen (gülerek),kaloriferli evde kalıpta işte böyle sobalı eve tuhaf bakan. Yaw herkesin kökü köyden gelmedir...Herkesin içinde var bi köylülük. Belki insanların içinde belli etmez ama yalnız kaldığında illaki.” (Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Katılımcılardan ikisi ise kentli olmayı olumlu niteliklerle ifade etmişlerdir. Buna göre kentli olmak, ileri görüşlü, farklı düşüncelere açık ve konuşmayı bilen biri olmak demektir. Ayrıca kentte yaşayan biri köyde yaşayan birine göre daha fazla imkâna sahip olduğu için, kendini daha fazla geliştirme imkânına sahiptir.

“ Şehirli insan geniş düşünen, ileri görüşlü olan daha çok şehirlidir. Konuşmayı bilen, beni anlayabilen, istediği şekilde algılamayan yani.”
(Bekâr 1, Van, 24, Lisans)

“Bana göre şehirli biraz daha çağdaşlaşmış, görüşlerini farklı insanlara da açabilmiş insan demektir bence. Mesela köyde sadece belirli tanıdığın insanlar var ama şehirde her çeşit insana denk gelebilirsin. Şehirli imkânlarla daha çabuk ulaşır. Ya da aktivitelere daha iyi katılabilir. Eğitim olarak kendini daha iyi yetiştirebilir.” (Bekâr 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar arasında, kentli olmaya ilişkin düşünceler bazı noktalarda benzerlik göstermektedir. Öncelikle kentli tanımlı köylü tanımlı üzerinden yapılmaktadır. Buna göre kentli, köydeki insanlara göre daha rahat bir yaşam sürdüren anlamına gelmektedir. Kentli tanımındaki diğer bir ortak nokta ise kentli bireyin medeni ve farklı düşüncelere açık biri olarak tanımlanmasıdır.

Üç Kategori Arasında Şehirli Algısı Bakımından Genel Bir Değerlendirme

Üç kategori arasında kentli algısı, genel itibarıyla benzerlik göstermektedir. Yaşlı kategorisinde kullanılan ifadeler, evli ve bekar kategorisinde de kullanılmıştır. Göçmenler kentli tanımlarını genellikle kentli-köylü ayrımı üzerinden yapmışlardır. Bu anlamda kentlilik, ilişkilerin menfaat üzerine kurulduğu, bencil, büyüğüne saygısı olmayan, gösteriş meraklısı ve başkalarına yüksekte bakan insanlar olarak tanımlanmıştır. Buna karşılık olumlu düzeyde kentli tanımlamaları da mevcuttur. Bu anlamda kentli insan ileri görüşlü, farklı düşüncelere açık, medeni, sosyal aktiviteleri olan, rahat bir yaşam tarzı sürdüren insanlar olarak tanımlanmaktadır.

3.3. Sosyal Hayat

3.3.1. Kent İçinde Zaman Geçirme

Bireyin kent içerisindeki aktiviteleri, sahip olduğu sosyo-ekonomik şartlardan bağımsız değildir. Bu anlamda aile ve sosyal çevre ile kent içerisinde geçirilen vakit, kentle iç içe olmak, göç eden bireyin kente uyum sağlamasında, kentlileşmesinde ve kentlilik bilincini kazanmasında oldukça önemlidir. Kenti tanımak, kentsel faaliyetlere katılmak, bireyin kentlilik bilincinin oluşum sürecinde olumlu etkide bulunmaktadır. Buradan yola çıkılarak bu bölümde katılımcıların aile ve arkadaş çevresiyle kent içerisindeki aktivitelerine değinilecektir.

Aile İlişkileri

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcıların aileleriyle birlikte yaptıkları aktiviteler akraba ziyaretleri şeklinde olmaktadır. Ziyaret sebepleri ise gezme amaçlı olmakla beraber, düğün, hasta ziyareti amaçlı da olabilmektedir. Ailelerin ikinci uğrak yeri çok sık olmamakla beraber gidilen parklardır.

“Akraba ziyaretlerine gidiyoruz...Çok sık değil, ayda bi defa iki defa. Oturmaya, hasta olmuşsa hasta ziyaretine falan. Bazen gene çok sık değil parka gideriz.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

“...Bazı zaman akrabalara gidiyoruz. Hani bazı akraba evlenir, düğüne gideriz. çok değil, biz çok gezmecisi değiliz...Burda bi park vardır...Ora gideriz. Çok dışarda bi hayatımız yoktur.” (Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 2, akraba ziyaretleri dışında çocuklarını ziyaret etmek amacıyla İstanbul ve Fransa'ya gittiklerini, birkaç ay kaldıktan sonra döndüklerini belirtmektedir.

“Biz hanımla yılda bi kez olsun falan İstanbul'a kızımın evi ordadır. Yanına gidiyoruz. Fransa'da oğlum var. Onun yanına gidiyoruz. Bi ay iki ay filan kalıp geliyoruz. Kayınlarım, kaynanam buradadır. Onların evine gittiğimiz olur.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcıların aile ilişkileri ise erkek katılımcılarda olduğu gibi akraba ziyaretleriyle sınırlı olmaktadır. Ziyaretler gezme amaçlı olabildiği gibi hasta ziyareti amaçlı da olabilmektedir.

“Akraba var. Evlerine gidiyorum. Onlar geliyor bize. Banka bir yere gitmiyoruz biz.”(Yaşlı 1, Mardin, 52)

“Bizim tanıdıklar var, akrabalar var. Onlara giderim. Onlar bize gelir. O da hasta olur, bir şey olur giderim...Öyle fazla gezmem.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

Yaşlı 2 diğer katılımcılardan farklı olarak sürekli evde olduğunu, bazı zamanlar torunlarıyla bahçeye çıktığını, kısmen de olsa gelini ve torunlarıyla beraber pikniğe gittiklerini belirtmektedir.

“Kızım ben sürekli evdeyim. Bazen torunlar beni bahçeye çıkarıyor. Çok değil ama pikniğe gideriz, torun, gelin.” (Yaşlı 2, Ağrı, 75)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcıların aile ilişkileri gezme, hasta ziyareti, düğün gibi sebeplerden dolayı yaptıkları akraba ziyaretleriyle ve kısmen de olsa piknik alanlarına gitmekle sınırlı kalmaktadır. Dolayısıyla yaşlı kategorisindeki katılımcılar kent içinde oldukça sınırlı bir düzeyde vakit geçirmektedirler.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar boş vakitlerini genel olarak aileleriyle beraber, Konya'nın görmedikleri yerlerini gezerek, alışveriş merkezlerine, çarşıya, markete ve pikniğe giderek geçirmektedirler. Piknik alanlarının tercih edilme sebebi kısmen de olsa ekonomik durumun yetersiz olmasıdır.

“...Konyalının bilmediği yerleri ben biliyoruz (gülerek). Bulduğumuz her fırsatta gezmeye çalışıyoruz.” (Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

“İzinli olduğum zaman evde oluyorum. Hava güzelse çocuk, bi alışveriş yapmaya gideriz. Makro markete gideriz. Çarşıya gideriz, Kuleye (Alışveriş merkezi) gideriz. Her zaman gitmeyiz ama Kuleye falan..Parka gideriz...Araba olmadığı için pek de gidemiyoruz.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

“Ailecek bi gidip de bi cafede orda burda oturalım değil, şuan ki şartlarda bi çay dört lira, beş lira. En kötü ihtimalle iki lira. Biz onlara bile para veremiyoruz. Biz en fazla napıyoruz, havanın çok iyi olduğu zamanlar e gidip piknik alanlarını seçiyoz. Hanımın yaptığı börektir, tatlılardır veya salata, çay vs gidip piknik yapıyoruz.” (Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

İki katılımcı ise aileleriyle dışarıda vakit geçiremediklerini belirtmektedir. Baba 1 anne ve babasıyla beraber yaşamaktadır. Eşi ve çocuklarıyla beraber dışarıda vakit geçirdikleri zaman, anne ve babasının evde huzursuzluk çıkardığını belirtmektedir. Bu yüzden ailesiyle vakit geçirememektedir. Diğer katılımcı Evli 3 ise ailecek dışarıda vakit geçirmediklerini, vakit geçirmenin kendileri için iyi olacağını fakat bunu yapmadıklarını belirtmektedir.

“...Biz babamla, annemle birlikte kalıyoruz. Çocuklarımı, eşimi alıp, gitsem bi yere, evde kavga çıkıyor. Annem, babam laf ediyor. E ben nasıl şimdi sürekli eşimle çocuklarımla sürekli dışarı çıkayım.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

“...Ailecek bi yere çıkmıyoruz ama çıkmalıyız...Aslında hafta sonarı bi yere gitsek, insan biraz rahatlanır ama yok yapmıyoruz. Hanımlar evde biz işte.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli Kategorisi/Kadın

Orta kategorisinde yer alan kadın katılımcıların aileleriyle beraber kent içerisinde vakit geçirmeleri, eşlerinin izinli günlerine, işlerinin yoğunluğuna ve inisiyatiflerine göre şekillenmektedir. Katılımcılardan üçü, ailesiyle oldukça sınırlı bir şekilde kent içerisinde vakit geçirmektedir. Bu anlamda Evli 3 eşinin işi dolayısıyla ailecek yılda bir kez pikniğe gittiklerini belirtmektedir. Ayrıca hep beraber gittikleri başka bir yer ise akrabalarır.

“Ailecek sürekli akrabalara gideriz. Piknik olsa gideriz. Pikniği senede bir kez yapıyoruz, o da yazın. Hani eşler işe gidip geldikleri için akşamları yorgun oluyolar, o yüzden.” (Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Evli 4 ise eşiyile beraber bazen arkadaş çevresiyile görüşüğünü fakat söz konusu çevrenin de sınırlı sayıda olduğunu belirtmektedir. Eşinin sabahtan akşama kadar çalıştığını, haftalık izin günlerini de kendi arkadaşlarıyla geçirdiğini belirtmektedir.

“Adam (eşi) sabahtan akşama kadar çalışmış oluyo. E Pazar günleri de kendi erkek arkadaşlarıyla görüşüyo. E bazen ailecek gittiğimiz yerler oluyo. İşte arkadaş çevremiz ama çok az.”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Katılımcılardan Evli 5 ise ailecek kent içerisinde sınırlı bir şekilde vakit geçirdiğini belirtmektedir. Söz konusu durum için eşini sorumlu tutmaktadır.

“Yo ailecek bi yere gidemiyoruz, bizi götürmüyor (eşi). Senede bir yemeğe gidiyoruz (sinirle). 6 senedir ben bir kere Kule’ye (alışveriş merkezi) gitmişim.” (Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 1 ve Evli 2 ise diğer katılımcılara göre kent içerisinde daha fazla vakit geçirmektedirler. Evli 1 eşinin yoğun işi dolayısıyla pazar günleri dahi çalıştığını bu yüzden de ancak sınırlı bir şekilde pikniğe gidebildiklerini belirtmektedir. Fakat kendisi çocuklarıyla beraber şehir dışına, akrabalarına gidip, belli bir süre kaldığını belirtmektedir.

“Biz anca yazdan yaza bi parka, bi pikniğe yani. İşimizden dolayı da biraz...Pazar günleri bile herifler çalışıyor. Ama ben çocukları alırım yazın Adana’ya anneme giderim, İstanbul’a, Ankara’ya akrabalara giderim. Mersin’e de giderim, bi ay veya iki ay kalıp dönerim.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Evli 2 ise eşinin haftada bir gün izinli olduğunu, o günlerde de beraber alışveriş merkezine, yemek yemeğe veya akrabalara gittiklerini belirtmektedir.

“Eşim haftada bir gün izinli oluyor. Onunla bi yerlere felan gideriz. Bi yemek yemeye gideriz ya da bi avm ye gideriz..Ya da akşam haber ederiz kayınvalideme yemeğe gideriz. Onun ağabeylerine, kardeşlerine öyle.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcıların kent içerisinde aileleriyle beraber vakit geçirmeleri, erkeklerin izinli günlerine, işlerinin yoğunluğuna ve aileleriyle vakit geçirme konusundaki bilinçlilik durumuna göre değişiklik göstermektedir. Katılımcıların ortak ifadelerinde kent içerisinde zaman geçirme aktivitesi olarak daha çok park alanlarına vurgu yapılmaktadır. Söz konusu alanların ücretsiz olması tercih edilmeleri bağlamında bir sebep olabilir. Öte yandan alışveriş merkezleri de tercih edilen alanlar arasındadır. Kadın katılımcıların söz konusu alanlar dışında boş vakitlerini akrabalara gitme şeklinde değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Özetle evli kategorisinde yer alan katılımcıların aileleriyle beraber kent içerisinde sınırlı bir şekilde vakit geçirdikleri anlaşılmaktadır.

Bekâr Kategorisi/Erkek

Bekâr kategorisinde yer alan erkek katılımcılardan ikisi, Konya’da yalnız yaşadığından dolayı aileleriyle beraber vakit geçirememektedirler. Diğer katılımcılar

ise ,bir katılımcı dışında, aileleriyle beraber kent içerisinde vakit geçirdiklerini belirtmektedirler. Bu anlamda restoranlar, park alanları, alışveriş merkezleri tercih edilen yerler olmaktadır. Fakat katılımcılardan Bekâr 5, işi dolayısıyla bayram tatilleri gibi boş vakitlerini ancak değerlendirebildiğini, Bekar 6 ise babasının ve kardeşinin işi dolayısıyla hep beraber bir yere gidemediklerini, bu anlamda aile üyelerinin gruplaşarak vakit geçirdiğini belirtmektedir. Öte yandan aile üyeleriyle genelde akrabalara gittiklerini belirtmektedir.

“Meram’da Haz Bahçe var. Amcalarım hani ailemle beraber oraya gidiyoruz. Hani Şark odalı, hani aile yerleri var...Evime yakın Japon Parkı var. Mesela oraya gidiyoruz...” (Bekâr 1, Ağrı, 23, Lise)

“Boş vaktimiz çok az olmasına rağmen bayram tatillerinde biz kapalı oluruz. O günleri ailemle beraber geçiririz. Ne bilim hava iyi olursa pikniğe gideriz. Ayda bi veya iki ayda bi bi alışveriş merkezine gideriz. Belki dışarıda bi yemek yeriz. Bizim sosyal aktivitemiz bu.”(Bekâr 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

“Maalesef. Yani kardeşlerimle bi yere gittiğimiz olur ama tüm aileyle beraber olmuyor. Babamın, kardeşlerimin çalışması buna engel. Konya’ya geldiğimizden beri ailecek bi yere çıkmadık. Ayrı ayrı oluyor genelde. Genelde akrabalara gideriz. Onun dışında annemi alırım, alışverişe gideriz. Veya babamla annem beraber çıkar alışverişe.”(Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Katılımcılardan Bekâr 4 ise, ailecek kent içerisinde vakit geçirmediğini çünkü bu durumun kültürlerinde olmadığını belirtmektedir. Buna göre ailecek sadece akraba ziyaretlerine ve düğüne gidilebilmektedir. Öte yandan dışarıda harcanan paranın gereksiz olduğuna vurgu yapan katılımcı bu durumu bir örnekle açıklamaktadır.

“Bizim kültürde öyle aileyle dışarıda gezmek yok. Misafire gidilir. Akraba ziyaretlerine, düğünlere gidilir. Dışarıya yapacağın masraftı, mesela bi et alırsın evde ailenle yersin. Dışarı çıkmaktan iyidir.”(Bekâr 4, Batman, 28, Lise)

Bekâr Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise aileleriyle beraber kent içerisinde oldukça sınırlı bir şekilde vakit geçirmektedirler. Çok nadir olmakla

beraber kent içerisinde vakit geçirilen alanlar piknik alanları ve cafeler olmaktadır. Öte yandan ailecek gidilen yerler akraba evleri ve düğünler olmaktadır.

“Sadece pikniklere gidiyoruz ailecek. Yazları denk geldikçe yani.”(Bekâr 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

“Akrabalara gidiyoruz topluca.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Aileyle sadece düğünlere gidiyoz...Arada akrabalara gideriz ama hep beraber değil. Ya ben kuzenlerimle, ya annem bi çocuğunu alır gider, öyle.”(Bekâr 4, Mardin, 24, Lisans)

“Gezme ayda yılda bi. En son bıçaklanan kardeşim var, onla bi cafeye gittim. O da keyfi yerine gelsin diye.”(Bekâr 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Sonuç olarak bekâr kategorisinde yer alan katılımcılarda, erkek katılımcılar kısmen de olsa kadın katılımcılara göre, aileleriyle beraber kent içerisinde daha çok zaman geçirmektedirler. Fakat erkek katılımcıların iş durumları dolayısıyla söz konusu aktiviteleri sınırlı düzeydedir. Öte yandan kadın katılımcılarda daha çok olmakla beraber, bekâr kuşağında yer alan katılımcılar, genel olarak ailecek akrabalara gittiklerini belirtmektedirler. Bu anlamda bekâr kategorisindeki katılımcılar için kent içerisindeki aktivitelerin sınırlı olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Üç Kategori Arasında Aile İlişkileri Bağlamında Genel Değerlendirme

Göçmenlerin aileleriyle beraber kent içerisinde vakit geçirmeleri oldukça sınırlı bir düzeyde olmaktadır. Özellikle yaşlılık kategorisinde yer alan göçmenler, akraba ziyaretleri, kısmen de olsa park alanlarına gitmekten başka bir şey yapmamaktadırlar. Evli kategorisinde yer alan göçmenlerin ise erkeklerin iş durumuna, yoğunluğuna ve erkeklerin aileleriyle vakit geçirme konusundaki bilinçlilik durumlarına göre kent içerisinde vakit geçirme aktiviteleri değişiklik göstermektedir. Fakat orta kuşak için de, kent içerisinde sınırlı bir şekilde vakit geçirdiklerini söyleyebilmek mümkündür. Bekâr kategorisindeki göçmenlerde ise durum, evli kategorisindeki gibidir, fakat erkek göçmenler kadın göçmenlere göre kısmen de olsa aileleriyle beraber daha fazla vakit geçirmektedirler.

Arkadaş İlişkileri

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak çay ocaklarına gittiklerini belirtmektedirler. Çay ocaklarının tercih edilme sebebi ise doğudan gelen insanların buluşma noktası olmasıdır. Yaşlı 2 çay ocaklarının yanı sıra kayınlarıyla görüşmekte ve arkadaşlarını, çalıştıkları yerlerde ziyaret etmektedir. Yaşlı 1 ise kısmen de olsa arkadaşlarıyla parka gitmektedir. Söz konusu göçmenlerin hemşerileriyle olan bağları yerel halk ile etkileşimi sınırlandıran bir durum olmaktadır.

“ Giderim Mevlana civarındaki çay ocaklarına. Oralarda memleketten gelen, doğudan gelen arkadaşlarla haşır neşir oluruz. Hemen hemen her gün giderim. Bazı arkadaşlarla denk gelirse parka gideriz ama daha fazla çay ocağına gideriz.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

“Kayınlarım buradadır. Ara sıra gidiyorum onlarla görüşüyorum. Arkadaşlarla, çarşıda dükkânlarında geziyoruz yani...Kıraathaneye gidiyoruz...Doğulu tanıdıklar var kıraathanede. Sohbet güzel oluyor.” (Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

“Ben giderim nerdeyse her gün çay ocağı vardır Mevlana civarında. Ağrılı vardır, Vanlı vardır, muşlu vardır, doğulular hep ordadır. Muhabbet ederiz, efendime söyliyim konuşuruz ordan, burdan.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcıların sürekli veya aralıklı görüştükleri herhangi bir arkadaş çevreleri bulunmamaktadır. Akrabalar dışında kısmen de olsa komşularla görüşmektedirler. Kadın göçmenlerin komşularla ilişkileri bir başka bölümde detaylıca ele alınacaktır. Dolayısıyla bu bölümde komşuluk ilişkilerine yer verilmeyecektir.

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcıların kent içerisinde vakit geçirdikleri alanlar genel olarak çay ocaklarıdır. Çay ocaklarının tercih edilmesinin nedeni doğudan gelen göçmenlerin söz konusu yerde çokça bulunmalarıdır. Katılımcıların yerel halk ile etkileşim içerisinde olmaması hemşerilik bağlarını güçlendirin bir durum olmaktadır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar arkadaşlarıyla genel olarak sınırlı bir şekilde görüşmektedirler. İki katılımcı söz konusu durumu boş zamanlarının sınırlı olmasına bağlamaktadır. Öte yandan katılımcıların arkadaşlarıyla vakit geçirme aktiviteleri arasında halı saha maçı yapmak, arkadaşların iş yerlerini ziyaret etmek, çay ocağına gitmek ve piknik yapmak gibi aktiviteler yer almaktadır.

“Bazen arkadaşlarla halı saha maçına çıkarız... Onun dışında bi yer yok.”

(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Evli 3 yukarıdaki ifadelere ek olarak akrabalarla da sürekli görüşüğünü belirtmektedir fakat görüşmeler ev içerisinde olmaktadır.

“Akrabalarla sürekli birbirimize gideriz...Genelde biz çalışıyoruz abla. Sabah git akşam gel. Mesela bugün Pazar çalıştık bugün. İzin yok bize. Çalışmasak mesela iş olmasa evdeyiz, çarşıya çıkarız. Tanıdık arkadaş varsa emlakçı arkadaşlar var onların yanına gideriz. Çay ocağına bi çay içmeye gidiyoruz. Belki bi yerde yemek yeriz.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“İki üç arkadaş bi araya geliyoz, kendimiz bi et met alıp mangal yapıyoruz. Ama bu da sürekli olmuyor. Ayda bi kere bilemedin iki kere oluyo en fazla.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli 4 ise bazı zamanlar iş arkadaşlarına uğradığını fakat kendisinin ve arkadaşlarının boş vakitlerinin sınırlı olduğunu belirtmektedir. Katılımcının arkadaşlık ilişkileri mesai arkadaşlarıyla mola verdikleri zaman içtikleri çay ve ettikleri muhabbetten ibaret olmaktadır.

“İş arkadaşlarıma uğrarım bazen. Dışarıda görüşmüyoruz pek fazla. Benim zamanım olmuyor, onların zamanı olmuyor...Çalıştığımız yerde iş arkadaşlarımla mola verdiğimizde bi otururuz, çay içeriz, bi iki muhabbet ederiz, bu kadar yani.” (Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 2 ise üyeleri olduğu bir derneğin işleri dolayısıyla sürekli görüştüklerini fakat görüşmelerin dernek işlerinden öteye gitmediğini belirtmektedir. Katılımcı Konya'daki ilişkilerin doğudan örnek verdiği birkaç yere göre daha bireysel olduğunu, insanların birbirine gereksinim duymadığını, söz konusu durumun ortaya çıkmasında teknolojik, sosyal ve kültürel gelişmelerin etkili olduğunu belirtmektedir. Söz konusu durumlar bir anlamda kendisinin de kabuğuna çekilmesine ve arkadaşlık ilişkilerinin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır.

“Arkadaşlarla bizim dernek dediğimiz (EKİMDER) durumdan dolayı sürekli görüşüyoruz. Onun dışında aileler olarak git gelleri sorarsan değil. O da işte Konya’nın etkisiyle. Belki biz işte şuan Elazığ’da olsak daha fazla olur. Batman’da olsak çok daha fazla olur. Çünkü oralardaki ilişkiler buna zorluyor. Ya seni çağırır ya gelir. Burada o ilişki biraz zor. İnsanlar kendi kendilerine yetiyor, yettiği gibi teknolojik gelişmeler, sosyal, kültürel gelişmeler de bu tür ilişkileri zayıflatıyor. İnsani ilişkiler gerçekten çok bozulmaya başladı. Bu durum gözlemlemek, tecrübe etmek beni kendi kabuğuma çekilmeye mecbur bırakıyor. O yüzden arkadaşlıklarım da bu düzeyde ilerliyor.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise arkadaşlarıyla ve akrabalarıyla evde toplandıklarını belirtmektedirler. Çocukların varlığı, dışarıda görüşmeye engel olarak görülmektedir. Çocuklarının okulu dolayısıyla okula gidip gelmek durumunda olan Anne 1, bu süreçte velilerle arkadaş olduğunu, beraber günler yaptıklarını, pikniğe gittiklerini belirtmektedir. Öte yandan sohbet arkadaşlarının da olduğunu, onlarla evlerde toplanıp sohbet yaptıklarını belirtmektedir. Fakat kaynana ve kayınpederinin söz konusu aktiviteleri sorun etmesinden dolayı eskisi gibi arkadaşlarıyla görüşmemektedir.

“Mesela çocuklardan dolayı okula gidiyoduk. Velilerle arkadaş olduk. Günler yaptık, oturmalar yaptık. Toplanıp pikniğe giderdik. Mesela sohbet arkadaşlarım var, evlerde toplanıp sohbet yaparız ama şimdi eskisi gibi yapamıyorum. Kaynanam, kayınpederim sorun ediyor. Hani onlar olmasa ben daha aktif olacam.” (Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Evli 4 evlenmeden önce belli bir arkadaş çevresinin olduğunu ve onlarla dışarıda çay içmek, yemek yemek gibi aktivitelerinin olduğunu fakat evlendikten sonra çocuklar dolayısıyla rahat hareket edemediğini, bu nedenle de evli arkadaşlarıyla ev görüşmeleri yaptığını belirtmektedir. Evli 2 de çocuğundan dolayı ev görüşmelerini tercih eden katılımcılardandır.

“...Evlendikten sonra, çocuklar olduktan sonra artık sen eskisi gibi takılamıyorsun...Çocuklar engel oluyo. Eskiden yapardık. Şimdi evli

arkadaşların evlerinde veya biz de toplanıyoruz...Ayda bi felan toplanıyoruz.”
(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

“Arkadaşlarla genellikle evde toplanıyoruz...Ev dışında genellikle gitmiyorum çünkü kızımın dolayısı gidemiyorum.” (Evli 2, Van, 27, Lisans)

Katılımcılardan Evli 3 ise arkadaşlarıyla görüşmediğini çünkü arkadaş ortamının olmadığını belirtmektedir. Katılımcı daha önceki ifadelerinde sürekli akrabalara gittiğini belirtmekteydi. Dolayısıyla katılımcının samimi olduğu ve görüştüğü insanlar akrabalarıyla sınırlıdır. İlginçtir ki katılımcı yaklaşık yirmi yıldır Konya’da yaşamaktadır ve çocukluğunun önemli bir bölümü Konya’da geçmiştir. Söz konusu süreç içerisinde belli bir arkadaş çevresinin oluşmaması ve sıklıkla görüştüğü insanların akrabalarla sınırlı olması, katılımcının dışarıya kapalı bir yaşam sürmekte olduğunu göstermektedir.

“Arkadaşlarla görüşmüyorum. Niye görüşmüyorum... Arkadaş ortamım yok çünkü.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Diğer bir katılımcı Evli 5 ise akrabalar dışında görüştüğü kişilerin olmadığını belirtmektedir. Görüşmeler akrabaların ve katılımcının evinde gerçekleşmektedir. Konya’da yaşadığı süre zarfında sadece bir kere pikniğe gittiğini belirtmekten katılımcı evlerde toplanmalarının sebebini ekonomik duruma bağlamaktadır. Dışarıda yeme içmenin pahalı olduğunu fakat evlerde toplandıkları zaman bu türden sıkıntı yaşamadıklarını belirtmektedir.

“Biz sürekli evlerde oturuyoruz. Mesela bi gün kaynanamda toplanıyoruz sonra başkasının evinde toplanıyoruz. 6 senedir Konya’nın içindeyiz, bir kere pikniğe gitmişim. ... Gerçeğini söylersem maddiyattan biz evlerde toplanıyoruz. Dışarı gidersek olmuyor. Pahalı ama eve gidersen içersin, yersin. Paran gitmiyor. O yüzden biz sık sık dışarı çıkmıyoruz, dışarıda yemek yemiyoruz.” (Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 6 ise daha çok eşinin arkadaşları ve eşleriyle vakit geçirdiğini belirtmektedir. Genellikle parklarda vakit geçirdiğini belirten katılımcı, ücretsiz olması nedeniyle park alanlarını tercih ettiklerini belirtmektedir. Öte yandan diğer görüşülen alanlar ise evler olmaktadır.

“Genelde eşimin arkadaşları ve eşleri hep beraber parkta vakit geçiriyoruz. Hem hava alma adına hem de park alanı yani (güldü) ücretsiz...Onun

haricinde birbirimizin evlerine gidip geliyoruz. Ama eskisi kadar değil...”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak katılımcıların arkadaşlarıyla beraber kent içerisinde zaman geçirdikleri alanlar oldukça sınırlıdır. Erkekler çalışma koşullarından dolayı vakit bulamadıklarını, buldukları zaman da arkadaşlarını iş yerlerinde ziyaret ettiklerini, çay ocağına gittiklerini veya halı saha maçı yaptıklarını belirtmektedirler. Fakat sayılan bu aktiviteler oldukça sınırlı bir düzeyde yapılmaktadır. Kadın katılımcılar ise çocukların dışarıda görüşmeye engel olması ve ekonomik durumun yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı ağırlıklı olarak evlerde toplanıp görüşmektedirler. Öte yandan kısmen de olsa parka gidilmektedir.

Bekâr Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak arkadaşlarıyla cafelere, alışveriş merkezlerine gittiklerini ve halı saha maçı yaptıklarını belirtmektedirler. Söz konusu ifadeler Bekâr 6 ek olarak arkadaş çevresinin doğulu olduğunu, kendisini onlara daha yakın hissettiğini ve bu kişilerle kültürel yönden uyumlu olduklarını belirtmektedir.

“Ailem bura olmadığı için arkadaşlarımla vakit geçiririm, geçireceksem. Arkadaşlarımla halı saha maçı yaparız. Cafelere falan gideriz. Konya’nın merkezini gezeriz. Merkezde çok sevdiğimiz bir cafe var... Oraya gideriz... Onun dışında beraber Kule’ye, Kent Plaza’ya alışveriş yapmaya gideriz.”(Bekâr 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Arkadaşlarımla çoğunluğu doğulu. Onlara kendimi yakın hissediyorum. Kültürlerimiz, kafalarımız uyuyor...”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Katılımcılardan Bekâr 3, arkadaşlarıyla kahvehane ve çay ocağı gibi mekânlarda vakit geçirdiğini, söz konusu yerlerin sakin yerler olduğunu ve bir geçmişinin olduğunu belirtmektedir. Fakat katılımcı son bir yıldır eğitimi nedeniyle kendisine pek vakit ayıramamaktadır.

“Yani kahvehane olur, çay ocağı olur, oralarda arkadaşlarla görüşürüz. Sakin yerler, hem de bi mazisi var bu çay ocaklarının... Son bi yıldır tezden, sınavlardan dolayı doğru dürüst dışarı çıktığım yok...”(Bekâr 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Bir diğer katılımcı Bekâr 5 ise, sınırlı olan boş vakitlerini genellikle ailesiyle geçirdiğini, arkadaşlarıyla daha çok çalıştığı yerde görüştüğünü, kendilerine yemek ve çay ikram ettiğini belirtmektedir.

“Vakit olmadığından boş olduğum vakitlerde ailem, kardeşlerim bi yerlere gitmek istiyor. O yüzden arkadaşlarımla çok sık görüşemiyorum. Hani dükkana gelirler bi yemeğimi yerler veya bi çay vs. o şekilde bi vaktimiz olur.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Konya’dan ziyade farklı şehirlerde arkadaşlarının olduğunu belirten Bekâr 6, arkadaşları Konya’ya geldiği zaman, onlarla Mevlana’yı ziyaret ettiklerini, kitapçılara uğradıklarını, cafelere gittiklerini veya evde vakit geçirdiklerini belirtmektedir. Ayrıca bazı zamanlar da kendisinin de arkadaşlarının yaşadıkları yere gittiğini belirtmektedir.

“Aslında benim arkadaşım burada yok. Farklı şehirlerde arkadaşlarım var... Ara ara Konya’ya gelirler bu arkadaşlar. Onları gezdiririm. Mevlana’ya, kitapçılara gideriz. Vakit geçiririz cafelerde veya evde takılırız. Ben bazen onların yanına giderim.”(Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisinde yer kadın katılımcılar ise genel olarak cafe, alışveriş merkezi ve sinema gibi mekânlarda vakit geçirdiklerini belirtmektedirler. Bekâr 6 söz konusu ifadeler ek olarak üniversitedeki arkadaşlarına güvenmediğini, bu yüzden de akrabalarıyla daha fazla vakit geçirdiğini belirtmektedir.

“Çok sürekli olmasa da bi cafeye gidiyoruz. Ya da sinemaya gidiyoruz. Ama ben daha çok kuzenim ve arkadaşlarıyla bi alış verişe gidiyorum, bi sinemaya bi cafeye falan. Üniversitedeki arkadaşlara pek güvenmiyodum, bi meraba meraba. Daha çok kuzenlerimle, akraba olanlarla takılıyorum.” (Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Bekâr 2 ise arkadaşlarıyla bazı zamanlar pikniğe gitmektedir. Ayrıca yeni açılan mekânlar söz konusu olduğunda arkadaşlarıyla beraber mutlaka gittiğini belirten katılımcı, KPSS’ye çalıştığından dolayı son zamanlarda gezmeye gayret ettiğini belirtmektedir.

“...Bazen pikniğe gideriz. şu sıralar KPSS’ye çalıştığım için çok da gezmeye gayret ediyorum. Ama eskiden yeni bi yer mi açıldı mesela

Kelebekler Vadisi, Bilim Merkezi gibi mutlaka gideriz arkadaşlarla yani.”
(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Haftanın beş günü eğitim aldığı medresede kalan Bekâr 3, sınıf arkadaşlarıyla ders aralarında toplanıp muhabbet ettiklerini fakat arkadaşlarıyla dışarıda görüşmediğini belirtmektedir.

“Arkadaşlarla normalde hep ders çalışıyoruz. İki defa kantin molası oluyor...O molalarda işte topluca oturuyoruz...Öyle dışarıda bi yerde görüşmüyoruz.”(Bekâr 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Fabrikada çalışan Bekâr 5, mesai arkadaşı Meryem ile birbirlerinin evlerine gittiklerini bazı zamanlar ise çay bahçesine gittiklerini belirtmektedir. Arkadaş çevresi mesai arkadaşlarından oluşan Bekâr 5’in ailesi, katılımcının mesai arkadaşlarıyla iş yerinde yeterince vakit geçirdiğini düşündüğü için dışarıda görüşmesine sıcak bakmamaktadır. Bu yüzden katılımcı arkadaşlarıyla dışarıda sınırlı bir şekilde vakit geçirdiğini belirtmektedir.

“...Arada bi Meryem’in evine (arkadaşı) gidiyom işte. O bizim eve geliyo. Bazen çay bahçesine falan gidiyoz... Arkadaşlarla iş yerinde sürekli görüştüğüm için, ailem zaten diyo birbirinizi yedi yirmi dört görüyorsunuz, çıkıp napacaksınız. O yüzden sürekli görüşemiyoz dışarıda öyle söyylim.”
(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Sonuç olarak bekâr kuşağında yer alan katılımcıların arkadaşlarıyla kent içerisinde zaman geçirdikleri alanlar benzer niteliktedir. Bu noktada katılımcıların en çok tercih ettikleri yerler cafe ve alışveriş merkezleri olmaktadır. Söz konusu alanlar dışında erkekler halı saha maçı yaptıklarını, kadınlar ise sinemaya gittiklerini belirtmektedirler.

Üç Kategori Arasında Arkadaş İlişkileri Bağlamında Genel Bir Değerlendirme

Arkadaşlık ilişkilerinde göçmenler arasında zaman geçirilen mekânlar bağlamında farklılıklar bulunmaktadır. Yaşlı kategorisindeki erkek göçmenler arkadaşlarıyla genel olarak çay ocaklarında vakit geçirmektedirler. Doğulu arkadaşların sürekli gittikleri yer olması nedeniyle, çay ocaklarını tercih ettiklerini belirten göçmenlerin, arkadaşlık ilişkileri hemşerilik ilişkileri niteliğindedir.

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın göçmenlerin ise akrabalar dışında görüştükleri bir arkadaş çevresi bulunmamaktadır. Göçmenler, aile ilişkilerinde akrabalara gidip geldiklerini kısmen de olsa parka gittiklerini belirtmişlerdir. Dolayısıyla nine göçmenlerin kent içerisinde zaman geçirdikleri alanlar oldukça sınırlıdır.

Evli kategorisinde yer alan erkek göçmenler ise arkadaşlarıyla kent içerisinde oldukça sınırlı bir düzeyde zaman geçirmektedirler. Bu anlamda halı saha maçı yapmak, çay ocağına gitmek veya piknik yapmak göçmenlerin arkadaşlarıyla yapıkları aktivitelerdir. Göçmenler işlerinin yoğun olduğunu bu yüzden de vakit bulamadıklarını belirtmektedirler. Bu kategoride yer alan kadın göçmenler ise ekonomik durumun elverişli olmaması ve çocuklardan dolayı, arkadaşlarıyla genellikle ev ortamlarında görüşmektedirler. Kısmen de olsa parka piknik yapmaya gitmektedirler.

Bekâr kategorisinde yer alan göçmenler, yaşlı ve evli kategorisindeki göçmenlere göre arkadaşlarıyla kent içerisinde daha fazla vakit geçirmektedirler. Bu anlamda cafe, alışveriş merkezi, sinema ve halı saha maçı yapmak göçmenlerin en çok tercih ettikleri alanlar olmaktadır. Göçmenlerin bekâr olması arkadaşlık ilişkilerinde orta kuşaktaki göçmenlere göre daha esnek hareket etmelerini sağlamaktadır.

3.3.2. Komşuluk İlişkileri

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların komşuluk ilişkileri ve komşuluğa olan bakış açıları değerlendirilecektir. Bu anlamda komşuların etnik kökenlerinin komşuluk ilişkileri üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı, komşularla ne sıklıkla görüştükleri ve hangi amaçlarla bir araya geldikleri analiz edilmeye çalışılacaktır. Buradaki amaç katılımcıların diğer insanlarla etkileşime açık olup olmadıklarını analiz etmeye çalışmaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel anlamda komşuluk ilişkilerinin yüzeysel olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Komşularının birçoğunun Konyalı olduğunu belirten katılımcılar söz konusu ilişkilerinin neden sınırlı olduğuna benzer ifadeler kullandıkları gibi, duruma farklı açılardan da yaklaşmışlardır.

Yaşlı 1, erkeklerin iş dolayısıyla birbirlerini pek görmediğini, kendilerinden ziyade kadınların daha çok birbirleriyle diyaloglarının olduğunu belirtmektedir. Ayrıca katılımcı komşulara karşı mesafeli olduğunu, taziye gibi mecburi durumlar olmadığı sürece, komşuları pek ziyaret etmediğini belirtmektedir. Bu anlamda komşularla herhangi bir problem yaşamadığını ancak komşuluk ilişkilerinin de çok sıkı olmadığını belirten katılımcı, şehir hayatında komşuluk ilişkilerinin yüzeysel olduğuna vurgu yapmaktadır.

“Buradaki komşularla merhaba merhaba. Herkes sabah olur işe gider akşam gelir. İnsan birbirini pek görmez. Kadınlar birbirini görürler. Diyalogları vardır kadınların, erkeklerin diyalogları yoktur. Komşular çoğunlukla Konyalı bi iki tane Kürt var. Ben mesafeli biriyim öyle evlerine falan hani ölüm olmazsa gitmem. Başka da bi şey yok. Muhabbet de çok yok, anlaşmazlık da yok. E şehir hayatı böyledir. Komşuluk yok ki...” (Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Yaşlı 2, ilk zamanlar, komşuların kendilerine karşı, Kürt olmalarından dolayı ön yargılı olduğunu fakat zamanla kendilerini daha yakından tanımlarıyla söz konusu ön yargının ortadan kalktığını ve komşuların kendilerinden memnun olduğunu belirtmektedir. Komşuluk ilişkilerinin iyi olduğunu belirten katılımcı, torununun sağlık problemlerinden dolayı eskisi gibi komşularla görüşemediğini ifade etmektedir.

“Biz iyi olduğumuz zaman komşularda iyi oluyorlar. Hepsi Türktür. Kadınhanı’nda da lojmanda oturuyordum. Ordakiler de hepsi Türktü. Beni başta sevmiyorlardı. Bizim kimseyle alışverişimiz olmadığı için, kimseye hakaretimiz olmadığı için, zaman ilerledikçe bizi sevmeye başladılar. Burası da öyle. İlk başta buraya geldik istemiyorlardı. Sonra kendileri söylediler bunu bize. İşte bir Kürt geliyor diye, napacağız diye. Daha sonra bize alıştıkları için seviyorlar, iyi ki siz buraya gelmişsiniz, iyi ki bizim komşumuzsunuz. Onlar zann ediyorlar Kürtler ne biçimdir. İnsanı yiyorlar, kesiyorlar. Eskiden görüşürdük. Şimdi torunum kanser diye mikrop kapmasın diye eskisi gibi görüşemiyoruz. Merhaba merhaba geçip gidiyoruz. Bazıları var yüzüne bakıyor, hiç selam vermiyor.” (Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı 3, Yaşlı 2'nin ifadelerine ek olarak komşulara gitme konusunda kendisinin ve eşinin çekindiklerinden dolayı komşulara gidip gelmediklerini belirtmektedir. Eşinin çekimser tavrının bir nedeni Türkçeyi tam olarak bilmemesidir. Bu anlamda katılımcının ve eşinin çekimser duruşu komşularla olan ilişkilerini sınırlayan bir durum olmaktadır.

“Bizim komşular ekseriyetle Konyalı. Bizim komşulardan Kürt yok. Eski kaldığım evi aldığım da, ya bi Kürt almış bu evi, bilmem kaç çocuğu var. Niye bu adama satmışlar demişler. Başımız belaya girecek demişler. Ondan sonra bi iki sene geçmiş, o konuşanlar gitmiş emlakçıya, onlar bizim sandığımız gibi değil demişler. Çok iyi insanlar demişler. E buraya geldik valla bize gelmiyorlar, biz de gitmiyoruz. İlk taşındığımızda Allah var gelmişler eve ama bizim hanımlar, ben gitmiyoruz. Çekiniyoruz. E hanım da tam Türkçeyi bilmiyor. Diyor ben gidip ne konuşacam. Çekiniyor.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Konya'ya geldiği ilk zamanlar komşuları rahatsız etmemek adına oldukça temkinli ve mesafeli davrandıklarını belirten Yaşlı 4, komşuluk ilişkilerinin şuanda iyi olduğunu belirtmektedir.

“İlk buraya geldik, çok gitmedik komşulara. Çocuklar küçüktü. Dedik komşular rahatsız olmasın...Şimdi çocuklar büyümüş hanım biraz gidiyor komşulara. Çay içiyorlar, yemek yapıyorlar, yiyorlar. Dışarda görüyoruz, selamünaleyküm, aleykümselâm. Bi sorun yoktur. Bizi düğüne çağırıyorlar, gidiyoruz.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılar, bir katılımcı dışında, komşuluk ilişkilerinin iyi olduğunu, birbirlerine gidip geldiklerini, komşuluk ilişkilerinden memnuniyetlerini belirtmektedirler. Fakat Yaşlı 3, torununun sağlık problemlerinden dolayı komşularıyla eskisi gibi görüşemediğini belirtmektedir.

“Valla bazı ara sıra. Kaç kişinin evlerini bilmiyorum. Nerelidir bilmiyorum. Hema aşağıdaki geliyor bize ben gidiyorum oraya... Karşıdaki Cihanbeyli çok iyi. Kürt. Çok iyi. Devamlı çağırıyor, gel diyor, çay yapıyor, otur diyor. Hema diğerlerine gitmiyorum. Obirida eşi Bursa'dandır. Ama çok iyi biza çok sever. Biz de çok severiz. O Türktür. Mesela Kurban ney geliyor, et

veriyor bize. Cana yakın, devamlı yaz geliyor aşağı iniyor. Çay yapıyor, çağırıyor. Gel çay iç, çay yaptım diyor.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

“Komşularım çok iyi. Torunum kanser oldu diye gitmedik son yıllarda. Kimseyle görüşmedik. Kimseyi de eve almadık çocuk mikrop kapmasın diye...Eskiden onlar bize gelirdi ben onlara giderdim...Dört buçuk senedir pek görüşemiyoruz...”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı 1 diğer katılımcılardan farklı olarak komşuluk ilişkilerinin olmadığını belirtmektedir. Katılımcının ifadelerinden komşularından rahatsız olduğu anlaşılmaktadır. Komşuluk ilişkilerinde randevu sistemine benzer bir ilişkinin olduğunu, bu durumun kendi kültürlerinde olmadığını belirten katılımcı ayrıca komşuların akrabalık ilişkilerinin de zayıf olduğuna değinmektedir. Komşularının soğuk insanlar olduğunu ve rahat bir yaşam sürdüğünü belirten katılımcı, kendisinin ise aile üyelerinden sorumlu olmasından dolayı komşulara gitmeyi bir anlamda gerekli görmediği anlaşılmaktadır.

“Biz gidip gelmiyoruz. Onlar da gelmiyor. Onlar birbirlerine gidip geliyorlar da bize gelmiyolar. Ya onlar da şey var, gitmeden önce haber veriyorsun, diyosun sen müsait misin, biz de öyle şey yoktur. Öyle şey mi olur? Onlar bizim gibi bağlı değil yani. Biz taa dedemizin dedesini biliyoruz, onlar hiç babasının kardeşini bilmez. Çok soğuk onlar. Biz onların gibi değil. Onların işi gücü yok. benim kaynana var kayınpeder var, çocuklar var. Onları bırakıp nasıl gezeceğim.” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılar komşularla daha fazla etkileşim içerisindedirler. Sebepler farklı olmakla beraber erkek katılımcılarda, komşulara karşı mesafeli bir tutum söz konusudur. Söz konusu mesafeli tutumun ortaya çıkması hem bir tercih meselesi olmakta hem de iş dolayısıyla erkeklerin, günün önemli bir kısmını ev dışında geçirmeleri, bu durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Buna karşılık ev hanımı olan kadın katılımcılar, günün birçok saatini evde geçirmektedirler. Bu durum katılımcılarla komşuları etkileşime daha açık hale getirmektedir.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak komşularıyla yüzeysel bir ilişkilerinin olduğunu ve komşularının genel olarak Türklere

oluşturduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların komşuluk ilişkileri üzerine ifadeleri benzerlik göstermekle beraber birbirinden farklı noktalara değindikleri ifadeler de bulunmaktadır. Bu anlamda katılımcıların ifadelerini tek tek ele almak daha yararlı olacaktır.

Evli 1 komşuların ilk zamanlar kendilerine karşı mesafeli olduklarını fakat zamanla birbirlerine alıştıklarını belirtmektedir. Katılımcı kentteki ilişkiler üzerine mesafeli olmak gerektiğini düşünmektedir. Bu anlamda komşularla ilişkileri ayaküstü muhabbetlerden ibaret olmaktadır. Köy ve kentteki komşuluk ilişkilerini karşılaştıran katılımcı, kentteki ilişkilerin köydeki ilişkilere nazaran daha resmi olduğunu belirtmektedir.

“...İlk zamanlar biraz soğuklardı sonra yavaş yavaş alışıyoruz birbirimize. Ama şehirde insanlarla aranda bir mesafe olması lazım. Öyle yüz göz olmak iyi değil. İki günde bir, üç günde bir, koridorda, dışarıda merhaba, merhaba, işler nasıl gibisinden biraz sohbet ediyoruz. Ya zaten şehirdeki komşuluk böyledir, meraba merba, başka nasıl olacak. Öyle köydeki gibi yok. Adam akşam evine yorgun geliyor, niye rahatsız edeyim. Köyde olsa rahatça kapısını çalarsın ama burda yok. Bir iki tanesi hariç hepsi Türk.” (Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Komşularıyla herhangi bir iletişiminin olmadığını belirten Evli 2 ise, komşularının yakın çevresinin Konya’da olması nedeniyle birbirlerine gidip gelme ihtiyacını gütmediklerini, yaşadıkları yerde herkesin birbirinden bir haber olduğunu belirtmektedir. Ayrıca eşinin de ev işleri ve çocuklar dolayısıyla komşulara gereksinim duymadığını ifade etmektedir. Dolayısıyla komşularla olan ilişkiler bir gereklilik olarak görülmemektedir.

“Komşularla herhangi bir ilişkimiz yok. Mesela karşı komşumuz var. Tanıdıkları Konya’da olduğu için kimseye ihtiyaç duymuyor. Diğer komşular da öyle. Gidip gelmeyiz. Herkes kendi halinde. Herkes birbirinden bihaber yaşıyor. Hanım da çocuklarla, evle falan uğraştığından pek komşulara gereksinim duymuyor.” (Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Katılımcılardan Evli 3 ise komşuluk ilişkilerini çok iyi olarak değerlendirmektedir. Komşularla herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını, karşılıklı ev ziyaretlerinin olmadığını fakat camide vs. karşılaştıkları zaman hal hatır sorduklarını

belirtmektedir. Katılımcı komşuluk ilişkilerinin yüzeysel olmasını Kürt olmalarına bağlamaktadır. Bu anlamda kemikleşen bir önyargıdan bahsetmektedir. Katılımcı Kürt olmalarından dolayı ne kadar iyilik yaparsak yapalım, Kürt olmamızdan dolayı bize olan önyargı ortadan kalkmayacaktır düşüncesine sahiptir. Öte yandan katılımcı “*Biz doğu onlar batı*” ifadesini kullanmaktadır. Bu anlamda Türklerin adetleriyle, kendi adetlerinin farklı olduğunu, her iki tarafında söz konusu adetler hakkında bir bilgisinin olmadığını belirtmektedir. Dolayısıyla Türkler, katılımcının ifadesiyle bir yabancı, bir öteki konumundadır. Son olarak katılımcı dil farklılığından dolayı iletişim kurabilme konusunda yetersiz olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcının kente uyum sağlayıp sağlamadığını anlama noktasında komşuluk ilişkileri üzerine ifadeleri oldukça açıklayıcı niteliktedir. Katılımcı için Kürt-Türk, biz-onlar ayrımı söz konusudur. Komşularla herhangi bir problem yaşamamakta fakat etkileşime kapalı bir yaşam sürdürmektedir. Gerçekliği tartışılmakla beraber komşuların söz konusu Kürtlere olan ön yargısı ve mesafeli duruşu, katılımcının da Türklere olan bakış açısı, komşularla olan mesafeyi derinleştiren bir durum olmaktadır.

“Çok iyi. Herhangi bi sıkıntı yaşamadık. Yani merhabamız çok. Bazen biz camiye gidiyoruz. Selam veriyoruz. Konuşuyoruz, nasılsın filan ama biz çok onların evine gitmiyoruz. Valla onlar da gelmiyor, biz de gitmiyoruz. Birbirimize alışmadık. Biraz dil olmayınca ne konuşacaz. Onlar ayrı biz ayrı insanlarız. Biz doğu onlar batı. Onların adetleriniz bilmiyoruz. Onlar da bilmiyor bizimkini. Onlar belki gelse biz de gideriz. Yani mesela Allah korusun mesela biz aslımızı inkâr etsek bile onlar yine bize Kürt gözüyle bakacaklar. Biz onlara ne kadar yardım da etsek, işini de görsek onlar için gene Kürdüz.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Konya’ya geldiğinden beri birkaç ev değişikliği yapan Evli 4, şuanda yaşadığı eve daha yeni taşındıklarını, bu yüzden de herhangi bir komşuluk ilişkilerinin henüz oluşmadığını belirtmektedir. Konya’da yaşadıkları ilk evde, komşuluk ilişkilerinin çok iyi olduğunu fakat yaşadıkları diğer evlerde söz konusu ilişkileri bir daha göremediğini, aksine komşularının son derece kayıtsız olduklarını belirtmektedir.

“Komşularımız, yukardaki Muşlu, aşağıdaki (gülerek) Konya’nın kürdü. Bi hoş geldin, hayırlı olsun demişler hanıma. Zaten 15–20 gündür bu evdeyiz.

Valla yalan yok, ilk kaldığımız evdeki komşuları çok arıyorum. Valla içlerinde Konyalı da vardı, Kürt de vardı. Onlar bize gelirdi, biz onlara giderdik. Onlar çok iyi insanlardı. Ara ara da konuşurum nasılsın, iyi misin diye. Ben komşuluğu ilk sene gördüm. Ondan sonra da görmedim... Ama son iki değiştirdiğim yerde hiç aramıyorum. Yani benim babam rahmetli oldu, başınız saolsun demediler. Ameliyat oldum, adam beni görüyor, geçmiş olsun demiyor. Burada sabah karşılaşıyosun adam selam vermiyor. Ya ölsem niye öldü de demezler (gülerek)..."(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Son katılımcı Evli 5 ise komşularının genelini Konyalı ve iyi insanlar olduğunu fakat görüştükleri kişilerin sınırlı olduğunu belirtmektedir. Uzun süreli bir çalışma saatinin olması nedeniyle eve yorgun döndüğünü, ailesine dahi sınırlı sürede vakit ayırabildiğini belirtmektedir. Bu anlamda komşuluk ziyaretleri bayram gibi özel günlerle sınırlı olmaktadır.

"Komşularımızın yüzde sekseni Konya'nın ilçelerinden. Genellikle hepsi iyiler. Çok olmamakla beraber illa ki selamlaştığımız, hatır gönül sorduğumuz, nazımızın geçtiği nadir insanlar da var. Ya biz on iki on üç saat çalışıyoruz. Zaten eve geldiğimizde yorgun oluyoruz. Ailemize zor vakit ayırıyoruz ama mesela bayramlarda seyranlarda illaki evine gidip çayını kahvesini içtiğimiz bi kaç kişi var..." (Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise genel itibarıyla komşularla karşılıklı ev ziyaretlerinin çok sık olmadığını belirtmişlerdir. Komşulara olan mesafeli tutum, komşuların mesafeli tutumu, etnik kökene bağlı bir yakınlığın hissedilememesi ve akraba ziyaretleri gibi nedenler söz konusu ilişkilerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır.

Katılımcılardan Evli 1 komşularla ilişkilerinin memleketteki kadar olmasa da iyi olduğunu fakat sık sık görüşemediklerini belirtmektedir. Birçoğu Konyalı olan komşuları daha çok kendi akrabalarıyla görüştüğü için binadaki komşularla görüşmeye vakitlerinin kalmadığını belirten katılımcı, yan komşusunun evinin anahtarını kendilerine emanet bırakacak kadar güvendiklerini belirtmektedir. Şunu da belirtmek gerekir, komşularla en fazla etkileşimde bulunan tek katılımcı Evli 1'dir.

“Memleketteki gibi çok samimi olmasalar da, çok girip çıkmasalar da iyidir yani. Hepimiz birbirimizi tanıyoruz. Çoğu Konyalı, bi iki tane Kürt var. Oturmalarımız olur, çağırırlar. Kuran okuruz evlerimizde. Çok sık değil ama. Niye, çünkü çoğu Konyalı olunca daha çok akrabaları var burda. Nerdeyse bütün akrabaları burda. Birbirlerine gidip gelmekten komşulara vakit kalmıyor ki. Sürekli ya onlar akrabalarında ya da akrabaları onlara gelir... Mesela yan komşum bize çok güvenir, bi yere gittiği zaman anahtarı bize bırakır.” (Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Dini sohbetler yapmak amacıyla her hafta bir komşunun evinde toplandıklarını ve bütün komşularını çok sevdiğini belirten Evli 2, komşularla sıkıntı yaşamamak adına mesafeli bir tutum sergilediğini, bu yüzden komşularıyla dini sohbetler dışında görüşmediğini belirtmektedir. Bu anlamda komşularıyla yüzeysel bir ilişki kurmayı, katılımcının bizzat kendisi istemektedir.

“...Hemen hemen haftada bir muhakkak görüşüyoruz. Ev ev dolaşıyoruz. Her hafta birimizin evinde toplanıyoruz. Dini sohbetler yapıyoruz. Onun dışındaki günler öyle çok görüşmüyorum, öyle gir çıkımız yok ama çok seviyorum. Çok samimi olmadığın müddetçe bence bir insan sıkıntı yaşamaz. Özellikle bu mesafeyi korumaya çalışıyorum. Görüşsem belki her gün görüşecekler benle.” (Evli 2, Van, 27, Lisans)

Evli 1 ise komşularıyla herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarını fakat ilişkilerinin ayaküstü sohbetlerle sınırlı olduğunu belirtmektedir. Memleketten gelen akrabaların sürekli oluşu, komşuların katılımcının evine gitme konusunda çekimser davranmalarına neden olmaktadır. Öte yandan katılımcı, Türklerin evinde rahat hareket edemeyeceğini, buna karşılık bir Kürdün evinde daha rahat olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda komşulara gitme konusunda çekimser davranmaktadır. Dolayısıyla hem komşuların hem de katılımcının farklı sebeplerden dolayı çekimser davranmaları ilişkilerinin yüzeysel olmasına neden olmaktadır.

“Allah’a şükür bizim onlardan bi sıkıntımız yok, onların bizden yok... Yani şöyle diyim evlere gidip gelme çok az ama hanı nasıl olur sokakta, dışarıda karşılaşırsınız, hal hatır sorarsınız...Bizim gurbetçiler bize çok gelir. Kalırlar. Komşular sürekli evimizde misafir olduğunu gördükleri için ne zaman müsait oluruz falan çekiniyorlar bize gelmeye... Ya bi de bi Türkün evine gitsek bile

bi Kürdün yanındaki gibi rahat edemeyiz. Bi çayı içerken bile çekiniriz veya çocuklar yaramazlık yapacak diye tedirgin oluruz. Ama akrabalara gittiğimizde öyle tabi aşırı değil ama çok daha rahatız. Bizden biri sonuçta. Bak sen geldin buraya, ilk defa ama ben senden çekinmiyorum.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Komşularının genelinin Konyalı olduğunu belirten Evli 4 ise komşularıyla görüşüğünü fakat bazı zamanlar komşularının beraber toplandıkları zaman kendilerini davet etmediklerini belirtmektedir. Daha çok akrabalarıyla görüşen katılımcı, komşularla herhangi bir sıkıntı yaşamamaktadır.

“Komşularımızın geneli hepsi hatta Konyalı. Ya görüşürüz ama şöyle bi şey var bazen toplanırlar çağırmazlar. Arada çaya falan gelirler. Yazın olur genelde ama çok sık değil. Biz genelde akrabalarla görüşürüz. Onlara gideriz. Sıkıntı yaşamıyoruz. Bi kavgamız falan olmaz.”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Evli 6 ise kaldığı binada kimsenin birbirini tanımadığını düşünmektedir. Kendisinin de komşular hakkında bir bilgisinin olmadığını, herhangi bir ilişkinin de olmadığını belirterek karşı komşusunun kayıtsızlığını belirten ifadelerde bulunmaktadır.

“Bu apartmanda genel itibariyle kimse kimseyi tanımıyor herhalde. Karşı komşum beni gördüğünde bir merhaba bile demiyor. Yüzüne bakıyor, sana bakıyor ama hiçbir şey söylemiyor. Hiçbir ilişkim yok o yüzden. Ne hoşgeldine geldiler ne de ben gitmiyorum. Hiçbirinin nereli olduğundan haberim yok.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcıların komşuluk ilişkileri yüzeysel bir durum arz etmektedir. Bizzat katılımcılardan kaynaklanan mesafeli tutum, bizzat komşuların daha çok kendi akrabalarıyla görüşmek istemeleri ve katılımcılarla görüşme noktasında kayıtsız davranmaları söz konusu ilişkilerin yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Öte yandan erkek katılımcıların komşularla ilişkileri daha çok ayaküstü muhabbetlerden ibaret olmaktadır. Son olarak ise katılımcıların ifadelerinde komşularıyla herhangi bir sıkıntı yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Komşuluk ilişkilerinin belli bir mesafeden sürdürülmesi söz konusu sıkıntıların yaşanmamasında bir sebep olabilir.

Bekâr Kategorisi/Erkek

Bekâr kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak komşularla ilişkilerinin iyi olduğunu belirtmişlerdir fakat bir katılımcının komşuları çoğunlukla akrabalarından oluşmaktadır. Bir katılımcı ise yurttan kaldığından dolayı komşuluk ilişkileri üzerine herhangi bir şey söylememiştir.

Katılımcılardan Bekâr 1, komşuluk ilişkilerinin iyi olduğunu fakat kendisinin çalıştığından dolayı ancak akşamları evde olabildiğini, bu yüzden de komşularla annesinin daha çok görüştüğünü belirtmektedir. Katılımcı ayrıca komşularla hiçbir problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Bekâr 3 ise samimi olup, görüştükleri komşuları olduğu gibi hiçbir şekilde konuşmadıkları komşularının da olduğunu belirtmektedir.

“Komşularla ilişkimiz güzel yani. Komşularımız Konyalı var, doğulu olan var, karışık yani. Annem daha çok komşularla konuşur. Hani biz çalışıyoruz, dışarıdayız...Toplanıyolar hani gün falan yapıyorlar...Hiç problem yaşamadık yani.”(Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

“Komşularla aramız tuz, sarımsak, biber alabilecek kadar iyi olanlarımız da var birbirimizden bi selamı bile esirgediğimiz insanlar da var. İyi olduğumuz komşular Konyalı. Bi Erzurumlu var. Geneli Konyalı. Gidip çaylarını içeriz, onlar bizim çayımızı içer. Birbirimize yemek ikram ettiğimiz de olur. Oturup muhabbet ettiğimiz de olur. Komşularla aramızda çok şükür herhangi bi sıkıntımız yok.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Daha önceki ifadelerinde asker-şehit olaylarında komşuların, kapılarını çalıp, hakaret ettiklerini ifade eden Bekâr 4, söz konusu zamanlarda komşuluk ilişkilerinin pekiyi olmadığını, zamanla komşuların kendilerini tanımalarından sonra, komşuluk ilişkilerinin daha iyiye gittiğini belirtmektedir. Şuanda ise karşılıklı ev ziyaretlerinin olmadığını, mahallede karşılaştıkları zaman ayaküstü muhabbetlerinin olduğunu ayrıca komşuların kendilerini düğün gibi özel günlerde davet ettiklerini belirtmektedir. Bu anlamda problemsiz fakat sınırlı bir komşuluk ilişkisinden bahsetmek mümkündür.

“Komşularımızın hepsi Türk. Bi evimizin karşısı amcamın evi. İlk zamanlar hani dedim ya asker, şehit olaylarından dolayı arada soğukluk vardı. Şuanda bi sıkıntımız yok. bizim nasıl insanlar olduğumuz, kendi işimize baktığımızı

gördüler. Ama şimdi hani gidip gelme yok ama mahallede denk geldiğinde selamlaşma falan olur. Hal hatır sorma olur. Dünleri falan olur bizi de davet ederler.”(Bekâr 4, Batman, 28, Lise)

Komşularının birçoğunun Kürt ve akraba olduğunu belirten Bekâr 6 ise kendisinin akrabalarına daha çok gittiğini fakat annesinin komşularla daha çok görüştüğünü belirtmektedir. Katılımcı ayrıca akrabalık ilişkilerin olukça sağlam olduğuna da vurgu yapmaktadır.

“Bizim komşularımızın çoğu Kürt. Yan komşularımızla aramız iyi ama çoğu da akrabamız aslında. Ben komşu akrabalarım giderim, annem mesela birçoğunun evine gider. Bi yan komşu Ağrılı, diğerleri hemen hemen komşumuz yani. Bize gelirler. Annemgil de gider. Bizim akrabalık ilişkilerimiz çok sağlamdır.”(Bekâr 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Daha önceki ifadelerinde Konyalıların öğrencilerden memnun olmadığını belirten Bekâr 2 söz konusu durumun komşuluk ilişkilerinde de olduğunu belirtmektedir. Ramazan aylarında dahi hiçbir komşusunun kendisini iftara çağırmadığını belirten katılımcı, bu durumu Konyalıların öğrencileri sevmemesine bağlamaktadır. Şuanda kaldığı evde de karşı komşusuyla ihtiyaç olduğu zamanlarda birbirlerinin kapılarını çaldığını fakat komşuluk ilişkilerinin bu durumdan öteye gitmediğini, dolayısıyla da herhangi bir problem yaşamadığını belirtmektedir.

“Konyalılar çoğu zaman olmasa da pek az öğrenciye bazen işte yemek yapip getirebiliyorlar. Bunun en önemli şeyi Ramazanda iftara çağırma meselesini Konya’da maalesef pek denk gelmedim. Hiç denk gelmedim hatta. Bu anlamda komşuluk ilişkilerimiz daha önce de söylediğim gibi Konyalılar öğrencileri sevmiyor iddiam bu yönde de baskın. Bu yeni evimde de karşı komşum bazen onun ihtiyacı olduğu zaman, bazen benim kapımızı çalabiliyoruz o kadar. Birbirimize gidip gelmek yok. Dolayısıyla herhangi bir problem de yaşamıyoruz.”(Bekâr 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Bekâr Kategorisi/Kadın

Bekâr kategorisinde yer alan kadın katılımcılar, biri dışında (yurtta kalıyor), ailesiyle beraber yaşamaktadır. Diğer katılımcılar ise bir katılımcı dışında komşuluk ilişkilerinin yüzeysel olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Katılımcılardan Bekâr 2, komşularının Konyalı olduğunu, annesinin komşularla iyi anlaştığını fakat çok fazla görüşmediklerini belirtmektedir. Katılımcı komşuluk ilişkilerinde kendisiyle beraber komşuların da birbirlerine karşı kayıtsız olduğunu, herkesin kendi işiyle meşgul olduğunu bu yüzden de birbirleriyle görüşmek istemediklerini düşünmektedir.Öte yandan annesinin yaşlandığından dolayı sürekli evde olduğunu belirtmektedir.

“Bizim komşular Konyalı. Benim annem güzel anlaşır komşularıyla ama birbirimize çok gidip gelmiyoruz. Herkes kendi yaşında kavruluyo, kimse kimseye yük olmak istemiyo bence. Bi de merak etmiyoruz herhalde komşularımız napıyo, ne ediyo diye. Yani ben öyle düşündüğüm için komşulara gitmiyorum. Annem de yaşlandığı için evde oturuyo. Çok gezmiyo.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Dışarısı ile bağlantısının oldukça sınırlı olduğunu, komşularla pek fazla konuşmadığını belirten Bekâr 3 ise komşularla ilişkisinin, yolda karşılaştığı zaman *“nasılsınız, iyi misiniz”* şeklinde kısa ve ayaküstü muhabbetlerden ibaret olduğunu belirtmektedir.

“Dışarı nerdeyse hiç çıkmıyorum. Çıkarsam bi bahçeye çıkıyorum. Komşularla pek konuşmuyorum. Yo üstünde gördüğümde selam veriyorum, nasılsınız, iyi misiniz, öyle.”(Bekâr 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Katılımcılardan Bekâr 5 ise önceki kaldıkları mahallede komşularıyla ilişkilerinin iyi olduğunu, devamlı evlerine gidip, kendilerine yardım ettiğini fakat şimdiki kaldıkları mahallede birkaç kişi dışında kimseyi tanımadığını ve birbirlerine gidip gelme durumlarının olmadığını belirtmektedir. Bu anlamda komşularla ilişkisinin selamlaşmadan ibaret olduğunu vurgulamaktadır.

“Valla denk geldiğinde selam veriyom. Selam aleyküm, aleyküm selam o. Eski mahallemizde çok giderdim komşulara. Hatta komşumuzun işlerini yapardım. Kızı Hollanda'daydı. Üzüm bağını falan keserdim. Evine yardımcı olurdum. Ya o zaman komşuluk bağları çok iyiydi. Buradaki komşular çok tuhaf. Bi karşı komşumuzu tanıyorum. Bi de yanımdakini herhalde. Yani hiç birbirimize gidip gelem şeyleri yok.”(Bekâr 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Katılımcılar sadece Bekâr 4 komşularla ilişkilerinin tam manasıyla iyi olduğunu belirten ifadelerde bulunmuştur. İki komşuyla ilişkilerinin oldukça iyi

olduğunu, birbirlerine gidip geldiklerini belirten katılımcı bu durumu kendilerinin sıcakkanlı ve iyi niyetli insanlar olmalarına ve komşulara karşı yardımsever olmalarına bağlamaktadır.

“Komşularla aramız iyi. Daha ikindi çayında yan komşudaydık. Mesela öğlenleri beraber kısır yaparız. Ya bizim bahçede yeriz, ya onların bahçesinde yeriz. Mesela kızıyla ben yıllarca arkadaşız. Bi yerlere birlikte gideriz. birbirimize danışırız. Mesela paraya ihtiyacım olsa gidip borç alabiliyorum. Konyalı bu insanlar. Asla problem yaşamadık. İki komşuyla aramız böyle çok iyi. Biz çok sıcakkanlı insanlar olduğumuz için, annem de çok iyi niyetli bi insandır. Bi de bi şeye ihtiyacı olduklarında yardımlarına koştuğumuz için bize güvenirler. Babam mesela onların bahçesine gider, ağaçlarına aşı yapar.”(Bekâr 4, Mardin, 24, Lisans)

Sonuç olarak bekâr kategorisinde yer alan erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre komşuluk ilişkilerinin daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Fakat bekâr kategorisinde komşularıyla birbirlerine gidip gelen katılımcıların sayısı sınırlıdır. Katılımcılarda ortak olan bir nokta komşularla yapılan ayaküstü sohbetlerdir. Dolayısıyla da komşuluk ilişkilerinde yüzeyselliğe vurgu yapılmaktadır. Ortak olan diğer bir nokta ise ifadelerde anneye yapılan vurgudur. Komşuluk ilişkileri değerlendirilirken anneye atıf yapılmaktadır. Bu anlamda komşuluk ilişkileri kendilerinden ziyade anneleriyle ilişkilendirilmektedir.

Üç Kategori Arasında Komşuluk İlişkileri Bağlamında Genel Bir Değerlendirme

Üç kategoride yer alan göçmenlerin ifadelerinden komşularla iletişimlerinin sınırlı düzeyde olduğu anlaşılmaktadır. Göçmenler arasında bu konuda genel bir kayıtsızlık durumu söz konusudur. Bazı katılımcılar köyde komşuluk ilişkilerinin daha samimi olduğunu vurgulasalar da kendilerinin de kent hayatının akışına kaptırdıklarının farkında olmadıkları anlaşılmaktadır; çünkü komşularla iletişim kurma noktasında kendileri de pasif davranmaktadırlar. Göçmenler arasında evli kategorisinde yer alan kadın göçmenlerin kısmen de olsa diğer katılımcılara göre komşuluk ilişkilerinde daha aktif oldukları ortaya çıkmıştır. Söz konusu durumun, kadının evdeki konumuyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Evli kategorisindeki kadın göçmenlerin hepsi ev hanımı ve günlerinin birçok saatini evde geçirmektedir. Bu

anlamda komşularla iletişime daha açık bir haldedirler. Çünkü erkek katılımcılar çalıştıkları için günün önemli bir kısmını çalışarak geçirdiklerini, akşam eve geldiklerinde yorgun olduklarını belirtmektedirler. Dolayısıyla komşularla vakit geçirebilecek vakitleri olmamaktadır.

Göçmenler arasında komşuların kendilerine ilk zamanlar ön yargılı olduklarını fakat kendilerini tanıdıktan sonra ön yargılarının ortadan kalktığı belirten ifadeler bulunmaktadır. Bu durum, göçmenlerin komşuluk ilişkilerinin gelişmemesindeki bir neden olarak düşünülmektedir. Zira komşuların söz konusu tutumu göçmenlerin de komşulara karşı mesafeli bir tutum takınmalarına neden olmaktadır. Öte yandan göçmenlerden bir kısmı özellikle mesafeli bir tutum sergilediklerini belirtmektedir. Bir anlamda, oluşması muhtemel sıkıntıları bu şekilde engelleyebileceklerini düşünmektedirler. Son olarak bazı göçmenlerin kültürel ve dil farklılığından dolayı çekimser davranıp, komşulara gitmek istememektedirler. Söz konusu düşünce, komşularla olan mesafeyi açan bir sebep olabilmektedir. Sonuç olarak hem göçmenlerden hem de komşulardan kaynaklanan sebeplerden dolayı göçmenlerin komşuluk ilişkileri ayaküstü muhabbetlerden ibaret olmaktadır.

3.3.3. Memleket Ziyareti

Kırdan kente göç eden bireyin kırsal özelliklerinden arınıp, kentsel özellikler kazanması uzun bir zaman diliminden sonra gerçekleşmektedir. Söz konusu sürecin uzun veya kısa sürmesi bireyin etkileşimde bulunduğu kişilerin ne derece kentli olmalarıyla da ilgili bir durumdur. Bu anlamda göçmenlerin memleketlerindeki insanlarla ne sıklıkla görüştiklerini ortaya koymak, göçmenlerin kente uyum sağlayıp sağlamadıklarını analiz etmede yardımcı olacaktır. Çünkü Sencer'in de ifade ettiği gibi çeşitli görünüşler altında dolaylı ya da dolaysız bir biçimde, memleketle olan bağların korunması, kırsal düşünce ve değerlerin kent çevresinde belli ölçülerde yaşanmasını sağlamaktadır (Sencer, 1979: 276). Bu düşünce doğrultusunda bu bölümde, katılımcıların memleketle olan ilişkileri analiz edilecektir.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel itibarıyla çocuklar, aile üyeleri ve akrabaları görmek, cenaze ziyaretleri ve gelin almak amacıyla memlekete

gitmektedirler. Çocukları ve ağabeyleri memlekette olan Yaşlı 1, diğer katılımcılara göre memlekete daha sık gitmekte ve memleketinde daha fazla süre kalmaktadır. Bu anlamda birinci dereceden tanıdıkların varlığı memlekete gidiş geliş ve kalma süresini etkileyen bir durum olabilmektedir.

“Senede iki üç defa gider gelirim. Çocuklarım orda, ağabeylerim, akrabalarım orda. Ziyaretine giderim onların. Bazen üç ay, bazen dört ay bazen bi ay kalırım gittiğimde.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Ekonomik durumun elverişli olmaması da memlekete gidiş geliş sürecini etkileyen bir durum olmaktadır.

“Gidip geliyorum. Geçen gün gittim. Sürekli gitmiyorum...Ölü olursa, trafik kazası olursa. Akrabalar için. Keyfi olarak gidemiyoruz çünkü bütçe elverişli değil. Bir gidiş geliş 500 milyon bir kişi...Çok para gidiyor.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

“...Bi kere ordan gelin alamaya gittik.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 3 ise yukarıdaki ifadelere ek olarak maddi durumunun iyi olduğu zamanlar memleketteki tanıdıklarının kendisine karşı ilgili olduğunu fakat ekonomik bakımdan eskisi gibi olmadığından dolayı tanıdıkların kendisine karşı ilgisiz olduğunu belirtmekte, söz konusu nedenden ötürü memlekete eskisi gibi sık sık gitmediğini ifade etmektedir.

“Valla eskiden çok sık sık gidiyordum. Şimdi öyle bi cenaze filan olsa giderim ama keyif için gitmiyoruz. Valla kırıldım gibi biraz memlekete. Eskiden gittiğimde çok değer veriyorlardı, şimdi gitsem kimse hoş geldin demiyor. Eskiden param vardı kıymetimiz vardı, ama şimdi yok.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadınlar ise başsağlığı, aile üyeleri ve akraba ziyareti gibi nedenlerden dolayı memlekete gidip geldiklerini belirtmektedirler. Memlekete sık sık gidememe sebepleri olarak mesafenin uzak oluşuna ve gidiş geliş masraflarının fazla olmasına dikkat çekmektedirler.

“Valla pek sık gezmeye felan gitmiyorum. Bi başsağlığına gidiyorum o kadar. Valla geçen sene üç defa başsağlığına gittim. Maddi durum olsaydı her sene giderdim. Kız kardeşim, abim akrabalar var orda.”(Yaşlı 1, Mardin, 52)

“6 ay 7ay oldu gittim. Bir daha gitmedim. 9 yıldır buradayız, 5 defa gittim. İşte ölüsü oluyor, başka gezmeye gitmem ki. Hiç hiç gezmeye gitmem. Çok uzak, masraf gidiyor. Tek başınayım, zor.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

“Senede bir defa gidiyorum. Her Çocuklarımın yanına gidiyorum.”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak aile ve akraba ziyaretleri, başsağlığı gibi nedenlerden dolayı memlekete gidip geldiklerini fakat çok sık gidemediklerini belirtmektedirler. Ziyaret sıklığının fazla olmamasında ekonomik durumun elverişli olmaması etkili olmaktadır. Bu anlamda yaşlı kategorisinde yer alan kadın ve erkek katılımcılar arasında memlekete gitme nedeni ve sıklığı arasında belirgin bir fark olmadığını söylemek mümkündür.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak aile ve akraba ziyareti, başsağlığı, düğün, gezmek ve memleket özlemi gibi nedenlerden dolayı memlekete gidip geldiklerini fakat sık sık gidemediklerini belirtmektedirler. İş durumundan dolayı sürekli çalışmak zorunda olmaları ve ekonomik durumun elverişli olmaması, memlekete gidip gelme sıklığını etkileyen durumlar olabilmektedir.

“Her sene iki üç sefer gidiyoruz ama fazla kalmıyoruz yani. Bi de yazın biz çalışıyoruz, gitme şansımız azalıyor. Anamız babamız orda özlüyoruz onları ama işte. Ölü olursa da ne bilim önemli bi şey olursa gideriz. Ziyarete gideriz. Akrabamız orda.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“Arada bir gidip geliyoruz. Mesela düğünlerde gideriz, cenazelerde gideriz, o şekilde. Bazen gezmeye gideriz.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

“Gidip geliyoruz ama sık sık değil. Gerek ekonomik sıkıntılardan dolayı şimdi Adıyaman’a gitmek istersek nerden bakarsan bi 250–300 lira paran gidecek. Şimdi ben yılda bir veya iki yılda bir gidiyorum. Akrabalar var, biraz da annemin orayı özlemesi, gidiyoruz yani.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli 2 yukarıdaki ifadeler ek olarak memlekette bulunan akrabalar ve diğer insanlarla gönül bağının olmadığını, söz konusu insanların milliyetçi olduklarını, bundan dolayı da kendisini mecbur hissettiği için memlekete gittiğini belirtmektedir.

“Yani senede bir gidiyorum, özel bir durum olursa (cenaze, düğün gibi) iki defa. ...Ordaki insanlarla, akrabalarımın pek bir gönül bağım yok...Oradaki insanlarla barışık değilim. Orada faşizan bir ruh var. Kürtler de Türkler de Türkçüdür. İkisine de yaranamıyoruz.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise genel olarak yılda bir defa memlekete gitmektedirler. Katılımcıların memleketlerine gitmelerinde aileye ve memlekete olan özlem, akrabaların varlığı, tarla işleri, düğün ve cenaze gibi nedenler etkili olmaktadır.

“Çok az. 14 senedir buraya gelmişim. İki kere gitmişim memlekete. Birinde iki ay kaldım, birinde de üç dört gün kaldım...Yani memlekete gidişim o kadar. Anca bi düğün, bi cenaze olursa gidebilirim.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Yılda bir kere muhakkak giderim. Ailem orda. Çok fazla özliyorum...”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

“Önceden her sene gidip geliyodum. Ben yazın ekin biçmeye giderdim. Yardım etmek için gidiyordum. Bi ay falan kalıyodum. Geziyorduk da oralarda. Kızıma hamile kaldım. Kestim.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak aile ve akraba ziyaretleri, düğün ve cenaze durumları ve memleket özlemi gibi nedenlerden dolayı memlekete gidip gelmektedirler. Katılımcıların göç ettikleri yeri ziyaret sıklığı ortalama yılda bir defa olmaktadır. Kadınlar bu konuda herhangi bir neden belirtmemişlerdir fakat eş durumu ve aileye bağımlı olma gibi nedenler, memlekete gidip gelme sıklığını etkileyen faktörler olabilir. Erkek katılımcıların memlekete gidip gelme sıklığını etkileyen ortak nedenler ise iş durumu dolayısıyla çalışmak zorunda olmaları ve ekonomik durumun elverişli olmamasıdır.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bu kategoride yer alan erkek katılımcıların memlekete gitme sıklığı oldukça sınırlı bir düzeydedir. Ziyaret nedenleri ise genel olarak akraba ziyareti, memleket özlemi, gezmek, taziye ve düğün amaçlı olmaktadır. İş, eğitim ve ekonomik durum, ziyaret sıklığını etkileyen durumlar olabilmektedir. Öte yandan dört katılımcı ailesiyle birlikte Konya’da yaşamaktadır. Bu durum söz konusu katılımcıların

memlekete sık sık gitmemelerini etkileyen bir durum olabilir. Katılımcılardan Bekar 2'nin ailesi ise Yalova'da yaşamaktadır. Bu yüzden asıl memleketin olan Erzurum'a özlemini gidermek ve oraları gezmek amacıyla, iki yılda veya üç yılda bir gittiğini belirtmektedir. Dolayısıyla şu sonucu çıkarmak mümkündür; birincil dereceden tanıdıkların memlekette olmayışı, memlekete gidip gelme sıklığını etkileyen önemli bir faktör olabilmektedir.

“Tabi canım gidiyorum. İki sene de bir üç sene de bir gidiyorum. Köyümü özliyorum. ...Gezmeye gidiyorum...”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Valla özellikle yüksek lisanstan beri bir iki defa gittim. Lisanstayken senede bir defa giderdim yani. Memleket uzak olduğu için istediğin zaman gidemiyorsun.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

“Gidip gelmiyoruz. En son iki sene önce gittim. Babamgil de cenaze dolayısıyla gitmişlerdi. Şimdi memlekette yapabileceğimiz bi işimiz kalmadı. Taziye olur, düğün olur öyle gideriz. Hem maddiyatla da alakalı diye düşünüyorum. Biz gidersek tek kişi gitmeyiz. Üç dört kişi gideriz. Çok masraf olur.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisinde yer alan kadın katılımcıların ise memlekete gitme sıklığı oldukça sınırlı bir düzeydedir. Buna göre ailesiyle beraber yaşayan üç katılımcıdan ikisi düğün ve taziye dolayısıyla memlekete gittiklerini belirtmişlerdir. Diğer katılımcı ise ailesi müsaade etmediği için memlekete istediği halde gidemediğini belirtmektedir. Eğitim amacıyla Konya'ya gelen Bekar 1 ise hem ekonomik durumdan hem de mesafenin uzak olmasından dolayı memlekete yılda ancak bir defa gidebildiğini belirtmektedir.

“Yılda bir yani çok gitmiyorum. Hem imkanlardan dolayı hem yol uzak.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

“Gidip gelmiyorum...Hayatım boyunca da sadece bi kere gittim. Bi tane akrabamız ölmüştü. Ben de hiç köyümü görmemişim. Annem bi gel gör dedi. Beni de götürdüler.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

“Medreseye gittiğim için anca tatil zamanlarında Mardin'e gidebiliyorum. Buraya geldiğimden beri iki defa gittim. Birinde bi ay kaldım diğerinde bi hafta.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

“Göndermiyolar beni. Gitmeyi çok isterim de.”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Katılımcılardan Bekar 4 ise yukarıdaki ifadelere ek olarak farklı bir noktaya değinmektedir. Katılımcı memlekete gittiğinde, orada bulunan insanlara uyum sağlama noktasında sıkıntılar yaşadığından bahsetmektedir. Söz konusu durum, katılımcının yaşamının önemli bir kısmını (20+ yıl) Konya’da geçirmiş olmasıyla ilgili olabilir.

“Ben iki defa gittim Mardin’e...Ben sevmedim Mardin’i o kadar ya. İnsanlarına da fazla uyum sağlayamadım. Yani yapımız, konuşma tarzımız, yani ne biliyim gülüp eğlendiğimiz şeyler bile hemen hemen aynı değildi.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Sonuç olarak bekar kategorisindeki erkek ve kadın katılımcılar genel olarak düğün, nişan ve taziye gibi durumlardan dolayı memlekete gidip gelmektedirler. Ekonomik durum ve mesafenin uzak olması, memlekete gidip gelmeyi sınırlayan ortak nedenlerdendir. Öte yandan katılımcıların birçoğu ailesiyle beraber yaşamaktadır. Dolayısıyla ailenin varlığı memlekete olan bağı azaltan bir unsur olabilmektedir.

Memleket Ziyareti Konusunda Üç Kategori Arasında Genel Bir Değerlendirme

Öncelikle şunu belirtmek gerekmektedir; üç kategoride yer alan katılımcıların birçoğu ailesiyle beraber kente göç etmiştir. Bu anlamda söz konusu katılımcıları, memleketlerine bağlayan birincil derecede yakın insanların varlığı söz konusu değildir. Dolayısıyla göçmenler, ağırlıklı olarak taziye ve düğün gibi durumlardan dolayı memlekete daha sık gitmektedirler. Fakat memlekete gitme sıklığı yılda en fazla bir veya iki defa olabilmektedir. Bu anlamda sınırlı bir ziyaret sıklığından bahsetmek mümkündür. Üç kategoride yer alan katılımcıların memlekete sık sık gidememelerindeki bir başka sebep ise ekonomik durumun yerince elverişli olmamasıdır.

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar iş durumu dolayısıyla sürekli çalışmak zorunda olduklarını, bu yüzden de memlekete gitme imkânlarının pek fazla olmadığını belirtmişlerdir. Kadın katılımcılar ise bu konuda herhangi bir neden belirtmemişlerdir. Fakat bu kadınların hepsi ev hanımıdır. Dolayısıyla ekonomik

durumları bakımından eşlerine bağlı oldukları düşünülmektedir. Bu anlamda memlekete gitme sıklığını söz konusu duruma bağlamak mümkündür.

Son olarak memlekete gidip gelme konusunda bekar kategorisinde yer alan katılımcılar, yaşlı ve evli kategorisindekilere göre daha isteksiz durumdadırlar. Bu kategoride yer alan katılımcıların birçoğunun ailesiyle beraber kentte yaşıyor olması, söz konusu durumun ortaya çıkmasında etkili olabilir.

3.3.4. Aile İçerisinde Kullanılan Dil

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların aile üyeleriyle iletişimlerinde Kürtçe dilini kullanıp kullanmadıkları ve nedenleri analiz edilmeye çalışılacaktır. Buradaki amaç göçmenlerin kültürlerini ne derece muhafaza ettiklerini, kullandıkları dil bağlamında analiz etmeye çalışmaktır. Zira bir kültürün devamı ve kuşaktan kuşağa aktarılması, dil ile mümkündür. Dilini unutan kültürünü de unuttur düşüncesiyle katılımcılara aile içerisinde hangi dili (Kürtçe mi, Türkçe mi?) konuştukları sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılardan elde edilen veriler ışığında, kategoriler arasında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar ev içerisinde Kürtçe konuşmaktadırlar. Buna karşılık çocuklardan bazıları ve torunlarla -Kürtçe bilmedikleri için- Türkçe konuşulmaktadır. Katılımcılar Kürtçenin anadili olması ve kendilerini daha rahat ifade edebildikleri için Kürtçe konuştuklarını belirtmektedirler. Söz konusu ifadelere ek olarak Yaşlı 1 Türkçeyi 11 yaşından sonra, okulda dayak yiye yiye öğrendiğini belirtmektedir.

“Yüzde seksen Kürtçe konuşurum. Hanımla, gelinle, oğlumla Kürtçe konuşurum. Torunlarla Türkçe konuşurum. Kürtçe bilmedikleri için. Kürtçe bizim anadilimizdir. İnsan anadiliyle daha hızlı konuşur. Ben 11 yaşından sonra Türkçeyi öğrendim. Tek bir kelime Türkçe bilmezdim. Okulda dayak yiye yiye öğrendik.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

“Çocuklar Kürtçeyi az bir şey biliyorlar. Onun için onlarla Türkçe konuşuyorum. Hanımla Kürtçe konuşuyorum. Hastanenin içinde de olsa Kürtçe konuşuyorum. Bizim asıl dilimiz Kürtçedir. Öyle alışmışız.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

“Çocuklarla Türkçe, çünkü Kürtçe bilmiyor. Onun dışında Kürtçe”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Katılımcılardan Yaşlı 4 ise geliniyle Kürtçe konuştuğunu, çocuklarla da bazen Kürtçe bazen de Türkçe konuştuğunu belirtmektedir. Katılımcı için Türkçe dilini, diğer katılımcılara nazaran daha çok benimsediğini söyleyebilmek mümkündür. Çünkü çocukları Kürtçe bilmesine rağmen bazı zamanlar onlarla Türkçe konuşmayı tercih etmektedir.

“Ben Kürtçe de konuşuyorum Türkçe de. Hangisi ağzıma gelse onu konuşuyorum. Gelinle Kürtçe konuşuyorum. Mardin’den aldık gelini. Çocuklarla Türkçe konuşuyorum, bazı zaman Kürtçe.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcıların hepsi günlük hayatta Kürtçe konuşmaktadırlar. Fakat bazı katılımcılar çocuklarının Kürtçe bilmemesinden veya Kürtçeyi zor anlamasından dolayı, onlarla Türkçe konuştuklarını belirtmektedirler. Katılımcılar Kürtçeyi daha iyi bildiklerini, Kürtçe konuşmanın daha kolay olduğunu ve ana dili olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılarla görüşmelerde, sorulan sorulara Türkçe cevap verirken oldukça zorlandıkları gözlemlenmiştir. Öte yandan sorulara Türkçe cevap verirken istemsiz bir şekilde konuşmaya Kürtçe devam etmişlerdir. Bu anlamda Kürtçe konuşmak katılımcılar için bir anlamda alışkanlık haline gelen bir durumdur.

“Kürtçe konuşuyorum. Türkçeyi pek çeviremiyorum. Kürtçe daha kolay. Kaynanam, kayınpederim, çocuklarım, eşime, akrabalar, onlarla Kürtçe konuşuyorum...” (Yaşlı 1, Mardin, 52)

“Kürtçe konuşuyorum. benim anadilimdir. Dilim dönüyor Kürtçeye, iyi biliyorum...”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Kürtçe konuşurum. Ama Yusuf oğlum Kürtçe bilmiyor. Kürtçe konuşuyorum, anlamıyor. Ben de Türkçe söylüyorum... Bu fazla anlamıyor (diğer oğlu) Kürtçeyi. Hem Kürtçe hem Türkçe. Gelinle Kürtçe konuşurum. Kürtçe daha hoştur. Kürtçe konuşmak daha güzel. Kürtçemiz daha kolaydır...” (Yaşlı 3, Mardin, 65)

“Bacılarımla, ailemle, eşimle Kürtçe konuşuyorum, çocuklarım Kürtçeyi bilmiyor. Onlarla Türkçe konuşuyorum.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar aile içerisinde ağırlıklı olarak Kürtçe konuşmaktadırlar. Buna karşılık çocuklar ve torunlarla, Kürtçe bilmediklerinden dolayı, Türkçe konuşulmaktadır. Katılımcılar kendilerini Kürtçe konuşurken daha iyi ifade ettiklerini düşünmektedirler. Öte yandan yılların vermiş olduğu bir alışkanlık söz konusudur. Ana dili ifadesine sıkça başvurulsa bile Kürtçe konuşmalarının asıl sebebinin söz konusu nedenler olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla yaşlı kategorisindeki katılımcılar için, Kürtçe dili birincil öneme sahiptir.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar, bir katılımcı dışında, aile içerisinde Kürtçe konuştuklarını belirtmektedirler. Çocuklarla ve bazı aile üyeleriyle, Kürtçe bilmedikleri için, Türkçe konuşulmaktadır.

“Annemle, babamla, eşimle Kürtçe konuşuyorum. Çocuklarımla Türkçe konuşuyorum. Hiç Kürtçe bilmiyorlar.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

“Kürtçe konuşuyoruz. Mecbur olmasak mesela Türk filan olmasa Kürtçe konuşuyoruz. Çocuklara Kürtçe soru soruyoruz Türkçe cevap veriyor...”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli 4, Kürtçenin ana dili olduğunu ve unutulmaması gerektiğini düşünmektedir.

“Çoğu zaman Kürtçe konuşurum... Kardeşim mesela Kürtçe bilmiyor, onunla Türkçe konuşuyorum mecbur. Anadilimiz Kürtçe, unutmamak lazım.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 5, aile içerisinde Kürtçe konuştuklarını, Türkçeyi sonradan öğrendiklerini fakat geçmişte Kürtçe konuşmalarından dolayı birtakım problemler yaşadığı için dışarıda Türkçe konuşmaya dikkat ettiğini belirtmektedir.

“Annemle Kürtçe konuşuyorum. Türkçeyi biliyor ama. Biz ev ortamına geldiğimiz zaman genelde Kürtçe konuşuruz. Biz zaten Türkçeyi sonradan öğrendik, ikinci bi dil gibi. Ama dışarıda, bi toplumun içinde Türkçe konuşuruz. Zamanında dışarıda Kürtçe konuştuğumuzda problemler yaşadık, o yüzden gayret ediyoruz dışarıda Türkçe konuşmaya.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Kürtçeyi daha önceden bildiğini fakat şuanda sadece anlayabildiğini belirten Evli 2, aile üyeleriyle Türkçe konuştuğunu belirtmektedir.

“Unuttum Kürtçeyi (gülerek). Anlarım ama çok konuşamam. Öyle üst düzeyde değil. Babamla da Türkçe konuşurum. Evde kız kardeşlerimle veya babamla, erkek kardeşlerimle konuşurken bazen Kürtçe ve Türkçe kelimeler birbirine karışıyor ama genelde Türkçe konuşuyorum...”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli Kategorisinde yer alan kadın katılımcıların çoğu aile içerisinde Kürtçe konuştuklarını belirtmiştir. Türkçe konuşurken dilin Kürtçeye dönmesi, Kürtçeyi daha rahat konuştuklarını düşünmeleri ve aile üyelerinin Türkçeyi tam olarak bilmemeleri, katılımcıların Kürtçe konuşmayı tercih etme sebeplerindendir. Öte yandan bir katılımcı eşiyle Kürtçe konuştuğunu fakat bazı durumlarda kendisini anlamakta zorluk çektiği için Türkçe konuşmak zorunda olduğunu belirtmektedir. Son olarak Kürtçe bilmediklerinden dolayı çocuklarla Türkçe konuşulmaktadır.

“Kürtlerle Kürtçe...çocuklarla Türkçe, Kürtçe bilmedikleri için. Canım nasıl isterse. Kürtçe de konuşuyorum, Türkçe de. Kürtçe konuşmamın sebebi de anadilim olması. Zaten ben bir Türkçe konuşsam, devamı Kürtçe geliyor. Dil ister istemez kendisi dönüyor. Kürt olan biriyle farkında olmadan Kürtçe konuşuyorum...”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Evin içinde yüzde doksan Kürtçe. Çocuklarla arada bir Türkçe konuşuyoruz. Biz büyükler hep Kürtçe konuşuyoruz. Ya öğrenmişiz, daha rahat rahat konuşuyoruz...”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

“Evin içinde Kürtçe konuşuyoruz. Annemle,babamla, dayılarımla, akrabalarla Kürtçe konuşmak zorundayız. Türkçeyi tam anlamıyorlar...”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

“Hep karışık konuşuyorum. Hem Türkçe hem Kürtçe. Nasıl işimize gelirse. Nasıl diyim kendi dilimizde konuşuyoruz evde...Bazen de eşimle Kürtçe konuşuyorum, bu ne yaa çevir dilini diyor, Türkçe konuşuyoruz. Eşim benim kadar bilmiyor Kürtçeyi. Karışık yani. Kaynanamla Kürtçe konuşuyorum.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 2 ise kayınvalidesi dışında aile üyeleriyle Türkçe konuştuğunu belirtmektedir. Kızının Kürtçeyi bilmediğini ve bu duruma üzüldüğünü belirten katılımcı şayet kayınvalidesi Türkçe bilseydi, onunla da Türkçe konuşacağını belirtmektedir. Dolayısıyla katılımcıda Kürtçeden ziyade Türkçe dili daha baskın bir durumdadır. Öte yandan katılımcı söz konusu durumu asimile olmakla ilişkilendirmektedir.

“Türkçe konuşuyoruz. Kızım hemen hemen hiç Kürtçe bilmiyor. Bunun için de üzülmiyorum değilim. Hani onun da bilmesini istiyorum. Kayınvalidemle Kürtçe konuşuyorum. O da Türkçe bilmediği için. yoksa eltilerimle, görümcelerimle Türkçe konuşuyorum. Kayınvalidem Türkçe bilseydi belki onla da Türkçe konuşurdum. Belki de biz de yavaş yavaş asimile oluyoruz yani (gülerek).”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

On iki yıl Adana’da yaşayan Evli 6, çocukluk yıllarında Kürtlerin ikinci sınıf insan muamelesi gördüğünü, bu yüzden de dışarıda Kürtçe konuşması halinde dışlanacağını düşündüğünü belirtmiştir. Söz konusu sebeplerden dolayı anne ve babası istemesine rağmen sürekli Türkçe konuştuğunu belirtmektedir. Bu durumun şuanda olmadığını fakat yine de Türkçe konuştuğunu belirten katılımcı ancak kendisiyle Kürtçe konuşanlarla Kürtçe konuştuğunu belirtmektedir.

“Karşımdaki kişi benle Kürtçe konuştuğu zaman Kürtçe konuşuyorum. Onun dışında Türkçe konuşuyorum. Ben Türkçe bilmeyen insanlarla Kürtçe konuşuyorum daha doğrusu. Çünkü ben değdim gibi 12 yıl Adana’da yaşadım. Evde sadece annem ve babam Kürtçe konuşuyodu. Bizim de konuşmamızı istiyorlardı ama biz konuşmuyoduk. Sanki böyle Türklerin arasında Kürtçe konuşulunca ikinci sınıf insan gibi olursun diye düşünüyorsun. Gerçekten de o zamanlar için hani böyle Kürtler sanki ikinci sınıf insan gibiydi. Bu bir gerçek. Şuanda böyle bir şey hissetmiyorum ama o zamanlar gerçekten böyleydi. Çocuk olmama rağmen, ben Kürtçe konuştuğum zaman dışlanırım veya ne bileyim farklı şeyler olur ki Adana’da da böyle karışık bir şehirdir. Kürtleri falan da çok fazladır yani. Buna rağmen öyle. Yani çocuk olmama rağmen bende öyle bir algı vardı. Bu çocuğun sonradan öğrenebileceği bir şey değildi. Hani çevresinden etkilenir ya bir çocuk, bende ki de öyle bir şeydi. O yüzden ben hiç Kürtçe

konuşmuyordum. Anne babamla da. Onlar benle Kürtçe konuştuğu zaman ben onlara Türkçe cevap veriyorum. O yüzden açık ara farkla ben Türkçe konuşuyorum.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak aile içerisinde Kürtçe konuşmaktadırlar. Buna karşılık Kürtçe bilmeyen çocuklarla Türkçe konuşulmaktadır. Evli kategorisi için Kürtçe ilk öğrenilen dildir. Buna karşılık Türkçe ise ikinci bir dil niteliğindedir. Dolayısıyla Kürtçe konuşurken kendilerini daha iyi ifade ettiklerini düşünmektedirler.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan katılımcılardan biri Kürtçeyi bilmemektedir. Bu yüzden aile içerisinde ve gündelik hayatta Türkçe konuşmaktadır. Katılımcılardan iki kişi ise aile içerisinde Kürtçe konuşmaktadır. Ana dil olması nedeniyle Kürtçe konuşmanın alışkanlık haline geldiğini ve Kürtçeyi daha rahat konuştuklarını belirtmektedirler.

“Ailemle Kürtçe konuşuyorum. Kürtçe anadilimiz yani, sonuçta tabiatımızda var, başka bir dile zorlamanın bi anlamı yok yani. bu alışkanlık meselesi.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

“Evde Kürtçe konuşuyoruz. Anadilimiz olduğu için. onunla anlaştığımız için. babam Türkçe bilir ama annem çok bilmez. Kendi dilimizde daha rahat konuşuyoruz.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Diğer katılımcılar, aile içerisinde kullanılan dil konusunda esnek davranmaktadırlar. Bekar 2 ağırlıklı olarak Türkçe konuştuğunu, hoşuna gittiği zamanlar Kürtçe konuştuğunu belirtmektedir. Bekar 5, aile üyelerinin Türkçe bilmesinden dolayı hem Kürtçe hem de Türkçe konuştuklarını belirtmektedir. Bekar 6 ise Türkçe konuşurken kendisini daha rahat ifade edebildiğini ancak aile büyükleri içerisinde Kürtçe konuştuğunu belirtmektedir. Bu anlamda aile büyükleriyle daha çok Kürtçe konuşulmaktadır.

“Yüzde doksan beş Türkçe konuşurum. Bazen anne, babamla, amca çocuklarıyla Kürtçe konuşuyorum. Annemle daha çok Kürtçe konuşuyorum. Babam çocukluğundan beri şehirlerde yaşıyor. O yüzden Türkçe konuşuyorum onunla. Annemle Kürtçe konuşurken daha samimi olduğumuzu hissediyorum ya da öyle düşünüyorum. Türkçe konuştuğum da oluyor tabi.”

Kürtçe konuşmamda herhangi bir korumacılık düşüncem olmadı. Hoşuma gittiği zaman konuşuyorum.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Türkçe de konuşuruz, Kürtçe de. Babam, annem Türkçeyi biliyor. Kardeşler de öyle.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

“Valla annem, babamla bazen Türkçe bazen de Kürtçe konuşuruz ama kardeşlerimle Türkçe konuşurum. Sadece annem, babam bizim aile büyükleri olur arabalardan, onlar olunca Kürtçe konuşulur. Be de onların içindeyken Kürtçe konuşuyorum. Türkçe kendimi daha rahat ifade edebiliyorum...”(Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise aile içerisinde kullanılan dil konusunda oldukça esnek davranmaktadırlar. Bir katılımcı (Bekar 5) çocukluğundan bu yana, Konya’da yaşamının da etkisiyle, Kürtçeyi bilmemektedir. Bir katılımcı (Bekar 2) ise Kürtçeyi tam olarak bilmediğini fakat babaannesiyle, Türkçeyi bilmediğinden dolayı, Kürtçe konuştuğunu, bazı zamanlar ise şaka amaçlı Kürtçe konuştuğunu belirtmektedir. Öte yandan anne ve babasının kendisiyle Kürtçe konuştuğunda, onlara Türkçe cevap verdiğini belirtmektedir. Üniversite eğitimi almak için Konya’ya gelen Bekar 1 ise anne ve babasıyla Kürtçe konuştuğunu, ailenin diğer üyeleriyle ise Türkçe konuştuğunu belirtmektedir. Annesi ile Türkçe bilmediğinden, babasıyla da kendisiyle Kürtçe konuştuğu için Kürtçe konuştuğunu belirten katılımcının, gerekmediği sürece Kürtçe konuşmadığı anlaşılmaktadır. Bir diğer katılımcı Bekar 4 ise aile içerisinde herkesin Türkçe konuştuğunu belirtmektedir. Son katılımcı Bekar 3 ise diğer katılımcılardan farklı olarak aile içerisinde Kürtçe konuştuğunu ve bu şekilde daha rahat konuşabildiğini belirtmektedir.

“Türkçe. Kürtçe biliyorum. Dilim döndüğü kadar da konuşuyorum. Babaannem hiç bilmiyo. Sonra amcamın eşi bilmiyo. Onlarla Kürtçe konuşuyorum. Anne, babamla da arada hani şakasına hani dilim tam dönmüyo ya öyle ama onlar bizimle Kürtçe konuşuyo biz onlara Türkçe cevap veriyoruz.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

“Annem, babamla Kürtçe konurum, abim, ablalarımınla Türkçe konuşurum. Kardeşlerimizde evde hep Türkçe konuştuk. Annem hiç Türkçe bilmiyor,

babam da bizimle Kürtçe konuştuğu için biz de onunla Kürtçe konuşuyoruz.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

“Herkesle Türkçe konuşuyorum. Annem, babam, kardeşlerim de zaten Türkçe konuşuyo.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

“Kürtçe. Daha rahatım Kürtçe konuşurken. Dilimiz daha yatkın olduğu için.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Aile İçerisinde Kullanılan Dil Bakımından Üç Kategori Arasında Genel Bir Değerlendirme

Aile içerisinde kullanılan dil bakımından yaşlı kategorisinden bekar kategorisine doğru bir çözülme durumu söz konusudur. Yaşlı kategoride yer alan göçmenler aile içerisinde ağırlıklı olarak Kürtçe konuşmaktadırlar. Çocuklar ve torunlarla ise, Kürtçe bilmediklerinden dolayı, Türkçe konuşulmaktadır. Öte yandan yaşlı kategorisindeki erkek göçmenlerin kadın göçmenlere göre Türkçe konuşurken kendilerini daha rahat ifade ettikleri gözlenmiştir. Dolayısıyla yaşlı kadın göçmenler Türkçeyi bilmediklerinden, yaşlı erkek göçmenler ise Türkçeyi bilmelerine rağmen Kürtçe konuşmayı tercih etmektedirler.

Evli kategorisinde yer alan göçmenler ise aile içerisinde kullanılan dil bakımından yaşlı kategorisindekilere göre kısmen de olsa daha esnek davranmaktadırlar. Bu anlamda genel olarak aile içerisinde Kürtçe konuştuklarını belirtmeler de çocuklarla ve ailenin diğer üyeleriyle Türkçe de konuşmaktadırlar. Fakat kendilerini Kürtçe konuşurken daha iyi ifade edebildiklerini, ayrıca Kürtçe konuşmanın bir alışkanlık haline geldiğini belirtmektedirler. Öte yandan yaşlı ve evli kategorisinde yer alan göçmenler “*ana dili*” ifadesini sıkça kullanmışlardır. Fakat yapılan gözlemler ışığında şunu söyleyebilmek mümkündür: söz konusu katılımcılar, Türkçeyi tam olarak bilmedikleri için Kürtçe konuşmaktadırlar. Yıllarca Kürtçe konuşmaya alıştıkları için Türkçe öğrenmekte ve konuşabilmekte zorluk yaşamaktadırlar. Tabi bu durum Türkçeyi çok iyi kullanan göçmenler için söz konusu değildir. Bu anlamda göçmenlerin Kürtçeyi sıkça kullanmaları kültürlerini muhafaza etme bağlamında düşünülmemelidir. Zira göçmenlerin çocukları Kürtçe bilmemektedir. Bu anlamda çocuklar ve sonraki kuşakların Kürtçeyi bilmeden yaşamlarını sürdürecekleri düşünülmektedir.

Bekar kategorisindeki göçmenler ise yaşlı ve evli kategorisindeki göçmenlere göre çok daha esnektirler. Bu anlamda aile içerisinde hem Türkçe hem de Kürtçe konuşmaktadırlar. Kürtçe, anne, baba ve aile büyükleriyle daha çok konuşulmaktadır. Dolayısıyla evli kategorinde yer alan göçmenlerin bekar kategorisinde yer alan göçmenlere göre ana dil konusunda daha korumacı oldukları anlaşılmaktadır. Öte yandan bekar kategorisindeki erkek göçmenlerde Kürtçeyi bilenlerin sayısı daha fazladır. Bu anlamda erkek göçmenler kadın göçmenlere göre aile içerisinde Kürtçeyi daha çok konuşmaktadırlar.

Sonuç olarak yapılan gözlemlere de dayanılarak bekar kategorisindeki göçmenler, yaşlı ve evli kategorisindekilere göre Türkçeyi daha iyi konuşmaktadırlar. Yaş faktörü dolayısıyla etkileşime daha açık olmaları söz konusu durumun bir sebebi olabilir. Öte yandan yaşlı ve evli kategorisinde yer alanlar, Kürtçe konuşurken kendilerini daha rahat ifade etmeleri ve yılların verdiği bir alışkanlık durumundan dolayı Kürtçeyi daha fazla konuşmaktadırlar. Buna karşılık bekar göçmenler ise kendilerini her iki dilde de rahat bir şekilde ifade edebilmektedirler. Kaldı ki bazı göçmenler Kürtçeyi bilmemektedir.

3.3.5. Eş Seçimi

Kültürel uyumun en önemli görünümlerinden biri, farklı kültürden bireylerin aile kurmalarıdır. Bu durum bireylerin kültürel etkileşime açık olduklarının en önemli göstergelerinden birisidir. Bu anlamda katılımcıların evlenecekleri insanları hangi kültürden seçmek istedikleri, onların kültürel etkileşime ne kadar açık olduklarını anlama noktasında önem taşımaktadır. Bu doğrultuda katılımcılardan elde edilen veriler ışığında, kuşaklar arasında genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar eş seçimi konusunda genel olarak çocuklarını veya torunlarını bir Kürtle evlendirmenin daha makul olacağını ifade etmişlerdir. Kürtlerin daha misafirperver oluşu, genel itibarıyla Kürtler arasındaki kültürel yakınlık, Türk ve Kürtlerin farklı kültürlere sahip olması ve Türklerle olan iletişimin, “*merhaba merhaba*” şeklinde aile içersine dahil edilemeyecek kadar sınırlı oluşu, katılımcıların öne sürdükleri sebepler arasındadır. Bu konuda en dikkat çekici gerekçe ise Türklerin boşanmaya eğilimli insanlar

olduğuna yapılan vurgudur. Bu anlamda Türkler en ufak bir anlaşmazlıkta boşanmayı bir çözüm olarak görmekte fakat Kürtlerin, iki eşli durumlarda dahi, anlaşmazlıklar olsa bile bu durumu bytmediklerine dolayısıyla da boşanmaya eğilimli yapılarının olmadığına değinilmektedir. Fakat Yaşlı 1 ve Yaşlı 2 ifadelerine ilk olarak olumlu ifadelerle başlamışlardır.

“Ben hani şöyle herkes müsülman amma şöyle daha iyi olur kendi yrenden. Daha iyi hani anlaşırız. Gelin alsak, kavga etsek gene yarın konuşuruz bizim ordan olsa. Ama onlarla arkadaş olarak dışarda merhaba merhaba o kadar. Tabi şeylerimiz bir olmaz, davranışımız.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

“problem olmaz. Benim için hiç olmaz. Temiz aile olsa, namuslu aile olsa, iyi de denk gelirse ama onlar (Türkler) ok çabuk boşanıyorlar. Ben Kadinhani’ndayken biri daha 20 günü tamam olmadan boşanıyordu. Ben diyordum, yaw niye boşanıyorsun, diyordu boşverrr başka bir tane alacağım. Onlarda ar namus diye bişey yok, utanma da yok.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

“Kimi isterlerse onla evlensinler. O benim prensibimdir ama tercih bana kalsaydı ben Kürt aşiretlerinden insanlarla evlendirmek isterdim. şimdi öyle insanlar misafirperverdir, bir aşiretin sahibi olunca olacak torunlarda kişilik olarak onlara çekerdi. Ama tercih onlara kalmış. Kimi sevmişlerse. İki tane Türk gelinim var.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

“Valla zellikle Kürtlerle evlendirmek istiyorum. Bizim huyumuz aynı olur. Biz de iki evlilik oluyor, kavga da oluyor ama boşanma çok nadir oluyor. Mesela Türkler hepsi için demiyorum ama yüzde otuz öyledir.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise eş seçimi konusunda ikiye bölünmüş vaziyettedirler. İki katılımcı çocuklarının birkaçını, Türkle evlendirdiği için, bu konuda herhangi bir problemin olmayacağını ifade etmektedir. Fakat bir katılımcının *“ama ben kızlarımı Kürtlere vermişim”* ifadesi tercihin kendisine kalmış olması durumunda, Kürtleri tercih edeceği anlaşılmaktadır.

“şimdikiler hep öyle olmuş (yani Türklerle evlenme). Sorun yok. şimdi Türk Kürt hepsi birbiriyle evlidir. Gelinim var iki tane Trktrler. Ama ben

kızlarımı Kürtlere vermişim. Şimdi kendileri eşlerini seçiyorlar.”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Yok olmaz. Benim bir kızım Türklerle evli. Kader nereye giderse oraya gidecek. Bize fark yok. Ha Türk ha Kürt aynı.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Kadın katılımcılardan diğer ikisi ise farklı sebepler belirterek Kürtlerle evliliğin aileleri için daha uygun olacağını ifade etmişlerdir.

“Ben istiyorum çocuklarım, torunlar Kürtle evlensin. Bizim milletten olursa daha iyi olur. Onlar bizi biliyor, biz biliyoruz onlar. Anlaşmak kolay olur.”(Yaşlı 1, Mardin, 52)

Yaşlı 1 etnik kökenden dolayı anlaşmanın daha kolay olacağını düşünmektedir. *“Bizim milletten olursa daha iyi olur”* ifadesi, katılımcının farklı kültürlerle kapalı olduğunu göstermektedir. Ayrıca “biz” ve “öteki” ayrımı söz konusudur.

Yaşlı 3 ise Türklerin boşanmaya meyilli olduğunu, Kürtlerin ise tam tersine kolay kolay boşanmadığını düşünmektedir.

“Valla ben Kürt istiyorum. Ben istiyorum ki Kürt kızı olsun oğluma. Türk kızı hama hazırdır boşanmaya. Ama kürt öyle değildir. Türk hemen boşanır, gider. Kürt ayıp etse de kolay kolay boşanmaz.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar eş seçimi konusunda kadınlara göre kültürel etkileşime daha kapalı bir duruş sergilemektedirler. Bu anlamda Kürtlerle evlenmenin aileleri için daha uygun olduğunu düşünmektedirler. Kadın katılımcılar ise Kürtlerle evlenmenin daha uygun olacağını düşünenler ve bu konuda bir problem olmayacağını düşünenler şeklinde ikiye bölünmüş durumdadırlar. Problem olmayacağını düşünen katılımcıların çocuklarının bir kısmını Türklerle evlendirmeleri, konuya daha ılımlı yaklaşımlarına sebep olmaktadır.

Erkek ve kadın katılımcılar arasında Türkler ve Kürtler hakkındaki düşünceler bakımından benzerlikler bulunmaktadır. Buna göre Türkler boşanmaya eğilimli insanlardır. Kürtler ise anlaşmazlıklar olsa dahi boşanmaya yeltenmemektedirler. Bir başka nokta ise kültürel benzerlikten dolayı Kürtlerin birbirleriyle daha iyi anlaşacağı vurgusudur. Yaşlı kuşakta yer alan katılımcılara bir

bütün olarak bakıldığında ise genel olarak kültürel etkileşime kapalı oldukları anlaşılmaktadır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcıların eş seçimi konusundaki düşünceleri ağırlıklı olarak dilsel, kökensel ve kültürel farklılıkların bir problem arz etmeyeceği, önemli olanın insani özellikler olduğu yönündedir. Bu anlamda eş tercihi çocukların isteklerine bırakılmıştır.

“Kendileri bilirler. Kendi frekanslarına uygun birini bulurlarsa onlarla evlenirler. Irksal olarak, dilsel olarak veya kültürel olarak bir şeyim yok, bir tercihim yok. İnsan olarak uygun mu değil mi konularında tasfiyelerim olur.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

“Ya şuanda hani gençlik değiştiği için kendisi beğensin, kendisi alsın. Önemli olan geçimin olması...Türk, Kürt fark etmez.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Eş seçimi konusunda Kürtlerin ve akrabaların tercih edilmesi yönündeki anlayışlar da mevcuttur. Kürtlere olan güvenin daha fazla olması, Türklerde boşanma oranının fazla olması, çocukların dahi boşanma noktasında bağlayıcı bir unsur olmaması, Kürtlerde iyi insanların sayıca daha fazla olması, eş seçimi konusunda öne sürülen sebeplerdendir. Akrabalarla evlenmenin daha iyi olacağı konusundaki görüşte ise tanıdık olmaları nedeniyle kendilerini tanıma noktasında sıkıntı yaşamayacaklarına değinilmektedir. Bu düşünceye sahip katılımcı ayrıca ailelerinde akraba evliliğinin olduğunu da belirtmektedir.

“Valla biz Kürde daha çok güveniyoruz. Türkleri çok görüyoruz çoğu boşanma falan oluyor. Çocukları olsa bile boşanıyorlar. Bizim ki öyle değil yani çok az. Kürdün de kötüsü var ama iyisi daha çok.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“Valla o nasip kismet işi olduğu için ne diyim ki ama ben akrabaları tercih ederim. Ben öyle oldum mesela, ben akrabayla evlendim. Teyzemin kızıyla evlendim. Gayet de memnunum. Allah razı olsun. Biz genelde akrabadan alırız, akrabaya veririz. Daha iyi olur. Ailesini tanımış olursun, kendisini bilirsin, huyunu suyunu bilirsin. Yabancı biriyle zor.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Evli Kategorisi/Kadın

Orta kategorisinde yer alan kadınlarda ise eş seçimi konusunda ikiye bölünme durumu söz konusudur. Katılımcıların bir yarısı, önemli olanın insani özellikler olduğu, Türklerde de, Kürtlerde de hem iyi insanların hem de kötü insanların olduğunu, hangi milletten olduğunun bir öneminin olmadığını düşünmektedir. Bu anlamda eş seçimi konusunda Türk-Kürt ayrımının önemli olmadığını düşünülmektedir.

“Benim için insan olsun önemli, Türk, Kürt fark etmez...Her milletin iyisi kötüsü vardır. İyi insan olsun...”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Evli 6 yukarıdaki ifadeler ek olarak kendisinin Afganistanlı biriyle evli olduğunu belirtmektedir. Bu anlamda katılımcının kültürel etkileşime açık biri olduğunu söyleyabilmek mümkündür.

“Benim için hiçbir sakıncası yok. o da insan sonuçta. Millet olarak Türk, Kürt, Arap yani kim olursa hani öyle diyeyim. Hangi milletten olduğunu önemsemem. Önemli olan insanlık. Eşimde Afganistanlı ama Türk. Onun insanlığını seviyorum.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Katılımcıların diğer yarısı ise Kürtlerle ve akrabalarla evlenmenin kendileri için daha uygun olduğunu düşünmektedir. Evli 2 eşinin Kürt olduğunu, bundan dolayı da daha rahat hareket edebildiğini ve çekinmeden Kürtçe konuşabildiğini ifade etmektedir. Katılımcı ayrıca amcasının Türk biriyle evlendiğini ve evinde Kürtçe müzik dahi dinleyemediğini belirtmektedir.

“Kesinlikle Kürt...Kürt bi eşim var, rahatım yanında, rahatça (Kürtçe) konuşabiliyorum. Amcam bi Türkle evlendi. Evde bi Kürtçe müzik bile dinleyemiyor. Böyle bi şeyin olması çok kötü.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

“Ya Türklerin kısmında şöyle bi şey var aşırı derecede boşanma durumları var...O yönden çekiniyoruz... Şahsen kızımı biriyle evlendireceksem yüzde doksan Kürde veririm. Uyum sağlama kısmında daha yakın görüyoruz ya bi de daha çok anlaşabiliriz. Bi de daha rahat gelme gitme durumları oluyor. Ha Türk biri olsa o kadar rahat edemezsin.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Evli 3 Türklerde boşanma oranının çok fazla olduğunu bu anlamda onlara karşı mesafeli olduklarını ifade etmektedir. Katılımcı eş seçimi ile uyum sağlama arasında bağlantı kurmaktadır. Kürtlerle bir arada yaşamak hem uyum sağlama

konusunda hem de anlaşabilme açısından kendileri için daha uygun olmaktadır. Ayrıca Türk biriyle evlenme durumunda birbirlerine gidip gelme konusunda rahat olamayacaklarını düşünmektedir.

Katılımcılardan Evli 5, akraba evliliğini tercih etmektedir. Anne 3 gibi kendisi de Türkler de boşanma durumunun yaşandığına değinmektedir. Fakat burada dikkat çeken husus, katılımcının Türklerden bahsederken “*yabancı*” ifadesini kullanmasıdır. Yabancıya karşı boşanma noktasında bir korku duyduğunu ifade etmektedir. Bu anlamda katılımcı için biz ve öteki anlayışının olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

“Kürt mü Türk mü fark etmez ama akraba olsa daha iyi olur. Ya yabancılar nasıl diyim yabancıdan korkuyoruz. İyi anlaşmıyorlar, iyi anlaşmadığı zaman hani boşanmak var ya ondan dolayı fazla istemiyoruz.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcılarda, eş seçimi konusunda Türk-Kürt ayrımı yapanlar ve yapmayanlar arasındaki görüşler sayıca birbirine yakındır. Bu anlamda öne sürülen sebepler arasında benzerlikler bulunmaktadır. Eş seçimi konusunda ılımlı düşünenler insani özelliklerin daha önemli olduğunu düşünürken, bu konuda Kürtleri özellikle tercih edenler, Türklerin en ufak anlaşmazlıklarda dahi boşanmaya çabuk karar verdiklerini, Kürtlerin ise tam tersi daha sabırlı olduklarını ve kolay kolay boşanmadıklarını düşünmektedirler. Ayrıca kültürel benzerlikten dolayı akrabalarla ve Kürtlerle evlenmenin, iletişim kurabilme ve anlaşabilme noktasında daha iyi olacağını düşünmektedirler. Söz konusu ifadeler katılımcıların kültürel etkileşime kapalı olduklarını göstermektedir.

Bekar Kategorisi/Erkek

Eş seçimi konusunda bekar kategorisindeki erkek katılımcıların hemen hemen hepsi kendi kültürlerinden biriyle evlenmek istediklerini belirtmişlerdir. Ailenin kültürel yapısına uygun olması, buna bağlı olarak da daha rahat iletişim kurulabilmesi bakımından Kürt biriyle evlenmenin daha iyi olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca aynı kültürden insanların birbirlerini daha iyi anlayabileceği, farklı kültürden insanların evlenmesi kültürel çatışmaya neden olabileceği düşüncesi de mevcuttur. Bir başka ifade ise Kürtlerin daha misafirperver ve sıcakkanlı insanlar olduğudur. Diğer kuşaklarda olduğu gibi bu kuşakta da

boşanma olgusuna değinilmiştir. Buna göre Kürtlerde boşanmanın kolay kolay olmadığı, Türkleri ifade etme anlamında kullanılan batı medeniyetinde ise bir kadının dahi boşanmaya karar verebileceği düşünülmektedir. Burada kadının boşanmaya karar verme düşüncesi garip bir durum olarak algılanmaktadır. Bu durum kadının karar verme noktasında ikincil bir konumda olduğunu göstermektedir.

“Benim için problem olmaz. Fakat ben aileme uygun, onların konuşabileceği, iletişim kurabileceği, kendilerine yakın bir insanı seçerim. Bu da muhtemelen Kürt olur.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

“Benim tercihim doğulu olması. Kültür çatışması olmaması adına. Çünkü doğulu olmayan bi gelin bizim aileye uyum sağlamayacağını düşünüyorum. İleriye dönük huzursuzluk olmasın diye. Hani bizde çok kötü de olsan boşanmak kolay kolay olmaz. ama batı medeniyetinde diyeyim en ufak bi şeyde bayan bile boşayabilir yani eşini. Biz de öyle yok yani.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

“Şöyle herhangi bi sıkıntı olabileceğine inanmıyorum, bu bana göre kişiden kişiye değişir. Tercih bana kalırsa ama kesinlikle Kürt daha iyi olur. İnsanları daha sıcak, daha dürüst, daha misafirperver.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

“Ben kendi kültürümden biriyle evlenmeyi tercih ederim. Çünkü ben o kültürde doğdum, o kişi de benim kültürümden olursa beni daha iyi anlar, ben de onu öyle.”(Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar 1, diğer katılımcılardan farklı olarak kendisi için Türk veya Kürt olmasının fark etmediğini fakat annesinin baskın bir doğu kültürüne sahip olmasından dolayı, Kürt biriyle evlenmesini istediğini belirtmektedir.

“Benim için önemli değil mesela hani annem de doğu kültürü bize göre daha baskın. Annem doğulu çok istiyo, hani düşüncesi o şekilde. Ama benim için o kadar önemli değil.”(Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisindeki kadın katılımcıların eş seçimi konusundaki görüşleri ise ağırlıklı olarak Kürt olması yönündedir. Aile büyüklerinin farklı kültürden birini istememesi, aileyi benimseme ve aileye uyum sağlayabilme, aynı kültürden gelen iki

insanın birbirini daha iyi anlayabilmesi gibi nedenler eş seçiminde etkili olan faktörlerdir.

“Bana göre evleneceğim insanın Türk olması problem olur. Benim ailem Türk birisini istemez, kabullenmez. Ben de ailem bana bu kadar emek vermiş, onların memnun olacağı birini karşılarına çıkarmak isterim. Bizim kültürümüzden birisi olmalı. Daha iyi anlaşıyorum. Beni daha iyi anlar. Ailemi daha iyi benimser. Ben de onun ailesini aynı şekilde.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Bekar 3 ise bir Türkle anlaşamayacağını, kendisini Türklerin yanında yabancı hissedebileceğini düşünmektedir. Ayrıca Türklerle de herhangi bir iletişiminin olmadığını ifade etmektedir.

“Kürt olsun ama iyi biri olsun. Ben Türklerle anlaşılamam (gülerek). ben yabancı hissedirim bi Türkün yanında. Doğru düzgün Türklerle bi konuşmam olmadı ki, hele ki bi erkekle.” (Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Bekar 6 kendi kültürünü tanıyan ve yaşayan, ailesinin ahlaki yapısına ve kültürüne uyum sağlayabilen biriyle evlenmek istemektedir. Ayrıca Türklerin misafirperver olmadığını düşünmektedir. Öte yandan Türklerin kültürünü kendisine yakın bulmamaktadır.

“Büyük konuşmıyım ama hani Türk istemem. Hani ben isterim ki benim kültürüm koksun. Bilsin yani, benim cenazemde noluyo, benim düğünlerimde noluyo, benim halayımı çeksin. Benim ailemin ahlakına, kültürüne ayak uydursun. Yani ben şimdi bi Türkü alıp onu yetiştiremem. Bi de ben onların adetleri pek fazla sevmiyorum. Onlar mesela misafir gelince korkuyolar ama biz de mesela öyle bi şey olmaz. biz daha çok çağırırız ya da daha çok birbirimize gideriz. mesela onların düğünleri bazen bana sıkıcı geliyo. Bazen düğünlerini anlamsız buluyorum. Bazı yemekleri damak zevkime uymuyo.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

İki katılımcı ise karşılıklı kültürle uyum sağlandığı ve saygı duyulduğu sürece Türk biriyle evlenmenin bir sakıncası olmadığını düşünmektedir.

“Yoo bana ne hissettirdiği önemli. Benle uyumluysa sıkıntı yok. ya bi şekilde adapte oluruz birbirimize, ben ona uyum sağlarım, o bana uyum sağlar.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

“... Benim için Türk, Kürt olması önemli değil. Türk olsa bizim adetlerimiz farklı olur. Hani ben onun adetlerine saygı duyarım o benim adetlerime saygı duyar...”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar ağırlıklı olarak kendi kültürlerinden insanlarla evlenmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda öne sürdükleri sebepler benzerlik göstermektedir. Buna göre aile yapısına daha uygun ve daha yakın olması, aynı kültürden gelen insanların daha rahat iletişim kurabilmesi ve kültürel uyumsuzluk olabileceği düşüncesiyle Kürt biriyle evlenmek tercih edilmektedir. Ayrıca Türklerin boşanmaya daha meyilli oldukları ve misafirperver olmadıkları düşünülmektedir.

Kategoriler Arasında Eş seçimi Konusunda Genel Bir Değerlendirme

Eş seçimi konusunda yaşlı, evli ve bekar kategorileri arasında ortak ve ağırlıklı görüş kendi kültürlerinden birisiyle dolayısıyla da Kürt biriyle evlenmenin daha uygun olacağı kanaatidir. Katılımcılar arasında genel anlamda “kültürel uyuma” atıfta bulunulmuştur. Buna göre farklı kültürlerin bir araya gelmesi durumunda iyi bir iletişim kurulamayacağı, rahat hareket edilemeyeceği ve yabancılik hissinin oluşacağı düşünülmektedir. Genel bir kanı ise Türklerin misafirperver olmaları bakımından Kürtlere nazaran daha geride olduklarıdır. Kategoriler arasında en dikkat çekici nokta ise Türklerin en ufak anlaşmazlıklarda dahi boşandıklarına yapılan vurgudur. Buna karşılık Kürtler ise ortaya çıkan anlaşmazlıklarda daha sabırlıdır. Dolayısıyla boşanma da kolay kolay gerçekleşmemektedir. Eş seçimi konusunda sayıları azda olsa ılımlı düşünenler de bulunmaktadır. Bu anlamda Türk-Kürt olmanın önemli olmadığına, önemli olanın insani özellikler olduğuna değinilmektedir. Sonuç olarak üç kategoride yer alan katılımcılar için kültürel etkileşime kapalı olduklarını söyleyebilmek mümkündür. Ayrıca eğitim düzeyi yüksek olan göçmenlerle, orta ve düşük düzeyde olan göçmenlerin eş seçimi konusunda benzer düşüncelere sahip olması, eğitim düzeyinin eş seçimi üzerinde pek bir etkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

3.4. Etnik Kökenden Kaynaklanan Problemler

Bu bölümde katılımcıların Kürt olmalarından dolayı yerel halk tarafından herhangi bir dışlanmaya maruz kalıp kalmadıkları ve söz konusu duruma nasıl tepki

verdikleri analiz edilecektir. Buradaki amaç, etnik kökenin kente uyum üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığını ortaya koymaya çalışmaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılardan üçü etnik kökenlerinden kaynaklı herhangi bir problem yaşamadığını belirtmiştir. Fakat söz konusu duruma dair birbirinden farklı ifadeler bulunmaktadır. Katılımcılardan Yaşlı 1 kendisinden önce ağabeylerinin Konya'ya geldiğini, çevrelerine verdiği güven dolayısıyla kendisinin de bu anlamda kurulu bir düzene geldiğini belirtmektedir. Ayrıca kendisinin de insanlara karşı mesafeli olduğunu, sadece işiyle meşgul olduğunu, dolayısıyla da herhangi bir problem yaşamadığını ifade etmektedir. Buna karşılık Yaşlı 1 Kürtlerin Türkiye Cumhuriyeti'nde öteki olarak algılandığına vurgu yapmaktadır.

“Ben hiç problem yaşamadım. Kendim Kürt olduğum halde burda tek olduğum yıllarda Türk bi ailenin evinde kirada kalıyordum. Esnaflar, ticaret yaptığım insanlar Bozkırlı, şurdan buradandı. Hiçbir zarar görmedim. Şimdi ben ağırlığımı korudum hep. Öyle çok sıkı fıkı olmadım. Kendimi korudum, muhafaza ettim. İnsan namuslu gidip geldikten sonra hiçbir şey olmaz. İlk benden önce ağabeylerim gelmişti buraya. Onlar zaten çevreye o güveni vermişlerdi bi de. Ben de kurulu düzene geldim. Ama şöyle söyliyim ben Türkiye Cumhuriyet’inde Kürt vatandaşların iyi karşılandığına inanmıyorum. Bizi bu ülkeye ait görmüyorlar.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Katılımcılardan Yaşlı 2 ise Konya'nın Kadınhanı ilçesinde memur olarak görev yaptığı zamanlar, çevresi tarafından pek sevilmediğini fakat söz konusu kişilere karşı mesafeli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Konya ve Kadınhanı'nda yaşayan insanların Kürtlere olan düşüncelerinin olumsuz yönde olduğuna da dikkat çekmektedir.

“Hayır olmadı. Ben hiç onlarla muhatap olmuyorum. Yani onu zamanında geçirdik Kadınhanı'nda. Yüzüme demiyorlardı ama beni çok sevmiyorlardı. Sanki biz canavarız neyiz. Çok ırkçı bir yerdir. Kürtleri çok sevmiyorlar biliyor musun? Konya da öyledir ama şimdi eski düzen geçti. Onun için hiç dokunmuyorlar Kürtlere.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Yaşlı 4 ise sürekli kendi işiyle meşgul olduğunu, siyasi konulara girmedğini, eşinin ve kendisinin diğer insanları rahatsız etmemek adına çok dikkatli

davrandıklarını, bundan dolayı da herhangi bir problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Katılımcının söz konusu davranışları bir anlamda kendi kabuğuna çekildiğinin, dışarıya kapalı bir yaşam sürdürdüğünün göstergesidir. Kürt olmalarından kaynaklanabilecek durumlara karşı temkinli bir duruş sergilemişlerdir.

“Yo ben hiç sorun yaşamadım. Benim kimseye bi kötülüğüm olmamış. Hani o yapan kavgacılar var ya mesela o karşıdaki gıcık sen de gıcık birbirine kavg yapıyorlar. Ben kendi işime gücüme baktım. Ekmeğimin peşine düşmüştüm. He biri dese Kürtler böyledir şöyledir, hiç bişey demedim kimseye. Hanım çocukları komşular bi şey demesin diye parka götürüyordu. Çok dikkat etmişiz her şeye. Kimseye laf söylemedik. Hiç bi yerde siyaset konuşmamışız. Diline sahip çıktın mı kimse senin kapına gelmez, demez bi şey. Sen dersin ben Kürdüm şöyleyim böyleyim olmaz.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Katılımcılardan Yaşlı 3, diğer katılımcılardan farklı olarak Kürt olmalarından kaynaklı problemler yaşadığını fakat anlatmak istemediğini belirtmektedir. Bu konuda yalnızca Kürt olduğu için bazı insanların kendisine iş vermediğinden bahsetmektedir. Öte yandan katılımcının bazı konularda Kürtlere olan algının yanlışlığına ve kendisine göre söz konusu durumun aslında ne olduğuna dair ifadeleri de bulunmaktadır.

“Türlere göre Kürtler eskiden Müslüman değildi. Ama dünyanın medeniyeti Kürtlerin içinden çıkmış. Mezopotamyadan çıkmış. Yaw buradaki insanlarda misafirperverlik yok. mesela kızın kayınpederi gelse, evinde kalsın istemiyor. Diyor kayınpederim otelde kalsın. Türkler anne, babasına da bakmak istemiyor. Bizde yok öyle. Sonra diyorlar Kürtler medeni değil. Bi de Türkler diyor ya ayrımcılık yok bizde, ben neler görmüşüm ama anlatmak istemiyorum. Yaw bazıları Kürt olduğum için bana iş vermiyordu. Yaw arkadaş dilim Kürtçe olabilir ama ben buranın vatandaşıyım. Yok ama buna bakmıyorlar. Kürtsen yok. Ama şimdi de var ama o kadar değil.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılardan biri hariç diğerleri etnik kökenlerinden kaynaklı bir problem yaşamadıklarını belirtmektedirler.

“Hayır, yüzüme bir şey diyen olmadı, Allah var.”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Yok, yok, öyle bir şey olmadı. Kimse bir şey demedi. Hayatta kimse bana kavga yapmadı. Allah’a şükür bir şey görmedik.”(Yaşlı 3, Mardin, 65)

Katılımcılardan otuz seneden fazla bir süredir Konya’da yaşamakta olan Yaşlı 1, Konya’ya ilk geldiği zamanlar çocuklardan kaynaklanan bir kavga nedeniyle, çocuğun annesinin katılımcının yüzüne vurduğunu ve etnik kökenine vurgu yapan ifadelerde bulunduğunu belirtmiştir. Kendisi bu konuda sessiz kalmadığını, kendisini ezdirmediğini düşünmektedir. Ayrıca kente göç ettikleri ilk zamanlar insanların, kendilerine karşı mesafeli olduklarını da belirtmektedir. Yaşadıkları söz konusu durumu Suriyelilerin de yaşadıklarına dikkat çekmektedir. Katılımcının dikkat çektiği diğer bir nokta ise Suriyelilerin ülkeye geldikten sonra Kürtlere olan algının daha olumlu yönde olduğu düşüncesidir.

“Pek öyle sıkıntı yaşamadık. İlk zamanlar bi kız bizim çocukla kavga yaptı. Hatta benim yüzüme vurdu kızın annesi. Siz Kürtsünüz dedi. Ben Kürdüm, Allah beni Kürt yarattı diyorum. Ben gurur duyuyorum. Allah’tan beni (iyi ki) Kürt yarattı diyorum. İnan ki biz şey yapmasaydı her zaman bize şey yapacaklardı. Ben onun gözünü korkutuyordum. Ben ezdirmedim kendimi. İlk zamanlar çarşıya giderken, bi yerde Kürdüm diyince uzaklaşıyorlardı insanlar bizden. Nerelisin Mardin Kürt, şimdi Suriyelilere nasıl, Kürtlere de öyleydi. Ama şimdi Suriyeliler geldi Kürtler biraz kıymete bindi.”(Yaşlı 1, Mardin, 52, Yok)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcıların genel olarak etnik kökenlerinden kaynaklanan ciddi bir problem yaşamadıkları görülmektedir. Fakat özellikle erkek katılımcılarda Kürtlerin öteki olarak görüldüğüne dair genel bir algı bulunmaktadır. Buna göre Kürtler bir anlamda ikinci sınıf insan muamelesi görmektedir. Söz konusu algıdan dolayı yerel halkla problem yaşamamak adına mesafeli bir duruş sergilemektedirler. Kadın katılımcılar ise, bir katılımcı dışında, herhangi bir problem yaşamadıklarını belirtmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında erkek katılımcıların, kadın katılımcılara nazaran dışarı ile daha fazla etkileşim içerisinde olmaları etkili olabilmektedir.

Evli Kategorisi/Erkek

Orta kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak etnik kökenlerinden dolayı birtakım problemler yaşadıklarını belirtmektedirler. Fakat

yaşadıkları problem konuları farklı düzeylerde olduğu için katılımcıları bu anlamda tek tek ele almak daha yararlı olacaktır. Buna göre katılımcılardan Evli 1, Konya'ya geldiği ilk zamanlar yerli halkın Kürtlere olan ön yargısından dolayı iletişim kurmakta zorluk yaşadığını, fakat insanların kendisini tanımaya başlayınca söz konusu ön yargının ortadan kalktığından bahsetmektedir.

“Yok, yok olmadı. Ben o ortamı kimseye vermem. buradaki insanlarla, doğudaki insanlarla iletişim arasında çok fark var. Burada iletişim kurmak çok zor. İlk zamanlar çok anlaşmazlık yaşadım. Ya millette bir ön yargı var. Doğu halkına karşı. Yanlış şeylerden haberleri olmuş. Görmemişler, bilmemişler, kulaktan dolma şeyler. Halkın kafasını yıkamışlar. Beni tanıdıkça değiştiler ama.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Evli 2 Kürt kelimesine karşı sadece Konya'da değil her yerde bir antipatinin olduğundan bahsetmektedir. Katılımcı bu durumu farklı örneklerle açıklamaya çalışmaktadır. Kendisinin de çalıştığı yerde problemler yaşadığını fakat bu duruma tepkisiz kalarak, durumu problem haline getirmemeye çalıştığını belirtmektedir.

“Bu durum sadece Konya'da değil her yerde yaşıyor. Bunu problem edip etmemele alakalı. Problem etmeye çalışırsan her gün kavga içerisinde bulursun kendini. Çünkü Kürt kelimesine karşılık toplumda zaten bir antipati ve refleks var. Yani Yunanım desen herkes o kadar şey yapmaz. Bir İngilizim desen bir Almanım desen Türkiye açısından bunlar tarihsel anlamda düşman olmasına rağmen tepki toplamaz. Bi Yunanca şarkı söylesen hatta seni alkışlayanlar bile olur. Veya İngilizce. Ama Kürtle ilgili ne yaparsan yap hepsi olumsuz olarak döner. Yani Kürdüm desen de Kürtçe şarkı söylesen de Kürtçe bir slogan atsan da Kürtçe bir parti bir dernek kursan da bunlar antipati olarak döner ve keskin bakışlara maruz kalırsın. Ha biz napıyoruz? Görmüyoruz. Bana HDP'li diyorlar. Her gün de söylerler. Halbuki HDP'li değilim. Hiç bi tepki vermiyorum. Görmezden, duymazdan geliyorum.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli 3 ise Kürt olmalarından kaynaklı, birilerinin, arabasının lastiğini bıçakladığını belirtmektedir.

“Bizim burda mesela biri bizi çekememişti. Bizim aile Kürt ya bizim arabanın lastiğini bıçakladı.” (Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Katılımcılardan Evli 4 Konya'ya ilk geldiği zamanlar Kürt olduğu için ev bulmakta zorluk yaşadığını, buna karşılık iş yerinde veya başka bir yerde herhangi bir problem yaşamadığını belirtmektedir.

“Ben buraya geldiğimde ben Kürdüm diye ev vermiyolardı ya. Ben kaç ay ev aradım. Nerelisin Mardinliyim. Kürt müsün kardeşim. Evet kürdüm. Vermem diyor. Niye abi. Bundan öncekiler Kürttü, o yüzden vermek istemiyorum. Napamaz. Onun dışında bi şey yaşamadım. Bugüne bugün hiç kimseyle kavga etmedim. Ama ev olayları çok beni sıktı. ... İş yerlerinde bugüne kadar hiçbir sıkıntı olmadı mesela.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul)

Evli 5 ise diğer katılımcılara oranla Kürt olmasından dolayı daha fazla problemle karşı karşıya kalmıştır. Konya'ya ilk geldikleri zamanlar Kürtçe konuşmalarından dolayı yaşadıkları çevrede yerli halk tarafından hakarete maruz kaldıklarını, komşuların kendilerine karşı oldukça mesafeli olduklarını, bu duruma bağlı olarak kendilerinin de komşulara karşı çekimser olduklarını, esnafın kendilerine karşı adaletsizce satış yaptıklarını ifade etmektedir. Farklı bir mahalleye taşındıktan sonra problemlerin eskiye nazaran fazlasıyla azaldığını fakat ilk zamanlar, taşındıkları binanın kömürlüğünde ekmek pişirdikleri için komşularla problem yaşadıklarını da belirtmektedir. Katılımcının ilk ifadelerinden yerli halktan kaynaklanan problemler yaşandığı, son ifadesinden de kırsal yaşam tarzını kente taşımalarından dolayı problemler yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bu anlamda göç edilen yerdeki yerel halkın göçmene karşı tutumu ve kırdaki yaşam tarzının kentte devam ettirilmeye çalışılması, kente uyum konusunda oldukça etkili olabilmektedir.

“Konya'ya ilk geldiğimizde annem Türkçe bilmiyordu. Babam işte biraz ticaretten dolayı Türkçe biliyordu. Biz açıkçası o konularda biraz dışlandık. İlk Konya'ya geldiğimizde Araplar mahallesindeydik. Mesela biz Türkçeyi tam bilmiyoduk. Kürtçe konuşuyoduk. Hani bize Kürtler diye hitap ederlerdi. Pis Kürtler diyenler vardı. Kolay kolay bize misafirliğe gelmezlerdi, biz onlara gidemezdik. Mesela dükkanlardan falan bi şey aldığımızda bize pahalı veriyorlardı. Daha sonra Cumhuriyet mahallesine taşındık. Bi apartman binasına taşındık. Hayatımızda yaşadığımız ilk apartman binasıydı. O evi aldık. Orası bizim daha çok gelişmemizi, rahat yaşamamızı sağladı. Orada herhangi bi dışlanma olmadı ama oraya ilk taşındığımız zaman biz binanın

kömürlük bölümünde ekmek yapıyorduk. Polisleri falan çağırırlardı komşular. İşte duman geliyor, bilmem ne. Polislerde burda ekmek pişirmek yasak vs diyip toplattırırdı bize. Şuanda ben evlendikten sonra Harmancık bölgesinde kalıyorum eşim ve çocuklarla.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Orta kategorisinde yer alan kadın katılımcıların çoğu etnik kökenden kaynaklı problemlere değinmişlerdir. Fakat iki katılımcı hiçbir şekilde problem yaşamadığını belirtmektedir.

“Yok hiç hayatım boyunca öyle bir şey görmedim. Yo zaten ben kürdüm demediğim sürece Kürt olduğumu kimse bilmiyor...”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Hayır, hiç. Ne komşulardan ne alışverişinden hiçbir şeyde.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 3, Kürt olmasından kaynaklı herhangi bir problem yaşamasının mümkün olmadığını, şayet yaşar ise gereken tepkiyi verebileceğini belirtmektedir. Bu konudaki düşüncesini yaşadığı bir durumla açıklamaya çalışmaktadır.

“Yooo yaşamam niye çünkü bana söylediklerini iade ederim. Hiç acımam. Çekinmem. Biri beni küçümsicek ezerim yemin olsun. Böyle dışarıda falan Kürtlere laf eden olursa karşılığını veririm. Bi ara otobüste iki kişi konuşuyoldı, durup duruken Kürtlerle ilgili böyle abuk subuk haklarında kötü konuşunca nasıl Türklerin iyisi kötüsü varsa Kürtlerin de iyisi kötüsü var dedim. Her insanı bir görmeyin dedim. Siz öyle görürseniz biz de o kadar televizyonda hırsız, cinayet işleyenleri sizle bir görürsek hepiniz aynısınızır o zaman dedim. Sonra bana baktı baktı, hiçbir şey demeden gitti.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Katılımcılardan Evli 6 ise, Kürt olmasından dolayı olumsuz bir muameleyle karşılaşmadığını fakat nereli olduğunu söyledikten sonra insanların kendisine karşı bir adım geriye gittiklerini belirtmektedir. Bu anlamda katılımcı Kürtlere karşı bir ön yargının olduğuna vurgu yapmaktadır.

“Kürt olduğum için herhangi bir olumsuz muameleyle karşılaşmadım. Hani benim yüzümden veya nereli olduğumu söylemedikten sonra nereli olduğumu

anlamıyorlar. Ama Siirtliyim dediğim zaman bile insanların yüzlerinde oluşan ekşimeyi görebiliyorum. Mimiklerinde falan bir değişiklik oluyor. Ama Siirt hakkında bir şey bilmediklerinde eminim ama doğudan bir yer olduğunu biliyorlar. Yani o zaman çekindiklerini mi söylesem ya da bir adım geriye gittiklerini anlayabiliyorum.” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Bir diğer katılımcı Evli 4 ise yerel halkın Kürtlere olan kemikleşen birtakım olumsuz algılarına değinmekte ve söz konusu algının değişmesinin pek mümkün olmadığını belirtmektedir. Bu durumu siyasi konulara, arkadaşlık ilişkilerine değinerek bahseden katılımcı, kendisi dışında kız kardeşinin de yaşadığı olumsuz bir duruma da değinmektedir. Bu anlamda katılımcı kendisinden ziyade yerel halkın tutumundan kaynaklanan problemler yaşadığını vurgulamaktadır.

“Valla yaşamadığımı zannediyorum ama değil. Yaşıyoruz. Nasıl yaşıyoruz? Kendini ne kadar çok bak mesela ben çok koyu bi Ak Partiliyim. Sen bunu etrafına belli et veya etme onların sana zaten bakış açısı belli yani anladın mı? Sen Kürtsün ve doğulusun. Erdoğan’ı ne kadar çok seversen sev sen bir Kürtsün. Bu durum onların bakış açısını hiç değiştirmiyö aslında. Arkadaşlarım da aynı mesela. ne kadar çok fedekarlık, ne kadar çok onlara iyilik yaparsan dahi bazen bazı farklılıklar görüyorsun. Mesela üç kişi oluyosun. İki Konyalı sen doğulusun ya, sen onlarsız bi şey yapmak istemiyosun ama onlar kendi aralarında görüşebiliyor mesela. senin kadar düşünmüyö mesela. kız kardeşim ana okul öğretmeni. Bi yere başvurmak için gitti işte. Tam böyle işe alınacak, form falan doldurdu, neyse başlayacak işte müdür nerelisin diye sormuş Mardinliyim demiş. Beş Dakka sonra adam iptal etmiş. Bizim ihtiyacımız elemana demiş. Oysaki kabul edilmişti yani. Ben mesela okul zamanlarımda çocuklar bize Kürt Kürt derdi. Yani illa bi şeyler görebiliyosun.” (Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Son katılımcı Evli 2 ise bu konuda oldukça kırılğan ve uzun uzun açıklamalarda bulunmuştur. Katılımcı Kürtlerin ikinci sınıf insan muamelesi gördüğünü, Kürtlere olan ön yargının ne kadar açıklama yapılırsa yapılsın değişmeyeceğini, bu nedenle de susmak zorunda kaldığını belirtmektedir. Kürtlere yakıştırılan olumsuz niteliklerden yakınan katılımcı, Suriyeliler için Arapça tabelalar

yapıldığını ve müşteri hizmetlerinde Arapça dilinin de eklendiğini belirterek, Kürtlerin bu haktan yıllarca mahrum kaldığını belirtmektedir.

“Fiziksel bir şiddete falan maruz kalmadım ama İllaki konuşmalarda canını acıtacak şeyler oluyor. Hani ben kendi adıma söylüyorum, sustuğum için çok konuşamadığım için belki de hani çünkü çok fazla ifade edemiyoruz bu konuda kendimizi. Çünkü biz ne kadar ifade edersek edelim onlar bildikleri gibi biliyorlar zaten... İkinci sınıf insan muamelesi görüyoruz. Buraya ilk taşındığım dönemde mesela nerelisin Vanlıyım, aaa Kürt müsün? Evet Kürdüm. yani inkar edemem, yalan konuşamam. Sonra onun akabinde hiç benzemiyosun. Bu durumu İstanbul’da da yaşadım. Siz kaç tane Kürt gördünüz veya Kürt nasıl oluyor insanların gözünde? Kürt kötü kokan, kötü giyinimli, kötü bakışlı böyle her konuda kötü aslında o şekilde görmek istiyolar bir Kürdü. O yüzden bu şekilde muamele görüyoruz. Şu çok zoruma gidiyor. Hastaneye falan gittiğinizde tabelalarda Türkçe, Arapça yazılar var. Veya telefonlarda müşteri hizmetlerine bağlandığında Arapça konuşan kadın da var. Çok zoruma gidiyor bu ya. Biz bunu yıllarca istedik. Ben kötülediğim için söylemiyorum. Yapsınlar, çok güzel bir şey ama biz bunu yıllardır onun yoksunluğuyla yaşıyoruz. Benim kayınvalidem kendini ifade edemiyor hastanede. Veya benim annem, benim akrabam kendini ifade edemiyor. Yönlendirme yok. Arapça, Türkçeyi görünce kırıldım sadece (üzülerek). Burası benim ülkem.”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar genel olarak Kürt olmalarından kaynaklı rahatsızlık duyabilecekleri durumlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların ağırlıklı olarak ifade ettikleri hususlar Kürtlere karşı bir ön yargının olduğu, buna bağlı olarak yerel halkın kendilerine karşı mesafeli tutumları, bazı durumlarda da hakarete varabilecek hareketleridir. Katılımcılar bir anlamda yaşadıkları kentte, öteki olarak algılandıklarını vurgulamaktadırlar.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcılar bu konuda, iki katılımcı dışında, problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Herhangi bir problem yaşamadığını belirten iki katılımcıdan biri Kürtler hakkında kötü bir şey konuşulsa dahi sessiz

kaldığını, diğer katılımcı ise üniversite öğrencisi olması dolayısıyla çevresinde her kesimden insan olduğunu belirtmektedir. Fakat yurttta yaşadığı dönemlerde arkadaşlarının Kürtçe konuşmasından rahatsızlık duyanların olduğundan bahsetmektedir.

“Hani bana karşı bi şey söyleyen olmadı amma hani ne bilim biri benim doğulu olduğumu bilmez, Kürtler hakkında kötü konuşur, ben uzak dururum öyle durumlarda. Öyle polemiğe girmem.” (Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

“Yo, ben dediğim gibi hep öğrenci kesiminde yaşadığım için genellikle buraya gelen her kesimden insanlar var. Dolayısıyla açıkçası rastlamadım. Ama arkadaşlarımın yaşadığını biliyorum. Ya zamanında yurttta, biraz Kürtçe konuştuklarında rahatsızlık hisseden arkadaşlar olmuştu.” (Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

Kürt olmalarından kaynaklı problemler yaşadıklarını belirten katılımcıların ise bu konudaki görüşleri birbirinden farklılık arz etmektedir. Katılımcılardan Bekar 2 Konya’nın Karapınar ilçesinde anketörlük yaptığı sıralarda Kürt olmasından dolayı, anket yapmak istemediklerini belirtenlerin olduğundan bahsetmektedir. Kendisine karşı, birkaç insanın onur kırıcı söylemlerde bulunduğunu belirten katılımcı, Konyalıları karşı duyduğu en önemli rahatsızlıklardan birinin söz konusu türden davranışlar olduğunu belirtmektedir. Katılımcı ayrıca bazı arkadaşlarının baskın bir doğulu şivesine sahip olmalarından dolayı, Kürt olmalarının anlaşılmasıyla, kendilerine ev vermek istemeyenlerin olduğunu da belirtmektedir.

“Biz bir defa Karapınar’da bir anket vesilesiyle Karapınar’a gitmiştik. Ordakiler Kürtlerle böyle anket, mülakat olursa yapmayacaklarını söylediler. Nedeni Kürt olmalarından dolayı...Bazı arkadaşlarımın baskın bir şivesi vardı. Mesela Konyalılarından ev kiraladıkları vakit Kürt olduklarını anladıkları an ev vermeyenler vardı. Ben böyle bir şey yaşamadım. Birkaç tanesi böyle kırıcı, onur kırıcı söylemlerde bulundular. Çok önem vermedim. Konyalıları karşı en önemli rahatsızlıklarımın bir tanesi bu.” (Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Bekar 4 ise yaşadığı mahallede asker şehit haberleri olduğu zamanlar, bazı insanların kapılarına kadar gelip hakaret ettiklerini belirtmektedir. Şuanda öyle bir

durumun olmadığını belirten katılımcı, bireysel anlamda herhangi bir problem yaşamadığını çünkü siyasi konulara hiçbir zaman dahil olmadığını, şayet dahil olsaydı daha farklı durumlar yaşayabileceğini belirtmektedir. Önemli bir nokta ise katılımcının yakın çevresini doğulu insanlardan seçmesinden dolayı da herhangi bir problem yaşamadığını belirtmesidir. Bu anlamda katılımcı için Kürt olmaktan kaynaklı problemler yaşamamak adına içine kapanık bir duruş sergilediğini ve doğulu olmayan insanlarla etkileşim içerisinde olmamaya gayret gösterdiğini söyleyebilmek mümkündür.

“Ailemin geldiği zamanlarda bizim bulunduğumuz mahallede asker şehit oldu mu bizim kapıya gelip bizi rahatsız ediyorlardı. Pis Kürtler derlerdi kapıya gelip. Hem kapıyı çarpmalar hem sözlü tacizler oluyordu o zamanlar ama şuanda öyle bi şey yok. Şahsım adına ise bi şey yaşamadım. Çünkü siyasete (siyasi konulara) hiç girmedim. Siyasete girseydim belki daha değişik durumlar olabilirdi. Girmemek daha iyi. Bi de çevremi doğulu insanlardan seçtiğim için de öyle bi sıkıntı yaşamadım.”(Bekar 4, Batman, 28, Lise)

Katılımcılardan Bekar 5, çözüm sürecinin gündemde olduğu 2016 yılında doğu firmalarının otobüslerinin taşlanmasıyla ilgili, kendisini kötü hissettiğini belirtmektedir. Katılımcının bizzat yaşadığı durum ise aşçılık yaptığı mekana gelen birkaç müşterinin, doğulu olmalarının anlaşılmasıyla siyasi konulara girip anlaşmazlıklar çıkarmaya çalışması fakat kendilerinin buna tepkisiz kalmasıdır.

“Şöyle söyleyeyim çözüm sürecinde sene 2016’da biraz sıkıntılar oldu. Doğunun otobüsleri taşlandı, o zaman kendimi kötü hissetmişim. Bi de burda bize sataşmak isteyenler oldu. Tanımıyoruz mesela müşteri olarak yemek yemeye gelen, hani bizim doğulu olduğumuzu anlayan, sıkıntı çıkarmak isteyen bi iki kişi oldu. ya sözlü taciz, başka bi şey değil. Ya siyasi konularda sataşma çıkarmaya çalıştılar ama biz pek oralı olmadık. Bi esnafın nasıl davranması gerekiyorsa biz de öyle davrandık. Diyaloğa girmedik.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Diğer bir katılımcı Bekar 6 ise liseye gittiği zamanlar bazı arkadaşların sosyal medyadan ve kulaktan dolma bilgilerden dolayı kendilerine karşı ön yargılı olduklarını fakat zamanla öyle bir durumun olmadığını anladıklarını belirtmektedir. Bundan başka 2014’te arkadaşlarıyla beraber parkta Kürtçe müzik dinlemelerinden

dolayı birkaç kişinin bu durumdan rahatsızlık duyduğunu, akabinde gelişen durumlardan dolayı dövüşmek zorunda kaldıklarını belirtmektedir. Katılımcı bu durumdan rahatsızlık duyduğunu da dile getirmektedir.

“Ya aslında lise birde bazı arkadaşlarımın bana bu ayrımcılığı hissettirdiğini hatırlıyorum. İlk başlarda bazı arkadaşlar değişik buluyolardı bizi. Hani bu sosyal medyadan veya orda burdan duyduklarından dolayı bi ön yargı var. Zamanla öyle olmadığını anladılar, bu algı yıkıldı. Haşır neşir olduğum arkadaşlar da oldu o zamanlar. Bi şey daha oldu. 2014’te Kürt arkadaşlarla Meram’da bi parka gittik. Orda oturuyoduk, Kürtçe şarkı çalıyordu işte. Sonra yanımıza iki üç kişi geldi. Nerelisiniz falan asabi bi tavırla. Biz ite Batmanlı, Vanlı falan diyince bu kişiler gittiler, bi grupta geldiler. Orda biz karşı karşıya geldik. Sözlü sataşma falan oldu. Sonra bi dövüştük falan. Onlar kavgacı, ırkçı insanlardı. Bizim bi arkadaşı baya bi dövdüler. Ama biz de onları dövdük. Yaşanmasaydı güzel olurdu.” (Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise genel olarak sözlü birtakım problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Bekar 1, sınıfta Kürtçe konuşmasından dolayı birkaç arkadaşı tarafından tepki aldığını fakat kendisinin bu duruma gereken cevabı verdiğini belirtmektedir.

“Sınıfta bazen Kürtçe konuştuğumda bi kaç arkadaş niye Kürtçe konuşuyosun diyorlardı bana. Ben de bunu normal karşılanırsınız bekliyorum, Kürtçe konuşmak yasak değil veya ayıp değil diyodum. İlk geldiğim zamanlar oldu da sonradan bu tarz konuşan olmadı. Ben zaten cevaplarını veriyorum.” (Bekar 1, Van, 24, Lisans)

Üniversite eğitimi sürecinde hiçbir şekilde siyasi konulara dair konuşmadığını belirten Bekar 2, sosyal medyada sınıf arkadaşının Kürtler hakkında kötü konuşmasından dolayı rahatsızlık duyduğunu ve arkadaşıyla ilişkisini bitirdiğini belirtmektedir. Katılımcı ayrıca Konya’da Kürt-Türk ayrımı konusunda herhangi bir durum yaşamadığını, söz konusu ayrımların olduğunu üniversite sürecinde gördüğünü belirtmektedir.

“Üniversitedeyken hiç bi zaman siyasi bi şeylere girmedim ama bi tane kız yazmış internete Kürtler Ermenidir, Kürtlere atmış tutmuş. O laf yetti yani o

kızı hayatımdan çıkarmaya. Bi daha yüzüne bile bakmadım. Kimse kimsenin ırkına bi laf söyleyemez sonuçta sen seçemiyosun onu. Hümanist olmalı insan. Ben Konya’da böyle bi şey yaşamadım. Ben Konya dışına çıktığım zaman Kürt-Türk ayrımı neymiş anladım, üniversitedeyken gördüm...”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Katılımcılardan Bekar 4 ise lise yıllarında birkaç öğretmenin Kürtler hakkında kötü konuştuğunu ve bir öğretmenle bu konuda sözlü münakaşaya girdiğini belirtmektedir. Ayrıca katılımcı, bir sınıf arkadaşının Kürtler hakkında sürekli kötü konuştuğunu, kendisinin de bu duruma gereken cevabı verdiğini belirtmektedir.

“Lisede okurken hoca şey yapmıştı. Bi tane beden eğitimi hocası gelmişti. En iyi Kürt ölü Kürt demişti. Bi tane de Milli Güvenlik dersine bi komutan geliyordu. O da şey diyodu Kürtçe bi dil değildir. Ben Kürtçe bilmiyorum ve bu dil benim için dil değildir demişti. Sonra ben dedim ki hocam o zaman Türkçe de bi dil değildir o zaman dedim. Nedenmiş dedi. Benim de babaannem Türkçe bilmiyo dedim. Sonra bütün sınıf gülmüştü. Sonra çık dışarı demişti bana, ben de çıkmıştım. Sınıfta bi kız vardı, sürekli Kürtler hakkında kötü konuşurdu. Ben de cevabını verirdim hep. Şuanda öyle bi şey yok, yani karşılaşmadım. Üniversitedeki hocalarımdan öyle bi muamele hiç görmedim yani.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Diğer bir katılımcı Bekar 5 ise çalıştığı iş yerinde aşçının kendisine Kürt olduğu için terörist muamelesi yaptığını, kendisinin de bu durumdan rahatsızlık duyup, tepkili bir şekilde cevap verdiğini belirtmektedir. Öte yandan sosyal medyada kendisine mesaj atan kişilerin, yaşadıkları anlaşmazlık sonucunda durumu, Kürtlere olan önyargılara bağlaması da katılımcının yaşamış olduğu başka bir problemidir.

“Ya böyle şakasına siz Kürt müsünüz, böyle ben buraya ilk başladığımda aşçı vardı. Sen Kürtsün, kesin teröristsin derdi bana. Yani eline silah alsan derdi herkesi öldürürsün. Başta derdim seni öldürürüm ondan sonra diğer insanları öldürürüm. Valla sinir oluyodum ya. Kürdüm diye terörist olmak zorunda mıyım? Teröristlerin dedim çoğu Türk. Sen kime yani terörist diyosun yani. Ya sosyal medyadan işte nerelisin diye soruyolar, ya napcaksınız ya diyorum, önüne gelen ya direkt sen nerelisin diye mesaj atan olur mu? Ben de soru işareti atıyorum, hani hayırdır, napacan? Türk, Kürt

ayrımı mı yapıyosun? Evet diyor. Sen nerelisin diyo, Kürdüm diyorum. İlk önce diyo ki ya Türk, Kürt sıkıntı değil benim için falan filan bakıyo hani güzel bi kıza benziyo falan. Yazacak ya bana. Sonra ben anlıyorum niyetini tabi, lafımı esirgemiyorum, söylüyorum. Sonra siz Kürtlerin hepsi böylesiniz zaten, teröristsiniz bilmem ne, hani istediklerini alamayınca Kürtlükten vuruyorlar.”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Bekar 3 ise diğer katılımcılardan farklı olarak Kürt olmasından dolayı hernagi bir problem yaşamadığını belirtmektedir. Hafta içi medrese eğitimi gören, hafta sonlarını da evde geçiren Bekar 3 medresenin sahibinin Zaza (Kürtçenin dört kolundan biri) olduğunu, kurumda Kürt, Türk, Suriyeli, Kazakistanlı vs. arkadaşların olduğunu, ayrıca öğretmenlerin de bu türden problemlerin yaşanmasına müsaade etmediklerini belirtmektedir.

“Hayır yaşamadım. Zaten haftasonu evdeyim. Diğer günler medresede. Zaten medresenin sahibi Zaza. Hocalarımız Kürtlerle Türkler arasında ayrım yapmıyor. Suriyeli olan var, Türk var, Kürt var. Hatta Kazakistanlı iki ablamız var. Hiçbir anlaşmazlık olmadı. Zaten izin de vermezler buna.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar genel olarak Kürt olmalarından kaynaklı problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların vurguladıkları ortak nokta insanların Kürtlere karşı önyargısı olduğudur. Bu anlamda yerel halkın kendilerine olan olumsuz düşünce ve davranışlarından bahsetmektedirler. Fakat söz konusu durumlara erkek ve kadın katılımcıların verdikleri tepkiler farklılık göstermektedir. Bu anlamda erkek katılımcılar yaşadıkları problemlere sessiz kaldıklarını belirtirken, kadın katılımcılar ise sessiz kalmayıp karşılık verdiklerini belirtmişlerdir.

Etnik Kökenden Kaynaklanan Problemler Bakımından Üç Kategori Arasında Genel Bir Değerlendirme

Yaşlı, evli ve bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar genel olarak Kürt olmalarından dolayı gerek yerli halkın kendilerine olan tutumu ve önyargısı gerekse eğitim sürecinde sınıf arkadaşları ve öğretmenleri tarafından Kürtlere hakaret edilmesi veya Kürtçe konuşulmasına dair bir tepki verilmesi gibi durumlar dolayısıyla problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Fakat evli ve bekar

kategorisinde yer alan katılımcılar yaşlı kategorindekilere göre daha fazla problem yaşamışlardır. Yaşlı kategorideki kadın katılımcıların biri hariç diğerleri herhangi bir problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun ortaya çıkmasında yaşlı kadın katılımcıların diğer katılımcılara nazaran dışarıyla bağlantılarının daha sınırlı olması neden olabilir.

3.5. Geleceğe Dair Beklentiler

Toplumsal değişimin en önemli dinamiklerinden biri olan göçün arka planında daima daha iyi bir yaşam ve gelecek beklentisi bulunmaktadır. Söz konusu beklentilerin karşılanması, göç eden bireylerin göç ettikleri yerdeki kalış sürelerini etkileyen bir durum olmaktadır. Zira beklentilerin karşılanmaması yer değiştirmeye meyilli göçmenlerin varlığını ortaya çıkaracaktır.

3.5.1. Konya’da Kalma İsteği

Bu bölümde katılımcıların Konya’da kalmak isteyip istemedikleri ve bu durumun nedenleri ortaya konmaya çalışılacaktır. Katılımcılardan elde edilen veriler doğrultusunda yaşadıkları kentte kalmak istemelerinin kente özgü nedenlere bağlı olup olmadığı analiz edilmeye çalışılacaktır.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak başka bir yere yerleşmenin mümkün olmadığına vurgu yapmaktadırlar. İş imkânlarının ve evin Konya’da olması, çocukların eğitimi ve Konya’da çalışıyor olmak gibi nedenlerden dolayı Konya’da kalmak durumunda olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar ayrıca kentte uzun süredir kalmalarına bağlı olarak yaşadıkları kente alıştıklarını, başka bir yere gidip de tekrar söz konusu süreci geçirmek istemediklerini belirtmektedirler. Bu noktada Dede 1 uzun süredir kentte kalmasına rağmen bir düzen kuramadığından bahsetmektedir. Ayrıca bir yere göç etmenin kolay olmadığına, uyum sağlama noktasında uzun bir sürenin geçmesi gerektiğine de değinmektedir.

“...Torunlar burda, okulları burda. Düzen burda, ev burda, hayvanlar burda. Daha hiçbir yere gidemeyiz. Her bir göç insanın yirmi senesini, otuz senesini alır...Göç zordur, öyle gelip yerleşmek, düzeni kurmak kolay mı?” (Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Yaşlı 3 ise kente alışabilmek için minimum beş yılın geçmesi gerektiğini düşünmektedir. Yabancılik çekmemek adına başka bir yere gitmek istememektedir.

“Ama buraya da alıştık. Başka bi yere mesela İstanbul’a git deseler gidemem. Nasıl bi daha yabancılik çekeyim bu yaştan sonra. Bi yere alışmak kolay mı, en az beş senen gider yeni bi yere alışmak için.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadınlar ise yaşamlarının bundan sonraki süreçlerini Konya’da geçireceklerini belirtmişlerdir. İş imkânlarının olması, Konya’da kurulu bir düzenin olması, kente alışmak, aile ve çocukların varlığı, kendilerini yaşadıkları kente bağlayan unsurlardır. Buna bağlı olarak Konya’da yaşamaya bir anlamda mecbur olduklarını dile getirmektedirler.

“Ölüme kadar artık Konya ’da kalacağız. Daha buraya yerleştik. Daha köyde bir şeyimiz yok... Mecbur. Evimiz burada.”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Daha buradayız, ailem burada. Çocuklarım burada...Buradayız. Alışmışız. Herkesi bırakıp nereye gideceğiz.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı 1 yukarıdaki ifadeler ek olarak köyünü çok özlediğini, imkanı olsa köyüne dönmek istediğini ve öldükten sonra mezarının köyde olmasını istemektedir. Katılımcı otuz yılı aşkın bir süredir Konya’da yaşamaktadır. Bu anlamda kentte kalış süresi kente uyum üzerinde olumlu etkilerde bulunabildiği gibi katılımcının ifadelerinden anlaşıldığı üzere bazı bireyler üzerinde hiç etkili olamamaktadır.

“Orayı (köyü) özliyoruz. Benim elimden gelse giderdim oraya...Ama buradayız, iş buradadır, evimiz buradadır, mecbur. Her zaman ben söylüyorum, ben ölürsem beni oraya götürün (gömün).”(Yaşlı 1, Mardin, 52)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak Konya’da kalmak durumunda olduklarını belirtmişlerdir. İş imkanlarının kıra nazaran kentte daha fazla olması, göç eden bireyleri kente bağlayan en önemli faktörlerden biri olabilmektedir. Katılımcılar da iş imkanlarının yaşadıkları kentte olmasına bağlı olarak Konya’da yaşayacaklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında kentte bir düzen kurmaları, aile ve çocukların varlığı katılımcıları kente bağlayan nedenlerdendir. Görüşmecilerin bazıları sayılan nedenlere bağlı olarak kentte mecburen kaldıklarını açıkça ifade ettikleri gibi bazı katılımcılar da bu durumu başka ifadelerle

belirtmişlerdir. Sonuç olarak şunu söyleyebilmek mümkündür; yaşlı kategorisinde yer alan göçmenleri kente bağlayan unsur kentten memnuniyetten ziyade yaşam şartlarının kendilerini kentte kalmaya mecbur bırakmasıdır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan erkek katılımcılar uzun vadede Konya’da kalacaklarını belirtmişlerdir. İş imkânlarının Konya’da olmasına bağlı olarak zamanla evin, ailenin kente yerleşmesi, bir düzen kurulması ve çevre edinilmesi, kentte kalma nedenleri olarak belirtilmektedir.

“...Biz burda artık ev yaptık, burda kalacağız yani. Çevremiz var az çok. Tanıdık iş verenler var mesela. yani burayı bıraksak olmuyor.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

“Her ne kadar diğer akrabalar Adıyaman’da yaşıyor olsa da birinci derecedeki ailem burada olduğu için dönmeyi düşünmüyorum. Artık belli bi düzen kurmuşuz, iyi kötü bi çevre edinmişiz yani kök salmışız öyle diyim. Buradayız yani.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Katılımcılardan Evli 4, diğer katılımcılardan farklı olarak yurt dışına gitmek istediğini fakat eşinin buna müsaade etmediğini ifade etmektedir. Kendisinin ilkokul terk olduğunu, bu anlamda çocuğuna eğitim bakımından pek bir faydasının olmayacağını düşünmektedir. Katılımcı ayrıca Türkiye’deki eğitim sistemi ile Avrupa’daki eğitim sistemini karşılaştırmakta ve Avrupa’nın bu anlamda daha başarılı olduğunu düşünmektedir.

“Valla benim şuanda imkanım olsa Konya’da durmam. Avrupaya gitmek istiyorum ama hanım izin vermiyor. İzin verse giderim, bir sene sonra ailemi de taşıırım. Aileme daha iyi bir gelecek veririm. Mesela ben ilkokul 2-3’e kadar okudum. Çocuğuma ne verebilirim. Mesela Avrupa’daki eğitimle buradaki eğitimi kıyasladığın zaman ordaki çocuklar daha başarılı. Burada kaç saat ders veriyosun, çocuklarda başarı yok. böyle eğitim seviyesi olabilir mi ya.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Evli 2 ise Konya’da uzun süre kalıp kalmama konusunda kararsızdır. Konya’nın doğal güzellikleri bakımından yetersiz olduğunu düşünmektedir. Öte yandan özel bir şirkette pazarlamacı olarak çalışan katılımcı, Konya’da kalıp kalmayacağını iş durumuna da bağlamaktadır.

“...Konya çok yabana attığım bir şehir değil. Tek sıkıntım doğal güzelliklerinin pek olmaması. Doğal güzellikleri olsa birinci tercihim olur...Her an değişme durumu var. Bakalım.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise farklı nedenlere bağlı olarak Konya’da kalmak istediklerini belirtmektedirler. İş imkanlarının Konya’da olması ve yaşadıkları evin kendilerine ait olması katılımcıları kente bağlayan nedenlerdir. Ayrıca Konya’nın daha gelişmiş şehirlere (İstanbul gibi) göre daha ekonomik olması, çok fazla kalabalık olmaması, ulaşımının iyi olması, buna bağlı olarak çocukların kentte daha rahat büyüyecekleri düşüncesi de katılımcıları kente bağlayan etkenler olmaktadır. Önemli bir nokta ise katılımcıların yabancılığa yaptıkları vurgudur. Aslında burada kastedilen, kentte belli bir süredir yaşamalarının verdiği alışkanlık durumudur. Bu anlamda başka bir yere yerleşip alışma sürecini tekrardan yaşamak istemediklerini belirtmektedirler.

“... İşimiz, düzenimiz burda. Gidipte nerde hayvancılık yapabiliriz yeniden. Ev aldık burda. Buraya alıştık zaten alışmamız zaman aldı. Bi daha bi yere gidip bi daha mı alışmaya çalışacaz...” (Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

“Evet. İşte burada geleceğimizi kuruyoruz. Çocuklarımıza öyle. Ya başka bi yere gidip niye yabancılık çekelim. Burada yabancılık çekmiyoruz. Burada akrabalar fazla yok ama var yine de. Diyelim İzmir’e gitsek kim var orda. İstanbul’da çok akraba var ama nasıl diyim ulaşmak kolay değil. Orda geçim daha da zor. İstanbul büyük şehir kalabalık. Burası öyle değil. İstanbul’a göre tabi. Çocuğumuz daha rahat büyür.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Daha iyi iş imkanlarının olması bazı durumlarda, başka bir yere göç etmek için tek başına yeterli bir neden olabilmektedir.

“Nasip ya. Konya’yı çok ama çok seviyorum ama eşimin daha iyi bi iş imkanı olsa bi yerde, giderim yani...”(Evli 4, Mardin, 32, Lise)

Aile üyelerinin başka bir yerleşim yerinde olması, memlekete olan sevgi ve özlem, bireyi kente bağlayan düzenli bir iş durumunun olmaması da kentte kalış süresini etkileyen nedenler arasında yer almaktadır. Söz konusu nedenlere ek olarak bir katılımcı farklı bir noktaya dikkat çekmektedir. Katılımcı Konya’daki insanlardan memnun olduğunu fakat onların yanında kendini rahat hissetmediğini ifade

etmektedir. Kendisinin Kürt olması nedeniyle insanlar tarafından ayrımcılığa maruz kalabileceği korkusunu yaşamaktadır. Fakat bu durumun memleketinde olmadığını, orada yaşayan herkesin kendisi gibi olduğunu düşünmektedir.

“Düşünmüyorum çünkü sevdiklerim burada değil. Yani kendi yerimde yaşamak istiyorum. Memleketimi seviyorum. En azında burada ölmek istemiyorum. Hepsi çok iyi, hepsi çok değerli insanlar ama oturup bir muhabbet edemiyosun. Tam böyle canı gönülden ısınamıyosun. Hep bi korkuyosun acaba sonunda Kürdüm diye bir şey yaşıcak mıyım diye düşünüyosun. Ama bunu kendi memleketimde yaşamam imkansız yani. Çünkü ben neysem onlar o, onlar neyse ben oyum. Ondan ötürü yani.” (Evli 2, Van, 27, Lisans)

“... Sonuçta eşimin de düzenli bir işi yok. Başka bir yerde de yaşayabiliriz.” (Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcıların birçoğu ekonomik nedenler, yaşanan evin Konya’da alınmış olması ve belli bir süredir Konya’da kalmalarına bağlı olarak kentte kurmuş oldukları düzenden dolayı, Konya’da kalacaklarını belirtmektedirler. Başka bir husus ise kadınların yaşadıkları kente alıştıkları vurgusudur. Farklı bir kente göç edip tekrardan söz konusu yere alışma sürecini yaşamak istememektedirler. Bu anlamda kente alışma sürecinin kendileri için kolay bir süreç olarak geçmediğini söyleyebilmek mümkündür.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcılar ağırlıklı olarak Konya’da kalacaklarını belirtmişlerdir. Aile ve akrabaların Konya’da oluşu, Konya’da çalışıyor olmak, eğitim durumu, yerleşim yeri olarak Konya’dan memnuniyet, kentte belli bir süredir yaşamının vermiş olduğu alışmışlık duygusu, kenti tanıma, Konya’da edinilen dostluklar söz konusu katılımcıları Konya’da kalmaya bağlayan nedenlerdir.

“Ben herhalde Konya’da ömür boyu kalırım hani. Alıştım çünkü hani bilmiyorum hani hayat karşına neler getirir bilemezsin ama hani şuan için Konya gibi görünüyor. Ailem burada, kendi evimiz burada, işim burada. Burayı biliyorum, burayı tanıyorum. Zor olur yani, başka bi yere gitmem zor olur.” (Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

“Ya şöyle bi şey, öyle bi planım yok. yarın, öbür gün doktoraya başlarsam önceliğim Konya olur. Uzun zamandır kaldığım için, bir de şehre alıştım, yer değişikliği benim sıkıntı olabilir. Bu anlamda Konya'yı tercih ederim yani.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

“... Ben burada esnafım. Beş senedir burada çalışıyoruz. Güzel bi şehir. Hani ulaşım rahatlığı var. Rahat bi şehir... Sonra alıştım, çok sağlam dostlularım var benim Konyalı olsun, Diyarbakırlı olsun, Ağrılı olsun vs. şuan seviyorum ben Konya'yı. Tanıdığım insanlardan ötürü seviyorum. Edindiğim dostluklardan ötürü seviyorum. Ve uzun yıllar Konya'da kalmayı düşünüyorum.” (Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Katılımcılardan Bekar 4 diğer katılımcılardan farklı olarak memleketinde iş imkanları kısıtlı ve elde edilen kazanç az olduğu için maddi bakımdan belli bir birikim yaptıktan sonra memleketine dönmeyi düşünmektedir. Öte yandan katılımcı Konya'da kalmak istemektedir fakat evlenmek istediği kızın babası, kızını memleket dışına göndermek istemediğinden dolayı katılımcının memlekete gelmesini istemektedir.

“Şöyle diyim nasip kısmet diyim. Benim düşüncem memlekete gitmek isterim. Bizim evlilik olayı var. Kızın ailesi uzak diye babası karşı çıkıyor. Memlekette olsa verirdim gibisinden. Ben de burda bi birikim yapıp gitmeyi düşünüyorum. O da bi sekiz sene falan sürer. Sonra giderim diye hedefliyorum. Çünkü memlekette bu maaşa iş bulmam zor. Mecbur burda kalıp para biriktirmem lazım. Hani kızın babası ikna olursa burda kalırız, ne biliyim büyükler falan ikna ederlerse (gülerek).” (Bekâr 4, Batman, 28, Lise)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisindeki katılımcılar ise Konya'da kalma konusunda isteksizdirler. Buna karşın Konya'da kendi isteğiyle kalmak isteyen bir katılımcı, memleketinde aile ve toplum baskısına maruz kaldığı için eğitimini Konya'da devam ettirmek istemektedir.

“Alese hazırlanıyorum, yüksek lisans için. Burda yüksek lisans yapmayı düşünüyorum. Bu yıl olmasa da memlekete gitmeyi düşünmüyorum... Memleketteki aile baskısı veya toplum algısı beni rahatsız ediyor. o yüzden kalmayı düşünüyorum.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

Konya’da ağabeyleriyle beraber kalan Bekar 3, medrese eğitimi almaktadır. Anne ve babasını özlediğini için memleketine gitmek istemektedir fakat eğitim durumu ve ağabeylerinin de bu duruma müsaade etmemelerinden dolayı memleketine gidememektedir. Bu anlamda zoraki bir kalış söz konusudur.

“Valla geçenlerde gitmek istiyordum. Ailemi özlediğim için..Medrese derslerim var, gidemem. Evleninceye kadar medreseye devam edeceğim. Ağabeylerim de gitmemi istemiyor. Buradayım mecbur.”(Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Katılımcılardan Bekar 2, Konya’dan memnuniyetsizliğini dile getirmekte ve kendisini Konya’ya bağlayan tek nedenin ailesi olduğunu belirtmektedir. Sosyal Bilgiler öğretmenliğinden mezun olan katılımcı Konya’ya atanırsa mesleğinden dolayı bir ihtimal yaşadığı yeri sevebileceğini düşünmektedir.

“Ben atanıym bi daha gelmem buraya (gülerek). Mesela burada hayatımı kursam, mesela burada öğretmen olarak çalıştım diyelim, ben burayı belki de o yüzden sevebilirim... Yani beni buraya bağlayan tek şey ailem. Konya’da yaşarsam belki mesleğimden dolayı sevebilirim.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Bekar 4 ve Bekar 5 ise eş durumuna bağlı olarak başka bir yere gidebileceklerini vurgulamaktadırlar. Bekar 5, annesinin başka bir yerde yaşayan biriyle evlenmesine sıcak bakmadığını ama kendisinin evlilik aracılığıyla denizin olduğu bir yerleşim yerinde yaşamak istediğini belirtmektedir. Bekar 4 ise ailesinin kendisi için bağlayıcı bir unsur olmadığını, sevdiği biriyle yurt dışında dahi yaşayabileceğini belirtmektedir.

“Mesela evlendiğim zaman deniz olan bi şehirde yaşamayı çok istiyorum. Hiç ömrüm boyunca deniz görmedim, deniz görmek istiyorum. Ailem burda ama hani eş durumu olursa burda kalırım. Annem zaten beni başka bi yere vermek istemiyor...”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

“Valla o konuları hiç bilmiyorum ya. Ben çok sevdiğim bi insan olursa Amerika’da bile olsa giderim yani (gülerek). ailem çok da lazım değil yani şu saatten sonra. Valla var ya annem sinir etti beni.”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan erkek ve kadın katılımcılar arasında Konya’da kalma nedenleri olarak “eğitim durumu” haricinde bir neden bulunmamaktadır. Erkek katılımcılar Konya’da uzun süre kalma konusunda daha fazla isteklidirler. Erkek katılımcıların Konya’da kalma sebeplerini genel olarak ailenin Konya’da yaşıyor olması, eğitim ve iş durumu, kenti tanıma ve kente alışma olarak sıralamak mümkündür. Kadın katılımcılar, biri haricinde, herhangi bir işte çalışmıyor olmamalarından dolayı iş durumunu bir neden olarak belirtmemişlerdir. Katılımcıların ifadelerinden erkeklerin daha fazla Konya’dan memnun oldukları anlaşılmaktadır. Kadınların ifadelerinden kente aidiyet hissetmedikleri anlaşılmaktadır. İlginç olan şudur ki Bekar 4 ve Bekar 5 önceki ifadelerinde Konya’yı memleketleri olarak gördüklerini ifade etmekteydiler. Bu anlamda şunu söyleyebilmek mümkündür; bir yerleşim yerini memleket olarak görmek, bazı insanlar için kendilerini kente bağlayan bir unsur olamamaktadır.

Konya’da Kalma İsteği Bakımından Üç Kategori Arasında Genel Bir Değerlendirme

Özet olarak üç kategori arasında Konya’da uzun süre kalıp kalmama düşüncesi bakımından ortak bazı noktalardan bahsetmek mümkündür. Bu anlamda katılımcılar (bekar kızları bu duruma dahil etmek pek mümkün değil) genel olarak aileleriyle beraber belli bir süredir kalmalarına bağlı olarak, kentte kurdukları düzene vurgu yapmaktadırlar. İş imkânlarının kentte olması, kaldıkları evin kira olmaması gibi durumlar katılımcıları bir anlamda kentte kalmaya mecbur bırakmaktadır. Çünkü söz konusu katılımcılar, ifadelerinde kente özgü bir memnuniyeti barındıran ifadelerde bulunmamışlardır. Sürekli “*elimiz kolumuz bağlı*” tarzında ifadelere yer vermişlerdir. Özellikle yaşlı kuşakta yer alan kadın katılımcılar “*mecbur*” ifadesini sıkça kullanmışlardır.

Kentte kalış süresi konusunda bir başka husus ise göçmenlerin kente alıştıklarını, kentte belli bir çevre edindiklerini ve başka bir yere göç edip yabancılık sürecini yaşamak istemediklerini belirtmeleridir. Göçmenlerin kente alışma süreci sancılı geçtiğinden dolayı tekrardan aynı süreci yaşamak istemedikleri düşünülmektedir. Son olarak üç kategori arasında bekâr kadın göçmenler diğer göçmenlere göre oldukça isteksizdirler. Daha ziyade başka bir kente gitme

imkânlarının olması halinde, yaşadıkları kenti terketme konusunda oldukça istekli ifadelerde bulunmuşlardır.

3.5.2. Göçmenlerin Geri Dönüş Düşünceleri

Bu bölümde katılımcıların geldikleri yere geri dönme konusundaki düşünceleri, kuşaklar arasında karşılaştırma yapılarak değendirilecektir.

Yaşlı Kategorisi/Erkek

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek katılımcılar, memlekete geri dönme konusunda isteksizdirler. Yaşlı 1, yaşı dolayısıyla geri dönmenin mümkün olmadığını, belli bir yaştan sonra tekrardan bir düzen kuramayacağı düşünmektedir.

“Yok. Bu yaştan sonra dönmek olmaz. Gitsem de kaç yıl yaşayacam artık orda. Nasıl bi daha düzen kuracaz bu yaştan sonra.”(Yaşlı 1, Ağrı, 69, Lise)

Yaşlı 4, memlekete geri dönmek istemediğini, *“bi şeyim yok orda”* ifadesiyle kendisini memlekete bağlayan herhangi bir bağın (maddi-manevi) olmadığını belirtmektedir.

“Yok, ben istemiyorum. Bi şeyim yok orda.”(Yaşlı 4, Mardin, 58, İlkokul)

Yaşlı 2 ise ekonomik durumunun, yeni bir düzen kurmaya elverişli olmadığını fakat elverişli olması halinde memleketine geri dönmek istediğini belirtmektedir.

“... Artık nerde döneceğim. Artık maddi imkânlar elverişli olmuyor. Ev almak lazım orada. Bu evi satsam hemen satılmaz. İmkânlarım olsaydı (maddi imkânlar) giderdim. He vallah imkânlarım olsaydı giderdim.”(Yaşlı 2, Ağrı, 65, Lise)

Katılımcılardan Yaşlı 3 ise emekli olup, yaşadığı yerden sıkılması durumunda gitme ihtimalinin olduğunu belirtmektedir. Fakat çocuklarının kendisiyle gelemeyeceklerini, onların kente uyum sağladığını ve köyde yaşayamayacaklarını vurgulamaktadır.

“Ha bu yaştan sonra emekli olursam, burdan sıkılırsam köye gidebilirim. Ama çocuklar çoğum gelmezler köye. Yapamazlar da. Onlar şehirli gibi olmuşlar. Dayanamazlar.”(Yaşlı 3, Mardin, 54, İlkokul)

Yaşlı Kategorisi/Kadın

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise genel anlamda memlekete geri dönmenin mümkün olmadığını belirtmektedirler. Katılımcıların Konya’da yaşadıkları ev kira değildir. Dolayısıyla “evimiz burda”, “memlekette bir şeyimiz kalmadı ki” ifadeleriyle yaşadıkları kentte sağlam bir düzen kurduklarına, memleketlerine dönmek için herhangi bir nedenin olmadığını vurgu yapmaktadırlar.

“Ölüme kadar artık Konya’da kalacağız. Daha buraya yerleştik. Daha köyde bir şeyimiz yok. Ailelerimiz var memlekte, onlar buraya gelir, biz oraya gideriz ama artık yerimiz burasıdır. Mecbur. Evimiz burada.”(Yaşlı 2, Ağrı, 75)

“Memleketimizde bir şeyimiz kalmadı ki. Bir eviydi kaynımın eviydi o da sattı gitti. Daha buradayız.”(Yaşlı 4, Ağrı, 58)

Yaşlı 3 yukarıdaki ifadelere ek olarak memlekette kendilerini geçindirebilecek iş imkanlarının olmadığını belirtmektedir. Söz konusu düşüncesini “Dargeçit’te kuru kuru toprak, taş, ne yiyecek?” ifadeleriyle vurgulamaktadır. Öte yandan gurbette yaşamanın zor olduğunu fakat çocuklarının Konya’da olduğunu, onlardan ayrı kalmak istemediğini, bu anlamda mecburen Konya’da kalmaları gerektiğini belirtmektedir.

“...Ben de herifin yanına (mezara) gideceğim, başka da bir yer yok. nere gidecem, doğu tarafı da zor. ore gider, evimiz yok, bişeyimiz de yok. gidesek Dargeçit’te kuru kuru toprak, taş, ne yiyecek? Memlekete giderim, gelirim ama yaşayamam. Hasretlik zordur ama gidemem. Ben ciğerime (çocuklarıma) çok düşünüm. Nasıl bırakayım onları. Evlat zor, evlat çok zor. Çocuklarda seviyor bana. Mecburen buradayız.” (Yaşlı 3, Mardin, 65)

Katılımcılardan Yaşlı 1 ise köyünü özlediğini, öldüğü zaman mezarının köyde olmasını istediğini belirtmektedir. Fakat imkânları bu duruma elverişli değildir. Katılımcının imkan derken kastettiği durum aileye bağlı olması, özgür hür iradesiyle başka bir yere gitmesinin mümkün olmadığıdır. Katılımcı otuz seneyi aşkın bir süredir Konya’da yaşamaktadır. Önceki ifadelerinde, yaşadığı yeri sevmediğini, memleketi olarak görmediğini, kentsel imkanlardan yararlanmadığını ve kent içerisinde zaman geçirmediğini belirtmekteydi. Bu anlamda katılımcı, kentte uzun süre yaşamasına rağmen, kente uyum sağlama adına herhangi bir faaliyette

bulunmamıştır. Oldukça kapalı, etkileşime uzak bir şekilde yaşaması, söz konusu uyumun yaşanmamasına neden olmuştur. Dolayısıyla kentte kalış süresi, katılımcının kente uyumu üzerinde hiçbir etkide bulunmamıştır.

“Orayı (köyü) özliyoruz. Benim elimden gelse giderdim oraya. Valla giderdim. Her zaman ben söylüyorum, ben ölürsem beni oraya götürün (gömün).”(Yaşlı 1, Mardin, 52)

Sonuç olarak yaşlı kategorisinde yer alan katılımcılar, geldikleri yere geri dönmenin mümkün olmadığını belirtmektedirler. Yaşadıkları kentte kurdukları düzen (ev alma, iş durumu vs) bu anlamda öne sürülen en önemli sebeplerdendir. Yaşadıkları kenti bırakıp, tekrar bir düzen kurmaya çalışmak, katılımcılar için tercih edilmeyen bir durum olmaktadır.

Evli Kategorisi/Erkek

Evli kategorisinde yer alan katılımcılar memleketlerine geri dönüşün mümkün olmadığını belirtmektedirler. İş imkanlarının yaşadıkları kentte olması, buna karşılık geldikleri yerde iş imkanlarının olmaması, yaşadıkları kentte bir düzen kurmaları, ailenin varlığı gibi nedenler katılımcıların yaşadıkları kentte kalmaları için en önemli nedenler arasındadır.

Evli 2, göç ettikleri yerin doğal güzellikler ve iklim bakımından iyi olmadığını ve oradaki insanlarla uyum sağlayamayacağını belirtmektedir. Katılımcı daha önceki ifadelerinde memleketindeki insanların ırkçı bir düşünce yapısına sahip olduklarını belirtmekteydi. Bu anlamda memleketindeki insanlardan memnun değildir. Katılımcılardan Evli 3 ise göç ettiği yerde iş imkanlarının olmadığını ayrıca eğitiminin iyi olmadığını belirtmektedir. Buna karşılık yaşadığı kentte ise iş imkanlarının olduğunu ve eğitimin daha iyi olduğunu belirtmektedir.

“İstemem. Ordaki insan yapısıyla hiç uyuşamam (yukarda sebeplerini anlatıyor). Artı Elazığ’ın da doğal güzellikleri yok. toz toprak. İklim olarak iyi değil.”(Evli 2, Elazığ, 50, Lisans)

“Valla zor. Mesela biz gidersek çocukların okulu ne olacak. Orda okul yok ki düzgün (eğitim anlamında diyor). Şimdi biz gitsek orda iş yok. işimiz burda iyi. Orda inşaat yok. Artık zor. Para kazanamıyoruz orda.”(Evli 3, Mardin, 36, İlkokul)

Evli 5 ise yaşadığı yerde belli bir düzen kurduğunu, çevre edindiğini ve birincil derece yakınların ve ailenin yaşadığı kentte olduğunu, bu yüzden de memlekete geri dönmek istemediğini belirtmektedir.

“Her ne kadar diğer akrabalar Adıyaman’da yaşıyor olsa da birinci derecedeki ailem burada olduğu için dönmeyi düşünmüyorum. Artık belli bi düzen kurmuşuz, iyi kötü bi çevre edinmişiz yani kök salmışız öyle diyim. Buradayız yani.”(Evli 5, Adıyaman, 35, Lisans)

Katılımcılardan Evli 4 ise kent hayatında, insanın başına her an bir şeyler gelebileceğini düşünmektedir. Bu anlamda çocuğunun köyde yaşaması, katılımcının kendisini daha rahat hissetmesini sağlayacaktır. Çünkü köy hayatında herkes birbirini tanımaktadır. Dokuz senedir Konya’da olduğunu ve hala alışamadığını belirten katılımcı, yaşadığı kentte insanların sıcak olmadığını, komşuluğun olmadığını ve kentin kendisine olumlu bir şey katmadığını düşünmektedir. Fakat ekonomik durumu elverişli olmadığı için memlekete geri dönemediğini belirtmektedir.

“Valla imkanlarım olsa doğuya yerleşirim de, olmadığı için mecbur burarda kalmak zorundayız. Köye yerleşirdim, hiç olmazsa daha rahat olurum. Kafam rahat olur, çolum çocuğum yani aklıma kötü bir şey gelmez. Ya burası şehir. Kimin ne olacağı belli olmuyor burada. Bi yere gittin, başına bir şey mi geldi. Küçük bir yerde böyle şeyler olmaz. Kafan rahat olur. Herkes birbirini tanır. Ben buraya geldim bi türlü alışamadım. 9 sene oldu alışamadım Konya’ya. İnsanları sıcak gelmedi. Komşuluk yoktu...Burada Allah razı olsun selam vermemeyi öğretiler bana.”(Evli 4, Mardin, 30, İlkokul terk)

Diğer bir katılımcı Evli 1 ise geri dönmek istediğini fakat evli olması ve çocuklarının sorumlulukları dolayısıyla bu durumun mümkün olmadığını belirtmektedir. Katılımcı kentte yaşamasına rağmen kültürel bir değişim yaşamadığını, ölene kadar da değişmeyeceğini fakat çocukların kent hayatına adapte olduklarını, bu yüzden de köyde yaşayamayacaklarını belirtmektedir. Öte yandan kent hayatındaki imkanların memlekette olmadığını belirten katılımcının ifadelerinden, yaşadığı kente uyum sağlamadığını ve sağlamak adına da herhangi bir isteğinin de olmadığı anlaşılmaktadır.

“Geri dönmek mümkün değil artık. Tek başıma olsaydım memlekete dönmek isterdim. Şuanda çocuklar var. Benim kültürüm değişmedi, ölene kadar

değişmez ama çocuklarımın değişti. Çocuklar gidip te köyde napacaklar. Buranın imkanlarını orada bulmak mümkün değil.”(Evli 1, Ağrı, 49, Lise)

Evli Kategorisi/Kadın

Evli kategorisinde yer alan kadın katılımcılar ise genel olarak memlekete geri dönmenin mümkün olmadığını belirtmektedirler. Buna göre Evli 4, memleketini havası ve çevresi bakımından sağlıklı bulmakta fakat iş imkânları bakımından yetersiz görmektedir. Bu anlamda memlekete geri dönmekten ziyade oraları gezmek, oralarda belli bir süre kalıp tekrar dönmek amaçlı gitmek istemektedir. Evli 5 ise yukarıdaki ifadelere ek olarak göç ettiği yerde hastane yaptıklarını fakat oraya doktor göndermediklerini belirtmektedir. Katılımcı yaşam şartlarının zorluğuna vurgu yaparak memlekete geri dönmenin, istemesine rağmen, mümkün olmadığını belirtmektedir.

“İsterim ama, yani havası çok güzel evet çevresi çok güzel, sağlık açısından çok güzel ama iş imkanı yok, olanakları hani buradaki gibi değil. Yani sadece oralar hani sadece gezeceksin, yılda böyle bi kere gideceksin, on on beş gün kalacaksın, gezeceksin, temiz havanı alıp geleceksin. O tarafları artık öyle kabullendik.” (Evli 4, Mardin, 32, Lise)

“İsteriz ama nasıl isteriz. Ya iş yok güç yok. orda napcaz. İşte hastane yapıyorlar oraya doktor yok. doktor göndermiyorlar devlet. E nasıl yapcaz. Boş.”(Evli 5, Mardin, 28, İlkokul terk)

Katılımcılardan Evli 1 ise kesinlikle memlekete gitmek istemediğini belirtmektedir. Katılımcı daha önceki ifadelerinde memleketinde sabah erken kalkma zorunda olduklarını, soba yakmak zorunda olduklarını vs. belirterek Konya’dan ziyade şehir hayatını sevdiğini belirtmekteydi. Bu anlamda aynı zorlukları tekrar yaşamak istememektedir. Ayrıca memleketini sevmeyişi ve oraya gittiği zaman da yabancılık çektiğini belirtmektedir.

“Asla. Yani Allah nasip etmesin (gülerek). Ya memleket kış şartları zor, yaşam şartları zor. ben buradaki rahatlığı memlekette göremem ki. Hem sevmiyorum da orayı... Şimdi buradan gittiğim zaman kendimi orda garipsiyorum.”(Evli 1, Ağrı, 43, Ortaokul)

Evli 6 ise doğduğu yeri tam olarak memleketi olarak görmemektedir. Siirt’te doğduktan sonra başka bir yere (Adana) taşınmaları, memleketini tam olarak

benimseyememesine neden olmuş olabilir. Ailesi olmasa memlekete hiçbir şekilde gitmeyeceğini belirten katılımcı, bu anlamda geri dönmek de istememektedir.

“Hayır. ben sadece orda doğdum. Sonrasında taşındık zaten. Ondan mı kaynaklanıyor bilmiyorum. Mesela benim babam için memleket çok önemli. Oraya gittiğim zaman tamam ailem, aile büyükleri var ama o kadar yani. Ailem olmasa ben hiç gitmezdim Siirt’e. Memleketim olarak bile tam anlamıyla demiyorum yani.”(Evli 6, Siirt, 22, Lisans)

Evli 3, anne ve babasının Konya’da olmasından dolayı başka bir yere veya memlekete gitmeyi istememektedir. Fakat eşi nereye giderse kendisinin de oraya gideceğini belirtmektedir.

“Valla eşim nereye giderse giderim. Hiç acımam ama dönme kısmı ı ı niye ailem burada. Bana kalsa gitmem o yüzden ama eşim nere ben ora.”(Evli 3, Mardin, 31, Ortaokul)

Evli 2 ise ailesinin, sevdiklerinin memlekette olması ve memleketini sevdiğinden dolayı geri dönmek istemektedir.

“...Sevdiklerim burada değil. Yani kendi yerimde yaşamak istiyorum. Memleketimi seviyorum...”(Evli 2, Van, 27, Lisans)

Sonuç olarak evli kategorisinde yer alan katılımcılar genel olarak, isteseler de dahi, memlekete geri dönüşün mümkün olmadığını belirtmektedirler. İş imkânlarının yaşadıkları kentte olması ve uzun yıllardır kentte yaşamaya bağlı olarak kendilerince kurdukları düzen, ne memlekete ne de başka bir yere gitmeyi mümkün kılmamaktadır.

Bekar Kategorisi/Erkek

Bekar kategorisinde yer alan erkek katılımcılar genel olarak uzun süre Konya’da kalacaklarını belirten ifadelerde bulunmuşlardır. Memlekete geri dönmek istediklerini belirten katılımcılar ise söz konusu durumun uzun yıllar sonra olabileceğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan Bekar 1, Konya’da uzun yıllar yaşamasından dolayı memleketini hatırlamadığını ve bu nedenle de geri dönmeyi istemediğini belirtmektedir. Bekar 3 ise eğitimini Konya’da tamamlamak istediğini ayrıca memleketinde, okuduğu bölümün olmadığını belirtmektedir. Diğer bir katılımcı Bekar 6 ise göç ettikleri köyün gelişmemiş ve imkanlarının oldukça sınırlı olduğunu belirtmektedir.

“Yo, gerek yok ya. İstemiyorum. Zaten hatırlamıyorum da orayı, küçük yaşta gelince hani.”(Bekar 1, Ağrı, 23, Lise)

“Şuan dönmeyi düşünmüyorum açıkçası ama günün şartları neyi gerektirir bilemem. Zaten Ağrı’da bölümle alakalı bi şey olmadığı için o anlamda gitmeyi düşünmüyorum.”(Bekar 3, Ağrı, 25, Yüksek Lisans)

“Memlekete şu haliyle dönmek istemem. Gelişmemiş ve imkanlar maalesef çok sınırlı. Mesela on yıldır buradayız, bu on yıl içerisinde köye bi sokak lambaları takılmış o kadar. Bi de kaldırımlar yapılmış. Ama gezme amaçlı gitmek isterim.”(Bekar 6, Van, 23, Yüksek Lisans)

Memleketi Erzurum olan Bekar 2’nin ailesi Yalova’da yaşamaktadır. Konya’da çalışan katılımcı ailesine özlem duyduğunu fakat uzun bir süre daha Konya’da kalacağını, ilerleyen yıllarda ailesinin yanına dönmeyi düşündüğünü, dönemezse dahi söz konusu yere sık sık gitmeyi düşündüğünü belirtmektedir.

“Aslında Erzurumluyum ama benim akrabalarım, sülalem Yalova’da. Konya’nın bunca güzelliğine rağmen memleket başka bir şey... Evet, dönmek istiyorum. Ne zaman olur? En az bi on sene daha Konya’dayız. Bundan sonra mutlaka öyle ya da böyle dönüşümüz olmasa da emeklilikten sonra gitmek garanti olmasa da gitme sıklığını artırmayı düşünüyorum.”(Bekar 2, Erzurum, 27, Yüksek Lisans)

Ağabeyleriyle beraber pide, lahmacun, ızgara vs. üzerine ortak bir işletmeleri olan Bekar 5, Konya’da sunduğu hizmeti ilerleyen yıllarda memleketindeki insanlara da sunmayı hedeflemektedir. Bu amaçla yeteri kadar birikim yaptıktan sonra, memlekete bir ihtimal dönebileceğini belirtmektedir.

“... Burada insanlara hizmet açısından, kalite açısından en iyisiniz sunmaya çalışıyoruz. Bunu kendi insanlarımıza da sunmayı düşünüyorum. Tek amacım bu, dönersem bundan dolayı dönerim. Şuan için değil ama burda iyice birikim yapabildikten sonra güçlendikten sonra dönebilirim.”(Bekar 5, Ağrı, 24, Ortaokul)

Bekar Kategorisi/Kadın

Bekar kategorisindeki kadın katılımcılar ise memlekete geri dönme konusunda iki katılımcı dışında net ifadelerde bulunmamışlardır. Konya’da üniversite eğitimini tamamlayan Bekar 1, memleketindeki toplum baskısını yaşamak

istemediğinden geri dönmeyi düşünmemektedir. Ailesiyle beraber Konya’da yaşayan Bekar 4 ise zamanında ailesinin Konya’ya gelerek çok iyi yaptığını, kendisini memlekete bağlayan bir bağın olmadığını çünkü orada hiç yaşamadığını belirtmektedir. Fakat memlekete gezi amaçlı gidebileceğini belirtmektedir.

“İstemiyorum. Burda yaşamak daha cazip geliyor. Memleketteki psikolojik baskıyı yaşamaktansa burda direnmeyi tercih ederim.”(Bekar 1, Van, 24, Lisans)

“Zamanında ailem iyi ki Konya’ya gelmişler. Orda kalıp napcaz ki. Tabi ki dönmek istemiyorum. Yani şöyle oraya bağlayan bi şey yok. Hani gezmek için gidebilirm ama yaşamak istemiyorum. Çünkü orada yaşamadım.”(Bekar 4, Mardin, 24, Lisans)

Bekar 5 ise ailesinin ve memleketindeki insanların kendisiyle uyuşmadığını ve oradaki insanların geri olduklarını düşünmektedir. Öte yandan memleketinde yaşamayı istediğini fakat memleketinden biriyle evlenip oraya gitmek istemediğini belirtmektedir.

“Oraya gidip yaşamayı isterim ama evlenmek için değil. Hani evlenip gitmek istemem oraya. Gerçekten ordaki insanlar bi tuhaf ya... Kafaları geri. Ailem de öyle hala kafaları geri. İstemiyorum o yüzden. Bana ters kafa uymuyo.”(Bekar 5, Mardin, 25, Ortaokul)

Ağabeyleri ve eşleriyle beraber aynı evde kalan Bekar 3 ise ailesini özlediği için gitmek istediğini fakat medrese eğitimi dolayısıyla bu durumun mümkün olmadığını belirtmektedir. Öte yandan ağabeylerinin de memlekete gitmesini istemediğini, bu yüzden de Konya’da kalmaya mecbur olduğunu belirtmektedir.

“Valla geçenlerde gitmek istiyordum. Ailemi özlediğim için...Medrese derslerim var, gidemem. Evleninceye kadar medreseye devam edeceğim. Ağabeylerim de gitmemi istemiyor. Buradayım mecbur.” (Bekar 3, Mardin, 18, Ortaokul)

Sosyal bilgiler öğretmenliğinden mezun olan Bekar 2 ise atanma durumu olursa memleketine gidebileceğini, bu durumun kendisi için de iyi olacağını belirtmektedir.

“Mesleğimi orda yapabilirim. Hani şuan toplayıp da ailemi oraya götüremem ama mesela ablam gibi oraya atanabilirim. Güzel olur benim için.”(Bekar 2, Diyarbakır, 23, Lisans)

Sonuç olarak bekar kategorisinde yer alan katılımcılar ağırlıklı olarak memleketine geri dönmek istemediklerini, isteseler dahi bu durumun ancak uzun yıllar sonra olabileceğini belirtmektedirler. Erkek katılımcıları Konya’ya bağlayan en önemli unsur iş ve çalışma koşullarıdır. Öte yandan göç edilen yerin gelişmemiş olması ve eğitim durumu da erkek katılımcıların belirttikleri nedenler arasındadır. Kadın katılımcılarda (iki katılımcı dışında) ise aileleriyle beraber ve uzun süredir Konya’da yaşamalarından dolayı kendilerini memleketlerine bağlayan önemli bir etken bulunmamaktadır. Bu anlamda bazı katılımcıların (Bekar 2, Bekar 5) ifadeleri kente aidiyet bağlamında değil de bir alternatif niteliğinde ifadeler olmaktadır.

Geri Dönüş Düşüncesi Bakımından Üç Kategori Arasında Genel Bir Değerlendirme

Memlekete geri dönme konusunda üç kategoride yer alan göçmenler, özellikle de yaşlı ve evli kategorisinde yer alan göçmenler, bu durumun mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Evli ve yaşlı kategorisinde yer alan göçmenler minimum on yıldır Konya’da yaşamaktadırlar. Bu anlamda kendilerine yaşadıkları yerde ev alıp belli bir düzen kurup, çevre edinmişlerdir. Daha önceden de belirtildiği gibi söz konusu kategoride yer alan göçmenlerin, kente göç etmelerinin en önemli nedeni göç edilen yerde iş imkânlarının olmaması, buna karşılık göç ettikleri yerde geçimlerini sağlayabilecekleri iş imkanlarının olmasıdır. Dolayısıyla da göçmenler yaşadıkları kentte kalmaya bir anlamda mecburdurlar. Zaten ifadelerinde de mecburiyetlik durumunu izah eden ifadeler mevcuttur. Öte yandan göçmenler, aileleriyle beraber göç ettikleri için kendilerini memleketlerine bağlayan en önemli bağ unsuru ortadan kalkmaktadır. Hem ekonomik durum hem de ailenin varlığı göçmenleri yaşadıkları kente kilitleyen unsurlardır. Bekar kategorisinde yer alan katılımcılar ise diğer kuşaktaki katılımcılara nazaran kısmen de olsa daha farklı ifadelerde bulunmuşlardır. Çünkü bekar kategorisinde hem ailesiyle beraber göç eden katılımcılar bulunmakta hem de eğitim amacıyla gelen katılımcılar bulunmaktadır. Fakat bu kategoride yer alan katılımcılar da genel itibarıyla

memlekete dönmelerinin bazı göçmenlerin kendi isteğiyle bazı göçmenlerin de iş durumları dolayısıyla mümkün olmadığını belirtmişlerdir.

4. SONUÇ

Bu araştırma Türkiye'nin doğu illerinden Konya'ya göç eden Kürt vatandaşların kente uyumu üzerine sosyolojik bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Bilindiği üzere bireysel ve toplumsal değişimin en önemli dinamiklerinden birisi göç olgusudur. Bireyin sahip olduğu sosyo-kültürel özellikler, kentleşmenin ve kentlileşebilmenin niteliğini belirlemede oldukça önemli bir yere sahiptir. Kentin sosyal, kültürel, mekânsal örüntüleri ile kente göç eden bireyin sosyo-kültürel özellikleri bir bütünlük arz etmediği zaman bireyin yaşadığı kente uyum sağlaması, kentlileşebilmesi ve kentlilik bilincine sahip olması bireyin aleyhine gelişen bir durum olacaktır. Bu anlamda kente göç eden bireyin kentle bütünleşebilmesi önem arz eden bir konudur.

Kırdan kente göç eden bireylerin yaşadıkları en önemli problemlerden birisi kente uyum problemidir. Bireyin sahip olduğu kırsal özellikleri terk edip kentsel özellikler kazanması oldukça uzun bir süreci kapsamaktadır. Kaldı ki ilk kuşak göçmenlerde kente uyum yok denecek kadar az yaşanmaktadır. Bu doğrultuda, araştırmanın konusu olan Kürt kökenli bireylerin kente uyum sağladıklarını analiz etmeye yönelik nitel araştırma yöntemi dâhilinde görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde göçmenlerin kentlileşip kentlileşemediklerini anlamaya yönelik, göçmenlere bazı sorular yöneltilmiştir. Daha sonra göçmenlerden elde edilen veriler ışığında göçmenlerin kentlilik bilinci, sosyal hayatı ve kente uyumları yaşlı, evli ve bekâr kategorileri arasında genel bir değerlendirmeye analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada oluşturulan bütün temalar göçmenlerin kentlilik bilincini ne derece kazandıklarını dolayısıyla da kentlileşip kentlileşemediklerini tespit etmeye yönelik oluşturulmuştur. Bu bakımdan her tema birbiriyle ilişkilidir. Görüşmeler sonucunda yaşlı, evli ve bekâr kategorileri arasında kente uyum noktasında farklılıkların olduğu tespit edilmiştir.

Kırdan kente uyum noktasında, kuşaklar arasında özellikle yaşlı kategorisi ile evli ve bekâr kategorisi arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıkların daha iyi anlaşılabilmesi için kategorilerde yer alan erkek ve kadınları ayrı ayrı ele almak durumun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Yaşlı kategorisinde yer alan erkek göçmenler uzun bir zamandır (14–24) kentte yaşamalarına rağmen kente uyum sağlayamamışlardır. Dolayısıyla kentte kalış süresinin yaşlı kategorisinde yer alanların kente uyum sağlamasında pek bir etkiye bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yaptıkları iş (hayvancılık-inşaat işçiliği) dolayısıyla ve dışarıyla olan bağlantılarının nine göçmenlere göre daha fazla olmasından dolayı esnaflarla yaşadıkları olumsuz durumlar sonucunda yerel halkın geneli hakkında olumsuz değerlendirmeler yapmaktadırlar. Öte yandan etnik kökenlerinden dolayı problem yaşamamak adına yerel halka karşı mesafeli bir tutum sergilemişlerdir. Arkadaş çevreleri ise doğudan gelen diğer göçmenlerden oluşmaktadır. Bu anlamda etkileşime oldukça kapalı bir yaşam sürdürmektedirler.

Yaşlı kategorisinde yer alan kadın göçmenler ise erkek göçmenler gibi kente uyum sağlayamamışlardır. Eğitim durumları olmayan kadınlar etkileşime oldukça kapalı bir yaşam sürdürmektedirler. Bu anlamda kentteki imkânlardan ve faaliyetten habersiz yaşamaktadırlar. Sosyal aktiviteleri olmayan kadınların gündelik hayatının önemli bir bölümü ev içerisinde geçmektedir. Kentsel bir memnuniyet söz konusu değildir göçmenlerde. Çünkü “*mezburen buradayız*” ifadesini sıkça kullanmışlardır. Öte yandan kendilerini kente bağlayan en önemli unsur ailenin varlığıdır. Dolayısıyla kendileri için yaşadıkları kentten ziyade ailenin nerede olduğu önemlidir.

Yaşlı kategorisindeki göçmenler, yaşamlarının en önemli evrelerini (çocukluk-gençlik) kırsal alanlarda geçirdikleri için sahip oldukları kırsal kültürü bırakıp kente özgü davranışlar sergilemeleri pek mümkün görünmemektedir. Bu anlamda söz konusu göçmenler için kentte kalış süresinden ziyade yaş faktörü kente uyum noktasında oldukça etkilidir. Şunu da belirtmek gerekir ki kültürlerini özellikle muhafaza etmeye çalışmamaktadırlar. Dışarıya kapalı bir yaşam sürdürmeleri, yerel halk ile etkileşimlerinin az olması, kentsel imkânlardan ve aktivitelerden yararlanmamalarından dolayı sahip oldukları kültür herhangi bir değişime uğramamakta ve kendiliğinden devam etmektedir. Bu durumu kanıtlayan en somut örneklerden biri çocuklarının bazılarının ve torunlarının Kütçe bilmiyor olmasıdır. Bu anlamda bir çabalarının olmadığı da anlaşılmaktadır. Dolayısıyla sahip oldukları kültürün devam etmesi bireyin tercihten ziyade dışarıya kapalı yaşamalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir diğerkategori olan evli kategorisinde ise kadın ve erkekler arasında kente uyum ve kentlileşme bakımından bazı farklılıklardan bahsetmek mümkündür. Buna göre erkek göçmenlerin yaşadıkları kente aidiyetlerinin olmadığı tespit edilmiştir. Yaşadıkları kentin halkından, esnafından memnun olmamaları, kendilerini yaşadıkları yerin bir parçası olarak görmemeleri söz konusu durumun bir nedenidir. Yerel halkın Kürtlere karşı bir ön yargısının olduğunun düşünülmesi ise başka bir neden olmaktadır. Bu anlamda göçmenlerin yerel halk ile olan etkileşimi oldukça sınırlıdır. Göçmenlerin işleri (inşaat işçisi, hayvancılık, aşçı vs.) nedeniyle boş vakit bulamamaları ve kentsel faaliyetlere karşı bilinçsiz ve kayıtsız olmaları da kente aidiyet konusunda etkili olan nedenler arasındadır.

Evli kategorisinde yer alan kadın göçmenler ise kente uyum konusunda erkek göçmenlere göre daha çok isteklidirler. Kırsal alanların yaşam şartlarının zorluğundan kentin rahat yaşam şartlarının olduğu ortamina girmek, çalışmıyor olmaları nedeniyle boş vakitlerinin erkeklere nazaran çok daha fazla olması gibi nedenler, kadınların kentsel alanlarda daha fazla vakit geçirmek istemelerine neden olmaktadır. Fakat kadının evdeki konumu, eşine bağlı oluşu ve ekonomik özgürlüğünün olmaması kadını eve kapamaktadır. Kadın bu anlamda çocuğa bakmakla sorumlu olduğu için istediği zamanda dışarı çıkamamaktadır. Dolayısıyla da kentsel imkânlardan yeterince yararlanamamaktadır. Öte yandan kadının en fazla görüştüğü kişiler akrabalar olmaktadır. Buradan yola çıkılarak, kadının ev içerisindeki konumu ve çalışıyor olamaması gibi nedenlerden dolayı kentte kalış süresi kadının kente uyumu üzerinde önemli bir etkiye sahip olamamaktadır.

Son kategori olan bekâr kategorisinde yer alan göçmenlerin ise yaşlı ve evli kategorisindeki göçmenlere göre kentlileşme düzeylerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yaş faktörü, eğitim düzeyi, kentsel imkânlardan yararlanma, medeni durum, etkileşimde bulunulan insanların sayıca daha fazla olması gibi etkenler bekâr kategorisinin diğer kategorilerde yer alanlara göre kentle daha fazla bütünleşmelerini sağlamaktadır. Fakat bekâr kategorisi için de tam bir kentlileşmeden bahsetmek mümkün değildir.

Kategoriler arasında genel bir değerlendirme yapılacak olursa yaşlı kategorisinin bundan sonraki süreçte kentli bir kimlik kazanabileceklerini söyleyebilmek mümkün görünmemektedir. Aynı etnik kökenden olmayan insanlara

oldukça mesafelidirler ve bu anlamda kendilerinde kemikleşen bir ön yargı ve algıdan bahsetmek mümkündür. Söz konusu düşünceleri kente olan bakış açılarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Öte yandan bu düşünce erkek göçmenlerde daha baskındır.

Evli kategorisinde yer alan göçmenler için ise kırsal özelliklerinin daha ağır bastığını söyleyebilmek mümkündür. İçerisinde bulundukları sosyal çevrenin sınırlı olması, çalışma koşullarının zor olması, etkileşimde bulundukları insanların daha çok akrabalar olması, kadının ev içindeki konumu ve göçmenlerin kentle bütünleşmeye dair bir bilinçliliğe sahip olmaması ya da çok sınırlı olması göçmenlerin kentlileşmelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bekâr kategorisindeki göçmenler ise diğer iki kategoride yer alan göçmenlere göre kentlileşme yönünde daha ileri düzeylerde dirler fakat bu kategori için de tam bir kente uyumdan, kentlileşmeden, kentlilik bilincinden bahsetmek mümkün değildir. Bu durum bir derece aile ve akrabalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü en yakın çevreleri ve en çok etkileşimde bulundukları insanlar aile ve akrabalarından oluşmaktadır. Dolayısıyla da kırsal kültüre tanıdık bir şekilde yaşamaktadırlar. Bu anlamda aile üyelerinin ve akrabaların ne derece kırsal özelliklerini muhafaza ettikleri bekâr kategorisinin kentlileşmesini önemli ölçüde etkileyen bir unsur olabilmektedir.

Son olarak şunları söylemek mümkündür; eğitimin kente uyum üzerinde etkisi olmakla beraber çok baskın bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Kentte kalış süreci bekar kategorisi için olumlu bir etkide bulunurken yaşlı ve evli kategorisi için daha ziyade kente alışmaları bakımından etkili olmaktadır. Etnik kökenden kaynaklanan sözlü veya başka türlü dışlanmalar ve göçmenlere söz konusu dışlanmanın yansıtılması, yerel halk ile olan mesafeleri açmakta ve göçmenleri kendi içine kapamaktadır. Bu anlamda etnik kökenin kente uyum üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Fakat söz konusu durum erkeklerde daha baskın bir durumdur. Erkekler etnik kökenden kaynaklanan problemleri daha fazla içselleştirmektedirler. Son olarak göçmenlerin ifadelerinden, yaşlı kategorisinden bekâr kategorisine göre Kürtçe dilinin kullanım sıklığının azaldığı tespit edilmiştir. Muhtemelen bekâr kategorisinden sonrakiler Kürtçeyi hiç bilmeden yaşamlarını sürdüreceklerdir. Bu anlamda kırdan kente göç eden Kürtlerin, kente tam olarak uyum sağlayabilmeleri ve

kentlileşebilmeleri bekâr kategorisinden sonraki kategoriler için geçerli bir durum olarak görülmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Aydın, Mustafa** (2013). *Güncel Kültürde Temel Kavramlar (2. Basım)*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydoğan, Ahmet** (2000). *Şehir ve Cemiyet*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Balcıoğlu, İbrahim** (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açıdan Göç*(1.Baskı). İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Başel, Hüseyin** (2007), ‘Türkiye’de Nüfus Hareketlerinin ve İç Göçün Nedenleri’, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi/Cilt 0, Sayı: 53, 515-542*
- Candan, Hakan; Kazak, Gülşah** (2018), ‘Kentlilik Bilinci Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması’, *Journal Of Social and Humanities Sciences Research, Vol:5 / Issue:22, pp.986–994*.
- Çakır, Özlem**(2002) ‘Sosyal Dışlanma’ *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt 4, Sayı: 3, 2002*
- Çakır, Sabri** (2011), ‘Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme’, SDÜ, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Aralık 2011, Sayı: 24, SSK. 129–142.
- Deniz, Orhan; Atlan, Erol**(2009), ‘Kırdan Kente Göç ve Göçmenlerin Uyum Süreci Üzerine Bir Çalışma: Van Örneği’ *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, Yıl: 2009*.
- Diñer, B., Özaslan, M., Kavasoglu, T.,** (2003), *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, DPT Yayınları, Yayın No 2671, Mayıs 2003, Ankara.
- Duru, Gökhan**(2014), ‘Adana’da Kentleşme ve Göçün Sosyolojik Görünümü: Seyhan İlçesi Örneği’ (Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, SBE, Isparta.
- Erkan, Rüstem** (2002). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilim Adamı Yayınları
- Erman, Tahire** (1996), ‘Kentteki Göçmenin Bakış Açısından Kent/Köy Kimliği “Niçin Köylüyüz Hala?”’ <http://anadolu.dergipark.gov.tr/ausbf/issue/3110/43065>, (07.01.2017).
- Es, Muharrem; Ateş, Hamza** (2004), ‘Kent Yönetimi, Kentlileşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri’, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, cilt. 48, s. 205–248, 2004*.
- Geyik, Selda**(2010), ‘Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci: Mevlana Mahallesi Örneği’ (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, SBE, Sakarya.

Güçlü Özen, Sevinç (2002). *Kentlileşme ve Göç Sürecinde Antalya'da Kent Kültürü Ve Kentlilik Bilinci*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

HÜNEE (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü) (2006), '*Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması*', Aralık 2006, Ankara.

İçduygu, Ahmet; **Sirkeci**, İbrahim (1999), '*Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*', https://www.academia.edu/15162866/Cumhuriyet_Donemi_Turkiyesinde_Goc_Hareketleri 08.05.2019

İçduygu, Ahmet; **Ünalın**, Turgay (1998), '*Türkiye'de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri*', *Türkiye'de İç Göç: Türkiye'de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı: 6-8 Haziran 1997, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı*.

Kartal, Kemal (1983). *Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentlileşme*. Ankara: Yurt Yayınları.

Kaya, Erol (2004). *Kentleşme ve Kentlileşme*. İstanbul: İlke Yayınları.

Keleş, Ruşen (1983). *Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu (3. Basım)*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Kentleşme Şurası (2009), *T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Kentlilik Bilinci, Kültür ve Eğitim Komisyonu Raporu, Nisan 2009, Ankara*.

Kılıç, M. Fatih (2016), '*Türkiye'de Büyük Kentlere Göçün Suç Oranının Artmasıyla İlişkisi: Antalya Örneği*', *The Journal of Europe-Middle East Social Science Studies*, January 2016, Volume: 2, Issue: 1, S: 83–106.

Kocaman, Tuncer; **Bayazıt**, Sema (1993). *Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Sosyo-Ekonomik Nitelikleri*. Ankara: DPT Yayınları

Koyuncu, Ahmet (2011), '*1980'den Sonra Kente Göç Edenlerin Tutunma Yolları: Konya Örneği*' (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, SBE, Konya.

KTO (Konya Ticaret Odası), *Konya Ekonomi Raporu 2017*, Temmuz 2018, Konya

Mutlu, Selcen (2007), '*Türkiye'de Yaşanan Gecekondulaşma Süreci ve Çözüm Arayışları: Ankara Örneği*' (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Kent ve Çevre Bilimleri), Ankara.

Neuman, W.Lawrence (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, 7. Baskı, 1. Cilt, Ankara: Yayın Odası.

Özcan, Y. Ziya (1998), '*İç Göçün Tanımı ve Verileri ile İlgili Bazı Sorunlar*', *Türkiye'de İç Göç: Türkiye'de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı: 6-8 Haziran 1997, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı*.

Sapancalı, Faruk(2001), ‘Yeni Dünya Düzeni ve Küresel Yoksulluk’, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, 2001.*

SEGE 2011 (İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması), T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013, Ankara.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001–2005), ‘*Ekonomik ve Sosyal Sektörlerdeki Gelişmeler*’, (2002), Ankara.

Sencer, Yakut (1979).*Türkiye’de Kentleşme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Sevim, Nurdan(2010), ‘Tüketici Kültürleşmesinin Almanya’daki Türk Göçmenlerin Gıda Tüketim ve Gıda Alışveriş Davranışları Üzerindeki Etkisi’, (Doktora Tezi), Anadolu Üniversitesi, SBE, Eskişehir.

Şahin, K.(2008), ‘Aydın Örneğinden Hareketle Göç ve Kentle Bütünleşme: Kemer ve Osman Yozgatlı Mahalleleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma’, (Yüksek Lisans Tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Şahin, Mustafa (2002). *Kentli Dayanışması*. İstanbul: Zirve Ofset Yayınları.

Şen, Mustafa (2014), ‘Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi’, *Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Çalışma ve Toplum, 2014/1, 231-256.*

Topal, A. Kadir (2004), ‘Kavramsal Olarak Kent Nedir ve Türkiye’de Kent Neresidir?’, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 2004.*

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), *Seçilmiş Göstergelerle Konya 2013*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Yayın No: 4228, Eylül 2014, Ankara.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), (2005), *Türkiye İstatistik Yıllığı 2004*, Türkiye İstatistik Kurumu, 2005, Ankara.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu), *Türkiye İstatistik Yıllığı 2009*, Türkiye İstatistik Kurumu yayınları, Yayın No: 3436, Mayıs 2010: Ankara.

Türkyılmaz, A.; Çay, A.; Avşar, Z.; Aksoy, M. (1998). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları

TÜSİAD (1999) ‘*Türkiye’nin Fırsat Penceresi Demografik Geçiş ve İzdüşümleri*’, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, Yayın No: -T/99–1–251, İstanbul.

Uzay, Nisfet (2005). *Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Giderilmesi ve Bölgesel Kalkınma Ajansları*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Yeşildağ, Efan(2008), ‘Avrupa’da Yaşayan Türklerin Aile Yapıları ve Entegrasyon (Uyum) Sorunları: Avusturya Örneği’, (Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, SBE, Afyon.

Yıldırım, Ali; **Şimşek**, Hasan (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 10. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yüceşahin, M. Murat; **Özgür**, E. Murat (2006), ‘Türkiye’nin Güneydoğusunda Nüfusun Zorunlu Yerinden Oluşu: Süreçler ve Mekânsal Örüntü’, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2006, 4 (2), 15–35.

EKLER

EK: 1

GÖRÜŞME SORU FORMU

Bu çalışma Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Melek Yelboğa tarafından, Doç. Dr. Erhan Tecim danışmanlığında yürütülen, “Konya’ya Göç Eden Kürt Vatandaşların Kente Uyumuna Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma” adlı tez çalışması için hazırlanmıştır.

Kentlilik Bilincine Yönelik Sorular

Konya’yı seviyor musunuz? (Hangi açılardan seviyorsunuz)

Konya benim memleketim oldu artık” diyebiliyor musun? Olumlu veya olumsuz nedeni nedir?

Belediyenin veya yaşlılar (yaşlılar evi vb.), kadınlar (Komek gibi) ve çocuklar için yapılan faaliyetlere hiç katıldınız mı?

Konya’da kenti geliştirme adına herhangi bir faaliyet olsa (gönüllü bir faaliyet), katılmak, bu faaliyete destek olur musun?

Kendinizi şehirli olarak görüyor musunuz? Size göre şehirli olmak ne demektir?

Sosyal Hayata Yönelik Sorular

Ailenizle veya arkadaşlarınızla vakit geçirdiğiniz sosyal mekânlar var mı?

Komşularınızla ilişkileriniz nasıl?

Memlekete gidip geliyor musunuz? (Sebebi nedir?) Ne sıklıkla gidiyorsunuz?

Aile içinde anne, babayla veya çocuklarla hangi dili konuşuyorsunuz? “x” dilini seçmenizin sebebi nedir? (kültürü muhafaza etme, kendini daha rahat ifade edebilme vs. hangi sebepler etkili)

Evleneceğiniz insanın Türk olması problem olur mu? (Torununuzu veya çocuğunuzu bir Türk ile evlendirmeniz problem olur mu?

Etnik Kökenden Kaynaklanan Problemlere Yönelik Sorular

Kürt olduğunuz için herhangi bir sözlü (hakaret, küfür) veya fiziksel bir şiddete maruz kaldınız mı?

Geleceğe Dair Beklentilere Yönelik Sorular

Konya’da uzun süre kalmayı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız sebebi nedir?

Memlekete tekrar dönmek ister misiniz?